ERRATA RECENTIORVM MEDICORVM, LX. NVMERO, ADIECTIS eorundem confutationibus, in Studiosorum gratiam, iam primum ædita.

Leonardo Fuchsio Medico, Authore.

Haganoæ in ædibus Iohannis Secerii, ANNO M. D. XXX. Mense Martio.

ΝΙΚΙΤΗΣ ΟΒΣΩΠΟΙΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Εὖ καὶ ἐπισταμένως εὔγλωσσος ἔγραψεν Ὅμηρος
ὑμνῶν Ἰλιακὸν Δαρδανίων πόλεμον.
πολλῶν ἰητῆρα βροτῶν ἀντάξιον ἄλλων
τῆς παιωνίδος πληθόμενον σοφίης.
οὐδὲν ἀκεστορίης γὰρ ἔδωκε βροτοῖσιν ἄρειον
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης ἀθανάτων βασιλεύς.
ἢ νούσοις πολυπήμονας ἀνθρώποισιν ἰᾶται
ἄλγεσι γυιοβόροις κάρτα μαραινομένοις·
ἤτ᾽ ἐδίδαξε πολεῖς ὀδυνήφατα φάρμακα πάσσειν
παντοδαπῶν ἀχέων ἄλκαρ ἀλεξίκακον.
ἤτ᾽ ἀρετὴν βοτάνων, ῥιζῶν τε φυτῶν τ᾽ ἐπέδειξε
οἷς ὀδύνη παύεται ἕλκεά τ᾽ αὐτόφυτα.
τίς νύ τοι ἦν κρυεροῖο ἀοσσητῆρα πόνοιο
ἠπήσατο βροτῶν μὴ πολυζηλότατον;
ἀλλὰ πάλιν μέγα πῆμα κακὸς, δήλημα μέγιστον,
ἔργα δ᾽ ἀκεστορίης μηδὲν ἐπιστάμενος.
ὃς μήτ᾽ οἰκείας παιήονός ἐστι γενέθλης
υἱεὺς, μήτ᾽ ἔρνος γνήσιον, ἀλλὰ νόθος
τῶν ἀναρίθμητος κακοήθεα σώματα πληθὺς
ὀξακέων, λαῶν ἔθνεα πολλὰ φονεῖ
τῶν γοῦν ἀνδροφόνων θυμόφθορα σφάλματα δίκνει
φεύξιος ἰητρῶν δεύτερος Ἱπποκράτης.
ὅστις ἄρ᾽ οὐκ ἐθέλεις πολλοὺς ἀΐδῃ προϊάπτειν
νυσαλέοις φονικοῖς χείρεσι φθειρόμενος
ταῦτα νεογράπτου μάστευε νοήματα βίβλου
κάρτα σε μὴ σφήλῃς πάντα διδασκομένης.

ILLVSTRISSIMO, CHRISTIANISSIMOQVE PRINCIPI AC DOMINO, D. GEORgio Marchioni Brandenburgensi, Stetensium ac Pomeraniæ Duci, & Norimbergæ Burggrauio, Domino suo Clementissimo, Leonardus Fuchsius Medicus S. P. D.

ON SVM NESCIVS, Illustrissime Princeps, quantum Tuæ Celsitudini ob non uulgarẽ in me munificentiam ac fauorem debeam. Quid enim, ut reliqua taceam, a Tua Celsitudine munificentius gratiusq; contingere potuisset, q̃ quod a uariis peregrinationibus, quibus semper fere obnoxium esse conueniebat, me feceris immunem? quæ non semel equidem, sed iterum atq; iterum a dulcissimo literario ocio traxissent inuitum. Intelligebas sane in tempore, admodum molestas esse mihi multifarias istas profectiones, exososq; fore equestres illos strepitus, ob id studiis me consuetis committendum curasti, a quibus non sine magna molestia me distrahi animaduerteras. Verum, utcunq; munificentiã tuam expertus sim, attamen hactenus grati hominis officium erga Celsitudinem Tuam optare magis licuit, q̃ præstare. Malueram etiam aliquanto præstare serius, modo plenius. At ne frustra, citraq; fructum omnem, hoc quicquid est temporis, quo a profectione mihi ferias esse uoluisti, perdere me suspicareris, citius hoc quod animo uoluebam perficere conatus sum. Et cum, Plinio lib. xxix. capite primo teste, nullum sit in Medicina mendatio periculum maius, quando in ea uel minimum erratum citra uitæ humanæ detrimentum esse nequit, commode me facturum duxi, si recentiorum Medicorũ errores, & eos quidem præcipuos, nam omes quis posset?

in unum uolumen colligerẽ, collectosq; Celsitudini Tuę dicarem: partim ut intelligeres me interim, dum peregrinatione abstineo, minime esse ociosum, utq; animum meum laudibus tuis impense fauentem, tuæq; munificentiæ haud immemorẽ declararem: partim etiã ut ex inclyti tui nominis præfatione lucubrationibus iisce meis fauoris nonnihil conciliarem. Quas enim ad te adfero, tanto maius patrocinium postulant, quanto plures sunt habituræ, qui easdem mire exosas habebunt. Eo autem libentius hanc scribendi prouintiam delegi, quod a nostra professione non esset aliena, quando trito etiam Græcorum prouerbio præceptum sit, Quam quisq; norit artem, in hac se exerceat: præterea etiã, quod Studiosis nonnihil hoc meo labore prodesse sperauerim. Quare nemo existimet me id operis sumpsisse animo uel calumniandi, uel uenandæ gloriæ studio, uerum solius ueritatis amore, mortalitatisq; tantum iuuandæ caussa, quando ætati nostræ circa uera remedia caliganti, & futuræ posteritati non parum conducere arbitratus sum, si Medicæ artis Studiosi hoc pacto in meliorem uiam reducerentur. Minime igitur factum, ut uiris, quantum illa ferebat ætas, doctis, multæq; lectionis detraherem, sed ne in omnibus simpliciores, nominis authoritate decepti, eorundem subscriberent sententiæ, cum nullius nomini quantum ueritati sit deferendum. Proinde, etsi antea per Leonicenum uirum in omni disciplinarum genere doctissimũ, exactissimiq; iuditii hominem, ac per alios quosdam magni nominis uiros, non pauci Medicorum errores libris æditis mundo proditi sint, attamen eosdem non omnes qui hic habentur, nec ordine aliquo, sed ut passim sese obtulerunt, attigisse certum est. Insuper omnia hic, ut aiunt, rudius ac planius, q̃ apud illos docentur. Quare ut omnes ordine quodam, & uno uelut fasce concinnatos haberent ueritatis Studiosi, hoc quicquid est laboris subire uolui. Et si magnitudo rei nonnihil deterruerit, tamen quod quouis labore ac instantia me assequi posse confidebam, detrectandum non censui, potissimum cum constaret bonos quosuis primos illos meos conatus ueluti quædam præludia non esse aspernaturos. Morosos uero ueteris inscitiæ propugnatores, barbariæq; sordibus contaminatos Medicos, cum uniuerso Sophistarum cœtu, nihil moror, quando omni penitus eruditione atq; iuditio careant, nec quicquã quod ipsi non didicerunt pensi habeant. Quibus certe multo iustius asini auriculas Dii dederint

derint, quàm Midæ, repertis enim frugibus glandem defendunt, nec cum Gryllo in hominem redire uolunt, ut quibus in sterquilinio, Suum more uersari perpetuo placet. Quod equidem nō alio nomine, Galeno scribente, fit, nisi quoniā ueram speculationem non nouerunt, nunquam incipere, ut eandem discant, erubescūt. Cæterum uidebunt Cumani isti asini, utcunq; inscitiam ad tempus occultent, fieri non posse, quin aliquando promineant aures, utcunq; etiam texerint, prodantq; Lampsacenū rudentem. Blandos nanq; sermones, egregias nugas, Thrasonicam iactantiam, magnificam pompam, annulos multos, & quicquid est effœminatorum morum, si detraxeris, non Medicos, sed meros carnifices, sutoresq; deprehendes. At faxint Superi, ut aliquando Catonis exemplo passim hoc Medicorum, circumforaneorumq; genus urbibus proscribatur. Reliquum est, Princeps Illustrissime, ut hoc studiorum meorum monumentum hilari atq; exporrecta fronte suscipias, idq; a maleuolorum uenenatis dentibus, alienæq; uirtutis osores strenue defendas. Studium meum ac animi mei promptitudinem erga Celsitudinem Tuam declarare uolui, quam Iesus Christus, Optimus Maximus, mihi tuisq; omnibus diu seruet incolumen. Vale, Mense Octobri. Anno a nato Christo. M. D. XXIX.

Lib. viij. The. Meth cap. iij.

ELENCHVS SI-
VE INDEX BREVIS, EORVM
quæ in toto opere continentur.

QVAE IN TOMO PRIMO.

Ignoraue

QVAE IN TOMO SECVNDO.

QVAE IN TOMO TERTIO.

FINIS.

AD MEDICAE ARTIS STVDIOSOS, ac ueri Amatores, Præfatio.

NIHIL PROFECTO IN uita humana periculosius, nihil tam pestilens atq; noxium, q̃ teneras mentes his imbui, quę ope ręprętium fuerit aliquando dediscere. Nam Galeno scribente, VII. The. qui in praua doctrina altus est, Meth. cap. hic geminum tempus requirit: III. alterum in quo prauas opiniones dediscat, alterũ in quo melioribus se exerceat. Hinc est quod Timotheus clarus in arte tibiarum, Libro III. Quintiliano teste, a discipulis parum apte prius edoctis, ge- cap. III. minam quoq; mercedem exigebat, unam quidem ut bona artis doceret, alteram ut dedoceret ineptias. Proinde prudenter admodum fecerint professioni Medicæ nomina daturi, si optima quęq; primum discenda sibi proposuerint, ne olim in dediscendo multo maiori sit opus opera, quam in discendo. Tenaciter enim, Quintiliano referente, inhærent animis nostris ea quæ a rudibus annis Libro I. percepimus, & hæc ipsa magis pertinaciter, quę deteriora. Quod cap. I. & Horatius significauit dicens, Quo semel est imbuta recens seruabit odorem Testa diu. Optima uero sibi discenda proponent, si magis a fontibus q̃ lacunis, e Gręcis q̃ Arabis, e ueteribus q̃ iunioribus hauriendam saluberrimam hanc artẽ duxerint. Nam apud illos pura omnia, erudita, ac cum summo delectu iuditioq; deprompta, adeoq; nihil quod Aristarchi uirgula dignum sit offendent. Apud hos autem præter inconditam quãdam & ineptam dictionem, linguæq; balbutiem, non modica sunt, sicut ex ijs nostris lucubrationibus constabit, quæ multis obelis digna sunt, ac plus q̃ δὶς διὰ πασῶν a ueritate dissidentia. Non est autem quod in uniuersum damnandos atq; reijciendos Arabes, recentioresq; putem, quando & in ijs non pauca sint, quæ probanda maxime censeam. Verũ cum magno admodũ in istis legendis delectu

opus sit, eosdem non nisi prius ex ueteribus nacto iuditio, proponendos duco: ita enim quid candidum, quid atrum in his sit, facile studiosi deprehendent. Id quod prudentissime etiam admonuit Galenus ita disserens, Oportet eum qui melius aliis quicquam sit intellecturus, statim & natura & suæ doctrinæ rudimentis multum alios excellere: ubi uero ad adolescentiam peruenerit, ueluti curioso quodam ueritatis amore rapi, ac si numine aliquo foret afflatus: & neque diem neque noctem intermittere properando, ac summa intentione disciplinam earum rerum appetendo, quæ sunt ab illustribus authoribus ueteribus traditæ. Vbi uero illas perdidicerit, tunc iuditium adhibere, atque examen diurnum, & quæ nam sibi in uicem consentiant, quæ ue discordent, diligentius considerare, atque ita hæc quidem eligere, illa uero repudiare. Atqui uidemus hoc seculo, fœlicissimã hanc discendi rationem esse penitus inuersam, adeo ut pessima primo loco discamus, optima autem uel omnino negligimus, uel tenuiter saltẽ, idque in postremis, attingimus. Hinc factum, ut peruerso quorundam iuditio, pessimi pro optimis, crassi pro eruditis irrepserint, ita ut neglectis optimorum authorum placitis, hic Auicennam sibi delegerit, ille uero Arnoldũ quendam mordicus tenuerit: alter item Sauonarollam exosculatus sit: atque adeo unusquisque quocunque sua adactus est insania ac inscitia, huc delatus est, putans sese hoc pacto Medicinam per compendium assequi posse. Ea causa istorum etiam animis tam pertinaciter, imo tam peruicaciter, insedit, atque infixa est opinio, ut piaculum ducant, uel latum unguem ab eo quem imitandum proposuerunt, dissentire, adeoque immemores illius Luciani in Hermotimo, οὐδὲ ὅπῃ ἀλλ' ἢ δ' τῷ λόγῳ ποιούμεθα, ἔνθ' ἂν ἡμᾶς οἱ πόδες φέρωσιν ἐκεῖσε ἄπιμεν, Innumeris errorum labyrinthis impliciti, ad ueri cognitionem peruenire non potuerunt. Ne autem perpetuo in tanta rerum caligine uersarentur Medicæ professionis studiosi, uolui nonnullos Recentiorum, Arabumque authorum errores in unũ compilare uolumen, ut ex istis quid posthac de prædictis sentiendum sit plane intelligant, discantque Leonem ex unguibus æstimare. Neque temere me facturum existimaui de tot celebratis uiris iudicare, cum ueritate ipsa nihil habeam antiquius. Digessimus autem opus uniuersum in Tomos tres, in quorum primo errata quę ad herbarum, plantarum ue, ac reliquæ materiæ medicæ notitiam attinẽt, tractamus. In secundo uero, quę ad medendi methodum.

In tertio

In tertio, quæ ad Anatomiam seu sectionē membrorum corporis pertinent, attingimus. Cæterum nē mirentur Studiosi, & hi maxime qui nihil nisi eleganter dictatum audire patiuntur, me passim Barbaros citando, barbara eorundem dictione usum, id enim non sine causa a me factum sciant. Nam mihi uolenti Barbaros refellere, licitum etiam esse arbitratus sum, his uti uocabulis quibus ipsi in suis libris utuntur: ne si aliter q̃ ipsi fuero locutus, non tam uidear latinitatem affectasse, quantum uerborum studio bonos authores oppugnare tentasse, ac per calumniam reprehendisse. Adde, quod eorundem uerba referendo, neq; diligentiam neq; fidem in me desiderare possint aduersarij. Præterea Galeni etiam testimonio si quando usus sum, semper iuxta barbaræ æditionis capita usus sum: idq; ideo, ut hoc quoq; pacto satisfieret ijs qui noua ac latina carent. Ita & Dioscoridem nunq̃ fere non iuxta latinam Marcelli Virgilij Florentini, uiri undecunq; doctissimi, æditionem citauimus, ut ne ijs quibus Græca ignota sunt, mendax uideat. Iam, Dijs bene uolentibus, recentiorum Medicorum errata ex ordine recensebimus, primumq; ea quę ad herbarum ac materię medicę notitiam spectant. Nisi enim earundem exactam cognitionem quis tenuerit, alia pro alijs remedia exhibere continget.

ERRATA

TOMVS PRI-
MVS, ERRORES CONTI-
nens, qui ad Plantarum, Medicæque rei notitiam spectant.

ERROR PRIMVS.

ALoe non aperit uenas, neque cit sanguinem, quemadmodum multi, Mesue authoritate, seducti existimant, sed easdem magis occludit, sanguinem quoque undequaque fluentem sistit.

Animaduertant studiosi eum morem me semper obseruaturum, ut primum eius authoris uerba, qui reliquis errandi occasionem præbuit, recenseam. Dein uero, citra omnia uerborum lenocinia, eorundem confutationem subijciam. Verba itaque Mesue unde præsens promanauit error offendũtur libro eius de Simplicibus medicamentis, Cap. i. de Aloe, ubi hunc in modum
» scribit, Aloe uenarum orificia apertione sanguinẽ spargente ape
» rit. Et paulo post, Estque maxime nocens hæmorrhoidibus & ano. Quantum autem a uero errauerit Mesue, nemo est, nisi talpa cæcior sit, qui nesciat, quando certum sit ueterum omnium testimonio Aloen habere uim & naturam adstringendi, & sanguinis eruptiones compescendi. Id quod in primis monstrat Dioscorides,
» qui lib. iii. cap. xxiiii. in hanc scribit sententiam. ἀλόη δύναμιν
» ἔχει στυπτικὴν, καὶ μεθ' ὕδατος ψυχροῦ πινομένη, αἵματος ἀναγωγὰς
» ἐπέχει. αἱμοῤῥαγίας τε ἵστησι τὰς δ' ἐξ αἱμοῤῥοΐδων. Id est, Aloe uim ha
» bet adstringẽdi, & cum aqua frigida pota sanguinis excreationes
» cohibet. Quinetiam sanguinis eruptiones ex hæmorrhoidibus factas sistit. Et confirmat eadem Galenus lib. vi. de Simplicibus
» medicamentis cap. xxiii. ita scribens, Et glutinat fistulas profun
» das, & ad cicatricem perducit ulcera quæ difficile sanantur, & ma
» xime ea quę fiunt in ano & genitalibus. Apertius uero prædictis authoribus Mesue uerba confutat Plinius libro naturalis historiæ, xxvii. cap. iiii. ita differẽs, Aloe sanguinis excreationes si modicæ

sint,

ſint, drachmæ pondere ex aqua: ſi minus, ex aceto pota ſedat. ››
Vulnerum quoq; ſanguinem, & undecunq; fluentem ſiſtit per ſe ››
uel ex aceto. Hęmorrhoidum quoq; abundantiam leniter ſiſtit.
Item Auicenna lib. ii. cap. lxvii. in hunc modum ſcribens:
Aloe quando ponitur cum uino dulci ſuper hæmorrhoidas, & fiſ ››
ſuras ani, tunc ſiſtit ſanguinem currentem ex eis. Præterea Gale ››
nus lib. iiii. Therapeuticæ methodi cap. iiii. ubi profluuiũ ſangui
nis curationem ex profeſſo tractat, nullum efficatius remedium
ad ſiſtenda ſanguinis profluuia eſſe docet, q̃ id quod ex parte alo
es conficitur. Eius autem hæc ſunt uerba, Optimum omnium ››
quæ noui medicamentorum, quo etiam ad cerebri membranarũ ››
hæmorrhagias tutiſſime utemur, eſt quod nunc ſubijciam. Thu ››
ris pars una, Aloes partis unius ſemiſſi miſcetur, mox cum uten ››
di tempus inſtat, tantum hui us cum oui candido ſubigitur, quan ››
tum mellis reddat craſſitudinem, hoc dehinc leporis molliſſimo pi ››
lo excipitur, deinde tum uaſi ipſi, tum ulceri toti liberaliter impo ››
nitur. Vtitur etiam eodem medicamine Galenus libro de uenæ ſe
ctione in glutinanda arteriæ inciſione, adeo ut ſole clarius ſit Alo
en ex natiua proprietate neq; aperire uenas, neq; ſanguinem cie-
re. Quod uero aliquando ſedis uenas aperire uidetur, hoc ex ac
cidenti fit, quoniam uidelicet excrementa biliosa id ſua acritudine
agentia ad ea loca mouet. Id quod & ex aliis medicinis fieri Gale-
nus lib. vi. Aph. xlvii. ſcribit, ita inquiens, Huic homini ex purga ››
tione ambo hæc optima eueniunt, quod ſcilicet & ſuperfluitates ››
expelluntur, & quod ex acritudine eorum quæ excernuntur, pau ››
latim aperitur os uenæ, quam uocant hæmorrhoidam. Proinde
male admodum Meſue uiribus Aloes tribuit, quod magis bilio
ſis excrementis, id ſua acritudine agentibus, erat tribuendum.

ERROR II.

ERrant tota uia Medici, qui Arabum ac recenti-orum Mannam, a Græcorum non ſecernunt, cum illi ſoluendi, huic uero adſtringendi uis inſit.

Mannam Arabum atq; recentiorum, qua nunc paſſim ad molli endam aluum nobilium utuntur, eſſe diuerſam a Græcorum, ex eo primum liquet, quod eam, teſte Auerroe Cordubenſe, poſt Galeni tempora in uſum medicorũ ueniſſe conſtet. Inſuper quod etiam diuerſa ſit eius a Manna Græcorũ operatio. Arabum enim

Manna medicina est, aluum molliens, Græcorum uero potius ad stringens. Arabum uero mannam mollire aluum, diutina iam ex perientia comprobatum est, ob id prolixiori demōstratione non opus habet. Mannam autem Græcorum adstringendi ui esse præ ditam, testatur in primis Dioscorides libro primo, cap. lxxx. de Manna ita tradens: Μάννα δὲ λιβάνου δόκιμος ἐστιν ἡ λευκὴ καὶ καθαρὰ εὔχονδρος. δύναμιν δὲ ἔχει τὴν καὶ ὁ λιβανωτός. Id est. Manna thuris probatur, quę candida & pura, ueluti thus grumosa est Thuri autem eandem uim habet. Thus uero habere uim adstrin gendi, & cruenta uulnera glutinandi, satis ex capite lxxviii. lib. primi Dioscoridis liquet. Item Mannam adstringere multo clari us indicat Galenus lib. v. Thera. metho. cap. iiii. in hunc modū scribens, Est autem Manna medicamentum quod magis q̄ thus adstringit. Idem quoq; docet lib. Thera. metho. xiii cap. ii. dicens, Manna est purgamentum thuris, leui adstrictione prædita, atq; hoc etiam nomine thure ipso ad nonnulla utilior. Thus enim pu ris tantum mouendi facultatem obtinet, ut pote nullam adstrin gendi uim habens. Mannæ uero, etiam corticis thuris paululum est admixtum, unde scilicet adstringendi uim habet. Ex quibus iam satis constat Mesuen, tribus locis falso Galenum citasse. Primo de simplicibus medicamentis capite de Manna, ubi Galenum mā nam cum Scammonia permiscuisse scribit. Secundo, eodem li bro capite de Scammonia, ubi iterū impudenter Galenum Scam moniam cum sexcuplo mannæ miscuisse asseuerat. Tertio, in Anti dotario suo ubi de medicinis solutius agit, confectionem quandā de Manna ex Galeni inuentione describens. Certum enim admo dum est, Mannam hanc de qua scribit Mesue, Galeni temporibus in usu Medicorum, ut diximus, non fuisse, proinde nec de ea quic quam scribere potuit, incognita enim prorsus erat. Vel si ullus eius apud Galenū antiquosq; usus aut mentio fuit, certe non sub ea uoce fuit, sed potius sub uoce mellis aerei. Quamuis, ut errore decimo quinto clarissime ostendemus, hoc mel aereum alio nomi ne Saccharum dictum fuit. Præterea ex prædictis facile iudicabūt studiosi quantum Petrus Crinitus, lib. xxv. de honesta disciplina cap. vii. cæcutiuerit. Is enim, & si alias oculatissimus sit, tamen Mannam græcorum eandem esse cum Arabum astruere nihil ue ritus est. Idq; talibus argumentis ostendere conatus est, quæ ma gis, si ad iudicium exigas, diuersum probabunt. Proinde, caueant

medicæ

medicæ professionis Studiosi, nominis Mannæ similitudine decepti, eandem apud Græcos & Arabes recentioresque esse existimẽt, animaduertantque Antiquis in thure semper, in aerio autem melle nunquam usum eius uocis fuisse.

ERROR III.

CAEcutiunt Medici, qui Rheubarbarum nostrum, ab antiquorum per omnia diuersum esse non animaduertunt.

Per Rheubarbarum nostrum, ne nominum te fallat ignorantia, intellige id quo nunc passim utuntur Medici. Per antiquorum uero quod Dioscorides, Galenus atque Plinius, & qui istis uetustiores, describunt accipe. Considerandum autem præcæteris erit, quod uulgus Medicorum Rheubarbarum, & Punici Raued seni uocant, hoc Galenus interdum Rheon, aliquando Rhiam, interdum etiam Rheon ponticum, Dioscorides Rha, & iuxta quosdam Rheon, secundum alios Rhian, Plinius Rhacoma, Celsus radicem ponticam appellat. Quod ideo admonendum duxi, ne nominum diuersitate quis deciperetur. Verum Rheubarbarum, quo nunc passim officinæ utuntur, & quod Mesue describit esse diuersum ab eo, quod Antiqui depingunt, manifestum fit ex eius notis, quæ ab iis quę in eo offenduntur, quod ab antiquis describitur, sunt omnino diuersæ. Nam Rheon antiquorum, teste Dioscoride lib. iii. cap. iii. ἔστι ῥίζα μέλαινα, κενταυρείῳ τῷ "
μεγάλῳ ἐοικυῖα. μικροτέρα μέν τοι καὶ ἐνερευθεστέρα, ἄοσμος, χαύνη, "
ὑπόκουφος. Hoc est, Radix est nigra, maiori Centaurio similis, mi- "
nor tamen, & magis rubens, sine odore, fungosa seu laxa, nec "
ponderosa. Subscribit & Galenus libro de simplicibus medicamẽtis ad Paternianum cap. CCxxviii. ita inquiens, Rheon quod a
quibusdam Rheon ponticum dicitur, radix est magna & nigra, "
fungosa, leuis, odore carens, gustu calefaciens, & leniter adstrin- "
gens. Nec dissentit Plinius lib. xxvii. cap. xii. ita scribens, Rhacoma affertur ex his quæ supra Pontum sunt regionibus, Radix "
Costo nigro similis, minor & ruffior paulo, sine odore, calefaci- "
ens gustu, & adstringens. Ea uero quæ iam in usu est medicorũ, uehementissimum odorem habet, nullumque cum Costo nigro

similitudinem gerit. Et præter id quod odorata est, leuis etiam non est, immo quanto grauior, tanto melior a Ioanne Mesue & ab omnibus putatur. Adde quod istarũ quoq; diuersus est usus. Antiqui enim sua ad uentris purgationem non utebãtur, sed ad plerosq; usus alios adhibebant, quos operæpretium non est hoc loco referre, quando ex Dioscoride, Plinio, Galeno, reliquisq; facile disci possunt. Certum tamen est huic maximam & præcipuam uim adstringendi fuisse. Ita Auicenna quoq; lib. ii. sui Canonis cap. DLXXXV. purgandi uim Rheubarbaro non adscribit, id quod facit & Fen xvi. Cano. iii. Tract. i. Cap. iiii. sed Rheubarbarum inter medicinas adstringendi uim habentes, ut passim quoq; alias enumerat. Nam quantum ipse sciam, nunquã Rheubarbaro usus est Auicenna tanquã medicamento purgante. Nostri uero secuti Ioannem Mesue inter cætera purgantia medicamina tanquã præcellentissimum suum Rheubarbarũ collocant, nec enim uim purgatoriam minorem Agarico habet. Quod & uerum esse non solum Mesues, sed etiam Auerrois ac recentiorum omnium authoritate, ipsaq; experientia didicimus. Accedit ĳs omnibus quod nostrum non a Ponto, ut ueterum, sed ab extremis meridionalis Indiæ partibus ad nos uehitur. Quæ singula certe satis superq; declarant nostrum Rheubarbarum ab antiquorum esse penitus diuersum. Nam si in eo de quo scribunt uim purgatoriã antiqui inuenissent, procul dubio silentio non præterĳssent. Hoc non animaduertens Auerrois ille Cordubensis, satis impudenter Galenum notat, eo quod constringere uentrem scripserit Rheon. Vnum adhuc præterire non potui, scribit Ioannes Manardus, reconditæ eruditionis uir, libro suarum epistolarum medicinaliũ sexto, se a Sigismundi regis Sarmatarum medicis didicisse, in eo bello quod contra Moschos fortissime rex gesserat, repertum esse aliud Rheon, cõmuni quidem satis simile, sed penitus inodorum quod dubio procul fuit id quod ueteres pingunt. Omnes enim antiquorum notæ in eo deprehenduntur. Affertur namq; ex ĳs quæ supra Pontum uel Bosphorum sunt regionibus, prope uidelicet Rha flumen, radix nigra, & costo nigro exterius, magno Centaurio interius similis, minor tamen & ruffior, sine odore, calefaciens gustum & adstringens, laxa, subleuis, & dum masticatur pallida, & ad crocum uergens. Quare non est quod posthac hæsitent studiosi, Rheubarbarum nostrum ab antiquorum in uniuersum differre.

Error

RRROR IIII.

ERrant impudentissime, qui Sanguinem Draconis uulgo dictum, Sideritidis herbæ succum esse adserũt, quãdo uerius metallũ dici possit, in uniuersum enim cum Dioscoridis Cinnabare cõuenit.

Omnes fere nostra ætate Medici Serapionis atq; Auicennæ errorem sequentes, id genus Sanguinis Draconis, quod nunc passim in usu habetur, succum herbæ cuiusdam arbitrantur, quæ a Græcis Sideritis: a ferro, quoniam glutinandis uulneribus apta præcipuum in bello haberet usum, uocata est. Verum eosdem esse falsos, manifestissime oñdit Dioscorides Lib. iiii. Cap. xxxii. Nam is de Sideritide herba, omnibusq; eius generibus plenissime scribens, ex nulla eiusdem specie talem exprimi succum edocuit, quo Medici pariter atq; Pictores ad suum utriq; opus uterentur, quod tamen si uerũ fuisset, nullo pacto silentio prçteriisset. Quare multo probabilius est ita de Sanguine Draconis statuere, quod sit eius generis metallum, quod a Dioscoride Cinnabaris dicitur. Nam huic omnes Cinnabaris notæ, quas recenset Dioscorides Lib. v Cap. lxiii. conueniunt. Quemadmodum enim Cinnabari pretium ingens est, ut post Dioscoridem quoq; testatur Plinius Lib. xxxiii. Cap. vii. eoq; pictores uariandis in pictura lineis, ac Medici ad ea quç sanguinem sistunt, utuntur: ita duplicem hunc & in pictura & medicina usum compertum habemus in eo quod purum Sanguinem Draconis appellant. Nam rarus inuentu est atq; difficilis, nec minus carus q̃ legitur fuisse apud antiquos, & hoc quando syncerus atq; incorruptus uenundatur. Etenim qui passim in Seplasiariorum officinis uenalis habetur, adulterinus est, licet eum pro uero in medicinæ usu recipiamus, ut pleraq; etiam alia, sicut in sequentibus susius narremus. Sentit nobiscum exactissimi iudicij uir, Nicolaus Leonicenus in epistola ad Angelum Politianum. Nemo autem existimet Cinnabarim Dioscoridis esse eam, quam nos uulgo Cenabrium uocamus, ea enim factitia est, ex argento namq; uiuo conficitur, uenenumq; est. Dioscoridis uero minime factitia est, neq; uenenis cõnumeratur. Quod ideo admonendum duxi, ut hoc pacto medicinæ Candidatos ab exitiali errore reuocarẽ, ne scilicet, si Cinnabarim in Receptis, sic enim suas compositiones uocant, scriptum inuenirent, pro ea nominis similitudine decepti, Cenabrio nostro uterentur, quod

uenenũ eſſe manifeſtũ eſt. Cur autẽ Cinnabarim hanc Dioſcoridis Sanguinẽ Draconis nominẽt, ea ratio in promptu eſt. Nanq; durat adhuc antiquorũ quorũdã in hoc nomine perſuaſio ac opinio, qui Cinnabarim illã, quę ad uſum picturę & medicinę adhibetur, ex draconũ atq; elephantorũ ſanguine permixto fieri putauerũt. Hoc q́d Dioſcorides ijs uerbis indicat, ,, ἔστι δὲ καὶ βαθύχρουν. ,, ὅθεν ἐνόμιζόν τινες αὐτὸ εἶναι αἷμα δράκοντος. Id eſt, Profundi colo,, ris eſt. Eamq; ob cauſam crediderũt quidam Draconis Sanguinẽ Cinnabarim eſſe. Opinionẽ hanc uulgarem ſecutus eſt & Plinius libro paulo ante citato. At eam de Sanguine Draconis opinionẽ eſſe falſam, liquet ex eo potiſſimũ, quod Dioſcorides de Cinnabari nõ libro ſecũdo inter medicinas ex animaliũ ſanguine ſumptas, ſed potius quinto inter metalla tractauit. Galenus quoq; medicus nobiliſſimus, ſuo de Simplicibus medicaminibus libro ix. Cinnabarim inter metallica recenſuit. Auerrois pariter in Lib. v. Colliget Cap. xliii. Sanguinem Draconis inter metalla connumerat, adeo ut luce meridiana clarius ſit Sanguinem Draconis non ſuccum, ſed potius metallum eſſe.

ERROR V.

DElirant Medici, inq; pernitiem certam hominis tendunt, qui Auicennam ſecuti, Napellũ exitiale uenenum in potu propinandum putant. Radicis uero Pentaphylli ſuccum, contra uenena potentem, tanquam pernitioſum atq; mortiferum damnant.

Auicenna Cap. DIII. ſecundi Canonis ſcribit Napellum eſſe uenenum pernitioſum, deſtruens bibentem ſe. At mox oblitus eorum quę ſcripſit, capite eodem hunc potari ſuadet, dum inquit, ,, Delet albaras linitum & bibitum. Quid quæſo abſurdius aut dici ,, aut ſcribi potuiſſet ab homine qui reliquorum ſe magiſtrũ facit? Annotandum itaq;, quod noſtræ ætatis Herbarij Napellum nominant, hoc a Græcis latiniſq; Aconitum uocatur. Et id Plinio Lib. xxvii. Cap. ii teſte, omnium uenenorum eſt ocyſſimum. ,, Quod etiam confirmat Galenus Lib. de Simplicibus Medicamen,, tis Cap. xx. ad Paternianum dicens, Aconitum ualde uenenatũ ,, eſſe. Ita & Dioſcorides Lib. iiii. Cap. lxxi. Aconitũ inter uenena

recenſet

recenset, dum ait, κτείνει παρδάλεις καὶ σῦς τε λύκους καὶ πᾶν θηρίον κρέασι ἐντιθέμενον καὶ παραβαλλόμενον. Hoc est, Enecat Pantheras, sues, lupos, bestiasq; omnes inspersum carnibus, & illis in cibo appositum. Hinc cauendum ne in potu aut cibo sumatur. Id quod Paulus Aegineta ĳs uerbis monuit, ἀκόνιτον δ' μὲν παρδαλιαγχὲς σηπτικῆς καὶ δηλητηρίου δυνάμεως ἐστὶν, ὅθεν αὐτὸ οὐ ληπτέον, ἔξωθεν μέν τοι ἐπὶ τῶν σκευάζεσθαι δεομένων σαρκῶν χρηστέον αὐτῷ. Quod est, Aconitum quidem cognomento Pardalianches excedentem & letalem uim habet. Eamq; ob causam intus cauendum est. Foris tamen in carnibus quas exedi oporteat uti licet. Ita & reliqui omnes Aconitum laudant, si abstergendum aliquid sit ex corpore, nullus autem unq̃ praeter Auicennam, in potu propinandum docuit. Caeterũ idem Auicenna ii. Canonis Libro, Cap. DLIIII. succum radicis Pentaphylli medicinam perniciosam esse docet. Eius autem haec sunt uerba, Succus radicis eius est medicina perniciosa. At q̃ falsa docuerit, ostendunt ea quae de eo succo Dioscorides Lib. iiii. Cap. xxxix. in hunc modum scribit. ὁ δὲ χυλὸς τῆς ῥίζης ἁπαλῆς ποιεῖ πρὸς τὰ ἐν ἥπατι καὶ πνεύμονι πάθη καὶ τὰ θανάσιμα. Id est, Facit & radicis recentis succus ad iecoris pulmonisq; uitia & letalia uenena. Quod & Apuleius Madaurensis cap. ii. de herbarum uirtutibus indicat, cum ad morsum serpentis herbam Quinq; folium potam ac contritam mire utilem esse scribit. Quae si uera, ut nemini dubium esse scio, certe ex diametro cum Auicennae sententia pugnant. Haec & si manifesta fere omnibus sint, attamen quia multis errandi occasionem dederunt, ideo hoc loco admonere duxi. Nam Sauonarola celebris sua aetate Medicus, radicem Pentaphylli non aliam ob causam non ausus est in quartana propinare, nisi quia damnaretur a principe. Ita & Iacobus de Dondis, cognomento Aggregator, huius radicis succum inter uenena perniciosa ex Auicennae authoritate numerat. Tantam habet Auicenna apud nostri saeculi Medicos authoritatẽ, ut medicinam mortiferam faciat salutarem, salutarem uero perniciosam, adeo ut non immerito, rei grauitate commotus, Leonicenus rarae eruditionis uir, in hunc modum exclamauerit, Miseret me humanae uitae, quam uideo quotidie sub Auicenna, non tanq; principe, sicut iuniores Medici adpellant, sed tanq; saeuo tyranno periclitari. Proinde ex eo intelligent Studiosi, quantum insaniant

hi qui malunt cum Auicenna aut aliquo alio, cuius uerba pro oraculis habent, errare, q̃ cum his qui medicinam a fontibus hauriũt recte sentire. At satis ea de re in prçfatione nostra dictum est.

ERROR VI.

ERrant Iuniores ferme omnes, qui Buglossam nostram pro uera ac antiqua ad Medicinç usum adhibent, cum tamen antiquorum Buglossus nostra sit Borago.

Missas hic facio diuersas ac pugnantes inter se recentiorum de Buglossa atq; Boragine sententias, ex quibus facile æquus lector æstimabit, eosdem nihil horum intellexisse, atq; adeo nihil mirum si reliquis etiam errandi occasionem præstiterint. Vnum autem hoc ostendam, Buglossum nostræ ætatis non esse antiquorum Buglossum, sed eam quam nos Boraginem uocamus. Nostram uero Buglossam esse eam herbã quam græci Cirsion, & propter magnã quam habet cum Buglosso similitudinẽ, aliquãdo Buglossum magnã, appellant. Commutatæ nanq; inuicẽ duarũ herbarũ appellationes sunt, quæ enim huic & illi notæ uiresq; tribuũtur, mutatis hac ratione plãtis magis conueniẽt. Quod equidẽ nõ aliunde certius nisi ex ambarũ descriptionibus deprehẽdi potest. Buglossi autẽ descriptio apud Dioscoridẽ lib. iiii. cap. cxix. hęc est. Βούγλωσσον ἔοικε λὲ φλόμῳ. φύλλον χαμαιπετὲς, τραχύ τε καὶ μελάντερον, ὅμοιον βοὸς γλώσσῃ, ὅπερ καθιέμενον εἰς τὸν οἶνον εὐφρόσυνον δοκεῖ εἶναι. Quod est, Buglossus Verbasco similis, folia in terram decidua, aspera, nigrioraq;, bubulæ linguæ similia, quæ quidem in uinum deiecta, uoluptatem & lætitiam animi facere creduntur. Paulus præterea Aegineta in sexto de Buglosso itidẽ scribit, dicẽs, Βούγλωσσον ὑγρόν τε καὶ θερμόν ἐστι τῇ κράσει. ὅθεν τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον εὐφροσύνην ποιεῖν λέγεται. Id est, Buglossum humidum calidumq; temperamento est, eamq; ob causam uino iniectum, lætitiam animi facere dicitur. Galenus quoq; Lib. vi. de Simplicibus Medicamẽtis Cap. lxxxiii. nihil a Pauli uerbis dissentit. Quod & Plinius Lib. xxv. Cap. viii. facit, dum ait, Iungitur huic Buglossus boum linguæ similis, cui præcipuum quod in uinum deiecta, animi uoluptates auget, & uocatur Euphrosynon. Iam ista

si quis

si quis sub examẽ uocauerit, sole clarius uidebit, Buglossum hanc
ueterum, esse nostram Boraginem. Nam iuxta Dioscoridis de
scriptionem folia aspera & nigriora Boragini nostræ magis q̃ Bu
glosso competunt, quæ albicante folio penitus est. Quodq; Bu
glosso nullus non ex antiquis lætitiæ & uoluptatis spem, si in uini
pocula demittatur, tribuit, Boragini passim adscribitur. Iactatq;
quotidie gens nostra ad cordis hilaritatem multo eius cibo utendũ
esse. Porro Marcus Cato Cap. xl. sui de re Rustica operis, insitio
nem arborum docens, cum instituisset quatenus & quomodo
surculos inseruisse & circumligasse oporteat, addidit, Insuper ling ,,
ua bubula obtegito si pluat, ne aqua in librum permeet, eam lin ,,
guam insuper librum alligato, ne cadat. Ex quibus sane constat
in operiendo truncæ & insitæ stirpis rotunda sectione, rotundio
re potius q̃ longiore folio uti præcepisse, at Boraginis tale est: eius
uero quæ nunc Buglossus habetur, longa folia sunt, ideoq; operi
endæ rotundæ stirpi minus apta. Ex ijs quoq; colligitur caput
CCCCXXXVIII. secundi Canonis de Buglossa seu lingua Bo
uis apud Auicennam esse caput de Boragine nostra. Nam her-
bam esse habentem lata folia & cordis confortatiuam scribit, quæ
singula a nostra Buglosso sunt aliena, at Boragini penitus cogna
ta. Itaq; non immerito Auicenna notat sui seculi Medicos, quod
non uera Buglossa uterentur, sed alia quæ non easdem utilitates
haberet. Cæterum quod Buglossus nostra sit ea herba quam Græ
ci Cirsion uocant, ex eiusdem quoq; descriptione ostendemus. Di
oscorides autem Libro iiii. Cap. CX. eandem ita depingit.
κίρσιον τὰ δὲ φύλλα βουγλώσσῳ ἐμφερῆ ἔχει. δασέα μετρίως καὶ ,,
μακρότερα. ὑπόλευκα. ἀκανθώδη ἐν τοῖς πέρασι· ὃ δὲ ἀνωτάτω τοῦ ,,
καυλοῦ περιφερές. δασὺ καὶ ἐπ' αὐτοῦ κεφάλια ἀκροπόρφυρα. ἐκ ,,
παπποῦμενα. Hoc est, Cirsion folia Buglosso similia habet, leni ,,
ter hirsuta, longiora tamen, albicantia, & in extremitatibus acu ,,
leata. Quod uero in caule summum est, circinnatum, hirsutumq; ,,
capitula habet in summo purpurea, quæ postremo in pappos eua ,,
nescunt. Haud aliter describit Plinius Lib. xxvii. Cap. viii. in-
quiens, Cirsion cauliculus est tener duum cubitorum, triangulo ,,
similis, folijs spinosis circundatus, spinæ molles sunt, folia Bouis ,,
linguæ similia, minora, subcandida, & in cacumine capitula pur ,,
purea, quæ soluuntur in lanugines. Considera iam an nõ singula
hæc Buglosso nostræ conueniant? Si enim folia expendes, ea certe

in Buglosso longiora, uel ut Plinius ait, minora, in Boragine autē decurtatæ rotunditatis, & multo maiora sunt. Purpurea item in summo caule capitula, quæ in Cirsio describunt, eius potius sunt quæ Buglossus nunc dicitur q̃ Boraginis, quæ ceruleos habet flores. Confer itaq; iam cum naturæ exemplaribus utriusq; historiā, carptasq; ex horto Buglossum & Boraginem diligenter contemplare. Sane prior illa Buglossi historia nostræ ætatis Boragini respondebit, posterior autē Cirsij, Buglosso nostrę undiq; cōueniet. Sunt enim Buglossi folia longiora q̃ Boraginis, albicant illa, hæc contra nigricant: illa surgunt & per se stant in altum nitentia, Boraginis in terra iacent. Quare consulto fecerint Medici, cum Buglossam ex ueterum authoritate ad usum Medicinæ adhibuerint, si Boraginem potius nostrā, q̃ illam quæ passim Buglossa nuncupatur, receperint.

ERROR VII.

HAllucinātur nostri temporis Medici, eo quod herbam Eupatorium nominatam, pro Agrimonio recipiunt: at pro Eupatorio herbam uulgarem, de qua nulla apud priscos fit mentio, ad usum Medicinæ adhibent.

Fuerūt, & adhuc sunt magnæ inter Medicos dissensiōes de Eupatorio & Argemone, quam corrupto uocabulo passim Agrimoniam nominant. Nam ex ueteribus quidam, quos Dioscorides etiam notat, putauerunt Eupatorium esse ueram Argemonē, cum tamen ab Eupatorio in uniuersum differret. Qui equidem error ad nostra usq; secula durauit. Herbam enim quæ uera est Eupatorium, omnes nostræ ætatis Medici Agrimoniam esse credūt. Idq; uerum esse ex Eupatorij notis a Dioscoride Lib. iiii. Cap. xxxviii. traditis, manifestissime deprehendere licet. Quæ quidem tales sunt. Εὐπατώριον πόα ἐστὶ φρυγανώδης, ῥάβδον ἀναφέρουσα μί-
„ αν, λεπτὴν, ξυλώδη, ὀρθὴν, μέλαιναν, ἐνδάσυν, πηχυαίαν, ἢ καὶ μεί-
„ ζονα. φύλλα δὲ ἐκ διαστημάτων, ἐσχισμένα μάλιστα πεντεισέ. μοί-
„ ρας ἢ καὶ πλείους, τοῖς τοῦ πενταφύλλου ἢ κανάβεως μᾶλλον ἐοικότα
„ αὐτὰ δὲ ὑπομέλανα πριονοειδῶς ἐξ ἄκρων ἐντετμημένα. σπέρμα
„ δὲ περιπέφυκεν ἀπὸ μέσου τοῦ καυλοῦ, ὑπόδασυ, κάτω νενευκὸς, ὡς καὶ

τοῖς

τοῖς ἱματίοις ἐνίχεσθαι ξηρανθὲν. Id est, Eupatorium herba est fruti ””
cosa, singularis exit ex ea uirga tenuis, lignosa, recta, nigra, pilosa, ””
cubitalis & aliquando maior, folia habet per interualla partibus ””
diuisa quinque fere, aliquando tamen pluribus, Quinquefolij Cana ””
bisue folijs similia. Nigricant, & hæc etiã serræ modo in extremita ””
tibus incisa. Semen fert medio cauli adnascens, in terram annu ””
ens, adeo hirsutum ut uestibus siccatum hęreat. Insuper quia Pli ””
nij Lib. xxv. Cap. vi. descriptio omnino cum Dioscoridis qua
drat, proinde commodum duxi eandem huic subijcere, ait enim,
Eupatoria regiam authoritatem habet, caulis lignosi, nigricantis, ””
hirsuti, cubitalis, aliqñ & amplioris, folijs per interualla quinque ””
folij aut Canabis, per ambitũ incisis quinque partito & ipsis plumo ””
sis, radice superuacua. Iam si ueritatis diligens indagator, eas no ””
tas Agrimoniæ nostræ accommodauerit, huic certe in uniuersum
competere cõperiet. Est enim in ea singularis uirga, lignosa postque
aruit durities, plumosa undique asperitas, color nigricans, & folia
per interualla pendentia, serræ modo incisa, adeo ut hanc esse ue
rã antiquorũ Eupatoriũ nemo nisi Leberide cæcior sit, nõ intelli
gat. Minime autẽ mirũ recentiores Medicos ea in re esse lapsos, cũ
enim Arabes sequantur authores, eisque in describẽdis plantis fidẽ
maximã adhibeant, qui & ipsi alius aliter de eadẽ re tradiderũt, fa
cile illis errãdi ansam exhibuerũt. Auicenna nanque Eupatoriũ scri ””
bit esse herbam aromaticam, habereque folia Canabis, florem Ne ””
nupharis. At quod aliam ab Agrimonia nostra herbã esse Eupa ””
toriũ significet, quis est qui non agnoscat? Constat enim herbam
uulgo Agrimoniã nuncupatã neque esse odoratam, neque habere flo
rẽ sicuti Nenuphar, immo ita exiguũ, ut uel Nenuphari, uel eius
flori collatus, nullam ipsius habeat similitudinem. Mesue pręterea ””
Eupatoriũ folijs Centaureæ minoris, floribus subcitrinis longitu ””
dinis paucæ constare, dicit. Quod certe tam simile uero est, quam Cen ””
taurij folia Canabinis, & subluteus color albo similis est. Porro
quod omnium maximum est, non sine magna temeritate Mesue
Eupatorio uim purgatoriam adscribit, nullus enim ueterum nec
Auicenna quidem, quicquam tale, ne per somnium etiam, de eodẽ
cogitauit. Immo Dioscorides contrariã magis uim in eo prædicat
dicens, σπέρμα δὲ ἢ πόα μετ' οἴνου πινόμενα, δυσεντερικοῖς καὶ ἑρπε ””
τοδήκτοις ὠφελεῖ. Quod est, Semen & herba ipsa cum uino pota, ””
dysentericis & morsis a serpentibus opitulantur. Hoc etiam Plini ””

„ us confirmat ſcribens, Semen Eupatorij dyſentericis in uino potũ
„ auxiliatur unice. Ex iſtis manifeſtum admodum eſt, Arabes Aui
cennam maxime, qui & alias modicam ſimplicium medicamento
rum habuit notitiam, atq; Meſuen, Eupatorium uerum nunq̃ co
gnouiſſe: atq; adeo nihil mirum ſi neq; eorundẽ imitatores. Pro
inde ſtudioſis in dies orandum eſt, ut bona fortuna in uerum peri
tumq; incidant authorem, quando Galeno Lib. iii. de Potentijs
„ naturalibus Cap. xiiii. teſte, in quemcunq; quiſpiam primum in
„ ciderit præceptorem, talis efficitur, non expectans aliquid aliud ab
„ eo quod didicit amplius addiſcere. Hinc tandem haud aliter q̃ Me
dicus ille olim Romanus omnia ſua ſorti committunt, monentes
ægros ut precentur, quo Dij ſua cuiq; remedia ſecundet. Hoc pro
fecto ſi Iuniores Medici animo uolutaſſent, exq; fontibus magis q̃
riuulis, bonis q̃ malis præceptoribus, Medicam artem hauſiſſent,
„ in eum errorem non incidiſſent, ut Eupatorio pro Agrimonia
uterentur, ſed ueram magis Argemonem ad uſum Medicinæ ac-
commodaſſent, cuius iam, quoniã prorſus ignota, omnis apud
noſtræ ætatis Medicos uſus perijt.

ERROR VIII.

**PErnicioſiſſime errant Medici, qui Auicennã ſe-
quentes, Harmel non eſſe rutam ſylueſtrem opi
nantur, ſed in pilularum de hermodactylis ac fœti
darum confectionem cicutæ ſemen, quod nemo ue
nenum eſſe ignorat, huius loco admittunt.**

Auicenna Fen vi. Cano. iiii. Tract. iii. Cap. xxxiii. hunc
in modũ ſcribit, Ruta ſylueſtris nõ eſt Harmel, ut quidã exiſtimaue
runt. Quæ ſane uerba non paucis errandi occaſionem præbue-
runt, quod paſſim Harmel pro Cicuta interpretati ſunt. In quem
etiam errorem Interpres Auerrois quinto Colliget lapſus eſt, dum
impudentiſſime Harmel cicutam interpretatur, non animaduer
tens quod eo loco Auerrois Harmel calidam & ſiccam in tertio or
dine ſcribat, cicuta autem inter letalia uenena frigiditate ſua ene-
cantia numeretur a Dioſcoride, Galeno, Plinio ac alijs. Dioſco
„ rides nanq; Lib. iiii. Cap. lxxiii. de Cicuta ita ſcribit. ἐστι δὲ τὸ
„ κώνειον τῶν φθαρτικῶν κατὰ ψύξιν ἀναιροῦν. Id eſt, Cicuta inter
„ letalia frigiditate enecans eſt. Galenus uero Libro de Simplicibus
medica

medicaminibus, semen Cicutæ præ omnibus alijs frigidissimum esse testatur. Plinius autem Lib. xxv. cap. xiii. de ea in hunc modum disserit, Semini & folijs cicutæ refrigeratoria uis, quæ si enecat, incipiunt algere ab extremitatibus corporis. Quare a tam crasso errore nullo pacto uindicari potest interpres ille quisquis tandem fuerit. At conniuendum erat, nisi is error etiam officinas nonnullas occupasset. Nam ijsce oculis Antidotarium uetustum admodum uidi, quo ad annos non paucos ad conficienda medicamina usus est Pharmacopola quidam, in quo semper Harmel pro cicutæ semine interpretatum erat, nec animaduertit errorem donec per me tandem admonitus fuit. Quod uero Harmel non sit semen Cicutæ, sed ruta syluestris manifestissime indicant ea quæ scribuntur a Dioscoride Lib. iii. cap. xlix. de ruta syluestri in hanc sententiam, καλοῦσι δὲ τινὲς πήγανον ἄγριον ἅρμαλα. Quod est, Vocãt quidam agrestem rutam Harmala. Itidem scribit Galenus Lib. vii. de simplicibus Medica. cap. CXIX. dicens, Rutam syluestrem quidã appellant Harmala. His accedit quod descriptio Harmel apud Auerroim Cordubensem in totum conuenit rutæ syluestri. Ait enim Harmel calida & sicca est in tertio ordine, incidit humores crassos, prouocat urinam & menses, ualet dolori coxendicum, & pituitam purgat. Has proprietates omnes Galenus maxime, Dioscorides & Plinius Rutæ syluestri tribuunt. Galenus enim libro de simplicibus medica. cap. CCxxiiij. de Ruta ita scribit, Vrinam & menstrua prouocat Ruta, colicq; dolorem sedat. Dioscorides autẽ lib. iij. cap. xlix. ita inquit: Apposita menses & Vrinam cit, & cum uino pota, quartanas finit. Sanat agrestis Ruta itidem coxendicis dolores quadraginta diebus pota. Auicẽna præterea secundo canone. cap. CCCxl. omnes prædictas commoditates Harmel adscribit dicens, Est incisiua & subtiliatiua, est bona dolori iuncturarum, & sciaticæ cum desuper linitur. Prouocat urinam & menstrua, & confert colicæ uentosæ. Proinde mirum est istorum deinde in quarto Canone non fuisse memorem. Insuper cum Ruta syluestris, ut ex ueterum testimonijs traditur, habeat uim incidendi & discutiendi lentos & tenaces humores in articulorum doloribus, certum est eam utilius adhiberi ad catapotiorũ de hermodactylis confectionem, q̃ cicutam: quando hæc sua frigiditate eosdem potius augere possit, q̃ tollere: illa uero sua caliditate magis incidere atq; discutere, adeoq; uitium quod ex tenatiũ humorum multitudine prouenit, auferre. Accedit ijs, quod etsi

Galenus Lib. quinto de Simplicibus medicamentis probet quædam uehementer frigida hebetandi sensus gratia, ubi impatibiles crucient dolores: usum tamen cicutæ in totum damnat, ut quæ non solum frigiditate, sed etiam superflua humiditate sit perniciosa. Nemo denique ueterum Cicuta aliter usus est quam quod extrinsecus eam apposuerit, nullus autem eorum intra corpus adhibere iussit. Id quod omnium maxime ostendit Dioscorides de Cicutæ usu in eam scribens sententiam. ἔστι δὲ πολύχρηστον εἰς τὴν ὑγιασι
,, κὴν χρῆσιν. μιγνύμενον ἐπιτηδείως τοῖς ἀνωδύνοις κολλυρίοις ὁ χύ
,, λισμα. ἐρπητάς τε καὶ ἐρυσιπέλατα καταπλασθὲν σβέννυσιν. ἡ δὲ
,, πόα καὶ ἡ κόμη λεῖα καταπλαττομένη τῶν διδύμων ὀνειρώττουσι
,, βοηθεῖ· παρίησι δὲ καὶ αἰδοῖα καταπλασθέντα, καὶ γάλα σβέννυσι.
,, μαστούς τε ἐν παρθενίᾳ κωλύει αὔξεσθαι καὶ διδύμους ἀτρόφους ποιεῖ τῶν
,, παιδίων. Id est, Multos habet in medicina usus. Collyriis quæ somni
,, no dolorem leuant, commode miscetur succus. Extinguit idem sa
,, cros ignes, & quæ serpunt. Quinetiam concisa herba comaque eius
,, mox testibus emplastri modo imposita, nocturnas libidinum ima
,, gines in somno auertit. Languent genitalia emplastri modo im-
,, posita. Lac extinguit, & in uirginibus mammarum incrementa com
,, pescit, et puerorum testes nutrimento augeri prohibet. Plinius quoque loco paulo supra citato, præter prædicta Cicutæ nihil tribuit, adeo ut satis iam constet Harmel non esse cicutam, sed potius rutam syluestrem. Caueant itaque post hac medicinæ candidati, ne pro semine rutæ syluestris cicutam, cuius succo Plinio lib. xxv. Cap. xiii. teste olim Athenienses ad mortem in publicis & capitalibus iudicibus utebantur, ad medicinæ usum adhibeant. Non sit, per Apollinem oro, tanti unus accentus, ut quum Harmel apud Arabes scribatur cum aspiratione, ut quidam nugantur, significet Cicutam: cum uero sine aspiratione, rutam syluestrem: quando interdum ex tantilla notula hominum uita periclitetur. Verum Harmel descriptio potius ad ueterum notas exigatur, ita enim mox apparebit esse rutam syluestrem.

ERROR IX.

HAllucinatur Mesue plane pueriliter, Aloën mixtam melli minus purgare, eandemque stomacho nocere asserens,

Mesue

Mesue libro suo de simplicibus Medicamentis, Capite de Aloë in hanc scribit sententiam, Aloë mixtum cum melle est minoris solutionis. Et paulo post, Et adhuc etiam est conturbatiuum, faciēs dolorem uentris, & nocens stomacho. Imitatus est autē hoc loco, ut alias fere ubiq;, Auicennā, qui Lib. ii. Cap. lxvii. ita de Aloë scribit, Permixtio ipsius cum melle, minuit uirtutem eius. At nihil istis falsius dici potuisse, nemo, arbitror, sanæ mentis est, qui non intelligat, quando ex diametro cum ueterum placitis, ratione denique & experientia pugnent. Quantum enim ad primum attinet, quis est qui nesciat melli suapte natura inesse uim subducēdi uentrem? Et ut morosis ueteris inscitiæ propugnatoribus, qui sua mordicus tenent, satisfiat, ecce id ueterum testimoniis comprobabimus. Hippocrates libro de morbis qui extra, de melle ita docet, Mel autem cum cæteris sumptum nutrit, coloremq; bonū facit, solū uero potius emaciat q̄ reficiat, lotium enim cit, supraq; modū purgat. Item Galenus lib. iii. de alimentis, Capite xxxviii. inquit, Mel habet quandam acritudinem, qua ad egestionem excitat uentrem. Dioscorides etiam Libro. ii. Cap. lxxiii. ita scribit ἔστι μέλι δ' ὠμὸν, φυσῶδες, κοιλίας καὶ βηχὸς ἐρεθιστικόν. Quod est, Crudum mel inflat aluum, & tussim prorītat. Paulus præterea Aegineta Libro .i. Cap. xcvi. ait, Mel coctum magis alit quam aluum subducat: non coctum, contra. Subscribit Paulo Alexander Aphrodiseus sectione II. Proble. lxvi. inquiens, Mel incoctū tergit & purgat, coctum alere tantum potest. Adde quod Paulus utitur etiā melle Cap. vi. ad deiiciendā aluū puerorū, inquit enim, Porro si pueri aluus adstricta fuerit, mel cibo adiectum dabis. Si itaq; mel se solo uentrē subducere potest, Aloe, cur non idem plus efficeret, additū alteri quod similē uim obtinet. Hinc est quod Psellius libro primo de uictus ratiōe, in capite de iis quæ uentrē citant, Damascenis, itemq; aliis ut aluum plus subducant mel adiici præcipiat. Ait enim, Damascena humida & arida melle confecta, madefacta, ut plus teneāt mellis, mansaq; solitaria. Si bis mellis compositio absorbeatur, plus subducit q̄ si dulce uinum potites. Quod uero Aloë iuncta melli plus subducat aluum, testatur in primis Dioscorides, ubi supra, ita scribens. μετὰ ῥητίνης δὲ καταπινομένη ἢ ὕδατος ἢ μέλιτος ἑφθοῦ ἀναληφθεῖσα κοιλίαν λύει. Hoc est, Cū resina aqua ue aut cocto melle excepta aluum pota soluit. Id quod Plinius etiam lib. xxvii. cap .iiii. confirmat dicens, Deuorantur pilulæ cum mellis decocto, aut terebinthina resina, ad purganda

interiora. At quid opus in re manifesta plus æquo uerbosum esse? Pergemus itaq; ad secundum, mõstremusq; Aloën nõ obesse stomacho, ut Mesue insanit, sed eundem magis roborare. Hoc quod docet Galenus Lib. vi. de simplicibus medica. Cap. xxiii.
,, in eum modum scribens, Aloë est præ omnibus aliis medicinis
,, stomacho accommodata atq; utilis. Quod & Dioscorides subse
,, quentibus uerbis significauit, μιγὲν δὲ τοῖς ἄλλοις καθαρτικοῖς,
,, ἧσσον κακοστόμαχα ποιεῖ. Id est, Aloe mixta aliis quæ purgando
,, sunt, minus noxia ea stomacho reddit. Prædictis subscribit Oriba
,, sius in Compendio medicinæ Cap. de Aloë inquiens, Aloë acutũ
,, quidem non est catharticum, stomacho autẽ aptissimum. Plinius
,, quoq; Lib. xxvii. Cap. iiii. ita scribens, Confirmat stomachum
,, Aloe, adeo ut nulla uis contraria infestet. Ex istis satis liquet quantum a uero aberrauerit in describenda Aloë Mesue, cuius equidẽ plura adhuc alia sunt errata, quorum aliqua errore undecimo attingemus.

ERROR X.

ERrant Medici, qui Cassiam Græcorum, ab Arabum ac recentiorũ diuersam esse non intelligũt.

Cassia qua nostri passim nunc ad aluum leniendam utuntur, antiquis penitus incognita fuit: uel si cognita fuit, certe eam in medicinæ usu non probauerunt, quando nullus aliquam de ista mentionem faciat, sed tantum de quadam specie ligneæ, quæ σῦριγξ id est, fistula ab eisdem nominatur. Quapropter diligentius aduertendum, ne cum in libris Græcorum Cassiam fistulam scriptum inueniemus, alteram putemus intelligi, de qua Arabes atq; recentiores loquuntur. In quem sane errorem Leonicenus, uir dignus cui multum deferant bonarum literarum cupidi, in epistola ad Menochium, plerosq; ex medicis iunioribus incidisse scribit, seq; cognouisse ait, qui cortice Cassię fistulæ Arabicæ, ad citanda mẽstrua utebantur, cum Cassiam ligneam potius ad eundem usum recipere debuissent, ex Dioscoridis ac aliorum Græcorum medicorum authoritate. Et cum nullus ferme sit Medicorũ qui non sciat ligneam dictam, ab alia Cassia arabica esse diuersam, non necessariũ duxi plura de istac re cõmentari. Si qui tamen forent, qui ista non caperent, illi utriusq; descriptiones conferant, & mox quod diximus deprehendẽt. Vnũ tamen, quod maiori reprehensione dignũ est, hic præ

hic præterire non potui, hoc scilicet. Non animaduertunt nostri seculi Medici uulgarem nostrã Cassiam ligneam, a uera multum abesse, tetra enim est, inodora & penitus aspernanda, immo nihil habet quare Cassia putari debeat, id quod Dioscoridẽ atque Pliniũ legenti, remque ipsam in manu habenti, facile cõstabit. Dioscorides etem Lib. i. Cap. xii. de eligenda uera ac optima Cassia ita scribit. ἐκλέγου δὲ τὴν ἔγκιῤῥον, εὔχρουν, κοραλλίζουσαν, στενὴν λίαν, μακρὰν καὶ παχεῖαν, τοῖς συριγγίοις πλήρη. δηκτικὴν ἐν τῇ γεύσει, καὶ στύφουσαν μετὰ πολλῆς πυρώσεως ἀρωματίζουσαν, οἰνίζουσαν τῇ ὀσμῇ. Quod est, Eligito rubescentem, amabili coloris bonitate præditam, corallio lapidi similem, angustam ualde, longam crassamque, & fistulis plenam, erodentem in gustũ, & cum feruore aliquo adstringẽtem, aromatum modo odoratam, uini odorem referentẽ. In eandam sententiam & Oribasius Lib. ii. de uirtute simplicium scribit. Eligenda Cassia est quæ rubea est, boni coloris, corallio similis, tenuis, nitida, ualde longa & pinguis in fistulis, & in gustu erodens, stiptica cum igne multo, uelut aromatum similis odore. Vbi, ut obiter moneam, nõ dipticis legendum, sed δηκτικὴ id est, erodẽs Nec dissentit a dictis Plinius Lib. xii. Cap. xix. Adde quod Cassia tenuitate corticis, odore, & gustu adeo similis est Cinnamomo, ut duplum eius Dioscoride & Galeno libro de simplicibus medicamentis ad Paternianum cap. lxxiii. testibus, pro Cinnamomo poni possit, quorum certe nihil in Cassia nostra deprehenditur, adeo ut uix credibile sit nostrã hanc esse ueram Cassiam, sed eam magis quam Dioscorides falso Cassiam appellatam esse scribit, mirę cum reliqua similitudinis, quæ gustu nec acri, nec odorato, inhærentemque medullæ corticem habentem deprehenditur. At relinquimus ista ueritatis exquisitoribus diligentius pensitanda.

ERROR XI.

HAllucinatur Mesue in præscribendo dosim Rheubarbaro, Epithymo, Scammoniæ, Polypodio atque Euforbio.

Mesue in suo de simplicibus medicamentis libro Cap. de Rheubarbaro, potionem Rheubarbari infusi esse ad decem usque drachmas, triti uero ad quatuor scribit, cum tamen Dioscorides & Auicenna, cuius Mesue Simia est, duas drachmas non transcendant.

Dioſcorides nanq; Lib. iii. Cap. iii. de Rheubarbaro ita diſſerit,
„ δώσεις δὲ ὁμοίως τῷ ἀγαρικῷ πρὸς ἕκαστον πάθος, τῇ αὐτῇ ὁλκῇ.
„ Id eſt, Dabis autem Agarico ſimiliter in ſingulis morbis, eodem
pondere. Dandum uero de Agarico eſſe præcedenti capite non
ultra drachmas duas idem Dioſcorides præcipit. Auicēna deniq;
„ Lib. II. Cap. DLXXXV. inquit, Potio Rheubarbari ſit dra-
„ chmæ duæ. Itaq; cauendum eſſe ex iam dictis conſtat, ne Meſuen
ſequentes, ad decem uſq; drachmas ſemel exhibeamus, in quo cer
te nōnulli peccantes, ad extremum periculum ægrotātes deduxe
runt. Inſuper in capite de Epithymo, idem Meſue docet ſeptē dra
chmas pulueris Epithymi dari, cum tamen plus q; quatuor non
exhibēdas præcipiat Dioſcorides Lib. IIII. cap. CLXVIII de Epi-
„ thymo ita ſcribens. πινόμενον δὲ σὺν μέλιτι κάτω καθαίρει φλέγμα
„ καὶ χολὴν μέλαιναν, ἰδίως ἁρμόζον τοῖς μελαγχολικοῖς καὶ ἐμπνευ-
„ ματουμένοις ὀξυβάφου πλῆθος πρὸς ὁλκὴν < δ' σὺν μέλιτι καὶ ἁλσὶ
„ ὀλίγῳ ὄξει. Hoc eſt, Potum uero cum melle, pituitam bilemq; ni-
„ gram per inferna purgat, priuatim melācholicis & inflationibus
„ accommodatum acetabuli menſura uſq; ad drachmas quatuor cū
„ melle ſaleq; ex modico aceto. Idem etiam Oribaſius in Compēdio
„ medicinæ, docet ita ſcribens, Dabis cum uino duplici penſo dra-
„ chmas tres & adhuc amplius, & cū melle ſalis admiſcebis cochlea
„ rium medium. Conſentit Auicenna lib. ii. cap. ccxxix. inquiens,
„ Potio Epithymi ſit aurei quatuor. Quare iuxta ueterū præſcripta
de Epithymo plus q̄ quinq;, uel ad ſummum ſex, idq; in pauciſſi
mis non exhibeamus. Præterea in capite de Scāmonia, ultra gra-
na duodecim nō eſſe propinandum ex Scāmonia adſerit. At Dio
ſcoridis authoritate plus dare licet. Nam is ad obolos duos uſq; et
ad quatuor etiā accedit in eiuſdē exhibitiōe, lib. enim. iiii. cap. clxi,
„ de ſcāmonia hoc modo ſcribit. δύναμιν δ' ἔχει ὁ ὀπὸς ληφθεὶς σὺν
„ μελικράτῳ, ἢ ὕδατι πλῆθος < ἢ τετρωβόλου καθαίρειν κάτω χολὴν
„ καὶ φλέγμα. εἰς δὲ τὸ λῦσαι τὴν κοιλίαν ἀρκέσουσιν ὀβολοὶ β'.
„ Quod eſt, Vim habet Scammonij liquor, ſumptus cum mulſa
„ aqua ſimplici ue aqua drachmæ aut obolorum quatuor pondere
„ per inferna bilem & pituitam purgare, ad ſoluendam uero aluum
„ ſatis ſunt oboli duo. Eſt autem obolus, ne quem uocabuli uis deci
„ piat, dimidius Scrupulus: atq; adeo Plinio lib. xxii. cap. xxxiiii.
„ quoq; ſubſcribente, oboli ſex, pondere drachmam atticam, qua
utuntur

utuntur Medici, efficiunt, hoc est, Scrupulos tres. Quod uerũ esse Q. Rhemnius lib. suo de ponderibus & mensuris iis carminibus manifeste indicat. Semioboli duplum est obolus, quem pondere »
duplo, Gramma uocant, Scrupulum nostri dixere priores. Lapsus itaq; est Angelus Politianus, uir multa facundia & acri iudicio praeditus, in suarum epistolarum Lib. x. Cap. xiii. de ponderibus in hanc sententiam scribens, Minimũ pondus est, qui latine Scru »
pulus, & idem graece ὀβολὸσ dictus. Nec enim obolus idem quod »
Scrupulus, quando is sola tertia pars sit drachmae. Scrupuli enim tres drachmam unam cõstituunt, obolus uero sexta drachmae tantum pars est, ut paulo ante ex Plinio monstrauimus, proinde fieri non potest ut cum Scrupulo idem sit. Sed ut redeamus eo unde digressi sumus, Oribasius etiam in Cõpendio medicinae drachmã integram Scammonij exhiberi posse asserit, ait enim: Pura autem »
datur penso drachma una. Et sunt nostro aeuo multi, qui scrupulũ integrum Scammoniae sine noxa biberunt. A Sarmatis uero & Turcis modus etiam Dioscoridis tuto exceditur. Haec ideo recensenda duxi, nõ ut Scythicis illis medicis, qui fortissimis pharmacis aegros non paucos neci tradunt, patrocinarer: sed ut haberent ueritatis Studiosi, si quando Mesue praescriptũ necessitate excesserint, quod aduersarijs obtruderent. Caeterum Polypodij potionẽ scribit Mesue esse ad aureos quatuor usq;. Verum nec ea in re obsequendum ei est, siquidem integra uncia per se parũ purgat, ut experientia ipsa docet, ob id multa confutatione non eget. Praeterea Mesue in capite de Euphorbio ex Dioscoridis authoritate scribit aureum unum Euphorbij interficere. Quo equidẽ in loco, ut alias saepe, in hoc uiro fides requiritur, nusq̃ enim apud Dioscoridem inuenitur, ut patet uniuersum caput lxxxviii. lib. iii. de Euphorbio percurrenti. Apud Paulum autem Aeginetam capite proprio reperitur drachma una pituitam & aquam educere. Et apud Oribasium in Compẽdio medicinae idem docetur, triobolũ tamẽ tantum Euphorbij propinandum dicit. Triobolum autem, teste Budaeo lib. v. de Asse et partibus eius, alio nomine hemidrachmiũ dicitur. Porro Auicenna secundo Cano. cap. ccxxxvi. non unũ aureum interficere ait, sed magis drachmas tres. Auicenna quoq; Fen i. Cano. iii. tract. v. cap. vii. de Incubi cura, drachmae uni Euphorbij, Scãmoniae tertiam partem drachmae, & quartã colocynthidos adiungere docet, uirtute forti existente. Quod iterum nõ

dico, quod tantam quantitatē exhibendam suadeam, sed ideo ne plus æquo timeant Medici, maxime ubi ueterum accedat authoritas.

ERROR XII.

IGnorãt nostræ ætatis Medici, Mesuen Arabesq; reliquos imitantes, quid sit radix quam pro Turbit officinæ uendunt, tanta est in iis rebus, quæ sunt in usu frequentissimo, Medicorum incuria.

Annotãdum est in primis authores Græcos de ea radice sub nomine Turbit nihil penitus scripsisse. Barbara eñ uox est Turbit, & a posterioribus medicis quæcunq; ea sit sic appellata. Nam quod apud Dioscoridem Lib. iiii. Cap. clvi. de Pityusa hæc uerba græca inserta sunt, ἣν καλοῦσι τούρπιτ, Id est, Quam uocant turbit, id a posterioribus factum est, & Dioscoridi adiectũ, ea enim in nullis ueteribus græcis aut latinis leguntur codicibus, nec etiam legi debent. Proinde cum græci nihil de ea certi tradant, necesse est nostræ ætatis Medici eius radicis descriptionem ab Arabis petant. Quod et si tentauerint, nõ est tamẽ quod certi quicq̃ de ea radice apud eosdem offendere queant, quando quid per Turbit intellexerint difficile, imo ferme impossibile, fuerit diuinare. Aliud enim de ipso scribit Serapio, aliud Mesue. Serapionis equidem hæc de Turbit uerba sunt, Turbit est planta quæ in littore maris nascitur, in locis scilicet quæ mare cooperit quando crescit: quãdo uero est tranquillum non tangit ea, non enim nascitur intra aquam nec procul ab ea. Habet folia similia foliis plantæ quæ dicitur Arasatis, (quãuis hoc uerbum corruptum sit ac pro eo legẽdum Isatis) nisi quia sunt crassiora. Habet stipitem duobus palmis longum, diuisum in summitate. Flos eius mutat colorem suum ter in die, quia mane est albus, & meridie declinans ad purpureum colorem, in uesperis uero fit rubeus. Radix uero eius odorifera est, & alba, quæ quando masticatur calefacit linguam. Quod si uerum hoc est Turbit a Serapione Mauritano descriptum, certe nihil a Tripolio differt, nam omnia quæ Serapio de turbit scribit, ea Dioscorides ac Plinius Tripolio tribuunt. Dioscorides nanq; lib. iiii. cap. cxxvi. de Tripolio ita disserit. Τριπόλιον φύεται ἐν παραθαλασσίοις τόποις, οὓς ἐπικλύζει ἡ θάλασσα καὶ ἀποχωρεῖ, οὔτε δὲ ἐν ξηρᾷ οὔτε ἐν θαλάσσῃ.

φύλλα

φύλλα δὲ ἔχει ἰσάτιδι παραπλήσια, παχύτερα μέντοι καυλὸν σπιθαμιαῖον, ἄνωθεν ἐσχισμένον. ταύτης ἱστορεῖται τὸ ἄνθος τρὶς τῆς ἡμέρας μεταβάλλειν τὸ χρῶμα, πρωῒ μὲν λευκόν, κατὰ δὲ τὴν μεσημβρίαν πορφυρίζον, ὀψὲ δὲ φοινικοῦν. ῥίζα λευκή. εὐώδης, θερμαντικὴ γευομένῳ. Id eſt, Tripoliū naſcitur maritimis locis, quo fluctus peruenit & regreditur, nō tamen in arida neq; in mari. Folia habet Iſatidi ſimilia, craſſiora tamen. Caulem dodrātalem in ſummo ſe diuidentem, Fertur flos eius ter quotidie mutare colorem. Matutino enim albet, Meridie purpureſcit, Veſpere puniceo colore fit. Radix illi eſt candida, odorata, guſtu feruida. Plinius uero lib. xxvi. cap. vii. Tripolium in hūc modum depingit, Tripolium in maritimis naſcitur locis, ubi allidit unda, neq; in mari, neq; in ſicco, folio Iſatidis, craſſiore, palmo alto, caule in mucrone diuiſo, radice alba, odorata, calida guſtu. Hinc Pandectarij deprehenditur error, qui in ſuis Pandectis, multa mendatiorum plauſtra continentibus, duo facit capita, unum de Tripolio Dioſcoridis, alterum uero de Turbit Serapionis, quaſi Turbit apud Serapionem ſit aliud a Tripolio Dioſcoridis. Verum Serapionis Turbit, quod idem eſt, ut iam oſtendimus, cum Tripolio Dioſcoridis, non eſſe Turbit quo nunc paſſim officinæ utūtur, ex eo manifeſtum ſit, quia radix Tripolij ſecundum Dioſcoridem & Pliniū odorata eſt: qua uero nos utimur pro radice Turbit, ea omnino odore caret, proinde Serapionis Turbit eſſe non poteſt. Quod autē Turbit Meſue non ſit Tripolium apud Dioſcoridē, adeoq; diuerſum ab eo quod Serapio deſcribit, facile ex eiuſdem uerbis animaduerti poteſt. Inquit enim, Turbit eſt radix herbæ cuius folia ſunt, ſicut folia ferulæ, minora tamen, & eſt ex habentibus lac. Horum nanq; nihil in Serapionis Turbit deprehendere licet. At nec Turbit deſcriptio, ſecundum Meſue, ex genere habentiū lac conſtare poteſt. Nam ſi uera eſſet, conſequeretur Turbit a Meſue deſcriptum uel eſſe aliquam ſpeciem Tithymalorum, uel radicem Pityuſæ, quorum tamen neutrum aſtrui poteſt. Sunt etenim ſeptem Tithymalorum ſpecies, Dioſcoride Lib. iiii. Cap. clv. teſte, ſed nulla earum eſſe poteſt Turbit a Meſue pictum. Siquidem nulla ex illis habet folia ſimilia ferulæ, qualia habet Turbit Meſues, ut conſtat ex Dioſcoride ſingulas Tithymalorum ſpecies per folia, ac flores, & reliquas notas deſcribente. Neq; Turbit a Meſue deſignatū Pityuſæ lactariæ herbæ radix dici poteſt, ſolio enim piceæ.

conſtat, non ferulæ: quemadmodum ex lib. iiii. cap. clvi. Dioſcoridis liquet, cuius de Pityuſæ hæc ſunt uerba. αὐίησι δὲ καυλὸν πήχεως μείζονα, πολυγόνατον, φυλλαρίοις ὀξέσι λεπτοῖς, κατειλημμένον, ἐμφερέσι τοῖς τῆς πίτυος. Quod eſt, Caulem ex ſe mittit cubito maiorem, multis geniculis interſectum, acuminatiſq; foliolis ueſtitum, piceæ ſimilibus. Nec diſſentit Plinius Lib. xxiiii. Cap. vi. dicens, Pityuſam quidam in Tithymali genere numerant, frutex eſt ſimilis piceæ. Accedit iis ꝙ hæc radix Pityuſæ non Turbit a Serapione, ſed Scebram, id eſt, Eſula nuncupatur: id quod palam fiet cõferenti ea quæ Serapio de Scebram ex Dioſcoridis authoritate ſcripſit. Quod ſi uero quis contendat Turbit a Meſue deſcriptum eſſe poſſe uel Lathyrin uel Peplion, quãdo & illas inter lactarias herbas cõnumeret Dioſcorides, is ſciat neutrum fieri poſſe, cum utriuſq; radix a Dioſcoride cenſeatur inutilis. Videant iam ueritatis amatores quot difficultates, & quidem inexplicabiles occurrant Medicis, Arabum placita ſectantibus, hi enim non modo a Græcis, ſed a ſe ipſis quoq; diſſentiunt. Proinde, ſi ueritatem rimari animus eſt, omnino ſatagendum ut folium uiride inſpiciatur, & an ſit folio Iſatidis, aut ferulæ ſimile: uel etiam neutro, diligentius conſideretur. Scribit autem Ioannes Manardus, exacti iudicij uir, primo ſuarum Epiſtolarum libro, ſe a fide dignis intellexiſſe, ꝙ ea radix qua pro Turbit utimur, ex planta accipiatur, quæ folio Myrti conſtet. Quod ſi uerum eſt, certe ſecunda Tithymalorum ſpecies erit. Hæc enim ut ſcribit Dioſcorides τὰ φύλλα ὅμοια ἔχει μυρσίνῃ. Id eſt, folia habet Myrto ſimilia. Clarum itaq; ex iam dictis utroſq;, & Serapionem & Meſuen, aberraſſe. Plura ea de re legito apud Leonicenũ in Epiſtola ad Hieronymum Menochiũ.

ERROR XIII.

ERrant Medici, qui Arabum authorũ Sandaracham, a Gręcorũ eſſe diuerſam nõ animaduertũt.

Arabes uniuerſi Sandaracam eſſe gummi ſcribunt, quod alio nomine Vernix appellatur. Id quod in primis Serapio indicat ita ſcribens, Sandaraca eſt gummi calidæ & ſiccæ cõplexionis, & eſt ſimile Karabe, ſed non eſt ita durum, & in eo eſt parum amaritudinis, & affertur a terris Chriſtianorum. Græci contra & Latini per Sandaracham lapidem metallicum intelligunt. Fuitq; quondam

dam Græcis & Latinis scriptoribus duplex Sandaracha. Metalli-
ca pluribus locis fossilis, Galeno enim Libro de simplicibus Medi
camentis ad Paternianum Cap. cxxxix. teste, affertur a Ponto,
Cappadocia, & Cilitia, & est lapis ignei coloris. Plinius quoque
Sandaracham lib. xxxiiii. cap. xviii. inter Metalla cõnumerat di-
cens, Inuenitur & in aurarijs & in argẽtarijs Metallis, melior quo „
magis ruffa, quoq; magis uirus redolens, ac pura friabilisq;. Dio „
scorides etiam Lib. v. Cap. lxxvi, inter metalla de Sandaracha
agens, hunc in modum inquit, Σανδαράχην δὲ προκρίτεον τὴν κα- „
τακορῆ πυῤῥὰν εὔθραυστον, ἀλέαντόν τε καὶ καθαρὰν, κινναβαρίζουσαν „
τὴν χρόαν ἔτι δὲ θειώδη ἀποφορὰν ἔχουσαν. Id est, Eligenda Sanda „
racha est, quæ ad satietatem flammeo colore ruffescit, fragilis, pla „
na, puraq;, & cinnabaris colore aliquo, sulphuris etiam uirus o- „
lens. Altera deinde fictitia & adulterina Sandaracha est, quæ ex
cocta cerussa fit, qua felicius pictores q̃ medici usi sunt. De qua
Plinius Libro quinquagesimo quinto, Cap. vi. ita scribit, Fit adul „
terina & ex Cerussa, in fornace cocta. Et Victruuius septimo suæ „
architecturæ commentario, Cerussa, inquit, cũ in fornace coqui- „
tur, mutato colore ad ignem incendij Sandaracha fit. Lapsos itaq; „
arbitror Arabes, q Sandaracam esse gummi putauerunt, cũ ean
dem ueteres omnes inter lapides metallicos connumerarint. Id
quod ex eo etiam colligi potest, Arabes omnes uires quas Prisci
ueræ Sandarachæ, quæ metallum est, tribuunt, suæ quoq;, quæ
Gummi est, adscribunt, quod fieri non posset si diuersæ essent. Vix
enim duas res inuenies quarum uirtutes ex æquo sibi conueniẽt.
Quod autẽ Arabes easdem, quas Græci suæ Sandarachæ tribue-
rint, facile ostendemus ex iis quæ utriq; de ea scripserunt. Inter
Græcos autem Dioscorides hæc tradit de Sandaracha. δύναμιν „
δὲ ἔχει καὶ ὄπτησιν τὴν αὐτὴν τῷ ἀρσενικῷ. θεραπεύει δὲ καὶ ἀλωπε „
κίας ἀναληφθεῖσα ῥητίνῃ, καὶ λεπροὺς ὄνυχας σὺν πίσσῃ ἀφίστησι, καὶ „
πρὸς φθειριάσεις σὺν ἐλαίῳ ποιεῖ, φύματά τε σὺν στέατι διαφορεῖ. „
ἁρμόζει καὶ δὲ πρὸς τὰ ἐν ῥισὶ καὶ στόμασιν ἕλκη, καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ „
ἐξανθήματα σὺν ῥοδίνῳ, καὶ πρὸς κονδυλώματα. δίδοται καὶ ἐμπυϊ „
κοῖς σὺν οἰνομέλιτι, καὶ ὑποθυμιᾶται σὺν ῥητίνῃ καὶ πρὸς παλαιὰν „
βῆχα, διὰ σίφωνος ἑλκομένου τοῦ ἀτμοῦ τῷ στόματι. φωνήν τε ἀπο „
καθαίρει ἐκλειχομένη σὺν μέλιτι, καὶ ἀσθματικοῖς σὺν ῥητίνῃ κατα „
πότιον δίδοται. Id est, Vires cocturamq; easdem Auripigmento „

» habet. Resina excepta capilli defluuia sanat. Cum pice scabros pel
» lit ungues, pediculosis ex oleo prodest, panos cum adipe discutit.
» Narium & oris ulceribus accommodata est, & cum Rosaceo cæte
» ris pustulis & condylomatis. Datur & contra purulentas excrea-
» tiones cum mulso, & contra ueterem tussim, cum resina incēditur
» per fistulam uapore eius in os attracto. Vocem purgat cum melle
» lincta, & suspiriosis cum resina deuoratur. Eadem uero inter Lati
nos Plinius, ubi supra, de Sādaracha quoq; scribit, inquiens, Va
» let purgare, sistere, excalfacere, perrodere. Summa eius dos septi
» ca. Expletalopetias ex aceto illita. Additur oculorum medicamē
» tis. Fauces purgat cum melle sumpta. Vocem lympidam & cano
» ram facit. Suspiriosis tussientibusq; iucunde medetur, cum resina
terebinthina in cibo sumpta. Iam istis Arabum de Sandaraca pla-
cida confer, & nihil quod a prædictis pugnet offēdes. Sed ne plus
æquo uerbosior sim, unus Auicēna, qui Lib.II. Cap.DCXXVII.
» de Sandaracha in hanc sententiam scribit, sufficiat, In ipsa est stipti
» citas & proprietas retinendi sanguinem. Desiccat fistulas quando
» cum ea suffumigatur. Eius fumus prohibet catarrhos. Fluxum de
» niq; sanguinis & asthma humidum sua exiccatione arcet. Vtūtur
» ea luctatores, ut difficultatem anhelitus non incurrant. Quare, ut finem tandem faciam, errasse Arabes uerisimile est, Sandaracam gummi statuētes, cū ex ueterū decreto potius lapis sit metallicus.

ERROR XIIII.

HAllucinantur Medici Iuniores, Theriacā, nobile antidotum, non a feris, sed Tiro nuncupantes, cuius etiam cum certa nō habeatur scientia, nihil mirum, si eos non præstet effectus, quos de ea ueteres pollicentur.

Frigidum plane est Barbarorum commentum Theriacam nō ἀπὸ τῶν θηρίων, Hoc est, a feris, cōtra quorum uenena exhibetur, aut quæ in eiusdem compositione miscentur, sed a Tiro serpente, quem huic antidoto addere oporteat, nomen traxisse. Frigidius autem multo est quod Nicolaus ac eius imitatores eandem Galenen a Galeno Medico dictam existimant, quum potius, teste Galeno in suo de Theriaca ad Pamphilianū libro, a tranquillitate quā ægris afferre solet, sic nominata sit, γαλήνη enim Græcis trāquillitas est.

Verum

Verum ad ista tanq̃ leuioris operæ cõniuendum erat, nisi maiora in huius antidoti compositione errata cõmitterent. Nam neq; serpentem illum norunt, quem Tirum uocant, neq; pleraq; alia, quæ in eadem cõpositione iungũtur. Eum enim serpentẽ ex Aegypto usq; petunt, cum tamen in media ipsa Italia magna eius copia reperiatur. Neq; enim Tiri nomen in libris Arabum aliud significat, q̃ eam serpentis speciem, quã Græci ἔχιδναν, nos uiperam appellamus. Adeoq; uidẽtur Arabes, quod nomẽ est generis apud Græcos, tribuisse speciei. Cum enim uipera θηρίον, id est, feræ species sit, Arabes tamen Viperam pro Therio tirum, corrupto uocabulo appellarunt. Qui enĩ a Galeno trochisci siue pastilli Theriaci nũcupãtur, qm̃ in ipsis Theriæ, id est Viperę, que e genere ferarũ sunt commiscentur, ab Nicolao in descriptione Theriaces Andromachi trochisci Tiri appellantur. Quod uero nihil aliud in libris Arabum significet Tirus q̃ uiperam, uel eo potissimũ argumento ꝓbatur, q̃ quæcunq; Serapio de Tiri carne conscripsit, & q̃ nam modo ad usum medicinæ paretur, et quos nam præstet effectus, hæc omnia a Dioscoride, Galeno & Paulo de uipera serpente traduntur. Proinde mirum admodum est multos nostri seculi Medicos, hæc uaria in diuersis interpretamenta parum diligẽter intuentes, quum aliquando Tirum, aliquãdo uiperam in medicorum libris lectitarent, non nominum tantum, sed animalium quoq; diuersitatem esse existimantes, alios trochiscos e Tiro, alios e uipera credidisse: Tirumq; esse peregrinum serpentem, qui apud Aegyptios tantum reperiatur, atq; adeo nõ aliunde q̃ ex Memphi optimam ad nos Theriacam apportari, arbitratos esse. Cũ tamen, ut paulo supra annotauimus, passim in Italia reperiatur Tirus seu uipera, uulgoq; dicatur, Marassus, quæ certe nomenclatura nec barbara est, nec citra rationem excogitata. Quippe a Marsorum populis interpretatione etymologica duci nomen uidetur, quia id genus maxime cõsectarẽtur Marsi, circunferrẽtq;. Quod ne quis cõfictũ nullo authore arbitretur, indicat equidem id Aulus Gellius Lib. xvi. Noctium atticarũ cap. xi. dicẽs, "Gens in Italia Marsorum orta fertur a Circes filio Marso, propterea Marsis hominibus, quorũ dũtaxat familia cum externis cognatiõibus nõdum etiam permixtæ corruptæq; sunt, ui quadam genitali datum, ut serpentium uirulentorum domitores sint, incensionibus herbarũq; succis faciant medelarũ miracula." Plinius quoq; lib. 7. ca. 2 author est Marsos a-

Circes filio ortos, ob idq; affuisse illis ingenitam uim contra serpẽtes. Quod idem innuit & Virgilius lib. vii. Aeneid. iis uersibus.
,, Quin & Marruuia uenit de gẽte Sacerdos, Fronde super galeam,
,, & felici comptus oliua, Archippi regis iussu fortissimus Vmbro,
,, Vipereo generi & grauiter spirantibus hydris, Spargere qui som
,, nos, cantuq; manuq; solebat, Mulcebatq; iras, & morsus arte leuabat. Syllius quoq; Italicus libro octauo de Marsis ita loquitur,
,, Hæ bellare acres norãt, ac Marsica pubes, Et bellare manu, & Che
,, lydris cantare soporem. Vipereumq; herbis hebetare & carmine dentem. Lubẽs hic prætereo errores Auicẽnæ quos in Theriaces descriptione cõmisit, sicut est q; bis repetit Centaurium, ac Pentaphyllon prætermittit, de quibus omnibus, si placet, Nicolaũ Leonicenum, uirum in omni doctrinarum genere exercitatissimum, legito. Nos in præsentiarum hoc solum demonstremus, q; nostra ætate ueræ Theriaces nõ habeatur certa cognitio, quando multa existant simplicia medicamenta, ad eiusdem compositionem necessaria, quæ nostro hoc æuo neq; a Græcis, neq; a Latinis, nedũ a Barbaris cognoscantur. Quemadmodum sunt Balsamus, Myrrha, Rheon, Amomum, Cinnamomum, Cassia, Schœni anthos, Dictamnum, Petroselinon, Scordion, Thlaspi, Hedychroum Malagma, quod Alindaracaron Arabes uocant. Aspalathon, Calamus odoratus, & alia multa. Primũ oĩm uerum Opobalsamũ uel ad nos nõ afferť: uel si adferť, tanti precij existit, ut totius antidoti precium prȩuertat. Duodecim enim drachmas, præter id quod in Hedychroo apponi debet, tota Andromachi compositio recipit, ut uidere licet apud Galenũ libro de cõmoditatibus Theriaces ad Pisonem. Vix etiam credibile syncerum & recens ad nos asportari, quãdo Dioscoride & Galeno testibus multifariam adulteretur balsami liquor. Argumento est, quoniam is qui ad nos affertur, colore, odore, substantia, longe a uero distat. Quod mox cõperiet, qui eundem cum Dioscoridis aut Galeni descriptione contulerit. Insuper non optima tãtum, uerum etiam bona Myrrha caremus. Nam quæ passim Myrrhæ loco habetur, nõ uidetur esse uera, nõ enim odorata est, ut ea quam Dioscorides Lib. i. Cap. lxxv. describit, sed pro odoris suauitate teterrimũ uirus obolet. Rheubarbarum porro nostrum ab eo quod Antiqui descripserunt esse diuersum errore tertio ostendimus. Verum Amomũ, hoc est quale
,, Dioscorides describit Libro primo Cap. xiiii. λευκὸν ἢ ὑπόπυρρον.
,, σπέρματος πλῆρες, ὅμιον βοτρυδίοις, βαρὺ, σφόδρα εὐῶδες, ἄχε ὑρῶτος

εὐρῶτος, καὶ δριμύ, δάκνον τὴν γεῦσιν, ἁπλοῦν τὴν χρόαν καὶ οὐ ποικίλον. Id eſt, candidum, modice ruffum, ſemine plenum, uuarum racemis ſimile, ponderoſum, ualde odoratum, ſine Carie, acre, guſtum erodens, ſimplici non uario colore, nõ arbitror eſſe quod paſſim in officinis uendunt. Præterea Manardus, uir non uulgariter doctus, lib. vi. ſuarum Epiſtolarũ medicinalium, contendit id quod paſſim ex India, præcipue a Luſitani regis claſſe in Europam inuehitur, non eſſe uerum Cinnamomum: idq́ Galeni dictis ex Lib. de ſimplicibus medicamẽtis oſtendere conatur. Cuius nimirũ ſententiæ ut non prorſus accedo, ita nec in uniuerſum repugno. Nam Dioſcoridem expendenti facile animũ ſubit opinio, ex tot generibus Cinnamomi non optimum ad nos aſportari, maxime ſi quis noſtrum cum eo quod bonitate alia omnia antecedit, cõmiſerit. Cæterũ Caſſiam, qua nunc officinæ utuntur, non eſſe ueram quam Dioſcorides, ac alii ueteres deſcribũt, oſtenſum eſt errore decimo. Idem quoq́ in Schœni flore, quem noſtri barbaro uocabulo Squinantum uocant, accidit. Nam qui paſſim in officinis proſtant, feſtucæ magis ſunt q̃ flores. Lemnia etiam terra ſiue ſigillata, quæ paſſim uenditur, nec facie nec uiribus ueræ ſimilis exiſtit, quæ debet eſſe rubri coloris, mũda non ualde lenis, guſtu non mordax, ſed modicæ aſtringens, tenax aliquo modo & lubrica, ita ut in aqua reſoluta, ſimilis fiat molli ceræ. Portatur ex Lemno inſula Græciæ, a qua Lemna uocata eſt, formulis paruis, quæ antiquitus, teſte Galeno lib. ix. cap. ii. de ſimplicibus medicamentis, imagine Dianæ ſigillabantur, unde & Lemnum ſigillũ a Grecis appellatur. Commentitium uero eſt quod Dioſcorides Lib. v. cap. lxvii. ſcribit incolas eam terram in paſtillos cõformãtes figura capræ ſignare. Nam Galenus cum aliarum rerum quæ ſunt in medicinæ uſu, tum huius præſertim terræ ſigillatæ diligentiſſimus ueſtigator; ut qui, quemadmodum de ſe ipſo ſcribit, lõgis itineribus ad Lemnam inſulam nauigarit, ob nullam aliã cauſſam, niſi ut Lemnium & quomodo naſceretur, & quale nam eſſet, oculis contemplaretur, Dioſcoridẽ nominatim perſtringit, ſignariq́ Dianæ, non capræ ſigno a Sacerdote eius hanc terram aſſerit. Falſum etiam eſt quod tradit idem Dioſcorides Lemniæ terræ caprinum miſceri ſanguinem, id quod Galenus eodem etiam loco docet. Proinde Galenus Dioſcoridi in Lẽniæ terræ hiſtoria per omnia fere contrarius eſt. Verũ Galeno tanq̃ oculato teſti ea in re magis q̃ Dioſcoridi accedendũ eſt. Dictamno inſuper omnino ca-

,, remus. Dioſcoride nanq; teſte Lib, iii. cap. xxxiii. Δίκταμνος πόα
,, ἐστὶ κρητικὴ δριμεῖα, λεῖα, ὁμοία γλήχωνι. μείζω δὲ καὶ γναφαλοει-
,, δῆ τὰ φύλλα ἔχει. ἐριώδη τινὰ ἐπίφυσιν οὔτε δὲ ἄνθος οὔτε καρ-
,, πὸν φέρει. Quod eſt, Dictamnus herba eſt Cretenſis ſapore acri,
,, habens leuorem ſimilis Pulegio, maioribus tamen foliis, tomen-
,, toſis lanoſaq; pube obductis. Non florem, non ſemen fert. Acce
dit Plinius qui Lib. xxv Cap. viii. de Dictamno in hunc modum
,, ſcribit, Dictamnũ oſtẽdere, ut indicauimus, uulneratæ, eo ſtatim
,, decidentibus telis. Non eſt alibi q̃ in Creta, ramis prætenue, Pule
,, gio ſimile, feruens & acre guſtu, foliis tantum utuntur. Flos nul-
,, lus ei eſt, aut ſemen, aut caulis, radix tenuis & ſuperuacua. Cum
itaq; ex ueterum deſcriptione uera Dictãnus flore, caule, et ſemine
carere debeat, noſtra hæc uulgaris qua paſſim utimur, iſtis maxi-
me abundat. Radicem item tenuem & inutilem cum uera habeat:
noſtra cõtra magnã, et quę ad uſum ſola, neglectis foliis, uenit: quę
equidem imponenda theriacæ eſſent, non radix. Deniq; cũ Dictã
nus in Creta priuatim naſcatur, ut præter Dioſcoridem & Pliniũ,
xii. Aeneidos Virgilius quoq; ita canens indicat, Tum Venus in-
,, digno nati cõcuſſa dolore, Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab
,, Ida, Puberibus caulem foliis, & flore comantem, Purpureo: nõ
,, illa feris incognita capris. Gramina cum tergo uolucres hæſere ſa
,, gittæ, non eſt certe q; eandem habeamus niſi rurſus Venus ab Ida
deportet. Porro plures quoq;, ne dicam omnes noſtræ ætatis Me
dici, Petroſelinũ opinantur eſſe id genus herbæ, quod ubiq; ferme
in hortis naſcitur. Qua in re oſtendunt uulgarem ſe potius quan-
dam habere herbarum notitiam, q̃ eam quam Dioſcorides, Gale
nus ac reliqui ueteres medicæ rei authores ſuis in libris, poſteris re
liquerunt. Nã Petroſelinũ, ut Lib. iii. Cap. lxxi Dioſcorides ſcribit
,, φύεται ἐν μακεδονίᾳ, ἐν ἀποκρήμνοις τόποις, σπέρμα ἔχον ἐοικὸς
,, ἄμμει, εὐωδέστερον δὲ καὶ δριμὺ καὶ ἀρωματίζον. Id eſt, naſcitur in
,, Macedonia præruptis locis. Semen habet Ammi ſimile, odorati-
,, us tamen acre & aromati ſimile. Id quod & Galenus libro ſuo de
ſimplicibus medicamentis ad Paternianum cap. ccxx. indicat di-
,, cens, Petroſelinum naſcitur circa ſaxa, & optimum eſt Macedoni
cum. Proinde eius ſemen quod miſcendum theriacæ iuſſit Andro
machus, non eſt id quod paſſim in hortis naſcitur, ſed quod in Ma
cedonia præruptis & ſaxoſis locis producitur. Acceſſit iis omni-
bus error uulgatiſſimus, ut quoniam Scorodon ſignificat apud
Græcos

Græcos alliū, pro Scordio alliū ſylueſtre, non modo in Theriaca, ſed & in pluribus aliis compoſitionibus, accipiant: adeoq; factū ut non ſolum herbam ipſam Scordion uocatam amiſerimus, ſed etiam uocis ipſius ſignificatum, allium ſylueſtre eius loco, nominis ſimilitudine decepti, accipientes. Verum, aliud eſt σκόροδον ἄγριον, id eſt, Allium ſylueſtre, aliud σκόρδιον herba, quæ ut Dioſcorides Lib. iii. cap. cxvii. ſcribit, φύεται ἐν ὀρεινοῖς τόποις καὶ ἑλώδεσι, φύλλα ἔχον ἐοικότα χαμαίδρυϊ, μείζονα δὲ καὶ οὐκ οὕτως ἀντετμημένα τὴν περιφέρειαν, ποσῶς τῇ ὀσμῇ σκοροδίζοντα, στυπτικὰ δὲ καὶ ἔμπικρα κατὰ τὴν γεῦσιν. καυλία δὲ καὶ τετράγωνα, ἀφ' ὧν ἄνθος ὑπέρυθρον, δύναμιν δὲ ἔχει ἡ πόα θερμαντικὴν, διουρητικὴν, πινομένη χλωρὰ λεία, καὶ ξηρὰ ἀφεψομένη σὺν οἴνῳ πρὸς ἑρπετῶν δήγματα καὶ θανάσιμα. Hoc eſt, Naſcitur in locis montanis & paluſtribus, folia habēs ſimilia Chamædryi, minora tamen, nec adeo per ambitū inciſa, aliq; modo allii odorē referētia, adſtringentia & amara ad guſtū. Virgulas quadratas, in quibus ſubrubeſcēs flos eſt. Vim habet herba calefaciēdi ac urinā ciendi. Potaẽ & ſicca in uino decocta cōtra ſerpentium morſus ictus ue ac contra uenena. De hac eadē herba Galenus quoq; lib. de ſimplici. medica. ad Paternianum ita ſcribit: Scordium herba eſt, uirgulas producens quadratas, rectas & oblongas, folia adſtringentia, & ad guſtum ſubamara, odore Allium referentia, flore ſubrubicundo. Vires habet calefaciendi & urinā ciendi, ac contra uiperarum ictus. Hāc pariter herbam idem Galenus Lib. viii. de ſimplicib. medic. Cap. xvii. inter cæteras quæ putrefactionibus aduerſantur, cōmendat. Hinc eſt, quod a grauiſſimis ac fide dignis Medicinæ authoribus ſcribitur Scordii tantam eſſe uim, ut cum corpora eorū qui in prælio ceciderant, diu inſepulta iacere contigiſſet, quæcunq; ſors tulit, ut ſupra Scordium iacerēt, diutius incorrupta manerent, minuſq; q̃ reliqua putredinem ſentirent, ſecundum eas præcipue partes, quæ herbam ipſam attigerant. Vnde creditū eſt eandem uenenis ferarum ac peſtiferis medicamentis, quæ uim putrefaciendi habēt, uehementer repugnare. Thlaſpi noſtro ſeculo penitus incognita eſt, quamuis Ioannes Manardus Lib. vi. ſuarum epiſtolarum medicinalium apud Ioannem Auguſtum Laurienſem Epiſcopum ſibi compertam eſſe herbam ſcribat, quam ueram eſſe Thlaſpi exiſtimet, quando in totum Dioſcorides Lib. ii. Cap. cxxxxii. notis

F

,, correspondeat, βοτάνιον γάρ ἐστι στενὸν τοῖς φύλλοις ὡς δακτύλου μῆ
,, κος, πεπτωκόσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀκροσχιδέσιν, ὑπολιπαρέσι. καυλὸν
,, δὲ λεπτὸν ἀνίησι δισπιθαμιαῖον. ἀποφυάδας ὀλίγας ἔχοντα, καὶ περὶ
,, ὅλον αὐτὸν καρπὸς ὑπόπλατυς ἐξ ἄκρου. ἐν ᾧ σπερμάτιον ἐμφερὲς
,, καρδάμῳ, δισκοειδές. οἱονεὶ ἐντεθλασμένον ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔσχηκεν.
,, ἄνθος δὲ ὑπόλευκον. ἐν ὁδοῖς καὶ τοιχῶν καὶ τῶν θριγκῶν φυόμενον. σπέρ
,, μα δριμύ. Quod est, Herbula enim est foliis angustis ad digiti lon
,, gitudinem, in terram cadentibus, in summo scissis, subpinguibus.
,, uirgam tenuem duorum palmorum emittit, adnascentias paucas
,, habentem, & circa totam ipsam fructus in summo modice latus,
,, in quo exiguum semen est nasturtio simile, disci figura, ueluti in-
,, fractum, unde & nomē inuenit. Flos illi subalbus, nascitur in uiis,
,, sepulchris, sepibusq;. Semen illi acre est. Easdem notas tribuit &
,, Plinius Thlaspi Lib. xxvii. Cap. xiii. dicens, Thlaspe duum gene
,, rum est, angustis foliis, digitali longitudine & latitudine in terram
,, uersus, in cacumine diuisis, cauliculo semipedali, non sine ramis,
,, peltarum specie, semine incluso, lenticulæ effigie, nisi quod infrin
,, gitur unde nomen flos albicat. Nascitur in semitis & sepibus. Se-
,, men asperi gustus. Galenus quoq; Lib. de simpli. medica. Cap.
cclxxx. nihil a prædictis dissentit. Auicenna uero in descriptione Theriaces Andromachi, nō sine magno errore, ꝓ nomine Thla-speos, siseleos scripsit. Porro Trochisci Hedychroi, qui in eadem Theriaces compositione iungūtur, corrupto uocabulo trochisci Alindaracoron ab Auicenna quinto sui Canonis dicuntur: a Ni-colao autem Trochisci diacoralli, demutato itidem hedychroi uo-cabulo in diacoralli. Nicolaus nanq; cui summa atq; præcipua æta-te nostra in describendis medicaminum compositionibus fides ad-hibetur, hac uocabuli deprauatione deceptus, pro Darsisahan, quod idem est apud Arabes quod Aspalathus græcis, ponit coral-los, cum tamen longe alia res sit a corallis, id quod græce Aspala-thus uocatur, quemadmodum ex Dioscoridis Lib. i. Cap. xviiii. descriptione constat, quæ talis est, ἀσπάλαθος θάμνος ἐστὶ ξυλώδης
,, ἀκάνθας πολλὰς κεχρημένος. γινόμενος ἐν Ἴστρῳ καὶ Νισύρῳ καὶ τῇ Συ
,, ρίᾳ καὶ Ῥόδῳ ᾧ χρῶνται οἱ μυρεψοὶ εἰς τὰς τῶν μύρων στύψεις. ἔστι
,, δὲ καλὸς ὁ βαρύς, καὶ μετὰ τὸ περιφλοιωθῆναι ὑπέρυθρος ἢ πορφυρί
,, ζων, πυκνός, εὐώδης, πικρίζων ἐν τῇ γεύσει. Id est, Aspalathus fru

tex est

tex est lignosus, crebrisq; spinis aculeatus. Nascitur ad Istrum & in Nisyro, in Syria & Rhodo, quo ad spissanda unguenta utuntur unguentarii. Probatur ponderosus, & qui detracto cortice rubescit, ad purpureũ ue uergit, densus odoratusq; est, & in gustu amarescens. Ex his colligitur Aspalathum diuersum esse a Corallis, errareq; eos, qui, ut ij. Canon. refert Auicenna, radicem spicæ Indicæ Aspalathum esse putauerũt, quiq; malum Punicum syluestre, qui Spinam albam, & qui Cinnamomum esse dixerunt. Deniq; hallucinatur Auicenna loco prædicto, ut obiter & id indicem, ubi loco Aspalathi ponit semen Aliembut, id est, Chylocaractæ. Galenus etenim, cui hac parte magis quã Auicennæ credendum, pro Aspalatho nõ semen Chylocaractę, sed agni casti, ut uulgo uocãt, in suis succidaneis recipi adseruit. Postremum, quod uulgus medicorum calamum aromaticum uocat, radix est, non calamus, adeo ut dubium non sit, eum calamum non esse, quem Dioscorides libro primo, cap. xvij. describit iis uerbis. κάλαμος ἀρωματικὸς φύεται μὲν ἐν ἰνδίᾳ. ἔστι δὲ αὐτοῦ κάλλιστος ὁ κιῤῥὸς, πυκνογόνατος, καὶ εἰς πολλοὺς σχινδαλμοὺς, ἐν δὲ τῇ διαμασήσει γλίσχρος, στυπτικὸς, ὑπόδριμυς. Hoc est, Calamus odoratus in India nascitur. Probatissimus est, qui colore ruffo & crebris geniculis est, & in multas assulas fractus, secundum fistulam araneis plenus, albescens, & in commanducando glutinosus, adstringens, & subacer. At satis de iis dictum est. Iam si, ut scribit Galenus in libro de Theriacæ compositione ad Pamphilianũ, unius medicaminis adulterati uitium potest totam Theriaces structuram corrumpere, qui nos sperare possimus eandem mixturam optime confici, ubi maxima ac præcipua simplicium medicaminũ, quæ in ipsa iunguntur, pars ignoratur? At eius ignorantiæ nulla alia causa, nisi quod a Græcis ad Arabum barbarorumq; lupanaria defecimus. Cum itaq; hi, qui Arabum placita sectantur, in magna caligine rerum uersentur, facileq; infinitis errorum nexibus implicentur, cogitent studiosi, ut a fontibus potius Græcis, q̃ Arabum lacunis medicinã hauriant.

ERROR XV.

ERrant, qui antiquorũ Saccharum, quod ab eo quod nũc uoce parum mutata, Zuccharum uocant, diuersum est, a sale Indo differre existimant.

Saccharum antiquorum eſt id, quod Dioſcorides, Galenus ac Plinius deſcribit, ſpeciem mellis eſſe dicentes, & ob eam etiã rem de eo inter mella loquuntur. Dioſcoridis autem hæc de Saccharo lib. ij. cap. lxxiij. ſunt uerba, καλεῖται δέ τι καὶ σάκχαρον εἶδος ὂν μέλιτος ἐν Ἰνδίᾳ πεπηγότος καὶ τῇ εὐδαίμονι ἀραβίᾳ. εὑρισκόμενον ἐπὶ τῶν καλάμων. ὅμοιον τῇ συστάσει ἁλσί. καὶ θραυόμενον ὑπὸ τοῖς ὀδοῦσι καθάπερ οἱ ἅλες. Id eſt, Vocatur & quoddam Saccharum, quod mellis genus eſt in India, feliciq; Arabia concreti. Inuenitur id in harundinibus concretione ſua ſali ſimile, & ſub dentibus inſtar ſalis confringitur. Galeni uero lib. vij. de ſimplicibus medicamentis, cap. xcvij. de Saccharo hæc eſt ſententia, Saccharum aũt uocatũ ex India fœliciq; aſportatur Arabia, in harundinibus concretum, eſtq; mellis ſpecies. Hactenus Galeni uerba recitauimus. Plinius etiam lib. xij. cap. viij. de Saccharo ſcribens, nihil a ſuperioribus uariat, eius hæc ſunt uerba: Saccaron & Arabia fert, ſed laudatius India. Eſt autem mel in harundinibus collectum, gummium modo candidum, dentibus fragile. Ampliſſimũ nucis auellanæ magnitudine ad medicinæ tantum uſum. His quoq; ſubſcribit A'exander Aphrodiſieus lib. ij. problem. lxxiiij. ita inquiens, Quod Saccar Indi appellant, mellis coagulum eſt, ſole cogente ros, conuertenteq; ad mellis dulcedinem, quod idem monte etiam Libano fieri certum eſt, fit Saccar id proximum ſalis glebulis candidum, fragile, uim id quoq; tergendi purgandiq; melli ſimilem habet. Saccharon uero hoc antiquorum nihil differre a ſale Indo, in primis oſtendit Archigenes, antiquiſſimus medicinæ profeſſor qui id Indicum ſalem, & harundineũ mel uocauit. Paulus itidem Aegineta libro ſecundo, Sacchariũ ſalem Indum nominat, ait enĩ, καὶ ἅλς ὁ ἰνδικὸς χροιᾷ μὲν καὶ συστάσει ὅμοιος τῷ κοινῷ ἁλὶ γεύσει δὲ μελιτώδης. Hoc eſt, Et ſal Indicus colore quidem & concretione communi ſali ſimilis, guſtu autem melleus. Hoc idem Auicenna quoq; iiij. Canon. capite de aſperitate linguæ febricitantiũ ſcribit, inquiens: Teneat in ore ſalem qui ab Indis deportatur, colore ſalis, dulcedine mellis. Cur autem Sacchariũ ſalem Indum nominarint, nulla alia cauſſa eſt, ꝙ quod ſua cõcretione ſali ſimile ſit, candoremq; ac friabilem in eo ſiccitatem, & cum diluitur humore aliquo, liquefactionẽ, quæ in ſale ſunt, una hac ſimilitudine oſtendat. Dictũ eſt & hoc Sacchari genus, quod ex India fœliciq; Arabia portabatur, Candum, quia nimia ſolis excãdeſcentia multum obduruerat

obduruerat. Est autem sal Indus, seu Saccharum Candum, aliud a Zuccharo nostro Candi atque Taberzeth. Nam Zuccharum Taberzeth nostro tempore non portatur ex India, sed ex Zuccharo nostro quater uel quinquies excocto, lucelli maioris corradendi gratia, seplasiarii Veneti facere didicerunt, harundines quoque immittentes, supra quas uideri possit conglobatum, & gosapio inuoluentes, ut naui ex orientalibus regionibus inuectum putetur. Ita etiam nostrum Zuccharum Candi res factitia est, cuius materia est Zuccharũ album. Proinde errant Auicennæ expositores, Gentilis Herculanus, & alii, per salem Indum Zuccharum Candi intelligentes, nam præter hoc quod non est naturale, sed factitiũ, etiam colore non est album, uerum potius subluteum. Candum autem naturale, antiquis Saccharum nominatum, in fœlici Arabia, ut diximus, & India tantum in harundinibus, maioribus frustis, maiorique duritia, ob uehementiores radios solis, aptioraque ad id tolerandum harundinum folia, coagulatur. Est uero Saccharũ hoc antiquorum a Zuccharo nostro diuersum. Nam res Zuccharum a nostris dicta, nihil aliud est, q̃ succus a proprii generis planta bene contrita expressus, calore ignis plus minus ue excoctus, coactus ac defecatus, in Zuccharũ tanto candidius & durius euadens, quanto plus concoctionis defecationisque tolerauerit. Et ut Iohannes Manardus, acerrimi iuditii uir, in suarum Epistolarum medicinalium libro secundo, se a Lusitanis & Siculis cognouisse scribit, planta, a qua Zuccharum exprimitur, humectis locis proprio semine seritur, exteriore quidem specie arundini magnæ similis, interiore substantia ualde dissimilis. Pulposa enim est, grauis, mollis, & succi plena, quum arundo econtrario sit leuis, dura, uacua. Quare si ista cum antiquorum Saccharo contuleris, nihil quod eidem conueniat, deprehendes. Nam cum antiqui omnes Saccharum suum, ut paulo ante diximus, mellis materiam ac rorem esse fateantur, certe ab eo tam differt Zucchari materia, quã planta differt ab aqua. Forma denique, quam illi adscribunt, minime huic nostro congruit. A Dioscoride enim salibus, quo ad consistentiam concretionem ue simile, ac dentibus, salis instar, perfringi dicitur, & a Plinio gummi modo candidum. Nostrum uero, priusquã coquatur, colore potius nigricans, & subruffum, q̃ candidum inuenies: nec dentibus fragile, sed per suctum, nõ per dentium attritionem degluttiendum. Efficiens quoque nostri primũ est forma ipsa plantæ; secundum artifex calore ignis coquens & de-

secans, & demum in hanc, quam uidemus, metæ formam in ligne is quibusdam uasculis deducẽs. Antiquorum autem Saccharum noctis primo frigus adglutinat, dehinc superueniens solis calor obdurat. Nostrum etiam plantæ pulpa in Siciliæ & Canariæ insulis continet, effigie tantum arundini similis. Illud supra arundinis ueræ folia in India fœliciq; Arabia, & monte Libano, teste Galeno, libro tertio de alimentis, cap. xxxviij. & Alexandro Aphrodisieo, coagulatum inuenitur. Nostrum gulæ proceribus suauissimas dapes ministrat, illud ad medicinæ tantum usum, Plinio scribente, uenit: & ut docet Dioscorides, εὐσόμαχον, id est, uentriculo bonum existit. Nostrum potius pectori q̃ uentriculo utile experimur. Illud postremũ non siticulosum, teste Paulo, sicut mel: nostrum uero non minorem sitim q̃ mel facit. Quis est iam, qui Saccharum antiquorum, & Zuccharũ nostrũ esse res diuersas ambigat? quando forma, materia, efficiente, loco, uiribusq; longe euarient.

ERROR XVI.

LApsi sunt Auicenna & Serapio, herbam ex qua fit Ladanum, uel ut barbari uocant, litera addita Laudanum, Cissi, id est, hederæ speciem dicentes.

Auicenna ij. Canon. cap. CCCCxxxij. de Laudano sic scribit: Laudanum est humiditas pendens in pilis caprarum pascentium, & barbis earum, cum pascũt plantam, quæ nominatur Cusus. Quibus sane uerbis Auicenna innuit, Laudanũ esse speciem Cusi, id quod & cap. Clxxiij. manifestius indicat, dum inquit: Et una quidem specierum eius est, quæ nominatur Laudanum. Cusum autem Auicenna corrupto uocabulo pro Cissum posuit. Miscuit autem & hoc capite Auicenna Hederæ uires cum alterius herbæ, quæ Ladanum fert, uiribus, id quod perspicuum erit, hoc caput de Cuso conferenti cum capite de Cistho apud Dioscoridem. Serapio quoq; haud aliter q̃ Auicenna de Laudano scribit, dicens: Laudanũ colligitur ex una specie Cissi. Ex quibus etiam uerbis manifesto deprehendimus, eundem perinde ac Auicennã Hederæ naturam, quæ Græcis κισσὸς dicitur, nõ satis cognouisse: nec enim a Cisso, hoc est, Hedera, Cisthon herbam Ladaniferam secernere potuerunt, sed nominis uicinitate decepti, quæ Cistho debentur, una tantũ mutata litera, ad Cisson transtulerunt. Nam

pingue illud, quod a Lada herba, quæ Græcis etiã κίσθος dicitur, Ladanum nuncupatur, barbis hircorum adhæreſcit, nõ de Ciſſo ſiue Hedera, ſed de Ciſtho, quemadmodum Dioſcorides, Galenus, Paulus, & alii ueteres uno conſenſu tradunt, colligitur. Dioſcorides enim libro primo, cap. cxix. de eo in hunc modũ ſcribit: ἔστι δὲ καὶ ἕτερον εἶδος κίσθου, καλούμενον ὑπ' ἐνίων λῆδον. θάμνος κατὰ αὐτὰ τὰ φυόμενος τῷ κίσθῳ, μακρότερα δὲ τὰ φύλλα ἔχει καὶ μελάντερα, λιπαρείας τινὰς κατὰ τὸ ἔαρ ἐπιπασσόμενα, ὧν φύλλων ἡ δύναμις στυπτικὴ καθέστηκε, ποιοῦσα πρὸς ὅσα καὶ ὁ κίσθος. γίνεται δὲ ἐξ αὐτοῦ τὸ λεγόμενον λάδανον. τὰ φύλλα γὰρ αὐτοῦ νεμόμεναι αἱ αἶγες καὶ οἱ τράγοι τὴν λιπαρείαν ἀναλαμβάνουσι τῷ πώγωνι γλοεί μως, καὶ τοῖς μηροῖς προσπλαττομένην διὰ τὸ τυγχάνειν ἰξώδη, ἣν ἀφαιροῦντες ὑλίζουσι καὶ ἀποτίθενται ἀναπλάσσοντες μαγίδας. Id eſt, Eſt & alterum genus Ciſthi, quod Ladon a quibuſdam dicitur, frutex Ciſtho ſimiliter naſcens, longiora tantũ nigrioraq; folia habet, quibus per uer pinguitudo quædam, quæ adſtringẽdo ſit, inhæret, omnibus quibus & Ciſthus accommodata. Fit ex eo Ladanũ, folia eius paſcentes hirci capræq; pinguitudinẽ barbis & femoribus, quoniam uiſcoſa ſit, inhærentem reportant, quam depectentes per colum liquant, ſeruantq; in offas conformatam. Galenus etiam lib. vij. ſimplicium medicamentorum, cap. xxvij. ita de Ciſtho ſcribit: Ciſthos in calidioribus quidem locis generatur. Fit autem ex eo Ladanum medicamentum. Accedit Paulus Aegineta, qui non aliter q̃ prædicti de Ladano diſſerit, cuius hæc ſunt uerba, λάδανον ἀπὸ κίσθου τῆς λάδανος λεγομένου γίνεται. ἔστι δὲ ἐν Κύπρῳ. Hoc eſt, Ladanum ex Ciſtho, quam Ladona uocant, fit, eſt uero in Cypro. Iam conſyderandum, quo pacto fieri poſſet ut ex Hedera colligeretur, fieret ue Ladanum, quando in Cypro inſula, ſi Theophraſto grauiſſimo authori credimus, nec Hedera quidem naſcatur. Eſt igitur Ciſthos uel Lada, ſiue Ledon, non autem Ciſſos, id eſt Hedera, cuius flore depaſto, Ladanũ hircorum barbis adhæreſcit. In hoc equidem errore, quemadmodũ in multis aliis, fuit author pandectarum, qui uolens forte Auicennam tueri, Hederæ nomen aliquanto etiam, q̃ cæteri, ſuſius accepit, adeo ut omnem herbã, qua capræ libenter ueſcerentur, ab edendo Hederam appellari poſſe, non tam docte q̃ ſtulte arbitratus ſit. In eundem errorem incidit & Plinius, utriuſq; enim hiſtoriam confun-

dam, hæc Cisso tribuit, quæ Cistho Dioscoridis ac reliquorũ probatissimorũ testimoniis conueniunt. Plura ea de re offendes apud Nicolaum Leonicenum, nunquã laudatæ eruditionis hominem, in eo libro, quem de Plinii erroribus ædidit.

ERROR XVII.

HAllucinatur Auicenna, qui Sucutũ Semperuiuam, aut speciem Mandragoræ, secundum duas opiniones, utranq; tamen falsam interpretantur, cum tamen nihil aliud sit, q̃ id quod antiquitas Symphytum petræum nominauit.

„ Auicenna secundo libro sui uasti canonis, cap. DCxv. ait: „ Semperuiua est Sucutum. Et cap. Dxlij. dicitur, quod Sucutum „ est Semper uiua, & dicitur, quod est species seminis Mandragoræ, „ & dicitur aliud. Ex quibus satis constat, ignorasse Auicennã, quid esset Sucutum, nam uarias de eo sententias afferens, uni præ aliis nõ inhæret, sed solum refert alios existimasse, quod esset Semperuiua, alios Mandragoræ cuiusdam semen, alios aliam rem, nihil tamen interim certi in re tam dubia pronuncians. Id quod fecit quoq; Fen x. Canon. iij. Tractat. iiij. cap. vi. de sputi sanguinis „ curatione in hanc sententiam scribens: Sucutum est Semperuiua „ & scripsit uir quidam in suis aggregationibus esse calamenti speci„ em, nascentem inter lapides. Quid, quæso, certi ex ambigua illa descriptiõe uenetur medicæ professionis studiosus? Ah resipiscãt tandem, qui Auicennam sibi tanquã idolum erexerunt, quiq; ab eo dissentire, piaculum ducunt, cognoscantq; non solum in hoc authore omnia dubitatiõibus esse plena, sed & omnes eius libros, secundum præsertim, in quo de simplicibus medicinis tractat, innumeris scatere erroribus, quorũ magnam partem hoc libro attingimus. Sucutum uero neq; est Semperuiua, neq; semen Mandragoræ, neq; species calamenti, sed est Dioscoridis ac aliorum ueterum Symphytum, id quod dilucidum admodũ erit, si quis Auicennæ caput de Sucuto, cũ capite Dioscoridis de Symphyto comparauerit. Auicenna nanq; Sucutum in hunc modum describit: „ Sucuti duæ sunt species, una petræa dicta, alia non petræa. In ipsa „ est humiditas calida temperata, & tenuitas, habens odorẽ & dul„ cedinem quandam, cuius aqua saliuam attrahit, & conglutinat

partes

partes carnis in uase. Dioscoridis uero lib. iiij. cap. x. hæc de Symphyto uerba, σύμφυτον πετραῖον φύεται ἐν πέτραις. κλωνία δὲ ἔχει ὅμοια ὀριγάνῳ λεπτά. φύλλα κεφάλια δὲ ὡς θύμου. τὸ δ' ὅλον ἐστὶ ξυλῶδες καὶ εὐῶδες, γλυκύ τε πρὸς τὴν γεῦσιν, καὶ σιέλου προκλητικόν. ῥίζαν δὲ ἔχει μακράν, ὑποπόρφυρον, ὅσον δακτύλου πάχος. τὰ κρέα δὲ συμπέττει ἑψόμενα σὺν αὐτοῖς. Id est, Symphyton cognomento petræum, nascitur in petris, ramulos habet Origano similes, graciles, folia capitu'a, ut Thymi, totum est lignosum & odoratum, dulceq; gustu, & saliuam prouocans. Radicem habet longam, subrufam, digitali crassitudine. Carnes etiam, cum coquuntur, cõstipat. Haud aliter Plinius lib. xxvij. cap. vi. Symphyton depingit. Alum, inquit, nos uocamus, Græci Symphyton petræum, simile cunilæ bubulæ, foliis paruis, ramis tribus aut quatuor a radice, cacuminibus Thymi, surculosum, odoratum, gustu dulce, saliuam ciens, longa radice, rutila, nascitur in petris, ideo petræum cognominatum. Radix carnes, cum coquũtur, conglutinat addita. Ex istis iam luce meridiana clarius est, Sucutum cum Symphyto idem esse: utriusq; enim descriptiones conueniunt, adeoq; errasse Auicennam, certum est, eo quod Sucutum idem quod Semperuiuũ esse dixit, quando Sucuti descriptio nihil commune habeat cum Semperuiui descriptione, ut constat cap. lxxxi. lib. iiij. Dioscoridis de Aizoo seu Sedo maiore legenti: uerum singula eius descriptionis Symphyto magis, quam Consolidam uulgo uocant, conueniunt, quã uel Semperuiuo, Mandragoræ, aut Calamento, ut ex eorundem descriptionibus, quas consulto prætermisimus, elucescet.

ERROR XVIII.

LApsi sunt Auicenna, Mesue, Serapio, ac Arabes fere omnes, quod Mezereon, quæ Græcis Chamelæa uocatur, inter lactariorum genera posuerunt, multaq; huic, quæ Chamæleoni debentur, nominis uicinitate decepti, tribuerunt.

Primum omniũ, ut errorem hunc probe conuincamus, Arabum descriptiones more nostro præmittamus, ex quibus liquido monstrabimus, eosdem toto cœlo errasse. Inter Arabes autẽ Aui

cenna lib. ij. cap. CCCClxvij. de Mezereon in hunc modum scribit: Mezereon est lacticinium magnum, quod est duorum modorum, unum eorum est, magna habens folia & spissa, & hoc est deterius amborum: & quod nigrum est, perniciosum existit. Melius Mezereon est, in quo sunt folia plurima, & similia foliis oliuæ, & subtiliora. Est acutum excoriatiuum, & eius acrimonia est uehemens. Mesue uero in suo de simplicib. medicam. libro ita tradit. Mezereon est planta, uocata apud Persas rapiens uitam, cuius folia sunt similia foliis oliuæ, sed maiora. Est & planta lacticiniorum maiorum, cuius species sunt plures. Est enim quædam magna habens folia, & subtilia. Est & parua habens folia sicut folia oliuæ, & spissa nimis: & est folia habens crispa & aspera: & ex eis aliud est colorem habens uiridem, & aliud habens colorem subnigrū. Serapioni per omnia ferme cum prædictis conuenit, nisi quod ex genere lactariarum herbarum non facit. Ex quibus collige primū plantam, quæ ab Arabibus Mezereon nominatur, Græcis esse eam, quam Chamelæam uocant, ut constat, conferenti caput de Chamelæa apud Dioscoridem, cū iis, quæ de Mezereon ex Arabum sententia iam retulimus. Dioscoridis enim lib. iiij. cap. clxxij. de Chamelæa hæc sunt uerba, χαμελαία κλῶνας μὲν ἔχει σπιθαμιαίους, ὁ δὲ θάμνος φρυγανώδης. φύλλα ἔχει ἐλαίᾳ παραπλήσια, λεπτότερα δὲ καὶ πυκνὰ καὶ πικρὰ, δάκνοντα τὴν γεῦσιν, καὶ χαράττοντα τὴν ἀρτηρίαν. Quod est, Chamelæa dodrantales habet ramulos, frutex surculosus, folia habet oleæ similia, tenuiora tamen & frequentia, amara, gustū erodentia, & scarificantia fauces. Hæc omnia Arabes suo adscribunt Mezereon, adeo ut nullus, nisi talpa cæcior sit, non uideat Mezereon Arabum, esse Græcorū Chamelæam. Quæ ideo hoc nomen apud Græcos sortita est, quia habet folia similia oliuis. Secundo ex Arabum descriptionibus collige, Auicennam & Mesuen in duplicem incidisse errorē. Primus est, quod Mezereon inter lactaria connumerant. Secundus, quia Chamæleonem herbam cum Chamelæa siue Mezereon confundunt, quarum tamen non modo nominum, sed etiam naturæ ratio diuersa est. Non esse autem Mezereon inter lactarias herbas collocandū, ex Dioscoride in primis manifestum fit, qui suæ Chamelææ nihil tale tribuit. Præterea si herba esset ex habentibus lac, aliquam esse speciem Tithymalorū cōsequeretur, aut aliam quandam lactariam herbam, quorum tamen neutrum recte dici potest, ut constat

ut constat ex Dioscoride, singulas Tithymalorum species, ac herbas reliquas lactarias describente. Quod uero multa Mezereon seu Chamelææ tribuerint Arabes, quæ magis Chamæleoni conueniant, probari potest ex his, quas ipsi suo Mezereon adscribunt proprietatibus. Nam quod primum plures eiusdem faciunt species, album aliquod esse dicentes, aliquod uero nigrum, hoc nihil ad Mezereon attinet. Nigrum enim & album non sunt Mezereonis, id est, Chamelææ fruticis differentiæ, sed Chamæleonis herbæ aculeatæ, cuius duo quidem genera, alterum albi, alterum nigri discrimine non modo a Dioscoride, sed etiam a Plinio distinguitur: immo ab ipso quoque Serapione, qui postea in alio loco & capite diuerso de Chamæleone albo & nigro eadem fere scribit, quæ de ambobus Dioscorides: neque tamen meminit se de eisdem herbis, capite de Mezereon fecisse mentionem, cuius tamen simplex species est secundum Dioscoridem, Plinium ac Paulum, qui omnes Chamæleonem album & nigrum sui generis herbas fecerunt, a Chamelæa, id est, Mezereon differentes. Hunc eundem errorem repetens Auicenna ij. Canon. cap. CCClxxvij. Chamæleon, inquit, est species de Mezereon nigra, mortifera. Idem insuper Auicenna capite de Mezereon, proprietates eius enarrans, in hanc scribit sententiã; Omẽs species administrant ad Morpheam, et a'baras, et ad lentigines linitæ exterius, & quandoque admiscetur ei sulphur. Colluitur os cum decoctione eius, & proprie decoctionis nigri, & sedatur dolor dentis. Quæ singulæ proprietates a Dioscoride libro tertio, capite decimo, nõ Chamelææ, sed Chamæleoni nigro tribuuntur. Eius em̃ de Chamæleone hæc sunt uerba, δύναται δὲ ἡ ῥίζα λεία μιγέντος αὐτῇ χαλκάνθου ὀλίγου, καὶ κεδρίνου ἐλαίου καὶ ὀξυγγίου ψώρας ἐξάγειν. σμήχει δὲ καὶ λειχῆνας θείου καὶ ἀσφάλτου προσλαβοῦσα καὶ συνεψηθεῖσα ὄξει καταχρισθεῖσα. διακλυζόμενον δὲ τὸ ἀφέψημα αὐτῆς ὀδονταλγίας παύει. Id est, Potest concisa radix, addito exiguo atramento sutorio, Cedrinoque oleo, & Axungia, scabies exterere. Abstergit & impetigines, admixtis sulphure & asphalto, in aceto cocta & inuncta. Colluuntur decocto eius utiliter in dolore dentes. Subiungit Auicenna, quod omnes species Mezereon administrantur ad impetiginem & ulcera sordida cum melle, & eradicant cortices. Hoc quoque dictum, ut præcedens, falsum est, quia ista proprietas purgandi ulcera sordida, & quæ Escharam habent cum melle, non est Chamæleonis al-

bi uel nigri, quos eodem capite Auicenna falso innuit esse species
Mezereon, sed Chamelææ tantũ, ut habetur ex Dioscoride, cuius
» hæc de Chamelæa uerba, ἀναλαμβανόμενα λεῖα τὰ φύλλα μετὰ
» μέλιτος ἀνακαθαίρει τὰ ῥυπαρὰ ἕλκη καὶ ἐσχαρωμένα. Quod est
» Repurgant cum melle concila folia, sordida, & quæ crustas con-
» traxerunt, ulcera. Quæ deinde sequuntur apud Auicennam, ea
Chamæleoni albo conueniunt, sicut est educere lumbricos, con-
ferre hydropisi, & reliqua. Testis est Dioscorides, qui hæc omnia
Chamæleoni albo adscribit, inquiens, ῥίζα τοῦ χαμαιλέοντος λευ-
» κοῦ ποθεῖσα ὀξυβάφου πλῆθος. ἄγει ἕλμινθας πλατείας, ἐν ὑδρωπι-
» κοῖς δὲ ἐπιτηδείως δίδοται ὁλκὴ σὺν οἴνῳ, ἰσχναίνει γὰρ αὐτούς.
» Quod est, Radix Chamæleontis albi acetabuli pondere pota, la-
» tos uentris lumbricos pellit. Datur & contra cutem subeuntes
» aquas utiliter drachmæ pondere cum uino, extenuat enim ac mi-
» nuit eas. Hunc errorem cõtinuans Auicenna Fen vi. canon. iiij.
Tract. i. Summa ij. cap. vij. accidentia atq; remedia, quæ Chamæ
leoni nigro, radici uenenatæ a Paulo Aegineta assignantur, ipse
• ad Mezereon, id est, Chamelæam transfert. Nec eius erroris ex-
pers fuit Mesue, is enim non aliter q̃ Auicenna, cuius simia existit,
Mezereon adscribit, quæ debentur Chamæleoni: scribit enim in-
» terficere lumbricos, collutionemq; eius ex aceto conferre dolori
» dentium, & fieri ex eo unguentum bonum ad scabiem: quæ sin-
gula a Dioscoride Chamæleoni albo & nigro tribuuntur. Nihil
uero horum conuenire Mezereon, siue Chamelææ, ex Dioscori-
de liquet, qui uniuersas eius proprietates breuissime his uerbis cõ-
» plexus est, ταύτης τὰ φύλλα κάτω καθαίρει φλέγμα καὶ χολήν, μά-
» λιστα ἐν καταποτίῳ λαμβανόμενα. μιγνυμένου δὲ διπλασίονος ἀψιν-
» θίου πρὸς ἓν μέρος τῆς χαμελαίας. ἀναλαμβανέσθω δὲ ὕδατι ἢ μέ-
» λιτι εἰς καταπότιον. ἔστι δὲ ἄδηκτα. διαχωρεῖται γὰρ ὅσα λαμβά-
» νεται. Id est, Purgant per inferna folia eius pituitam & bilem, ma-
» xime si deglutienda dantur, uni foliorum parti duabus absynthii
» mixtis: conformantur autem aqua mulsa in pilulas. Non confici-
» untur in stomacho, sed qualia sumpta fuerunt, excernun-
tur. Iam arbitror, ad tædium usq; ostensum est, aber-
rasse in Mezereon descriptione Arabes, com-
modum itaq; ut ad alia festinemus.

Error

ERROR XIX.

NOn temere Auicennã Cicutam, Napellumq́, uulgares admodũ herbas, ignoraſſe dicimus, quando præter id quod in iis deſcribendis anceps dubiuſq́ fuit, etiam ea quæ Cicutæ debentur, Napello tribuat.

Ex hoc errore deprehendent, manifeſteq́ agnoſcent ueritatis amatores, quanta in caligine uerſentur hi, qui mordicus tenent Auicennam, uniuerſæq́ medicinæ principem ſtatuunt: ac omnia quæ idem ſcripſit ſine ullo rationis examine, pro uero admittunt: adeo ut non immerito quis ſortem humanam deplorare poſſet, q̄ tot ſeculis mirum in modum ſub Auicennæ placitis periclitata ſit. Certum enim eſt, Auicennam nihil eorum, quæ ſcripſit, exploraſſe. Rex enim fuit, & curandis infirmis operam non dedit, transſcriptorq́ tantũ Aliabaris ac Raſii, aliorumq́ fuit. Proinde ubi ſuis uelis nauigare tentauit, mox nauem impegit, ita ut recte admodũ Ambroſius Leo Nolanus, non obeſæ naris uir, de eodem ſic pronunciauerit, Auicenna dum res naturales ingenio proprio tractare aggreſſus eſt, uſq́ adeo argutule diſputauit, ut pro ſperata gloria, mali philoſophi nomen adeptus ſit. Et hæc uera eſſe, ſentient omnes, qui ea quæ de Cicuta et Napello ſcribit, exacto iuditio trutinauerint. Animaduertendum itaq́, Sucaram apud Auicennam eandem eſſe cum Cicuta, eoſdem ſiquidem Sucaram tribuit effectus, quos Cicutæ Dioſcorides. Libro em̃ ſecundo, cap. DClxxi. Sucaram in hunc modum deſcribit, Crus huius plantæ eſt, ſicut crus ferulæ, & habet florem album, & ſemen ſicut Aniſum. Dioſcorides uero lib. iiij. cap. lxxiij. Cicutam ita depingit, κώνειον καυλὸν ἀφίησι γονατώδη ὡς μάραθρον, μέγαν. φύλλα δὲ νάρθηκι ἐμφερῆ. στενώτερα δὲ καὶ βαρύοσμα, ἐπ' ἄκρων δὲ ἀποφύσεις ἐν σκιάδια. ἄνθος ὑπόλευκον. σπέρμα ἐμφερὲς ἀνίσῳ λευκότερον. Quod eſt, Cicuta geniculatum profert caulem, feniculi modo, & grandem. Folia ferulæ ſimilia, anguſtiora tamen, & grauiter odorata, in cacuminibus & umbellas habet, florem ſubalbidum, ſemen ſimile Aniſo, ſed candidius. Quis eſt iam, qui collatis utrorumq́ deſcriptionibus, Sucaram eſſe eandem cum Cicuta non ui

deat? Verum Auicenna tanquã parum sibi cõstans, descriptione ista non contentus, Sucaram aliquando foliis cucumeris, aliquando mandragoræ, iuxta diuersorum authorum opiniones constare tradit. Eandem etiam nunc Euphorbium, nunc Alpharphas, et nonnunquã Hyoscyamum nigrum uocat. Nam Fen vi. cap. iiij. tractat. i. cap. ij. ubi de uenenis agit, Cicutam non Sucaram, sed Alpharphas appellat, existimatq; esse Napellum, aut uenenum interficiens hominẽ, & non interficiens turdos. Quod & ij. Canon. cap. Diij. de Napello facit, coturnices tamen pro turdis nominat,
,, dicens: Coturnices ex eo cibantur, & non moriuntur. Quæ equidem Galenus lib. iij. de simplicib. medica. distin. iiij. cap. i. nõ Napello & turdis, sed Cicutæ & Sturnis adscribit, cuius hæc quidem
,, uerba sunt: Cicuta hominem sane interficit, ob meatuum latitudi-
,, nem, & coloris abundantiam, ac propter magnam, quam habent
,, arteriæ in attrahendo uim, pollens adhuc pertingit ad cor, non ex
,, animat uero Sturnos ex contrariis caussis. In eandem quoq; sententiam scribit Galenus lib. ij. de alimentis, & lib. iij. de tempera-
,, mentis, cap. iiij. dicens: Cicuta Sturno nutrimentum est, homini
,, uenenum. Quamuis, ut obiter dicam, antiquus interpres perperam semper pro Sturnis, turdis uerterit. Id quod & Alexander Aphrodisieus in procemio suorum problematum indicat, inqui-
,, ens: Veratro coturnices, Cicuta Sturni uescuntur, quæ toxica ho-
,, minibus esse certũ est. Videmus itaq; manifestissime, Auicennam Napello tribuisse, quæ ex authoritate omniũ ueterum debentur Cicutæ, quem etiã nostri seculi medici imitantes, de Napello constanter affirmãt, quod nulla experientia habent cõpertum. Quod autem Cicutam Hyoscyamũ nigrum nominat, id manifestum fit ex capite Fen vi. canon. iiij. tractat. i. summa ij. Vbi omnia signa quæ scribuntur ab Auicenna in eo, qui hausit Hyoscyamũ nigrũ, ac contra idem uenenum remedia non sunt alia, q̃ quæ in Cicuta
,, Dioscorides notauit. Auicenna nanq; ita ait: Accidunt ex eo præ
,, focatio & frigus extremitatum, & tensio uehemens præfocans, et
,, tenebrositas uisus, & forsitan non uidet aliquid, & destruit imagi-
,, nationem, & infrigidat extremã, deinde spasmat & præfocat & in
,, terficit. Cura. Administra in primis clysteria & uomitum, & uen-
,, tris solutionem, deinde dà in potu de uino puro aliquid post ali-
,, quid, quoniam est magni iuuamenti cum eo quod bibit & absyn
,, thium, & detur in potu piper cum uino, similiter castoreum &
,, ruta &c. Dioscorides uero libro sexto, cap. xi. in hunc modum,

κώνειον

κώνειον δὲ ποθὲν ἐπιφέρει σκοτώματα καὶ ἀχλὺν, ὥστε μὴ δ' ἔτι ὀλίγον βλέπειν. λυγμόν τε καὶ διανοίας παραφορὰν. καὶ ψύξιν ἄκρων. ἐπὶ τέλει δὲ σπώμενοι πνίγονται. στάσιν λαμβάνοντος τοῦ κατὰ τὴν ἀρτηρίαν πνεύματος. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διὰ τῶν ἐμέτων αὐτὸ κομιούμεθα. ἔπειτα κενώματι χρησάμενοι, τὸ εἰς τὰ ἔντερα παραλισθηκὸς ἐκκενοῦμεν. καὶ τότε ὡς ἐπὶ μέγιστον βοήθημα ἐπὶ τὴν ἀκρατοποσίαν παραγινόμεθα. διδόντες μεταξὺ διάστημα ἐν οἷς πιεῖν διδόμενον βοηθεῖ γάλα ὄνειον ἢ ἀψίνθιον μετὰ πεπέρεως καὶ οἴνου, καὶ καστορίου καὶ πηγάνου &c. Hoc est, Caliginem uertiginesque oculis tantas Cicutæ potus affert, ut nec minimum uidere liceat. Singultus itidem, mentis alienationem, & extremarum corporis partium perfrictiones. Postremo conuulsione strangulantur, cessante a motu omni in arteriis spiritu. A principio igitur, quemadmodum in aliis decretum est, uomitionibus eam educemus, mox exinanitione hac facta, delapsam in intestina eius partem purgabimus, tuncque ueluti ad efficacissimum remedium, Meracas uini potiones transibimus, per interualla dantes, & in interuallis his asininum bubulum ue lac, uel absynthium cum pipere, castorioque, aut rutam &c. Cæterũ non cognouisse Auicennam, Napellum, ex multis colligi potest. Primo, quia signa, quæ ab Auicenna ponuntur, in eo qui hausit Napellum, sunt eadem iis, quæ a Dioscoride scribuntur in iis, qui toxicum biberunt, id quod dilucide eorundem uerba monstrabunt. Auicenna enim Fen vi. lib. iiij. capite primo, ita de Napello docet: Napellus est ex deterioribus, & accidit potanti ipsum, ut apostementur labia ipsius, & lingua eius & frequentes fiunt super ipsum uertigo & sincopis, & ex eo raro euadũt, ex eiusque succo tinguntur sagittæ. Quæ omia Dioscorides lib. vi. cap. xx. non Aconito, quod idem cum Napello est, ut diximus errato quinto, sed toxico adscribit, inquiens, τὸ δὲ τοξικὸν δοκεῖ μὲν ὠνομάσθαι ἐκ τοῦ τὰ τόξα τῶν βαρβάρων ὑπ' αὐτοῦ χρίεσθαι. παρακολουθεῖ δὲ τοῖς πεπωκόσι χειλέων καὶ γλώττης φλεγμονὴ, μανία τε ἀκατάσχετος. ποικίλας ἐπιβάλλουσα φαντασίας. ὡς καὶ δι' ὧν δυνατὸς ἐστὶν ἐν ταῖς θεραπείαις. σπανίως δὲ καὶ σώζεσθαί τινας τῶν πεπωκότων. Id est, Toxicum creditur ideo appellari, quod barbari sagittas telaque sua eo inficiunt. Sequitur potantes linguæ labrorumque inflammatio, insaniaque, quæ coerceri non possit, uarias im-

,, mittens imagines: quo fit, ut difficillima curatione sanentur, raro
,, incolumes euadant haurientes. Hoc autem ueneni genus Auicenna, oblitus quod antea de eo scripserit, mox infra cap. xxix. corrupto uocabulo, pro toxico Tusom uocat, cuius se neq; naturã, neq; curam nosse fatetur: eosdem tamen in eo ex aliorum sententia tradit effectus, quos Dioscorides in toxico notat, ac quos paulo antea ipse met Auicenna in Napello assignarat, adeo nihil penitus eorum, quæ scribit, meminit: ita ut deierare quis posset, hominem omni cerebro ac memoria caruisse, quod tam pugnantia non animaduerterit. Secundo, non cognouisse Auicennam Napellum, & ex eo colligi potest, cum Napellus barbaris nihil aliud sit, q̃ quod Aconitum Græcis & Latinis, hocq; duplex est, authoribus Galeno lib. vi. de simplicib. medica. & Dioscoride lib. iiij. cap. lxxi. unum παρδαλιαγχές, ab enecandis Pantheris sic dictum. Aliud λυκόκτονον, quod lupos interficiat, ita appellatum. Auicenna de iis duobus generibus Aconiti eosdem secutus, Fen vi. lib. iiij. de uenenis, sub nomine strangulatoris Adip, id est, lupi & strangulatoris leopardi seorsum a Napello, tanquã re diuersa egit, quod nullo pacto fieri potuisset, si Napellum cognitum habuisset. Iam uideant Medici iuniores, quo pacto suum idolũ, Auicennam tueantur, quem existimant concinno quodam ordine uastum illum suũ Canonem texuisse, & si Diis placet, uniuersam medicinam per compendium tradidisse posteris. Si enim diligenter ea, quæ de Napello ac Cicuta, ac multa alia, quæ de curandi ratione conscripsit, quorum partem in secundo tomo prosequemur, examinassent, non ordinem & lucem, sed Cimmerias tenebras, ac confusum chaos offendissent. Verũ, ueritatis studiosi facile ex uno errore æstimabũt, quantum in aliis sit fidendum Auicennæ, quem etiam, nisi iuditium accedat ac delectus, consultius est perpetuo non attigisse.

ERROR XX.

ERrat Auicenna, uicinitate nominis apud Græcos deceptus, Ixon, id est, uiscum, quem Aldibic uocat, pro Ixia inter uenena enumerans, quam quia ad diuersa capita transfert, penitus ignorasse conuincitur.

Auicenna

Auicenna Fen vi. Canon. iiij. summa ij. cap.xxxiij. de Visco sub nomine Aldibic, ita enim Arabice appellatur, tanquā ueneno loquitur: eidem enim eadem fere signa atq; remedia attribuit, quæ Dioscorides in Ixiæ ueneni potione recenset, adeoq; deceptus nominum propinquitate, ἰξὸν, id est, uiscum, pro ἰξίας ueneno descripsit. In quem etiam errorem Plinius incidit, idq; genus ueneni, quod Græci ἰξίαν uocant, nō semel, sed iterum atq; iterum Viscū appellauit. Quare inter iuniores quoq; nonnulli falsi, putant tam Auicēnam, quàm Plinium loqui de Visco, quo aues decipiūtur. At fieri nō potuit, ut aut Auicenna aut Plinius Viscum aucupum inter uenena cōnumerarit. Auicēna siquidē lib.ij.cap.Dccxxviij. de Visco tanquam salubri medicina, haud aliter quàm Dioscorides lib. iij. cap.xcv. plurima scribit, nullā dans in eo ueneni mortiferi notam. Non minus Plinius lib.xvi. cap.xliiij. accuratissime de uariis Visci generibus scribēs, tantum abest, ut uiscum uenenū esse dicat, ut in robore arbore natum, certa tamen religione decerptum, secundum Druidum opinionem, contra oīa uenena esse remedio astruat. Quare fateri oportet, utrosq; abusos esse uocabulo, Ixum pro Ixia accipientes. Etsi hoc nomine possint a calumnia uindicari, non est tamen, quod reliqui Auicennæ errores, quibus in Ixia multipliciter implicatē, queāt tolerari. Inter quos is primus est, quod eos effectus Thephisiæ tribuit, quos Dioscorides Ixiæ ueneno, quum tamen ab Ixia sit diuersa. Verba autem Auicennæ Fen vi. canon. iiij. summa ij. tracta. i. cap.xiij. de Thephisia hæc sunt: Hæc est gummi rutæ montanæ, & quandoq; sentitur in sapore eius, sicut sapor Albedarungi, & est calida, & accidit illi qui bibit eam, retentio eorum omnium quæ currunt ex utrisq; uiis, & apostematur lingua, & accidunt rugitus & inflatio. Has notas uniuersas Dioscorides lib. vi. cap.xxi. Ixiæ ueneno adscribit, in hanc sententiam differens, ἰξίας δὲ ὃς καὶ οὐλόφωνος καλεῖται ἐν τῷ πίνεσθαι οἷόν τι ὠκύμῳ κατὰ τὴν ὀσμὴν καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν ἐμφαίνει. ἐπιφέρει δὲ γλώσσης φλεγμονὴν ἰσχυρὰν, καὶ παρακοπήν. καὶ τὰς ἐκκρίσεις ἐπέχει πάσας. βορβορυγμούς τε καὶ ψόφους μετὰ λειποθυμίας ἐπιφέρει δίχα τοῦ προχωρεῖν τι. Id est, Ixias, qui & Vlophonos dicitur, simile quiddam dum bibitur Ocymo in gustu et odore refert. Facit grauem linguæ inflammationem, insaniamq;. Cuncta corporis excrementa compescit, & cum defectu animæ intestino-

,, rum strepitus ac inflationes excitat, nec quicquã tamen excernit.
,, Ex prædictis aũt Auicennæ uerbis iterũ tres colliguntur errores.
Vnus est, quod falso Thephisiam gummi rutæ syluestris interpretatur, id quod non solum hoc loco fecisse constat, sed etiam ij. Ca-
» non. cap. Dccx. ubi inquit: Thephisia est gummi rutæ agrestis. Quem errorem deinde secuti iuniores om̃es, Thephisiam passim ita exposuerunt. Verum si caput hoc secundi Canonis de Thephisia exactius examinassent, ac cum capite de Tapsia apud Dioscoridem contulissent, procul dubio intellexissent hoc nomen Thephisiam esse apud Auicennam deprauatum, & pro Tapsia scriptum esse Thephisiam. Vnde ex errore scripturæ falsa etiam expositio habuit originem. Potuissent autem ex eodem Dioscoride discere, Tapsiam alio nomine non rutam syluestrem, sed ferulam potius syluestrem appellari. Vide iam, quantum linguarum inscitia ad intelligenda authorum scripta obsit, adeo certe, ut non modo delirent hi, uerum etiam insaniãt, qui linguarũ cognitionem medico non esse necessariam contendant. Insuper, & si error is ex falsa uocabuli tantum scriptura promanauerit, necessarium tamen erat, ut hunc indicaremus, quando non pauci sint usq; adeo morosi, qui ueterem hanc Auicennæ translationem cæteris omnibus præstare putent, citiusq; mori eligant, quàm ab ista quicquam dissentire. Alter error qui ex prædictis colligitur, prioribus multo grauior est, quod sibiipsi Auicenna in Thephisia contradicit. Nam in secundo Canone de Thephisia scribit, q; in radice eius et corticibus
» ipsius & lachryma eius est solutio, hic uero de ea inter uenena tra-
» ctans, ait: Et accidit ei qui bibit eam retentio eorum omnium, quæ
» currunt ex utrisq; uiis. Quare cum solutio & retentio superfluitatum seu excrementorum, sint effectus contrarij, liquet manifestissi-
» me sibiipsi contradixisse Auicennam. Dioscorides autem lib. vi.
» cap. xxxiij. Tapsiam inter ea enumerat, quæ salutis quidem caussa
» dantur, non tamen minora aliis uenenis pericula afferunt. Stran-
» gulationes facientes, aut ultra quàm opus est purgantes. Non est itaq;, ut Auicennam quis ab errato uindicet, quin apertissimam in eius uerbis esse contradictionem dicat. Tertius error est, qui ex superioribus colligitur, quoniam bis se de una eademq; re scripsisse sub diuersis nominibus nõ animaduertit. Nam cum paulo antea de Thephisia tanquam de Ixia scripsisset, iterum eodem libro de eadem Ixia sub Aldibic nomine tractat, eosdemq; effectus quos supra Thephisiæ tribuerat, iam Aldibic, id est, uisco adscribit, id

quod

quod mox deprehendent, qui sibi utriusque capitis uerba contulerint. Intelligent & ex isto errore medicæ professionis candidati, quàm passim ambigua scribat Auicenna, de quo certe nihil mirandum: transscriptor enim tantummodo aliorum fuit, omniaque utcunque sese obtulerunt, citra iudicium atque delectum in unum corrasit, non aliud studens, nisi ut hoc pacto Canonem suũ ad iusti uoluminis magnitudinem deduceret, non curans utcunque consarcinati Centones sibi responderent, tanquam sua cæcis esset obtrusurus.

ERROR XXI.

IGnorauerũt Serapion, Auicenna atque Arabes alii Isatidem herbam, quam ipsi Nil siue Nilech appellant, ideoque tam uarii atque ancipites in ea describenda fuerunt.

Quod præter tenebras nihil offundant Arabes, facile uidebũt, qui ea, quæ de Isatide scripserunt, diligenti iudicio perpenderint. Isatidem uero herbam, quam nostra ætas Guadum appellat, esse eam, quam Arabes Nil siue Nilech nominant, ostendunt ea, quæ de Nilech scripsit Serapio, nam ea fere omnia de Isatide satiua & syluestri a Dioscoride traduntur. Serapionis autem de Nilech hæc sunt uerba: Est de Nilech domesticus & syluestris. Domesticus est ille, quo tinctores utuntur, cuius folium est simile folio plantaginis,, nisi quia est magis uiscosum, & fortioris nigredinis, & habet stipitem lõgitudinis brachii unius. Sed agrestis assimilatur domestico, nisi quia folium eius est magis simile folio lactucæ, & habet ramulos longos, plures, graciles, cum multis ramusculis, quorum color tendit ad rubedinem, & in summitatibus ramorũ sunt uaginulę multæ similes linguis. Et est in eis semen, & habet florem paruum, subtilem. Hæc omnia Dioscorides lib. ij. cap. lxxiiij. de Isatide quoque scribit, inquiens, ἰσάτις ἥμερος. ἧ οἱ βαφεῖς χρῶνται, φύλλον ἔχει ἀρνογλώσσῳ ἐμφερές. λιπαρώτερον δὲ καὶ μελάντερον. καυλὸν δὲ ὑπερδίπηχυν. ἰσάτις δὲ ἀγρία παραπλησία οὖσα τῇ πρὸ αὐτῆς, φύλλα ἔχει μείζονα πρὸς τὰ τῆς θρίδακος, καυλοὺς δὲ λεπτοτέρους, πολυσχιδεῖς, ὑπερύθρους. ἔχοντας δ᾽ ἐξ ἄκρου ὥσπερ θυλάκια γλωσσοειδῆ πολλὰ ἀποκρεμάμενα, ἐν οἷς τὸ σπέρμα. ἄνθος μήλινον λεπτόν. Quod est, Isatis domestica, qua lanarum infectores

„ ſeu tinctores utuntur, folium habet plantagini ſimile, pinguius tamen & nigrius, caulem duobus cubitis altiorem. Iſatis uero ſyluestris ſatiuæ ſimilis exiſtit, folia tantum minora habet, ad lactucæ folia accedentia, caules graciliores, diuiſiones multas habentes, ruбeſcentes, in ſummo ueluti folliculos linguarum figura multos penduloſq; habentes, in quibus ſemen eſt, florem fert lutheum & gracilem. Adde quod Iſatidem Græcorum eſſe Nil Arabum, colligitur etiam ex Auicenna ij. Canon. cap. Dxv. ubi eidem hos tribuit effectus, quos Dioſcorides ſuæ Iſatidi. Eius, inquit, aliud eſt domeſticum, aliud uero ſylueſtre, cuius operatio eſt operatio domeſtici. Eſt ſtipticum, & prohibet fluxum ſanguinis, detumeſcere facit apoſtemata, & confert exituris malis in membris duris, conuenit Eryſipilæ, bonum eſt ulceribus putridis. Dioſcorides ſingulos hos effectus Iſatidi adſcribit, dicens, δύναται τὰ φύλλα καταπλασσόμενα πᾶν οἴδημα διαφορεῖν, καὶ φύματα, καὶ ἔναιμα τραύματα κολλᾶν, αἱμοῤῥαγίας τε στέλλειν, καὶ φαγεδαινικὰ, καὶ ἕρπητας ἐρυσιπέλατά τε σηπεδόνας θεραπεύειν. Hoc eſt, Poſſunt Iſatidis folia illita omnes tumores, tuberculaq; diſcutere, cruenta uulnera glutinare, ſanguinis eruptiones ſiſtere, phagedænica comedentia ue & ſerpentia, ſacros ignes & exedentia ſanare. Cæterum etſi ex Dioſcoridis ſententia Nil ſeu Nilech Serapio atq; Auicēna deſcripſerint, tamen id non cognouiſſe, ex eo arguuntur, quod ancipites in eadem depingenda fuerunt. Serapio nanq; prædicta notificatione non contentus, affert etiam aliorum authorum ſententias, quorum aliqui Nilech habere florem Coriandri, aliqui folio phaſeolorum conſtare dixerunt. Quas equidem opiniones facile improbare potuiſſet, ſi herbam ipſam non tam ex aliorum ſcriptis, quàm ex ſeipſo cognitam atq; perſpectā habuiſſet. Et ne quis meum eſſe commentum putet, ecce Serapionis uerba ſubiiciam, „ quorum hæc eſt ſententia: Nilech eſt arbuſtum puluerulentum, eleuaturq; cum ſtipite ſuo longitudine unius brachii, & habet germina ramorum. In ſummitate ſua eſt flos, ſicut flos Coriandri. Et iterum: Eſt planta habens folium longum, pluſquam folium ſalicis, & aſſimilatur foliis faſeoli coloris aurei. Auicenna quoq;, etſi eadem de Nil ſcripſerit, quæ de Iſatide Dioſcorides, ut paulo ſupra patuit, quoniam eodem modo diuidit in ſatiuam atq; ſylueſtrem, eaſdemq; fere uires huic tribuit, quas Dioſcorides Iſatidi, cū tamen ipſe etiam de ea tribus in locis ſub Nil uocabulo ſcribat, merito

rito suspitionem affert, se etiam titubasse atque fuisse ancipitem, quid nam Isatis esset. Nam ij. Canon. cap. ccxcvij. ita scribit: Guasmen est foliũ Nil, in ipso est stipticitas & abstersio, tingit capillos. Quæ uniuersa quoque paulo post in capite de Nil de eodem folio scribit, ob id reprehensione carere non potest, quod frustra de eadem re in diuersis capitibus tractat. Plurimum præterea a Dioscoride ac ueritate discrepant, quæ idem Auicenna cap. cccvi. de grano Nil in hunc modum scribit: Granum Nil est Cartamum Indum. Item solutione educit humores crassos, multasque alias proprietates subinfert, quæ nihil ad Isatidem pertinent, pro qua Nil cap. Dxvi. retulerat. Quæ iterũ suspitionem augent, Auicennam Isatidem non cognouisse. Non præterire ualeo hic crassum Pandectarii errorẽ, apud quem in eisdem rebus nominibusque mira est colluuio. Nam falsum admodum est, quod docet Nigel Arabice dictum, a Græcis Nesme, a Latinis autem Indicum appellari. Nesme enim æque ut Nigel barbarum est uocabulum. Indicum uero tam Græcorũ quàm Latinorum aliud multo ab Isatide est, ut uidere licet apud Dioscoridem & Plinium. Dioscorides enim lib. v. cap. lxi. inter lapides connumerans Indicum, ita de eo tradit, τοῦ δὲ λεγομένου ἰνδικοῦ λίθου, τὸ μὲν αὐτομάτως γίνεται, οἱονεὶ ἔκβρασμα ὂν τῶν ἰνδικῶν καλάμων. τὸ δὲ βαφικόν ἐστιν ἐπανθισμὸς πορφυροῦς ἐπαιωρούμενος τοῖς χαλκείοις. ὃν ἀποσύραντες ξηραίνουσιν οἱ τεχνῖται. Id est, Indici nominati lapidis duo sunt genera. Alterum quidem sponte sua nascitur in harundinibus Indicis spumæ modo erumpens. Alterum, quod infectiuum uocant, uelut flos purpuræ ære is cortinis supernatans, quem despumantes infectores, siccant. Plinii autem, Dioscoridẽ imitantis, lib. xxxiij. cap. vi. de Indico hæc sunt uerba: Ab hoc maxima authoritas Indico. Ex India uenit harundinum spuma adhærescente limo, cum teritur nigrum. At in diluendo mixturam purpuræ cœruleique mirabilem reddit. Alterũ genus eius est in purpurariis officinis innatans cortinis. Ex istis satis apparet, quantũ Indicum ab Isatide differat. Insuper idem Pandectarius alio in loco, in litera uidelicet B. Osatidem uel potius Isatidem & Borith Græce, Arabice autem Agisdo, Latine uero Saponariam, uel herbam fullonum, eandem herbam esse docet, ac mendacissime. Nam Isatim, quam ipse uitiose Osatum uocat, non esse herbam, quam Græci Struthion, Latini radiculam siue lanariam herbam, eo quod fullones ea in purgandis lanis utuntur, ap

pellant, satis cõstat ex Dioscoride, qui de eisdem in diuersis capitibus, tanquã natura & uiribus distantibus tractat. At nihil mirũ, uirum hũc tam absurda scripsisse, quando fere ubiq; mendacissimus reperiatur. Iam satis superq; monstratum est, Isatidem nõ satis perspectam fuisse Arabis, ideoq; ne in re satis aperta plus æquo immoremur, hic de Isatide finem faciemus. Plura si legere anhelat animus, uide quæ scribat Nicolaus Leonicenus, diligentissimæ lectionis, & exquisiti iudicii uir, in epistola ad Angelum Politianum, ex quo certe, ut ingenue fateor, non pauca toto hoc uolumine mutuatus sum. Quem ob id etiam impiũ duxerim, sua laude frustari, quod is ferme primus fuerit, qui medicinam a barbarorum sordibus, innumerisq; erroribus uindicauerit, dignus hoc nomine, ut docti eundem certatim multis laudibus euehant.

ERROR XXII.

HAllucinatur Auicenna, Calamentum cum Origano confundens: sub enim Calamenti nomine de omibus ferme Origani speciebus pertractat, atq; utriusq; uires promiscue docet.

Auicenna ij. Cano. cap. clviij. Calamentum hunc in modum
» describit: Calamentum aliud est fluuiale, & aliud montanum, si-
» mile hyssopo in sapore, & similiter folia eius sunt ei similia. Et est
» alia species eius, quæ nominat̃ Alhauiũ. Et est quædã species eius,
» quæ uocatur Calamentum hirci. Et montanũ est fortius fluuiali.
Ex his Auicennæ uerbis nemo nõ, nisi talpa cæcior sit, cernit eundem errasse, quando sub Calamenti nomine de omnibus Origani speciebus pertractet, id quod sole clarius monstrabit Dioscorides, qui lib. iij. cap. xxx. Origanum & non Calaminthen ad Aui-
» cennæ præscriptum depingit, uerba eius hæc sunt, ὀρίγανος ἡρα-
» κλεωτική. οἱ δὲ κονίλην καλοῦσι. φύλλον ἔχει ἐμφερὲς ὑσσώπῳ.
» σκιάδιον δὲ οὐ τροχοειδές. ἀλλ᾽ ὥσπερ διῃρημένον· ἐπ᾽ ἄκρων
» τῶν ῥάβδων τὸ σπέρμα οὐ πυκνόν. ἡ δὲ ὀνῖτις καλουμένη, λευκοτέ-
» ρα τοῖς φύλλοις ἐστί. καὶ μᾶλλον ἐοικυῖα ὑσσώπῳ. καὶ τὸ σπέρμα ὥσπερ
» κορύμβους συνεχεῖς ἐπικειμένους ἔχει. τραγορίγανος θαμνίσκος ἐστὶν
» ὀριγάνῳ ἢ ἑρπύλλῳ ἀγρίῳ ὅμοιος τὰ φύλλα καὶ τὰ κλωνία.
» Hoc est, Origanum Heracleoticum, sunt qui Cunilam uocant,

folium

folium Hyssopo simile habet, non tamen umbellam rotæ figura, sed multifidam, & ueluti diuisam. Semen illi in summis uirgis non densum durumq; est. Quæ uero Onitis dicitur, candidior foliis est & Hyssopo magis similis, habetq; semen consertorum corymborum modo. Tragoriganus autē frutex est exiguus, Origano, Serpyllo ue agresti foliis & ramulis similis. In eum modum quoq; describit Origanum Plinius lib. xx. cap. xvij. dicens: Origanum, quod in sapore Cunilam æmulatur, plura genera in medicina habet, & Onitin uel Prasion appellant, non dissimile Hyssopo. Tragoriganon simile est serpyllo syluestri. Quod autem Auicēna utriusq;, hoc est, Calamenti & Origani, uires miscuerit, facile deprehendent, qui eiusdem de Calamento caput, cùm iis quæ Dioscorides de utrisq; scripsit, contulerint. At ne ueritatis cupidi quid desyderent, ecce nonnulla conferemus, ad quorum exemplar reliqua diiudicabunt. Auicenna inter cætera de Calamenti uiribus sic scribit: Fit balneatio ex decoctione montani ad pruritū & scabiem, & quandoq; separatur icteritia, & confert hydropisi, quando comeditur cum ficubus. Et solutione educit cholerā nigram, & confert ulceribus oris, & extrahit superfluitates ex utrisq; naribus. Hæc singula Dioscoridis testimonio non Calamento, sed Origano debentur. De Origano enim scribens, sic inquit, ἔστι δὲ θερμαντική. ἁρμόζει πρὸς τὰ σπάσματα καὶ ῥήγματα καὶ ὑδέρωπας μετὰ σύκου βιβρωσκομένη. ξηρὰ δὲ ποθεῖσα ὀξυβάφου πλῆθος, σὺν μελικράτῳ μέλανα κατὰ κοιλίαν ἄγει. κνησμοὺς δὲ καὶ ψώρας καὶ ἰκτέρου ἀφέψημα αὐτῆς ἐν λουτρῷ ὠφελεῖ. ὁ δὲ χυλὸς αὐτῆς χλωρᾶς οὔσης, τὰ παρίσθμια καὶ κιονίδας καὶ ἄφθας θεραπεύει, καὶ διὰ ῥινὸς ἄγει σὺν ἐλαίῳ ἰρίνῳ ἐγχυματιζόμενος. Id est, Calefacit Origanus, prodest ad conuulsa ruptaq;, & cutem subeuntes aquas cum fico comesta. Bibitur eadem siccata acetabuli mensura cum mulsa aqua nigram bilem per inferna trahens. Prurigines itidem, scabies, & suffusos felle emendat decoctum eius his, qui eo lauantur. Succus etiam uirentis, tonsillas, columellamq; et oris ulcera sanat, & cum Irino oleo infusus naribus per eas purgat. Sunt & præter has proprietates aliæ, quas Auicenna Calamento adscribit, quæ tamen Dioscorides Tragorigano tribuit, qualia sunt hæc, Sedare nauseam, extenuare lienem, conferre stomachi doloribus & conturbationi, sicut animaduertet is, qui Dioscoridem de Tragorigano scribentem legerit. Præterea sunt non pauca etiam, quæ ueræ Cala-

minthi, quam Romani Nepetam uocant, conueniunt, sicut sunt ista, Quando bibitur, aut ex eo fit emplastrum, confert puncturæ uermium uenenosorum, eius decoctio prouocat urinam, confert spasmo, & dilatationi anhelitus, dolori pungitiuo uentris, & cholericæ passioni & rigori. Et quando præmittit & bibitur cũ uino, expellit uenena mortalia, interficit uermes: & quando comedit & bibitur post ipsum aqua casei diebus continuis, confert elephantiæ etc. Has enim uires singulas ex ordine Dioscorides lib. iij. cap. xxxix. Calaminthi adscribit, dicens: ποτιζομένη δὲ καλαμίνθη ἢ καταπλασσομένη ἀρήγει ἑρπετοδήκτοις. ἄγει δὲ καὶ οὖρα τὸ ἀφέψημα πινόμενον. βοηθεῖ δὲ καὶ ῥήγμασι, σπάσμασιν, ὀρθοπνοίαις, στρόφοις, χολέρᾳ, καὶ ῥίγει, καὶ πρὸς τὰ θανάσιμα προποτιζομένη ποιεῖ σὺν οἴνῳ. καὶ ἴκτερον ἀποκαθαίρει ἕλμινθάς τε κτείνει σὺν ἁλσὶ καὶ μέλιτι ποτιζομένη, ἑφθή τε καὶ ὠμὴ τριβομένη. ὠφελεῖ καὶ ἐλεφαντιῶσιν. Quod est, Calaminthe succurrit pota aut emplastri modo imposita serpentium morsibus. Vrinam pellit potum eius decoctũ, opitulatur ruptis, conuulsis, in spiritus difficultate & nõ nisi recta ceruice spirantibus, torminibus, bilis profluuio, & febrium algori. Contra letalia uenena præpota cum uino facit, restituit suffusos felle, uentris lumbricos cum sale & melle pota necat, elixa cruda& trita, prodest & elephantiis. Proinde non est, quod quouis pacto Auicenna ab errore uindicari queat, neq; enim de solo Calamento hoc capite scripsit, quando multa sint in eodem, quæ Origano conueniant: neq; in nomine tantum peccatum est, puta quod Calamentum pro Origano scriptum interpretis incuria fuisset, sunt enim non pauca, ut demonstrauimus, quæ ex Dioscoridis authoritate Calaminthi debentur. Sed quid multa? solent fere omnia Auicennæ esse dubitationibus plena.

ERROR XXIII.

ERrat Auicenna, herbas quatuor, Helxinen uidelicet, Alsinen, Myosotida & Anagalliden, natura & figura plurimum differentes, sub unius auriculæ muris appellatione confundens.

Differre non solum natura, sed & figura quatuor has herbas, ostendit non solum Dioscorides, sed & Galenus atq; Plinius, qui

singuli

ſinguli ſeorſum iſtas depingũt, quod equidem nõ feciſſent, ſi eaſdem figura aut natura non diſtare perſpectũ habuiſſent. Hoc non animaduertẽs Auicenna, eaſdem Cano.ij.cap.xviij. ſub Auriculæ muris nomine confundit. Nec poteſt ab errore uindicari Auicenna, quod Alſine & Myoſotis, quæ proprie auricula muris dicitur, ac Anagallis, quia foliis murium auribus ſimilibus conſtant, merito auriculæ muris nomine nuncupari potuerint. Nam hoc utcunque de tribus iis dici poſſit, de Helxine certe, quæ Conuoluolum, ob id quod omnibus, in quas inciderit, plantis circumuoluatur, latine appellari poteſt: cuius folia, authore Dioſcoride lib.iiij. cap. χκά. hederæ foliis ſunt ſimilia, dici nequaquã poteſt. Quod autẽ Anagallis ſit diuerſa ab auricula muris, fatetur metipſe Auicenna, ſeorſum deinde ſub proprio nomine de ea tractans, oblitus quod antea eius proprietates in auricula muris aſſignauerat. At ne uidear per calumniam falſo reprehendere Auicẽnam, eiuſdem uerba ex ſecundo de Simplicib. Medic. libro in medium afferemus. Auricula, inquit, muris eſt herba, cuius uirtus ſecundum Galenũ eſt propinqua uirtuti herbæ, qua uitrũ abſtergit. His uerbis procul dubio Alſinen innuit, quam Galenus & Dioſcorides teſtantur ſimiles habere uires. Galenus enim lib. vi. de ſimplicib. medica. cap.xxv. de Alſine in hũc modum ſcribit: Hæc eſt herba parua, & eius uirtus eſt ſimilis uirtuti herbæ, qua uitrum abſtergitur, hoc eſt, Helxini, quam noſtri Parietariam nominãt. Dioſcorides uero lib.iiij. cap. χξθ. de Alſine ita tradit, καὶ καθόλȣ δύναται τὰ ἀυτὰ τῇ ἑλξίνῃ. Id eſt, Et in uniuerſum eadem Helxine poteſt. Ita Plinius quoque lib.xxvij.cap.iiij. de eadem ſcribit, Alſine quam quidam Myoſoton appellant, naſcitur in lucis, unde & Alſine dicta eſt. Vſus eius ad collectiones inflammationeſque. Quin emendat omnia quæ Helxine, ſed infirmius. Subiungit Auicenna: Et hoc nomen conceſſum eſt duabus herbis, quarum una eſt, quam nominat Galenus. Hæc quidem Auicennæ uerba uera ſunt: non enim ſolum huic herbæ, quæ proprie Myoſotis dicitur, auriculæ muris nomen conceditur, ſed etiam Alſini, ut ex Plinio iam patuit & indicat Dioſcorides, ita ſcribens, ἀλσίνη ὁι δὲ μυὸσ ὦτα ἀπὸ τοῦ ἔχειν φύλλα ὅμοια μυὸς ὠτίοισ. Hoc eſt, Alſinen muris auriculam aliqui dixerunt, quod murium auribus ſimilia folia habet. Quod autem addit Auicenna, quod altera quam nominauit Dioſcorides, ſit ſimilis Volubili, niſi quia habet minora folia, hoc per

omnia falſum eſt. Nam neq; de ea quæ proprie Auricula Muris uocatur, neq; de altera, quæ Alſine nuncupatur, dici poteſt, quando nulla earum ſit Volubili ſimilis, nec in foliis, nec flore. Scribitur tamen hoc de Helxine, quæ & Ciſſampelos dicitur, quod habeat folia hederæ ſimilia, minora tamen. Eſt em̃ duplex Helxine. Vna Mercurialis herbæ foliis & hirſutus, quæ a noſtris dicta eſt Parietaria. Altera hederæ, in uinetis naſcens, ideoq; Ciſſampelos uocata, & eſt Conuoluolum. Eſſe autem duas Helxines, diſſimiles naturæ inter ſe notæ oſtendunt, & poſt naturam antiquiores Græci, præſertim Dioſcorides, Paulusq; Aegineta, qui priuatim ſeor-
» ſumq; his uerbis de utraq; in ſexto egit, ἑλξίνη δὲ οἱ δὲ περδίκιον,
» οἱ δὲ παρθένιον, οἱ δὲ σιδηρῖτιν, οἱ δὲ ἡράκλειαν. δύναμις δὲ αὐτῆς
» ῥυπτική τε καὶ ἀτρέμα μεθ' ὑγρότητος ὑποψύχρου συπτική. Quod
» eſt, Helxine ſunt, qui Perdicium, qui Parthenium, qui Sideritim,
» qui Heracleam uocent. Vis eius eſt abſtergens, & cum frigida hu-
» miditate aliqua ſenſim leniterq; adſtringens. Poſt hæc idem Pau-
» lus ait, ἑλξίνη ἡ καὶ κισσάμπελος διαφορητικῆς ἐστι δυνάμεως. Id eſt,
» Helxine, quæ Ciſſampelos dicitur, diſcutiendi uim habet. Primã
deſcribit Dioſcorides lib. iiij. cap. xxxvi. Et Plinius lib. xxij. cap. xvij. Secundam uero idem Dioſcorides libro eodem, cap. χκά.
» depingit. Poſt uerba paulo ante dicta, Auicenna ita ait: Et eſt her-
» ba expanſa ſuper faciem terræ, paruos habens ſtipites, et azulinos flores. Quæ utiq; Auicennæ uerba non conueniunt auriculæ muris, ſed alteri Anagallidis generi: id quod teſtatur Dioſcorides libro ſecundo, cap. clxvij. de Anagallide in hũc modum ſcribens,
» περὶ ἀναγαλλίδος διττὸν εἶδός ἐστι, διαφέρον ἄνθει. ἡ μὲν γὰρ κυάνεον
» ἔχουσα τ' ἄνθος, θήλεια λέγεται. ἡ δὲ τ' φοινικοῦν, ἄρρεν. θαμνία
» δέ ἐστι κεχυμένα ἐπὶ γῆς, φύλλα ἔχοντα ἐπὶ τετραγώνου καυλίου
» μικρά· ὑποστρόγγυλα πρὸς τὰ τῆς ἑλξίνης. καρπὸν σφαιροειδῆ.
» Quod eſt, Duplex diuerſo floris colore Anagallidis genus eſt. Ha
» bet enim altera cœruleos, quæ fœmina eſt: altera quæ maſcula, pu
» niceos flores. Breues ſunt frutices in terra iacentes, foliis in qua-
» drangulo caule paruis, & modice rotũdis, Helxines figura, ſemen
» habent circinatum. Nec diſſentit Galenus libro de ſimplicibus me
» dicamentis ad Paternianum, cap. xxiiij. dicens: Anagallidis duæ
» ſpecies. Vna cœruleo flore, altera quaſi puniceo, uerum ambæ in
» aliis ſibi ſimiles. Sicut autem frutice humiles, foliis mollibus & pu

ſillis, &

fillis, & subrotundis. Plinius quoq; lib. xxv. cap. xiij nihil a superioribus quod diuersum sit, scribit, inquiens: Duo genera eius. Mas flore phœniceo, fœmina cœruleo, nō altiores palmo, frutice tenero, foliis pusillis, rotundis, in terra iacentibus, nascuntur in hortis & aquosis. Porro effectus, qui deinde ab Auicenna adnotantur, hi Anagallidis proprii sunt, quemadmodū dum ait: Illa, quam nominauit Dioscorides, extrahit spinas & surculos, & facit adhærere plagas. Hi enim a Dioscoride quoq; tribuuntur Anagallidi, dum in eam sententiam scribit, ἐστὶ δὲ ἀμφότεραι πραϋντικαὶ, ἀφλέγμαντοι, σκολόπων ἐπισπαστικαί. Quod est, Leniendi uis utriq; est, inflammationes arcent, surculos extrahunt. Easdem etiā proprietates Auicenna ipse, cum seorsum de utroq; Anagallidis genere, cap. xxxiij. sub proprio tractat nomine Anagallidi adscribit. Adiicit tamen Auicenna superioribus aliam quandam proprietatem ex sententia Musaihach cuiusdam, quod scilicet eius iuuamentum est iuuamentum absynthii, quæ certe non est Anagallidis, sed refertur a Paulo Aegineta de ea herba, quæ proprie Myosotis, id est, Auricula Muris dicitur a græcis, qui eam ad occidendos uermes adhibet. Ideoq; clarū admodum esse arbitror, Auicennam in uno eodemq; capite quatuor herbas, natura & figura differentes, miscuisse, primum referens ea quæ Alsini, secundo quæ Helxini, tertio quæ Anagallidi, & postremum quæ Auriculæ Muris conueniunt.

ERROR XXIIII.

IGnorant nostræ ætatis Medici, per Auicennam erroneæ medicinæ magistrum seducti, non sine magno multorum periculo, herbam, Pedem coruinum nominatam priscis, a nostra esse diuersam.

Nemo miretur me Auicennam erroneæ medicinæ magistrum principemq; statuisse, cur enim eo nomine non dignus sit, qui reliquis tot errandi occasiones in re medica præstiterit, non uideo. Vtinam uero non tantæ aliquando forent, ut istis uita humana periclitaretur, ita enim conniuendi nonnunquā subesset ansa. Proinde cum illa errandi occasio, quam Medicis iunioribus in herba Pedis coruini præbuit, tanta sit, ut sine uitæ humanæ ultimo discrimine tolerari nō queat, merito & hic inter reliqua eius errata locum

habebit. Nihil autem mirum, aliis errandi occasionē dedisse Auicennam, cum ipse, quid esset Pes coruinus, ignorarit: id quod nō modo ambigua, uerum etiam contraria, quæ de hac ipsa herba scribit, indicant. Canone enim secundo, cap. Dlxvij. de Pede cor
» uino in hunc modum disserit: Pes coruinus. Radix huius herbæ
» cum decoquitur, confert solutioni uentris antiquæ. Et dixerunt,
» Paulus, & alii, quod confert colicæ, & efficit operationem hermo
» dactylorum absq; nocumento. Quid, per Apollinem obtestor, istis uerbis obscurius? quid deniq; magis pugnans? Si em̄ radix Pedis coruini solutioni antiquæ prodest, certe hermodactylorum operationem, qui sunt satis in soluendo potentes, facere non potest. Idem insuper Auicenna Fen xxij. Cano. iij. tracta. ij. cap. viij Pedem coruinū non colicæ, sed podagræ potius, ex eiusdem Pau
» li sententia prodesse docet, ita scribens: Et dixerūt quidam, quod
» Pedi coruino inest operatio hermodactylorum, & nō est eius, no
» cere stomacho. Vtrobiq; tamen male Paulus super hac medicina, quæ facit operationem hermodactylorum, ab Auicenna citatur. Neq; enim usquā Paulus Coruinū Pedem hermodactylis comparat in iuuando podagricos, sed compositionem, quæ nominatur apud Græcos διὰ κορωνόποδος, id est, per Pedem coruinum, alteri præfert, quæ apud eosdem Græcos διὰ ἑρμοδακτύλων, id est, per hermodactylos nominatur, sicut uidere licet apud Paulum in septimo. Itaq; ex ambigua ista atq; falsa Auicennæ descriptione nihil certi uenari potest. Hinc est, quod tam uaria eiusdem interpretes de eadem herba pronunciauerint. Quod si uero prædicti expositores, ac tota etiam iuniorū Medicorum schola, cognouissent aliam esse herbam, a priscæ ætatis Medicis Pedem coruinū appellatam, aliamq; a nostris, nunquam tam uaria, tamq; dubia de ea scripsissent. Ridiculum enim ferme est, putare herbam, quam nostri temporis herbarii Pedem coruinum nominant, esse illā, quam ueteres Medici, Dioscorides, Galenus, Plinius & Paulus sub eodem nomine celebrarunt, quasi sit necessarium, ut quæ nunc sunt nomina herbarum, etiam priori seculo fuerint. Et ut rem clarius demonstremus, annotandum, quod antiquorum Pes coruinus, Coronopus est dicta, hancq; describit Dioscorides libro secundo
» cap. cxvij. in hunc modum: κορωνόπους πρόμηκες βοτάνιον κατὰ
» τῆς ἐδάφους ἐστρωμένον. κατεσχηματισμένον τὰ φύλλα. λαχανεύεται
» δὲ καὶ ὠμὸν ἑφθόν. ῥίζαν λεπτὴν ἔχον. στυπτικήν. ἐσθιομένην. πρὸς
κοιλιακούς.

κοιλιακοὺς ποιοῦσα. Hoc est, Coronopus oblonga herbula est per terram strata, & folia in cisuris diuisa habet. Estur olerum modo decocta. Radicem habet gracilem in cibo astringentem, ideoque cœliacis utilem. Nec aliter describũt Galenus lib. vij. de simplicib. medicam. cap. xlij. Et Plinius lib. xxij. cap. xix. inquiens: Coronopus oblonga herba est cum fissuris. Seritur interim, quoniam radix præclare facit cœliacis in cinere tosta. Est autem dubio procul herba illa, quam uulgo Capriolam, aut Sanguinariam, quod naribus apposita sanguinem eliciat: aut Pedem Galli nominant. Quam etiam sub galli crurisnomine describit Apuleius Madaurensis in libro de herbarum uirtutibus, cap. xliiij. in eum modũ, Nasciamat herba Galli crus locis solidis, & circa uias, eius cacumen instar pedis galli. Non esse uero herbam hanc diuersam a Coronopode ueterum, testatur Dioscorides, qui consimiliter admodum Coronopodẽ describit, γίνεται δὲ ἐν χέρσοις τόποις καὶ ἐν χώμασι καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς. Id est, nascitur locis incultis, aggeribus & uiis. Iuniorum autem Medicorũ Pes coruinus longe alia a priori existit herba: ea enim exulcerandi uim habet, & non adstringendi, quemadmodum antiquorum, atque adeo extrinsecus apposita, rodit, ampullasque excitat: eaque Dioscoridi & reliquis Græcis βατράχιον, Latinis uero Ranunculus uocatur, quoniam ranis herbæque in eodem elemento natales sint, aut quod inter eius frutices frequentes inueniantur ranæ. Medici uero iuniores nõ solum Pedem coruinum, sed etiam apium raninum & syluestre nominant. Sunt etiã, qui Risus apium adhuc appellant, genus & noxam eius indicantes. Nam ea in Sardinia plurima nascitur, quæ si in cibo potu ue sumitur, mentis alienationem, & cum labrorum contractione eas cõuulsiones facit, ut risus speciem uidentibus præbeat. Ab eoque affectu tristi & amaro nimis, dicterio Sardonius risus inter homines quondam iactabatur. Huius herbæ, quam ueteres βατράχιον, a rana, cuius effigiem repræsentat, nominarunt, omes quatuor faciunt species, eorumque folia & caulem, si apponantur humano corpori, uim exulcerandi habere, & escharam facere docent. Id quod facit Dioscorides lib. ij. cap. clxiij. de ea in hanc sententiam scribens, βατράχιον οἱ δὲ σέλινον ἄγριον καλοῦσι. τούτου πλείονα μέν ἐστι εἴδη. δύναμις δὲ μία δριμεῖα, καὶ ἄγαν ἑλκωτική. Et paulo post, δύναμιν δὲ ἔχει τὰ φύλλα καὶ οἱ καυλοὶ ἁπαλοὶ καταπλασσόμενοι ἑλκωτικὴν καὶ ἐσχαρωτικὴν μετὰ πόνου. Quod est,

l. iii

,, Batrachion, sunt qui Apiū agreste nomināt. Huius plura sunt ge-
,, nera. Vna tamen omniū uis acris, & in exulcerando efficacissima.
,, Habēt omniū folia & caules teneri impositi exulcerandi, urendiq;
,, ignis modo, uim cū dolore. Subscribit Galenus lib. vi. de Simpli.
,, Medic. cap. lxxvi. ita disserēs: Genera huius plantæ quatuor. Vir
,, tus omniū est acris, fortis in tantum, ut si extrinsecus apponantur,
,, exulcerationē faciant cum dolore. Neq; dissentit Plinius lib. xxvi.
,, cap. xiij. ita scribens: Ranunculum uocamus, quem Græci Batra-
,, chion, genera eius quatuor, omibus uis caustica, si cruda folia im-
,, ponantur, pustulasq; ut ignis faciunt. Cogitent itaq; ueritatis stu-
diosi, quid detrimenti ex diuersitate ista duarum herbarū eiusdem appellationis non animaduersa acciderit. Arbitrati sunt enim qui dam, cum Pedem coruinum apud Auicennam ad podagricos do lores prodesse legissent, hanc nostram, quæ Ranunculus dicitur, intellexisse, adeoq; ignorantes esse uenenum, in catapotiis deuorandum exhibuerūt. Quemadmodum Leonicenus, uir nunquā sine honoris titulo nominandus, scribit se nouisse Medicum, qui ex radice Pedis coruini, quibusdam aliis adiunctis, pilulas conficiebat, easq; podagra laborantibus propinabat, non sine magno quorundam, qui eas accepere, periculo, donec tandem per eum sui erroris admonitus, a tam periculoso medicamento abstinuit. Quod si Medicus ille cognouisset, Coronopoda Græcorum esse diuersam a nostra, nunquā in animum induxisset, hanc aut in catapotiis, aut alio quouis modo intus sine periculo adhiberi posse. Quare tu quisquis es, qui solidam medicinam ex animo sitis, disce aliorum periculo, delectumq; legendis authoribus adhibe.

ERROR XXV.

HAllucinatur Auicenna cum tota Arabum schola, fabuloso scilicet errore seductus, Carabe, q̊d Græci Electrum, Succinum uero Latini uocant, Populi arboris gummi putans.

Auicenna secundo Canonis, cap. ccclxxiiij. Carabe historiam ex professo tractans, scribit esse gummi arboris cuiusdā, quæ Nux Romana uocatur, quam cap. cccli. alio nomine Haurum appellat
,, Nam gummi, inquit, quæ ex hac arbore Romana est, Carabe est.
Manifestum uero, Arabes per Haurum Romi seu Romanum in-

telligi Populū nigram: id quod præter cætera indicant Auicennæ uerba, quæ in capite Hauri Romani ſcribit in hunc modum: Nominatur Achiroſa, quæ ſane dictio corrupta eſt, quando Aegiros pro ea ſcribendum erat, Græcis autem αἴγειρος Populum nigram ſignificat. Quantum autem deceptus ſit Auicenna, atq; plures alij cum eo, oſtendunt ea quæ ſcribit Plinius libro naturalis hiſtoriæ xxxvij. cap. ij. Is enim fabuloſum hunc errorem explodēs, ita ait: Phaetontis fulmine icti ſorores fletu mutatas in arbores Populos, lachrymis electrum omnibus annis fundere iuxta Eridanum amnem, quem Padum uocamus. Et Electrum appellatum, quoniam ſol uocitatus ſit elector, plurimi Poetæ dixere, primiq; ut arbitror, Aeſchylus, Philoxenus, Nicander, Euripides, Satyrus. Quod eſſe falſum, Italiæ teſtimonio patet. Ita fabuloſa etiam ſecutus pro argumento operis Ouidius, lib. ij. Metamorphoſeos, inquit: Inde fluunt lachrymæ, ſtillataq; ſole rigeſcunt, De ramis electra nouis. Capite uero tertio eiuſdem libri Plinius, poſt uarias de Succino opiniones, eius ortum certius deſcribens, ita ait: Certum eſt gigni in inſulis Septentrionalis Oceani, & a Germanis appellari Gleſſum, itaq; & a noſtris unam inſularum ob id Gleſſariam appellatam, Germanico Cæſare ibi claſſibus rem gerente, Auſtrauiam a Barbaris dictam. Naſcitur autem defluente medulla Pinei generis arboribus, ut gummi in ceraſis, reſina pineis. Erumpit humoris abundantia. Denſatur rigore uel tepore autumnali. Cum intumeſcens æſtus rapuit ex inſulis, certe in littora expellitur, ita uolubile, ut pendere uideatur, atq; conſidere in uado, quod arboris ſuccum priſci noſtri credidere, ob id Succinū appellantes. Nec probatur etiam a Dioſcoride ea fama ac opinio, quæ ex Populi arboris reſina Succinū durari adſtruit, id quod indicat libro primo, cap. ciiij. dum ait, ἱστορεῖται δὲ ὅτι τὸ ἐξ αὐτῶν δάκρυον κατὰ τὸν ἠριδανὸν ποταμὸν καταχεόμενον πήγνυται, καὶ γίνεται τὸ καλούμενον ἤλεκτρον. Id eſt, Fertur utriuſq; populi lachryma circa Eridanum fluuium in deſtillando denſari, fieri quod Electrum uocant. Eo eñ quod ait, fertur, inſinuat ſe id commentum non probare. Accedit iis omnibus, quod re ipſa iam hic error etiam exploſus ſit. Verum ad hunc errorem conniuendum fuiſſet, quando & inter authores nō pauci adhuc hodie cum Auicenna ſentiant, niſi quoq; pugnantia ſibi in Carabe ſcriberet Auicenna. Capite nanq; cccLxxiij aſſerit Carabe eſſe calidum parumper, id quod & facit in libello de ui-

ribus cordis, calidam in primo, & siccam in secundo dicens, mox
„ tamen subdit: Opinio tamen est, quod sit frigida. Capite autem cccxliiij. hoc gummi calidissimum esse scribit, quod & cap. Dx.
„ confirmat, inquiens: Eius gummi est ultimum in calefaciendo. Hic iterum cogitent ueritatis studiosi, quanto in periculo uersentur, qui Auicennam sibi in uniuersum imitandum proposuerunt. Quod equidem magna Medicorum pars facit, & hi maxime, qui uulgo celebriores doctioresque habentur, qui etiam per compita et fora non uerentur praedicare, se malle cum Auicenna Arabisque aliis, quorum uerba oraculis instar habent, errare, quàm cum iis, qui medicinam a Graecis hauriũt, recte sentire. O caecitatem. Haec ideo iterum atque iterum inculco, ut si nullo alio pacto ab instituto peruerso auocari possent morosi isti ignauiae propugnatores, manifestissimi saltem Arabum authorum errores eos deterrerent, ad melioremque mentem reducerent.

ERROR XXVI.

ERrat Auicenna, qui Populum arborem describens, praeter hoc quod uix unquam ulla alia in re tam uarius, tamque parum sibi constans fuit, calidam etiam in tertio ordine esse adserit.

Auicenna secundo Canonis, Populum arborem sub diuersis nominibus describens, tam uarius est, tamque nusquam sibi constans, ut merito hunc Proteum aut Vertũnum dicere posses. Nam ter de una eademque re diuersis capitibus agit, cui uitio etsi non semel obnoxius sit, nunquã tamen magis quàm in Populo arbore. Hanc enim primum capite cccxliiij. sub Hauri Romani nomine describit. Dein capite cccli. sub nomine Hauri, ubi quoque confundit ea, quae de alba & nigra Populo a Dioscoride & Galeno diuersis capitibus scribuntur. Tertio autem eandem Populũ cap. Dx. sub nomine Nucis Romanae depingit, adeo ut a cõcinno ordine, quem praeter caeteros eundem nostri seruasse clamitant, ea in re fuerit alienissimus. Proinde hoc loci iterum manifestum sit, Auicennam sua non ordine aliquo scripsisse, sed uniuersa magis ueluti in chaos quoddam confusum congessisse. Caeterũ praeter hunc confusum docendi ordinem, a uero quoque aberrat Auicenna, quod cap. cccxliiij. & cap. Dx. Populum arborem in tertio ordine calidam

lidam aſtruit, quamuis mox capite ccclı. æqualem eſſe in caliditate & ad paucam declinare caliditatem ſcribat, id quod & in Carabe, ut præcedenti errore uiſum eſt, fecit, adeo ſibi ſemper ſimilis eſt Auicenna, hoc nuſquam fere non pugnantia docet. Non eſſe uero Populū in tertio ordine calidam, teſtatur in primis Paulus Aegineta, qui eam in primo tantum ordine calefacere refert. Ipſa inſuper natura arboris ad tantum caliditatis gradum hanc nō poſſe extolli monſtrat. Nam quis ſapor, quis odor, quæ demum qualitas tam præcellentis eam monſtrat caloris? Neq; enim multū odorata, neq; eximio aliquo ſapore prædita, ſed dum guſtatur, primū quidem modice adſtringit, poſtea amaritudinem quandam ſubobſcuram inuehit, olfacienti quid non inſuaue, uerum exiguum id omnino repræſentat, quæ ſingula non excedere primum ordinem calefaciendo indicāt. Si quis etiam uia regia, quam Galenus in ſuis de Simplicibus Medicamētis præſcripſit, incedens experiri eam in corporibus temperatis ægriſq; uoluerit, calefacientem nō ualde inueniet. Nec eſt quod aliquem moueat uetus ac uulgata illa Galeni traductio, calidam in tertio ordine ſtatuens. Nam cum illa ex Græca ad Arabicam, exq; Arabica in linguam Latinam ſit uerſa, id quod barbara Arabicaq; paſſim capitibus præfixa ſingulis uocabula monſtrant, exigua illi fides erit adhibenda, maxime quando conſtet Arabicam illam traductionem nō ſemel tantum, ſed fere ſingulis quoq; capitibus multifariam deprauatā eſſe, ſicut patet eandem cum Græca conferenti. Cum itaq; Græcæ lectionis ueritas, Paulusq; Aegineta, Galeni ſimia, ipſaq; rei experiētia, quæ reliquis omnibus præſtat, confirment Populum arborem in primo tantum ordine calefacere, nihil prohibet, quin Auicennam erraſſe cum ſuis ſtrenue pronunciemus.

ERROR XXVII.

HAllucinatur Serapion plane pueriliter, Oxymyrſinen eſſe arborem ferentem fructum, qui apud Arabes Cubebe nuncupatur, pronuncians.

Serapionis de Cubebe hæc ſunt uerba: Cubebe eſt planta habens folia Myrtæ domeſticæ, niſi quia ſunt latiora eis, & ſummitates eorum ſunt acutæ, ſicut ſummitates lanceæ. Et habet fructū rotundum, aliquantulum depreſſum & latum. Inter folia eius repertum, quod quando maturatur, uergit ad rubedinem inter ipſum

,, & granum triangulum. Et habet ramulos similes ramis plantæ di-
,, ctæ Lauros, egredientes ab una radice sicut agrestis, difficile fran-
,, gibiles, longos circiter brachium unum, plenos foliis, & fructus
,, eius ponticus declinans ad rubedinem. Quæ profecto descriptio
in uniuersum conuenit cum descriptione syluestris Myrti, quam
ὀξυμυρσίνην, id est, Acuminatã Myrtum Græci nominant, quem
admodum deprehendet, qui eandem cum Dioscoridis descripti
,, one lib. iiij. cap. cxxxvij. quæ talis est, contulerit, Μυρσίνη ἀγρία δὲ
,, μὲν φύλλον μυρσίνῃ ἔχει ὅμοιον, πλατύτερον δὲ λογχοειδές, ὀξὺ
,, ἐπ' ἄκρου, τὸν δὲ καρπὸν στρογγύλον ἐν μέσῳ τῷ πετάλῳ περιφερῆ,
,, ἐρυθρὸν ἐν τῷ πεπαίνεσθαι, ἔχοντα δ' ἐντὸς ὀστώδη. κλωνία λυγώδη,
,, πολλὰ, ἐκ τῆς ῥίζης αὐτῆς, δυσθραυστα. ὅσον πήχεως, φύλλων
,, μεστά. ῥίζαν παραπλησίαν ἀγρώστει. γευομένῳ στρυφὴν ὑπόπικρον.
,, Quod est, Myrtus syluestris Myrto simile folium habet, latius
,, tamen, lanceæ figura, in summo acuminatum, fructum fert in me
,, dio folio hærentem, rotundum, cum maturuit, rubentem, ossea
,, intus duritie. Ramulos uitilium modo lentos, numerosos, ab ipsa
,, radice, non facile frangibiles, cubitali longitudine, foliis plenos.
,, Radicem gramini similem, sapore acerbo & subamaro. Quis itaq;
tam stupidus, qui non uideat hic cæcutisse Serapionem, ac Cube-
bas cum Oxymyrsine non sine magna ignauia confudisse, quum
tamen arbor Oxymrysine sit longe diuersa ab ea, quæ Cubebas
profert. Et qui Cubebas et baccas rubẽtes, quas Oxymyrsine pro
ducit, nouerunt, facile quantum deceptus sit sua coniectura Sera-
pion, iudicabunt. Est autem Oxymyrsine arbor, quæ Plinio teste
lib. xxiij. cap. ix. Ruscus Latine, uulgo uero a Medicis corrupto
uocabulo Bruscus appellatur, ex quo Plinii temporibus, sicut ho-
die quoq;, ruri scopæ fiebãt. At Oxymyrsinen a Romanis uocari
Ruscum, præter Plinium testatur etiam Dioscorides iis uerbis,
,, ῥωμαῖοι ῥοῦσκουμ καλοῦσι, Id est, Romani Ruscũ nominant. Nunc
in nullo honore Ruscus est, nisi quod in aliquibus locis, ut dixi-
mus, scopæ ad purganda pauimenta ex eo fiunt. Pueri quoq; ru-
bentes baccas ex foliis eius decerpentes, ceu Coraliis per ludum
se illis ornant. Rustica quoq; gens in carnario suspendit, tuetur eo
a murium iniuriis pernas, & casei sui fiscellas. Neq; enim acumina
ta in cuspidem foliorum eius cacumina penetrare animalia illa au
dent, quam ob causam & μυάκανθα, id est, murinam spinam qui
dam dixe

dam dixerunt. Vides hoc loco Serapioni æque ut Auicennæ in herbarum descriptionibus parum esse fidendum.

ERROR XXVIII.

Errat magna ætatis nostræ Medicorum pars, ue ram Memithe, quam Dioscorides Glauciū uocat, ignorantes, aliis Chelidoniam, aliis Papauer cornutum esse contendentibus.

Errare magnam Medicorum partem in Memithe, notius fere est, quàm ut demonstratione egeat. Sunt enim quidam, qui hanc Chelidoniam esse adserunt, in quorum albo est Gerardus ille Cremonensis, & hi quidem cæteris magis cæcutiūt. Nam cum in confesso sit apud omēs, Memithen esse frigidi temperamenti, id quod Auicenna ij. Canon. cap. ccclxxxi. quoq; confirmat, inquiens: Natura Memithe frigida est & sicca in primo, fieri non potest, ut sit Chelidonia herba, quæ Galeno lib. viij. de Simplicib. Medica. cap. clxxij. teste, in tertio ordine calefacientiū collocatur. Seducti autem procul dubio boni illi uiri, nominum Memite & Memire uicinitate, quorum hoc Arabis Chelidoniū, illud uero Glaucium significat. Aut quia descriptio Memithe apud Auicennam in multis cum descriptione Chelidonii maioris conueniat, quemadmodum est succus coloris crocei, cum amaritudine aliqua & odoris grauitate: hæc enim omnia in Chelidonii quoq; succo reperiuntur. Sunt alii, qui Memithen esse herbam eam dicunt, quam Græci μήκωνα κερατῖτιν, id est, Papauer cornutum uocant. Et eo modo interpretatus est quidam magni nominis Medicus, ut iisce audiui auribus, quotiescunq; nonum Rasii prælegerat. Istos uero nō minus quam primos errare, conuincūt uerba Dioscoridis, quæ scribit libro quarto, cap. lx. de Papauere cornuto in hanc sententiā, ἔνιοι δὲ ἐπλανήθησαν νομίσαντες ἐκ ταύτης τὸ γλαύκιον γίνεσθαι διὰ τὴν τῶν φύλλων ἐμφέρειαν, Hoc est, Decepti sunt aliqui foliorū similitudine, falso crediderūt ex hac fieri glauciū. Adeoq; uides hūc errorem nō nuper esse natū, sed Dioscoridis seculo inualuisse. Id Plinius quoq; lib. xx. cap. xix. indicat, dum post Ceratidis, id est, Cornuti Papaueris descriptionem ita scribit: Quidam hoc genus Glaucium uocant. Esse autem Glaucium id, quod Arabes Memithen appellant, testatur utriusq; descriptio, nam per omnia conue

niunt Glaucio, quæ Arabes Memithe tribuunt. Serapio enim Me
,, mithe hunc in modū describit: Memithe est succus herbæ eiusdem
,, nominis, folia habens Papaueri similia, hæc calido cinere cooperi
,, untur, & sic succum emittunt. Alii herbam in ollam mittunt, & cir
,, cūliniunt creta, & in furnum feruentem mittunt, & sic foliis mace-
,, ratis succum exprimunt. Eius est optimum, quod est crocei colo-
,, ris intus, & gustu amarum, & odore graui, miscetur ocularibus
medicinis Quæ sane descriptio ferme eadem est cum descriptione
Glaucij, quam tradit Dioscorides libro tertio, cap. xcij. dicens:
,, γλαύκιον χυλός ἐστι βοτάνης κατὰ ἱεράπολιν τῆς συρίας γινομέ-
,, νης. ἔοικε δὲ αὐτῆς τὰ φύλλα τοῖς κερατίτιδος μήκωνος, λιπαρώτε
,, ρα δὲ καὶ χαμαίζηλα, καὶ βαρύοσμα καὶ πικρότερα ἐν τῇ γεύσει. χυ
,, λὸν δὲ ἔχει πολὺν κροκίζοντα. ταύτης τὰ φύλλα βάλλοντες οἱ ἐπι
,, χώριοι εἰς χύτραν, θερμαίνουσιν ἐν κλιβάνοις ἡμιψυχέσιν ἄχρι μαρασ
,, μοῦ. εἶτα ἐκκόψαντες ἐκθλίβουσι τὸν χυλόν. ἔστι δὲ ἡ χρῆσις αὐτοῦ
,, πρὸς τὰ ὀφθαλμικὰ ἐν ἀρχῇ ψυκτικοῦ ὄντος. Hoc est, Glaucium
,, succus est herbæ nascentis ad Hierapolim Syriæ. Folia eius Cor-
,, nuto Papaueri similia sunt, pinguiora tamen, humiliaq;, odore te-
,, tro, & in gustu amara. Succo eadem abundat, qui croceo colore
,, est. Eius folia incolæ in fictile conijcientes, in furnis nō adeo calen-
,, tibus, usq; dum in calore inarescant, calefaciunt, mox tundentes
,, exprimunt succum. Eius usus in oculorum medicina a principio,
,, refrigerandi enim uires habet. Itaq; ex collatione duarum descri-
ptionum, nihil differre Glaucium a Memithe, manifestum fit. Id
quod Auicennæ quoq; ij. Canon. notificatio confirmat, quæ talis
,, est: Memithe est simile glandibus, citrini coloris, ad nigredinem
,, declinans. In ipso est amaritudo, & substantia aquea & terrea, &
,, est herba manifesti odoris, & amari saporis, & crocei succi. Est fri-
,, gida & sicca in primo. Sanat Erysipilam non fortem. Confert in
,, medicinis Ophthalmiæ in principio. Hæc sane descriptio, etsi non
multum a Dioscoridis euariet, magis tamen congruit cum ea quæ
habetur apud Galenum lib. vi. de Simplicib. Medica. cap. xcvi. in
,, hunc modum: Glaucium est herba habens adstringendi uim cum
,, delectatione, frigefacitq; & curat Erysipelata, quando non est for-
,, tis. Et eius temperamentum constat ex substantia aquea & terrea,
,, & ambæ sunt frigidæ, sed frigiditas earum non est fortis, sicut est
,, frigiditas aquæ fontanæ. Plinius etiā lib. xxvij. cap. x. docet Glau
cium id esse, quod Arabes Memite appellāt: in nullo enim a Dio
scoride

scoride uariat, nisi quod hic succum crocei coloris esse ait, ille uero granum. Et ut finem faciam, persuadet hoc quoque Paulus in sexto, quando hic Glaucium non aliter, quàm Auicenna suum Memite refrigerare, καὶ ἐρυσιπέλατα θεραπεύειν τὰ μὴ ἰσχυρά, Hoc est, Sacros ignes non admodum ualidos curare asserat.

ERROR XXIX.

CAecutiunt, qui Phaselum legumen, a Phaseolo seu Phasiolo, quod idem est Dolicho, diuersum esse non uident.

Diuersa esse inter se legumina, Phaselum & Phaseolū seu Phasiolum, primum omnium manifestum fit legenti Galenum libro primo de Alimentis, qui de iis tanquam diuersis leguminibus, naturaque & figura plurimū differentibus, in diuersis etiam capitibus agit. Capite enim xxi. eiusdem libri, Galenus Phaselū scribit mediocritatē quandam seruare inter ea, quae boni & mali succi sunt, atque quae facile, & quae difficile concoquuntur: quae tarde, & quae cito excernuntur, inter ea quae inflant & non inflant, quae parum, & quae multum nutriunt. Praeterea nullam qualitatem efficacem habere ait, sicut alia habentia succos aut acerbos, aut adstringentes, aut salsos, aut dulces, aut amaros. Addit aliquos Phaselum maceratū donec proueniant radices, ablutumque in Garo subducendi uentrem gratia ante alios cibos sumere, atque magis, postquā distributum fuerit, quam Foenum Graecum alere. Idque probat ex historia cuiusdā adolescentis Alexandrini, qui medicae arti operam nauans, quotidie pulte ex Phaselis utebatur, sanus tamen permansit, nec deteriorem corporis habitum, quàm antea habuit, nactus est. Subscribit Galeno Paulus Aegineta libro primo, cap. lxxix. inquiens: Phaseli si macerentur donec radices proueniant, atque ex Garo ante cibum sumantur, uentrem subducunt, atque magis quā Foenum Graecum alunt. Multo autem propius ad Galeni de Phaselis sententiā accedit Psellus, qui libro secundo de ratione uictus in hunc modum scribit: Phaselos aqua aspergūt, quoad radicem germenque ediderint, & ante reliquum cibum manducant ad citandam aluum. Garo immersa nutriūt, succumque haec generant, cum bene concoquūtur. Meliora Foeno Graeco, mediaque sunt inter bonum & malum succum, siue concoquantur, siue minus, & inter tarda & celeria meatu, multum nutrientia & parum. Phaseolum

uero siue Phasiolum mox idem Galenus cap. xxiiij. tanquam legumen a Phaselo diuersum, sub Dolichi nomine depingit, docetque Phaseolos, per quatuor pronunciando syllabas, alias dici Dolichos, ad differentiam eorum, qui per tres syllabas Phaseli appellantur, de quibus antea egerat. Phaseolum autem esse eundem cum Dolicho, Paulus etiã Aegineta primo uolumine, cap. lxxix. his uerbis confirmat, οἱ δὲ φασίολοι καὶ δόλιχοι καλούμενοι. Quod est, Phasioli, qui & Dolichi nominantur. Vbi in Latina Copi traductione Phaseli falso legitur (uitio, quantum arbitror, impressoris) Paulus enim met ipse diuersitatem inter Phaselos & Phasiolos facit, Phaselos primo instar Galeni describens, deinde uero seorsum etiam Phaseolos dicens: Si integri cum siliquis uiridesque ingerantur, plures superfluitates cumulant. Ita & Galenus, ubi supra uirides cum siliquis comedi testatur, quo nomine & Lobos appellatos esse scribit. Describit & Dioscorides Phasiolum lib. ij. cap. cxviij. hoc pacto, φασίολος φυσώδης, πνευμάτων κινητικός, δύσπεπτος. ἑψηθεὶς δὲ χλωρὸς καὶ ἐσθιόμενος κοιλίας μαλακτικός, πρὸς δὲ ἐμέτους εὔθετος. Hoc est, Phasiolus inflat, inflationesque excitat, ægreque cõcoquitur. Si coctus uiridis in cibo sumitur, aluum mollit, uomitionibus accommodatum est. Errat autem & hoc loci interpres Florentinus, uir alioqui rara eruditione ac multiiuga rerum cognitione insignis, acerrimoque iuditio præditus, Phaselum cum Phasiolo cõfundens. Ex iis itaque satis constat, inter se differre Phaselum a phasiolo, quod nõ animaduertentes etiam magni nominis uiri, lapsi sunt. & inter Arabes etiam Serapio, qui sub Lubiæ nomine, quod certe a Lobo Græca uoce deflexum est, Phaselos cum Phasiolis confundit.

ERROR XXX.

ERrant Medici nostri seculi, Arabes imitantes, Iuiubas & Sebesten fructus ad uarios medicinæ usus adhibentes, ad quos ueterum testimonio minime conducunt.

Iuiubas, quas Sericas Græci nominant, ad usum medicinæ nõ conducere, præter cæteros, docet Galenus libro secundo de alimentis, cap. xxxi, de Sericis, ubi ingenue fatetur se non habere aliquid

quid de ipsis testificari ad sanitatis cōseruationem, aut ægritudinū curationem. Sunt enim, inquit, cibus mulierū & puerorum effrenatorum, paucicꝫ nutrimenti & indigestibiles, simul cum hoc ꝙ necꝫ eustomachū est, alimentum palam quod & ipsum dant paucum corpori. Adeocꝫ iis uerbis in uniuersum damnat in usu medico Galenus Iuiubas. Quod nō animaduertisse Auicennam mirum admodum est, qui lib. ij. cap. cclxxi. hæc eadem Galeni uerba citat, inquiens: Et quidem sermo in eis bonus est ille, quem dixit Galenus. Non reperi Iuiubas in conseruanda sanitate, et remouenda ægritudine aliquid operantes, sed reperi eas difficilis digestionis, & pauci nutrimenti: & nihilominus paulo post, easdem conferre pectori atcꝫ pulmoni, item dolori renum & uesicæ adstruit. At solet ubicꝫ fere immemor esse eorū quæ scripsit Auicenna, tantus eiusdem mentem occupauit lethargus. Præterea nullius esse commodi in usu medico Iuiubas, testatur etiam Plinius lib. iiij. de Re Medica, cap. xlvi. de Ziziphis, dicens: Zizipha modicum cibum corpori præstant, licet illis saporis nōnulla gratia lenocinetur. Habent tamen plurima incōmoda, ægre concoquuntur, sitim accendunt, prægrauant stomachum, difficilimum reddunt officium uentris. Ex quibus Plinii uerbis collige tria. Primum, eadem esse Zizipha cum Iuiubis: nam hæc Plinii descriptio fere nihil a Galeniana distat. Accedit etiam, quod Plinius alibi, hoc est, lib. xv. cap. xiiij. Zizipha, haud aliter quàm Iuiubas esse peregrina, & ex Syria asportari scribit. Secundum, errare Medicos iuniores, qui ad purificandum sanguinem, seu ut illi loquūtur, ad mundificationem sanguinis Iuiubas adhibent. Qui enim fieri posset, ut sanguinem purificarent, cum uentriculo inutiles sint, & ad concoquendum difficiles. Et ut penitus obmutescere faciamus aduersarios, ecce cum illorum principe Auicenna eosdem cōuincamus, qui in capite de Iuiubis sic ait: Et illorum existimatio, qui putant, quod ipsæ clarificent sanguinem & lauent eum, est existimatio corrupta, ad quam ego non declino, quia magis ingrossant sanguinē & uiscosum faciunt ipsum. Quid, quæso, iis uerbis apertius? Tertium, quod ex prædictis colligitur, est, quod falso admodum fructui tribuunt, quæ foliis, radici & cortici arboris ferentis Iuiubas debentur, sicut est mitigare tussim, ad uesicæ dolores conferre. Testis eius rei est Plinius, qui libro eodem de Re Medica hæc omnia foliis, radici & cortici adscribit iis uerbis: Folia tamen ipsa contrita & imposita, Spleneticos & Hydropicos adiuuare certissimum

est. Radicis & corticis eadem uirtus habetur, quorum succus ex melle coctus tussim mitigat, cum mero mixtus, iecori medetur, uesicam leuat urina largiori. Istis satis superq; ostensum est, Iuiubas perperam a iunioribus Medicis ad multa esse accommodatas. Reliquum igitur est, ut & iidem in Sebesten contigisse demonstremus. Fructum autem illum, quem Arabes Sebesten nominant, Paulus ac Plinius Myxam uocãt. Pauli uero hæc de Myxa uerba: Myxa est fructus quidem pruno similis, sed minor eo. Ita Plinius lib. xiij. cap. v. de Prunis in Damasco monte natis, & Myxis una loquitur, dicens: Item Pruna in Damasco monte nata, & Myxa, utranq; iam familiarem Italiæ. Ex quibus omnibus facile constat, Myxam a Sebesten nihil differre. Id quod etiam ostendunt uerba Auicennæ, de Sebesten ita scribentis: Sebesten & nominatur Mukeira. Quæ sane dictio corrupta est, ac pro ea legendum Myxa. Proprietates autem Sebesten Auicenna iis uerbis enarrat: Sunt quasi temperatæ. Sunt lenitiuæ, leniunt enim pectus & guttur. Sedant sitim, leniunt uentrem. Quæ equidem proprietates omnes, una aut altera dempta, sunt falsissimæ. Nec eñ Sebesten sunt temperatæ, ut putat Auicenna, sed frigidæ & siccæ: neq; etiã uentrem leniunt, sed magis eundem adstringunt. Id quod testatur Plinius, uel quisquis tandem eius libri author est, nec enim eius authoritas respuenda, quando non uno loco sua Hippocraticis ac Galenianis placitis fulciat, lib. iiij. de Re Medica, cap. lvij. de Myxa hunc in modum scribens: Hoc nanq; genus manifeste stypticæ uirtutis apparet & frigidæ, quamuis plurima illi de rigore siccitas decoquat. Verum & ardores febricitantium extinguit, ore compressum, & sitim mitigat, & in cibo sumptũ, stomachum erigit, solutioni uentris obsistit. Proinde uideant Medici iuniores, qui Eclegma, siue ut ipsi loquuntur, Electuarium de Sebesten ad subducendam aluum conficiunt, quum ex Plinii sententia solutioni uentris potius obsistant. At quid multa? Nihil mirum, Arabes ementita scripsisse, qui utcunq; sua ex aliorum scriptis consarcinare studuerunt.

ERROR XXXI.

HAllucinantur Medici recentiores, herbam Lichenen a Græcis nominatam, præter omnem rationem Hepaticam uocantes, cum id nominis Eupatorio potius ueterũ testimonio sit tribuendum.

Herbam

Herbam a recentioribus uocatam Hepaticam, esse eam, quam Dioscorides, Galenus, ac Græci alii Lichenem nominant, facile ex utriusq; descriptionibus deprehenditur. Nam quæcunq; a Serapione ac aliis Hepaticæ tribuuntur, hæc omnia Dioscorides Licheni adscribit. Serapionis autem hæc de Hepatica uerba: Hepatica nascitur in lapidibus humectis, & cadit super eam ros uel gutta aquæ. Virtus eius est, quæ infrigidat frigiditate pauca, & desiccat, & abstergit. Et emplastrũ cum ea factum, abscindit hæmorrhogiam, & posita & cataplasmata etiam sedat apostemata calida, & curat impetiginem, & confert icteritiæ. Hæc descriptio in uniuersum quadrat cum Dioscoridis, quam tradit lib. iiij. cap. l. ita scribens, λειχὴν ὁ ἐπὶ τῶν πετρῶν. οἱ δὲ βρύον καλοῦσι. βρύον ἐστὶ προσεχόμενον ταῖς ἐνδρόσοις πέτραις. οὗτος καταπλασθεὶς αἱμορραγίας ἵστησι, καὶ φλεγμονὰς παραιτεῖται. καὶ λειχῆνας θεραπεύει. ὠφελεῖ δὲ καὶ ἰκτερικοὺς μετὰ μέλιτος διαχριόμενος. στόματος δὲ καὶ τῆς γλώττης ῥευματισμοὺς παραιτεῖται. Quod est, Lichen petris adhærens. Sunt qui Muscum uocant. Muscus est roscidis petris adhærens. Hic emplastri modo impositus, sanguinis eruptiones sistit, inflammationes compescit, & impetigines sanat. Inungitur idem utiliter ex melle suffusis felle, & in os linguãq; destillationes cohibet. Itaq; iam satis constat Lichenem Græcorum nihil ab Hepatica differre recentiorum. Falsum uero est, quod ex iunioribus quidam scribunt, hanc ideo Hepaticam dictam, quod hepati maxime prosit. In quorum numero Platearius est, qui in eam sententiã scribit: Hepatica est herba crescens in aquosis & lapidosis, habet folia minuta, terræ lapidibusq; adhærentia, & dicitur Hepatica, quia præcipue hepatis est iuuatiua. Pandectarius quoq; ex Galeni & Serapionis, ut uidetur, authoritate docet hanc herbam ualere contra lienis hepatisq; obstructiones, & cõtra omnem hepatis morbum, cum tamen hi effectus Licheni neq; a Galeno, neq; a Serapione usquam tribuantur, id quod ex Serapionis uerbis paulo supra adductis patuit. Quod autem Galenus nihil tale docuerit, indicant eius uerba de Lichene libro Simplicium Medica. vij. cap. lxx. ubi ita differit: Lichen, qui in petris, quidam Muscum uocant. Nominatur autem ita, quia impetigines sanat. Est uero huic uis quædam abstergendi ac refrigerandi atq; siccandi. Abstergendi uero & siccandi uirtutem habet a petra, refrigerãdi autem ab aquositate: in humidis enim petris nascitur. Plinius præterea lib. xxvi. cap. iiij.

Lichenem describens, nihil, quod cum recentiorum cōueniat sen
„ tentia, de ea refert. Sunt uero hæc eiusdem uerba: Est aliud genus
„ Lichenis, petris tantum adhærens, ut Muscus, qui & ipse illinitur.
„ Hic & sanguinem sistit uulneribus instillatus et collectiones illitus.
„ Morbum quoq; regium cum melle sanat ore illito & lingua. Ex
his itaq; locis manifestum fit, Lichenem perperam a iunioribus di-
ctam esse Hepaticam, quando ueterū testimonio hepati nihil con-
ferat. Quod si uero quis Lichenem herbam prodesse hepati ea ra-
tione contendat, quoniam de ipsa scribant ueteres, quod ictericis
conferat: morbus autem, qui icterus nominatur, plurimum hepa
tis uitio oriatur. Is etiam Dioscoride ac Plinio docentibus, discat
non intra sumptam ad uitium ipsum tollendum, sed extra adhibi-
tam, potius ad colorem natiuum ictericis recuperandum Liche-
nem herbam a Medicis prioribus commendari. Non est uero a ra
tione alienū, hanc ipsam herbam, quæ, ut ait Galenus, abstergen-
do plurimum ualet, sicuti impetigines, ita alteram cutis in ictericis
fœditatem delere. Propterea si qua herba est, quæ ob excellentem
iuuandi hepar proprietatem nomine Hepatica debeat insigniri,
illa profecto est Eupatorium, quæ etiam inde apud Græcos uide-
tur nominata, quod sit bona hepati. Cuius rei testis est Dioscori-
des, qui libro quarto, capite xxxviij. ita de Eupatorio scribit:
„ τὸ δὲ σπέρμα καὶ ἡ πόα μετ' οἴνου πινόμενα ἡπατικοῖς ὠφελεῖ. Id est,
„ Bibitur uero semen herbaq; ipsa cū uino utiliter iocinorosis. Hoc
etiam confirmat Galenus lib. vi. de Simplicib. Medic. cap. xxxix.
„ inquiens: Eupatorium hepatis obstructiones expurgat, atq; insu-
„ per hepar corroborat. Non latet tamen Plinium scribere Eupato
rium sic dictam ab Eupatore rege, a quo inuenta est. Vtcunq; au-
tem sit, certum est, Lichenem ueterum testimonio Hepaticam ap
pellari non posse.

ERROR XXXII.

ERrat infantiliter plane Auicenna in Volubilis herbæ descriptione, nam eiusdem proprietates cū Hederę proprietatibus manifestissime cōfundit.

Auicenna cap. Dccxxxv. secundi Canonis de Volubili in
„ hanc scribit sententiam: Lac Volubilis magnæ abradit pilos, et in
„ terficit pediculos. Folia funis pauperū recentia conuenientia sunt
„ ulceribus magnis, & consolidant ea decocta in uino, & ex eis em-

emplastrum

plastrum factum superimpositum adustioni ignis, & proprie cum Cerato. Distillatur succus eius in aurem dolorosam, & confert ulceribus antiquis. Hæc porro Auicennæ descriptio in uniuersum quadrat cũ descriptiõe Hederæ, quæ traditur a Dioscoride & Galeno. Dioscorides quippe lib. ij. cap. clxviij. de Hedera ita scribit: τὸ δὲ δάκρυον κισσοῦ ψιλοῖ τρίχας, κτείνει φθεῖρας ἐπαλειφόμενον. καταπλάσσεται δὲ τὰ φύλλα πρὸς πᾶν ἕλκος ἑψηθέντα σὺν οἴνῳ, καὶ καταπλασσόμενα. κατακαύματα, κακοήθη θεραπεύει. ὁ δὲ χυλὸς τῶν φύλλων καὶ τῶν κορύμβων, ὠταλγίας καὶ πυορροοῦντα ὦτα σὺν ἐλαίῳ ἰᾶται. Quod est, Depilat Hederæ lachryma, pediculosq; inuncta necat. (Atq; hic aduerte, Auicennam ineptissime lac pro lachryma reddidisse) Omnium generum ulceribus folia in uino decocta impositaq; ambustis, dolosisq; ulceribus medentur. Succus uero foliorum corymborumq; doloribus aurium & purulentis auribus medetur. Consimiliter Galenus lib. v. de Simpli. Medica. cap. xxviij. hæc singula instar Dioscoridis Hederę tribuit in eum modum scribens: Lachryma Hederæ pediculos interficit, capillosq; destruit. Folia eius trita cum Ceroto ambustis igne prosunt. Sanant ulcera antiqua iuxta & nares. Plinius quoq; lib. xxiiij cap. x. hæc eadem Hederæ adscribit, dicens: Succus Hederæ tædia narium graueolentiamq; emendat. Infunditur etiam purulentis auribus aut dolentibus cum oleo. Illinitur decocta in uino omniũ ulcerũ generi, etiamsi cacoethe sint. Lachryma Hederæ Psilothrũ est, Phthiriasimq; tollit. Et ambustis illinitur utiliter cũ cera. Quis est, qui ex istis ueterum testimoniis nõ aperte uideat, Auicennam Hederæ proprietates cũ Volubilis proprietatibus miscuisse? Sed quid mirum hic lapsum Auicennam, quando et antea in capite de Cussos Hederæ etiam uirtutes cum alterius herbæ, quæ Ladonũ fert, uiribus miscuerit, ut in errato decimosexto indicauimus. Cæterum annotandum & hoc est, Volubilem maiorem dictam, eam esse herbam, quæ a Græcis κισσάμπελος, id est, Hedera uitealis & Helxine nuncupatur. Hæc autem herba lacte plurimo manat, & aluum cit, haud aliter quàm Scammonia. Describit autem hanc Dioscorides lib. iiij. capite χκά in hunc modum, ἑλξίνη ἔχει φύλλα ὅμοια κισσῷ ἐλάττονα δὲ καὶ κλωνία μικρὰ περιπλεκόμενα ὅπου ἂν τύχοι. φύεται δὲ ἐν φραγμοῖς καὶ ἀμπελῶσι καὶ σίτῳ. δύναμιν δὲ ἔχει τῶν φύλλων ὁ χυλὸς πινόμενος λυτικὴν κοιλίας. Id est, Helxine

Hederæ similia folia habet, ramusculos tamē minores, amplecten tes quicquid cōtigerint. Nascitur in septis & uineis atq; frumento. Auicenna uero nesciens ueram Hederam distinguere a Cissampe lo siue Helxine, mixtis ambarum herbarum natura distantiū po testatibus, magnam peperit confusionem: & sicuti Hederam pro Volubili, ita quoq; lac pro lachryma posuit, cum tamen ueræ He deræ lachryma, & non lac uitealis Hederæ sit, cui tam a Dioscori de quàm Galeno ac Plinio is datur effectus, quod depilet & pedi culos enecet, ut diximus. Præterea cum is error, quemadmodum alii non pauci, ex linguarum inscitia ortus appareat, cogitent opti mi quiq;, q̃ necessaria sit Medico linguarum peritia, qua certe nisi instructus medicinam accesserit, non est quod nō multis errorum labyrinthis inuoluatur. At nō est quod morosis istis barbaris per suadeamus, ut iam senes Catonem imitentur.

ERROR XXXIII.

HAllucinatur Mesue, Auicennam secutus, de scribendo Centaurium, maius nanq; præter antiquorum exemplū cum minore confundit, mi nusq; in omī re præfert, cum tamen multis in rebus maius a ueteribus celebretur, & minoris radix peni tus dicatūr inutilis.

Mesuen utrunq; Centaurium confundere, certius est, q̃ ut de monstratione egeat. Sed ut iis satisfiat, qui authorem hunc mordi cus tenent, quiq; eundem ab omni errore immunem arbitrantur, age hominem suis uerbis conuincemus, quæ libro suo de Simpli cibus Medicamentis scribit in hunc modum: Centaurea alia ma ior, alia minor, inter quas distinguūtur proprietates notæ. Minor melior est in omni re, & melior pars plantæ sunt flores & semina ipsius. Calidæ complexionis & siccæ in secundo est. Et est compo sita ex partibus terreis adustis, in parte dantibus ei amaritudinem, & ex partibus nō adustis cum permixtione aquositatis, a quibus inest ei stipticitas. Et est in ea de dulcedine aliquid a partibus aereis Et in ipsa est ex acredine aliquid a partibus igneis. Et amaritudo in ea plus est stipticitate ipsius, & stipticitas plus dulcedine & acredi ne, & acredo in ipsa est remissa sine mordicatione. Quare est ex

maxime

maxime curantibus uulnera. Immo ipsa est abstersiua, exiccatiua „
consumptiua superfluitatum, et solutiua uentris. Hactenus Mesue „
qui in uniuersum Auicennam secundo Canone de Centauria scri
bentem imitatus est. Ex quibus sane uerbis manifestissimũ fit, Me-
suen utranq; Centauriam confundere, nam de utraq; tanquam de
una loquitur. Etsi enim primo eandem in maiorem & minorem
diuidat, tamen mox earundem mixtis proprietatibus, tanquam
de una loqueretur, earum historiam confusissime tractat. Quod
autem nõ de una tantum agat, sed confusim de utraq;, id ueterum
testimoniis ostendemus. Nam primum omniũ quod Centaurio
inesse amaritudinem & stipticitatem scribit, hoc certe de minori in
telligendum erit. Id enim propter amaritudinem aliqui Fel terræ
nominarunt. Quod indicat Plinius lib. xxv. cap. vi. ita scribens:
Hoc Centaurion nostri Fel terræ uocant, propter amaritudinem „
summam. Galenus etiam lib. vij. de Simplicib. Medica. cap. xvij. „
ista Centaurio minori conuenire docet, in eam sententiam disse
rens: Dominatur in eo amara qualitas modica stipticitate partici- „
pans, & propter hoc temperamentum exiccans fortiter, est medi- „
camentum sine mordicatione. Quod uero deinceps Mesue Cen- „
taurio inesse dulcedinem cum acredine ait, hoc equidem maiori
accommodari debet. Nam ut minor ob amaritudinem Fel terræ
uocatur, ita maior ob dulcedinem Mel terræ appellari potest. Id
quod testatur lib. iij. cap. vij. ita de maiori Centaurio scribens,
ῥίζα, παχεῖα· στερρά. βαρεῖα. ποδῶν πήχεις δύο. μεστὴ χυλοῦ. δρι „
μεῖα μετὰ ποσῆς στύψεως καὶ γλυκύτητος. Hoc est, Radix illi den- „
sa, dura, ponderosa, longitudine ad bina cubita, succo plena, sapo „
re acri cum adstrictione, dulcedineq; aliqua. Et cõfirmat Galenus „
lib. vij. Simplicium Medicamentorum, cap. xvi. ita docens: Se- „
cundum gustum enim acris simul et stiptica apparet cum quadam „
dulcedine. Plinius quoq; ubi supra inquiens: Radix uasta, rube- „
scens, tenera, fragilisq;, ad bina cubita, madida succo, amara cum „
quadam dulcedine. Verba autem Mesue quæ sequuntur, quod sci „
licet sit in ea acredo remissa sine mordicatione, iterum de minori,
ut diximus, intelligũtur. Quod uero post ait, quare est ex maxime
curantibus uulnera, id maiori aptari debet. De eo enim sic scribit
Dioscorides, ἡ ῥίζα ἐστὶ δὲ καὶ τραυματική. συνάγει γὰρ τὰ κοῖλα, „
καὶ τὰ ἐσφυγμένα δὲ κρέα συνάγει, ἐάν τις αὐτὴν κόψας συνεψήσῃ. „
Id est, Radix eius utilis est uulneribus. Constipat eñ & glutinat, „

,, carneſq; elixas cogit, ſi quis ipſam contundens ſimul decoxerit.
,, Quod & Plinius confirmat, dicens: Vis in uulneribus tanta, ut co
,, hæreſcere etiam carnes tradāt, ſi coquantur ſimul. Præterea quod
ſubiicit Meſue, Immo ipſa eſt abſterſiua, exiccatiua, conſumptiua
ſuperfluitatum, & ſolutiua uentris, hoc minori Centaurio tribuūt
ueteres. Id quod facit Dioſcorides, hunc in modum ſcribens,
,, ἀφεψηθεῖσα δὲ καὶ καταπινομένη ἄγει κατὰ κοιλίαν χολώδη καὶ
,, παχέα. Quod eſt, Potum decoctum eius per inferna bilioſa trahit
,, & craſſa. Galenus etiā inquit: Decoctionem huius herbæ iniiciūt
,, quidā Iſchiadicis, ceu educentem bilioſa et craſſa. Quid porro iam
notius, quam Meſuen utriuſq; Centaurii uires miſcuiſſe? adeo
ut nemo etiā, licet oculatiſſimus ſit, citra ueterum ſcripta iſtas diſ-
cernere, ac cuilibet ſuas adaptari poſſit. Hinc factum eſt, ut Centau
rium maius noſtro æuo fere omnibus incognitum ſit, quando
paſſim in officinis ſolius minoris uſus ſit, non ſine magno errore.
At ſolent hoc pacto per authorū inſcitiam non pauca intercidere,
quæ certe ſi ueteres ac probatiſſimos authores, ſicut barbaros et in
doctos iſtos ſpermologos legere curaſſemus, minime iam nos la-
terent. Poſtremum, quod Meſue Centaurium minus præfert ma-
iori, iterum exemplo Auicennæ facit, quem ferme in omnibus ſe-
,, quitur: Is enim ſecundo Canonis de Centauria ita ſcribit: Sed mi
,, nor eſt magis iuuatiua ad omnia illa. Verum hoc quoq; præter an
tiquorum exemplum factum eſt, qui cuiq; ſuas uires ſeorſum tri-
buerunt, nec unum alteri prætulerunt, quemadmodum uidere li-
cet apud Dioſcoridem atq; Galenū, qui certe præter alia radicem
quoq; Centaurii minoris inutilē, ac nullius in re medica uſus eſſe
,, ſcribunt. Dioſcoridis enim hæc uerba, ῥίζα μικρὰ ἄχρηστος. Quod
,, eſt, Radix parua, nullius uſus. Galeni uero illa: Centaurii minoris
,, radix quidem omnifariam inutilis eſt. Id quod & Plinius docet, in
,, quiens: Centaurium minus radice tenui & ſuperuacua. Videant
hic medici iuniores, quantū cæcutiant, quantumq; a uero aberrēt,
hi enim non ſolum ignorant Centaurium maius, uerum eti
am radice minoris utuntur in uſu medico, quæ ta-
men omniū ueterum teſtimonio penitus inuti
lis ac ſuperuacua eſt. Ita barbarorum in-
ſcitia uniuerſus medicinæ decor pe-
riit, quem faxint Superi, docto
rum omnium ſtudiis re-
cuperemus.

Error

ERROR XXXIIII.

ERrant Arabes, Auicenna maxime & Serapio, Armenum & Lazuli lapides simul eodem capite confundentes.

Auicennam sub uno eodemque capite Armenum lapidem cum Lazuli confundere, ex eiusdem uerbis manifestum fit. Is enim libro secundo, cap. lvij. de lapide Lazuli ita scribit: Virtus eius est sicut uirtus eius, quo adhæret aurum, debilior parum est. Hæc autē nō de lapide Lazuli a ueteribus scribuntur, sed de Armeno dicto lapide. Id quod in primis testatur Dioscorides, qui lib. v. cap. lix. de Armeno lapide ita tradit, τὰ ἀυτὰ ποιεῖ τῇ χρυσοκόλλῃ, πλὴν τὴν εὐτονίαν μόνον λειπόμενον αὐτῆς. Id est, Præstat eadē quæ Chrysocolla, uiribus tamen ea infirmior. Hoc etiam confirmat Plinius lib. xxxv. cap. vi. inquiens: Armenia mittit, quod eius nomine appellatur. Lapis hic quoque Chrysocollæ uiribus similis. Subiicit post hæc Auicenna de lapide Lazuli: Inest ei uirtus eradicatiua, putrefactiua, & abstersio eius cum acuitate & stipticitate pauca. Quæ certe a Galeno lib. ix. de Simplicib. Medica. tracta. iij. cap. ij. lapidi Armeno tribuuntur, dum ait: Habet uires abstergentes cum acredine, & pauca quadam adstringendi facultate. Quod autem addit Auicenna: Bonos efficit pilos palpebrarum, & prolongat eos, & est ultimum sicut dicitur in illo, propter proprietatem quæ est in ipso, & dicitur propterea, quia ipsum euacuat humores malos, prohibentes oriri pilos, hoc itidem lapidi Armeno, et non Lazuli adaptari debet. Ita enī de eo Dioscorides scribit, ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐν βλεφάροις τριχῶν αὐξητικόν. Quod est, Facit ad alendos in palpebris pilos. Galenus quoque haud aliter quàm Dioscorides ista lapidi Armeno cōuenire docet, ita scribens: Quum igitur tali natura præditus sit, miscetur medicaminibus oculorum, ipsum quoque seorsum terentes, & in puluerem quodāmodo redigentes, utuntur sicco ad augendos pilos palpebrarū, quando ob humorum acredinem quidam ex ipsis decidunt, quidam non augentur neque nutriuntur. Nam ubi huiuscemodi humorum acrimonia fuerit consumpta, ad naturalem habitū palpebra restituitur. Ex his itaque clarum est, quod quæcunque fere de lapide Lazuli refert Auicenna, eadem omnia a Græcis authoribus Armeno lapidi tribui. In eundem uero errorem lapsus est & Serapio, hic enim lapidem

Lazuli notificans, eiusq; potestates exponens, non alia refert, quã
,, quæ de lapide Armeno Græci tradunt. Ait enim; Virtus eius est
,, similis glutini auri, nisi quia est debilior eo, & facit nasci pilos in
,, palpebris. Hanc autem descriptionem non conuenire lapidi Lazuli, sed Armeno, in superioribus ostensum est. Quod uero Auicenna de lapide Lazuli scribit huic inesse uirtutem eradicatiuam et putrefactiuam, id uerum equidem est. Nam ea proprietas peculiaris est huic lapidi, qui ab Arabis Lazuli, a Græcis uero Cyanus dicitur. Testis Dioscorides, qui libro quinto, cap. lx. de eo ita scribit:
,, κύανος δύναμιν δὲ ἔχει κατασταλτικὴν, καὶ μετρίως σηπτικὴν, ἐσχα
,, ρωτικήν τε καὶ ἑλκωματικήν. Hoc est, Cyanus seu Ceruleus uim
,, habet reprimendi, leniter putrefaciendi, exulcerandi, ac crustas
,, ignis modo inducendi. Proinde satis constat Auicẽnam, ut in plerisq; aliis, ita & in hoc lapide rerũ differentias miscuisse. Et nisi hoc fateantur aduersarii, numen eorum Auicennam in grandius erratum incidisse cõuincemus, nimirum quod sibi pugnantia in uno eodemq; capite scripserit. Si enim de uno tantum lapide tractat, quomodo conuenient, eundem habere uirtutem eradicatiuam, et nutriendi pilos? nam uirtute eradicatiua, quæ est innata ipsi, nullo pacto nutrire & producere capillos potest, sed eosdem magis extirpat atq; radicitus perdit. Insuper ne hoc prætercam, si hic lapis putrefaciendi uim habet, sicut Auicẽna atq; Dioscorides fatentur, omniaq; eam uim habentia a Medicis, Galeno præsertim, inter uenena cõputentur, quo pacto ab exitiali errore se uindicabunt nostri temporis Medici, hunc lapidem, qui non minus uenenum est, q̃ quod uulgus Cenabrium uocat, in catapotiis deuorandũ quotidie præbentes? Nullius em̃ ueteris authoritate sese tueri possunt, quando nemo ex Græcis authoribus Cyanum lapidem in pilulis purgandæ atræ bilis gratia deuorari docuerit. Nec Arabum ea in re satis est authoritas, quando luce clarius sit, illos eorundem lapidum proprietates miscuisse, atq; adeo quod docent lapidi Lazuli inesse uirtutem atræ bilis purgandæ, hoc falsum admodum est, ea enim proprietas doctissimi Alexandri Græci testimonio Armeno debetur lapidi. Hinc cum Arabes unius uires ac proprietates in altero notent, consequitur illis parum aut omnino nihil esse fidendum. Itaq; caueant post hac omnes uere ac candide docti a lapidis Lazuli usu, quando is putrefaciendi ac exulcerandi uim habeat, atq; hoc nomine merito inter uenena connumerandus.

Error

ERROR XXXV.

HAllucinantur insigniter, nec sine magno multorum periculo, Medici iuniores, qui in Cantharidum exhibitione alas, tanquam reliquis partibus magis pestiferas, abiiciunt, cum iuxta ueterum placita pedes potius proiiciendi sint.

Non arbitror esse aliquem, qui ignoret nostræ ætatis Medicos in Cantharidibus propinandis omnes ex æquo proiiciendas esse alas docere, idq; quantum cõiectura assequi possum, Arabum aut eosdem male interpretantium præscripto factum est, quando passim in istis, dum Cantharides exhibẽt, scribatur abiicere oportere alas & caput. Id quod maxime liquet legenti Razam libro nono ad Almansorem, capite de mingendi difficultate, & Auicennam Fen xix. lib. iiij. tractat. ij. cap. viij. & passim alibi. Quantũ autem ea in re errauerint boni illi uiri, aut certe eorundem interpretes, satis patebit huic, qui Cantharidum uires atq; naturam iuxta ueterũ descriptionem expenderit. Illi enim ex professo docent, alas maleficio Cantharidum esse remedio, atq; hoc nomine minus abiiciendas. Testis est in primis Dioscorides libro secũdo, cap. liij. dicens, οἱ δὲ τὰ πτερὰ αὐτῶν καὶ τοὺς πόδας τοῖς πιοῦσιν αὐτὰς ἀντιφάρμακον ἀνέγραψαν. Quod est, Retulerunt pleriq; alas & pedes Cantharidum cõtra earundem maleficia remedio esse. Quamuis uero Dioscorides id ex aliorum potius sententia quã propria scribat, ita tamen esse post eum Plinius lib. xix. cap. iiij. manifestissime indicat, sic scribens: Ipsarum Cantharidum uenenum in qua parte sit, non constat inter authores. Alii in pedibus & capite existimant esse, alii negant. Conuenit tamen pennas earum auxiliari, in quacunq; parte sit uenenum. Hinc est quod Hippocrates libro quarto de uictu morborum acutorum, Aph. cxiiij. in curatione aquæ inter cutem, non alas, ut nostri seculi Medici, sed pedes & caput proiicere doceat. Eius enim hæc sunt uerba: Cantharides tres, abiectis pedibus & capite, terũtur in aquæ cyathis tribus &c. Vbi antiquus interpres non sine errore reddidit in sua traductione, Auferens caput & pedes & alas. Proinde utcunq; de pedibus adhuc dissentiant authores, conuenit tamen inter omnes, ut ex Plinii authoritate diximus, alas eorundem maleficio medicari, atq; ob id

minime proiiciendas. Vides iam, quantū in manifestissimis etiam cæcutiant Medici iuniores. Hinc factum, quod non raro eisdem Cantharidum usus male cessit, ita ut Cantharides sua ui erodendi sæpius sanguinē promanare fecerint. Quod si uero alas, quæ huic maleficio remedio sunt, nō abiectas uoluissent, forte nihil horum consecutum uidissent. Quamuis si me audierint, in uniuersum ab exhibitione Cantharidum abstinebunt Medici. Verum utcunque moneas, frustra uereor moneas, quando errore penitus obstinati obsurduerint.

ERROR XXXVI.

ERrat Pandectarius, Alibium herbam Eryngiū interpretās, cum illa sit uerius, quam Græci Bubonion, Latini uero Inguinariam uocant.

Author Pandectarum in litera A. Alibium falsissime pro Eryngio interpretatur, quando sit ea uerius herba, quæ Inguinaria Latinis dicitur. Id quod in hunc modum ostendimus. Cum Arabis Alibεn uel Alhalibē sit inguen, aut abscessus qui fit in inguinibus, hoc quod etiam Pandectarius fatetur, consequitur necessario, ut Alibium sit Inguinaria herba, quæ id nominis sortita est, quod prosit inguinibus. At quid opus multis in re omnium apertissima? Annotandū tamen, eandem herbam alio nomine a nostris appellari Stellariā, a positura & forma, quibus stellæ modo radiatur. Græci uero non solum a foliorū situ & figura ἀστέρα, sed etiam, quoniam inguinibus, quæ Bubones illi appellant, tam præsenti remedio medetur, ut adalligata tantum medicinam in eo malo homini faciat, Bubonium uocarūt. Id quod testatur in primis Paulus Aegineta his uerbis, ὁ δὲ ἀττικὸς ἀστὴρ ἡ πόα ἣν καὶ βουβώνιον δι᾽ αὐτὸ καλοῦσιν οὐ μόνον καταπλαττόμενον ἀλλὰ περιαπτόμενον ὠφελεῖν πεπίστευται. Id est, Atticus autem Aster herba, quam Boboniū, id est, inguinalem ob hoc ipsum uocant, nō tantum emplastri modo imposita, uerū adalligata etiam prodesse creditur. Describit uero & Dioscorides hanc herbam libro quarto, cap. cxi. in hūc modum, ἀστὴρ ἀττικὸς, πορφυροῦν ἢ μήλινον, ὥσπερ ἀνθεμίδος κεφάλιον περισχιδές. ἔχει δὲ φυλλάρια ἀστέρι ὅμοια, τὰ δὲ περὶ τὸν καυλὸν φύλλα ὑπομήκη καὶ δασέα. Quod est, Aster Atticus lignosus caulis, in

lis,in ſummo habens florem purpureum & luteum, ueluti Chamæniali capitulum,undiq; per orbem in ciſuris diuiſum. Folia autem habet ſtellæ ſimilia, quæ uero circa caulem folia oblonga & denſa. Haud diſſimiliter eandem depingit Plinius lib.xxvij. capite quinto,inquiens: Aſter ab aliquibus Bubonion appellatur, quoniam inguinum præſentaneũ remedium eſt. Cauliculus foliis oblongis duobus aut tribus,in cacumine capitula ſtellæ modo radiata. Præterea non prætereundũ,quod apud Auicennam ſecundo Canonis, cap.xxvij. falſo ſcribatur Atratiſus, pro Aſter Atticus, ita fere omnia herbarum nomina apud eundem corrupta ſunt. Verum hic finem de hoc Pandectarii errore faciamus, cuius equidem hominis errata uniuerſa ſi quis proſequi uellet, nunquam finem ſortiretur,adeo omnes fere paginæ erroribus ſcatent. Nos tamen cogitamus aliquando conſcribere Pandectas omniũ earum rerum,quæ ad Græcam Latinamq; medicinã ſpectant, ut tandem conſulatur iis, qui mendaciſſimi hominis Pandectarii interpretationibus ſeducuntur. Atq; hic primi Tomi, continentis ea quæ ad plantarum ac Medicæ rei notitiam attinent errata,finis eſto.

TOMVS SECVNDVS, ERRORES CONTINENS,qui ad Medendi Methodum attinent.

ERROR XXXVIII.

PErperam Medici recentiores Auicẽnam ſequentes, in interiorum membrorum ac uiſcerum inflammationibus uenam, quæ ex oppoſito eſt lateris affecti, incidendam contendunt, cum potius ueterum omnium teſtimonio, ac ratione ipſa aſtipulante, ea quæ e directo eſt, ſit ſecanda.

Auicenna Fen prima, Canon. iiij. tractat.I. cap. xxix. uidetur eius erroris eſſe author, dum inter cætera ſic ſcribit: Et oportet ut fiat phlebotomia earum in contraria parte doloris. Quem errorem & paſſim in tertio libro, ubi morborum curationes tractat,

ſequitur. Errori huic obnoxii ſunt & Arabes alii, ut in eorundem libris uidere licet, quos totus iuniorum Medicorum chorus imitatus eſt. Sed quantũ ea in re a ueritatis tramite deuiauerint, lucidiſſime oſtendemus. Primum igitur omniũ peruerſam hanc Arabum atq; recentiorũ opinionem ueterum authoritas explodit atq; conuincit, qui in omnibus interiorum uiſcerum inflãmationibus uenam, quæ e directo loci affecti eſt, ſecandam docet. Id quod in primis facit Hippocrates lib. iiij. de uictus ratione in morbis acutis, Aph. lxvij. de curatione Pleuritidis & Peripneumoniæ agens, ubi in hanc ſcribit ſententiam: Si dolor ad ſuperiores partes extenditur, ut iugulum, mamillam, brachium, internam brachii uenam ſecare oportet, ab eo uidelicet latere, quod dolore fuerit affectum. Idem docet Hippocrates libro primo de morbis, ubi iterũ de Pleuritide & Peripneumonia loquitur, ita inquiens: Lienarem uenam manus huius, uel iocinoralem pertundere conferet, qua morbus fuerit, ſicq; dolor lateris aliorumq; lenitur. Quod uero de Pleuritide dixit, hoc in uniuerſum de omnibus omnium interiorum membrorum inflammationibus intelligendum uenit. Id quod idem Hippocrates ſexto Epidemiorũ libro confirmat, inquiens, ὀδυνέων τὴν ἐγγύτατα κοιλίην καθαίρειν. αἱμάρροος δὲ κοιλίην διαιρεῖν. Id eſt, Dolorum proximum uentriculũ purgare, ſanguinis autem uentriculum diuidere ſeu ſecare conuenit. Horum autem omniũ cauſſam reddit Galenus libro de conſtitutione artis medicinalis, cap. vij. dicens: Quoniam ex uicinioribus & cõmunioribus patienti particulæ uenis, fit euacuatio & optima & facilis. Accedunt huic ſententiæ & ea, quæ ſcribuntur per eundem Galenum libro de phlebothomia in hunc modum: Reuulſio e directo facta, euidens iuuamentum celeriter oſtendit, at econuerſo nequaquam. Magnifice em̃ opitulatur ſpleni male affecto, ſanguinis ex ſiniſtra manu euacuatio. At uero deinceps & in Pleureticis uenæ ſectio e directo lateris affecti facta, præſentiſſimam utilitatem ſæpenumero oſtendit, ex oppoſita autem manu, uel non magnam, uel certe tardam, doloreſq; oculorũ uehementiſſimos ſæpe infra unam diem ſedauit e directo miſſus ſanguis. Et paulo poſt: Adeo uero euidentem utilitatem & interdum etiam repente affert uenæ ſectio e directo affectarum partium facta, ut & ægrotantes ipſi & eorum neceſſarii plerunq; ſtupidi maneant. Idem quoq; xiij. Therapeuticæ Methodi, cap. v. quærens per quæ loca ſanguis mitti debeat in inflammationum principio, ait: Satius igitur ſit, ubi partes quæ in ore ſunt

ore ſunt, phlegmonem acceſſere cœperint, deriuare ad nares. Pari modo uenam quoq;, ubi hæ partes ſic laborant, incidere humeralem in manu. Si ea nō cernitur, mediam. Vbi iecur, pectus, pulmo aut cor ſic afficiuntur, internam. In angina primas in manibus, ſecundas eas quæ ſub lingua habentur. At iis quæ in occipite ſunt ſic afflictis, etiam eam quæ in cubito eſt, necnon eam quæ habetur in fronte. Renibus uero & ueſica, & pudendo & utero ſic habentibus, eas quæ in cruribus ſunt ſitæ, ac potiſſimum quæ circa poplitem ſunt. Sin minus, eas quæ iuxta malleolum. Ac perpetuo quidem in omnibus quæ e directo eſt. Vbi iecur phlegmone inuadit, quæ in dextra ſunt manu: ubi lienem, contra. Item Galenus libro ſecundo ad Glauconem, capite ſeptimo prædicta cōfirmat, ita docens: Et ſi quidem dextra uteri pars affecta fuerit, a dextra manu & crure detraxeris ſanguinem. Siniſtra autem affecta, a membris quæ illi e directo ſunt. Idem agit in libro de Præſagio experimento confirmato, inquiens: In Pleuriticis in rectum languentis ex uena ſanguinis detractio utilitatem frequenter magnam ac euidentiſſimam oſtendit. At ex oppoſita manu, aut prorſus obſcuram, aut expectabilem. Iſtis Hippocratis & Galeni teſtimoniis quid apertius? quid deniq; euidentius? adeo ut nullus ſanæ mentis hic tergiuerſari poſſit. Nec eſt ꝙ aliquem moueat author libri, uulgo uocati Paſſionarii, ſub Galeni nomine libro ſecūdo, capite de pleuritide, diuerſum tradens. Librū enim hunc conſtat nō eſſe Galeni, quod hoc argumento colligimus. Author eius libri, quiſquis tandem fuerit, cap. xxvi. libri ſecundi citat Oribaſiū Medicum, quem quantum ex hiſtoriis deprehendi poteſt, plus q̄ centum & uiginti annos poſt Galenum uixiſſe certum eſt. Sub Iuliano enim Imperatore floruit Oribaſius, id quod præter eius monumenta, quorum aliqua ſuperioribus diebus in lucem prodierunt, lepidum etiam hoc Epigramma teſtatur.

Ιητὴρ μέγας οὗτος Ιουλιανοῦ βασιλῆος
ἄξιος εὐσεβίης δῖος Ορειβάσιος.
εἶχε γὰρ οἷα μέλισσα σοφὸν νόον, ἄλλοθεν ἄλλα
ἰητρῶν προτέρων ἄνθεα δρεψάμενος.

Iuliani Medicus celebris qui Cæſaris olim
Dignus erat cultu diuus Oribaſius.
Huic opibus tanquā ſapiens animus, quia carpit
Flores, quos Medicus priſcus ubiq; tenet.

Galenus uero, Suida teste, sub Marco Antonino, Commodo & Helio Pertinace uixit. Proinde fieri non potuit, ut eum in suis libris citaret, quem multis seculis post eiusdem mortem in lucem prodire primum contigit. Hinc mirum in modum cæcutiunt, qui manifestissimam hanc coniecturam nō animaduertentes, Galeno Passionarium adscribunt. Præterea ex istis satis apparet, recentiorum ac Arabum opinionem ex Diametro cum optimorum ueterumq; Medicorum placitis pugnare, adeoq; hoc nomine merito a doctis damnandam. Verum, ut proteruis istis ac mire morosis Sophistis satisfiat, ueterum etiam sententiam ratione roboremus, ut non sit aliquis subterfugiendi locus, quin falsam illico, perniciosamq; esse Arabum opinionem fateantur. Itaq; Adamantina illa Galeni ratio prima sit ad hunc conuincendum errorem, quem docet lib. iij. de Potentiis naturalibus, cap. xiij. ita scribens: Quando
" ex corporis partibus aliqua ob quamuis dispositionem facta fue-
" rit imbecillior, ex omnibus aliis ad ipsam confluere superfluitates
" est necessarium. Nam quæ fortior est, reponit ad uicinìores, atq;
" harum quæq; ad alias quasdam imbecilliores, deinde rursus harũ
" unaquæq; ad alias, & hoc tam diu fit, donec ex omnibus pulsa su-
" perfluitas in aliquam unam imbecilliorē partem decubuerit. Hinc
" enim nō potest amplius defluere, quum nulla ex iis quæ fortiores
" sunt, possit ab imbecilliori recipere, neq; illa quæ patitur, a se ipsa
" repellere. Si itaq; hæc Galeni uerba uera sunt, ut certe sunt uerissima, consequitur in interiorum uiscerum inflammationibus nulla opus esse humorum, quæ per distantissima fit retractione, uel ex opposito, ut nostri loquuntur, diuersione, sed mox secanda uena quæ affecto lateri est uicina ac cōmunis. Nam ad locum affectum, tanquam ad partem imbecilliorem, omnes reliquæ partes uti fortiores, suas superfluitates reposuerunt, ob id in opposita parte aut multum distante nulla est superfluitas, quæ possit ultra ad affectam partem defluere, gratia cuius retractio uel diuersio fieri debeat, cũ tota ad affectam partem, quæ in uniuerso fuit corpore, superfluitas defluxerit. Dato autem, quod nondum uniuersæ corporis superfluitates in ægram partem decubuerint, nihilominus tamen uena in affecto latere secanda est, quandoquidē Medicus semper id, quod magis urget, auferre debet. Magis autem urgent humores, qui præter naturam iam ad ægram partem fluxerũt, dolorem enim ac tensionem ingentem procreant, q̃ qui in opposita parte sunt, ob id etiam auferendi primum; at non aliunde commodius,

nisi ex

nisi ex uena lateris affecti, communitatem cum loco affecto haben te. Non est autem quod nobis obiiciant aduersarii, ob commotio nem humorum, quæ fit per uenæ in latere affecto sectionem, ma iorem ad partem affectam fieri humorum cursum. Currunt equi dem atq; fluunt humores, at nō in partem ægram, sed foras, quod utile est, ac minime præter naturam. Quod nō in partem ægram, quomodo nanq; pars imbecillior traheret a fortioribus? quando Galeno eodem loco referente, duobus æqualiter esurientibus nō subtrahit manu panem alter alteri, nisi ualentior. Trahendū uero q̃ maxime foret, cum in fortioribus nulla sit superfluitas, quam sua sponte reponant. Itaq; cum fortiores non possint ab imbecilliori bus partibus recipere, quandoquidem in illis nullus sit defectus ut attrahant, nec affecta a se, tanquam reliquis imbecillior, repellere: alias enim a debiliori in fortius fieret actio, quod naturæ impossi bile est: reliquū est, ut Medicus id quod in partem ægram defluxit euacuet, non autem alio pacto potest, nisi ut uenam e directo la tus affectum respicientem, communitatemq; cum ægra parte ha bentem incidat. Hoc enim modo per ea loca, per quæ natura com mode sineq; detrimento tendit, simul totum corpus & uniuersa su perfluitas, quam illuc omnes corporis partes reposuerunt, euacu atur, pariterq; pars inflammata, eiusq; propria uena nō solum eua cuatur, sed & celerrime, & in aduersum defluxionis siue retrahen do. Quæ euacuatio iuste Antispastica dicitur, simul enim euacuat & retrahit. Adeoq; in uniuersum uerum est, quod ab Hippocrate Aph.
parte prima Aphorismorum dicitur, A δεῖ ἄγειν ὅκου ἂν μάλιστα ῥέ xxi.
πῃ, ταύτῃ ἄγειν διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων. Quod est, Quæ du cere oportet, quo maxime natura uergit, eo ducere per loca con ferentia oportet. Sed iterum obtrudent Sophistæ. In euacuatorū locum alii succedūt humores, ergo augetur fluxus. Neutrum fieri oportet. Si enim solus excessus tollatur in eius locum, non fluet humor euacuationis ratione, quoniā neq; in transmittentibus est excessus ut pellant, quando iam omnem superfluitatem in ægram partem reposuerint: neq; in recipiētibus est defectus, ut attrahant, illuc enim omnes omnium partium superfluitates decubuerunt. Detur tamen, quoniam fieri potest, ut alii humores in euacuatorū locum succedant, uicinis uenis uehementer uacuatis, iam fluent humores, fateor, sed non præter naturam, quoniam neq; mali: de teriores enim per uenæ uicinioris sectionem euacuati sunt: neq; multi, phlebotomiæ saltem ratione, cum sit parcitas sanguinis in

toto corpore, omniũ enim partiũ corporis superfluitates in ægrã partem repositæ euacuatæ sunt, atq; adeo in iis nihil superfluum. Si nihil superfluum, consequitur necessario parcitatem esse in uniuerso corpore, eam scilicet, quæ pro partium nutrimẽto sufficiat. Verum tamen est, quod partes euacuatæ ac loco affecto uiciniores, alimentum exigent a distantioribus ac plenioribus, propter totius corporis consensum, ea saltem quantitate, qua tenuiter refici queant, minus tamen attrahent q̃ reliquerunt, naturalis analogiæ comparatione, alioqui uis minor traheret maiorem, quod est absurdum. In æquali uero alimenti inopia facilius est continere q̃ attrahere, alioqui ab æqualitate fieret actio. Non ergo replebũtur præter naturam uicinæ morbo partes, neq; is humorum fluxus præter naturam erit, sed cessabit, ubi ad analogiam humorum peruenitur. Multo tamen præstantius est, in partibus morbo uicinis tam modicum alimenti esse, ut aliunde trahant, q̃ esse tam multum ut uel in alias pellant, uel trahentibus concedant. Ob id fluxus per se non est præter naturam, sed plenitudinis ratione, quæ ipsum sequitur. Neq; obsistendum est, ne fluant humores, sed ne copiosiores q̃ pars exigat. Insuper cum inflammationis essentiam compleant hæc, redundantia calidi sanguinis, & ab hoc calor & tumor, deinceps autem ex multitudine & tumore distendente ac premente dolor, conandũ maxime, ut istis succurratur q̃ celerrime. Non potest uero celerius iis omnibus simul opitulari, q̃ plurimum sanguinis & celerrime inde retrahendo in uenas, pariterq; totum corpus euacuando, quod ualidissime fiet, incisa ampla uena, cuius origo coniunctissima sit cum ea uena, per quam in inflammationem defluebat humor, & minime ea quæ est in parte opposita aut distantissima. Hac enim ratione sanguis, qui nuper defluxit, neq; adhuc uehemẽter inhæsit, affixus ue est, remeabit in uenas, & eo ablato, mitigabitur calor, distensio ac solutio continui, & proinde dolor. Quoniam igitur calor & dolor defluxionem trahebãt, pellebant aũt aliæ partes, copia aut uitiosa qualitate humorũ incitatæ, iis defluxionis caussis uel omnino ablatis, uel apprime minutis, cessabit etiam defluxio. In opposita uero parte uel maxime distante uenæ sectio facta, tametsi totam humorũ molem in se cõuertere nata est, imbecillius tamen tardiusq; trahit distantiorem propiore, quando omne agens potentius agat in propiora q̃ distantiora. Sed quia in morbis acutis ualde concitata est excretoria facultas, neq; enim aliter fierent morbi uitæ discrimen afferentes, idcirco in

iis non

iis non satis esse potest retractio ex distantissimis partibus, aut ex opposito facta, sed ea quæ fit ex uicinioribus, & communitatem quandam cum parte affecta habentibus uenis. His accedit, quod detrahendo sanguinem per distantiora, uires euacuant, & a morbo nihil leuatur. Et quod maximum est, pars uitiosæ materiæ alio transfertur, quæ dein altera sanguinis missione per propiora iterum ad Phlegmonem retrahitur, nec euacuatur. Hinc secta aduersi lateris uena, uel nulla fit retractio a loco affecto, uel periculũ imminet transitionis morbi in alterum latus. Venæ enim sectio proximum sanguinem & consequentem, quantumuis bonum, euacuat, atq; adeo in opposita aut distãtissima parte sanguis optimus solus euacuatur, & in eius locum paulatim surrogatur atq; transit uitiosus, & quod reliquũ est, inficit. Quod ne accideret in pestilentia, unanimis uotis constituerunt recentiores, ut uena, quæ e directo locum pestilentiali bubone affectum respiceret, secaretur, & minime ea quæ ex opposito est, quando hoc pacto uenenum ex affecto loco tractum, illæsam quoq; partem infectam redderet. Mirum autem, cur eundem euentum in interiorum uiscerum inflammationibus non timuerint, cum diuersitatis nulla penitus subsit ratio, similiter enim sanguis uitiosus a loco affecto in non affectum trahitur. Prædictis fidem quoq; faciunt, q; ubi intumuerit utrunq; crus, incisa uena brachii dextri, detumescit crus dextrum, sinistro nullam utilitatem sentiente. Similiter in febribus acutis intumescente utroq; uiscere, hepate & liene, incisa dextra brachii uena soluitur iecoris tumor & dolor, non autem lienis. Item sanguis de nare dextra profluens, soluit iecoris dolores, lienis autem de sinistra. Hinc est quod Galenus libro tertio de Crisibus, capite tertio, et ultimo in bonis inflammationis crisibus per directum oportere fluere sanguinem docet. Iterum obiicient aduersarii, interdum nõ tolli totam exuberantiam una sanguinis missione, tunc ergo uerti impetum excretoriæ facultatis uersus phlegmonem & ipsam impleri. Quibus ita respondeo. Rarissime id fieri, si tamen contingeret colligi idoneam quantitatem, quæ inflammatione iterum infestari posset, quod uix ante horam quartã a uenæ sectione fieri solet, tunc iterum ex eadem uena detractus sanguis id totum expurgabit, deinde ubi res exigit, studendum reuulsioni tertia sanguinis detractione, non ut solent aduersarii prima. Id quod Galenus confirmat, libro de Sanitate tuenda quarto, iis uerbis: Quoniam igi- ›› tur in hac quæ ueluti phlegmone fatigat lassitudine, uis calidi sang- ››

„ uinis congesta in corporis mole est, uenæ autem sectio succos e
„ uase emittit, utile est post priorem detractionem tantisper intermit
„ tere, dum aliquid eorum qui in corpore sunt humores, remigrent
„ ad uenas. Quod tamen, quoniam committendum nõ est, ut in iis
„ maneat, utpote ex dimidio corruptum, sed potius plurimum eius
„ expellatur, idcirco detractiones sanguinis etiam secundo die itera
„ mus, aliquando uero & in tertio, ubi uidelicet & reuellere, & ex
„ aliis in alia transferre uisum est conducere. Ex quibus manifestum est, quod duæ primæ detractiones, quæ euacuandi gratia fiunt, præcipiendæ sunt eodem die, si liceat, sed post quartã horam: sin minus, secundo. Tertia uero, quæ fit reuulsionis tantũ caussa, in tertio etiam die fieri potest. Minime prætereundum & hoc est, ꝙ iste iuniorum Medicorum error ex quodam etiam Galeni loco male intellecto promanasse uidetur. Is autem est in arte Medicina
„ li cap. xcv. ubi in hunc modum scribit: Si uniuersum corpus plus
„ æquo plenum fuerit, per patientem locum minime euacuandum. Patientem locum intelligentes latus uniuersum, in quo affectus ipse consistit. Verbi gratia, basilicam lateris affecti in Pleuritide, at abusiue, ut ita loquar, atq; omnium falsissime, cum patiens locus in præsentiarum non sit aliud, nisi membrum hoc, in quo affectus existit, hoc est, locus inflãmatus & dolens, ut sunt costæ dolentes in Pleuritide. Et ita uerum est, quod uena quæ per hũc locũ dolentem, aut ualde uicinũ transit, secari non debet. Pellente em̃ natura totius corporis excrementa ad inflãmationem, & eo propensius, quod uia fluxui facta est, periculũ imminet, ne plus humoris perueniat q̃ per angustam uiam ac uenam transmitti possit. Semper etiam aliquid crassioris sanguinis detinebitur, contra q̃ in amplis uenis, qua redundantia necesse est excrementum in phlegmonem distribui, & morbũ augeri. Adde quod per paruas uenas uix potest idonea quantitas euacuari, ut totum corpus expurgetur, quales in Pleuritide, quæ semper exempli loco erit, sunt uenæ quæ in costis. Sensus itaq; Galeni uerborum est, quod redundantibus humoribus in toto corpore, non sit incidenda uena in ipsa phlegmone, aut ualde uicina, uel compatiente particula, neq; omnino fluentibus humoribus. In ipsa enim inflammatione & uicina parte uehementer condolente, irritatur dolor uel uulnere, uel uiolento cucurbitæ tractu, & proinde ad ipsam phlegmonem uehemẽtius trahunt calor & dolor humorẽ alioqui sponte defluentem, immo cum cucurbitula modicum sanguinis diluti per angustos meatus

 euacuet

euacuet, plus attrahit ad phlegmonem q̃ euacuetur. Hinc recte su
pra paulo adductis uerbis annectit Galenus. Nam si scarificationi ,,
bus aut sectionibus sensibiliter euacuabimus, plus ratione excitati ,,
doloris attrahemus. Si uero calefacietibus dispergere tentabimus, ,,
plus erit id quod ui caloris ad parte attrahitur q̃ dispersum. Quod ,,
si in eo elaborabimus, ut quod influxit retrocedat, corpus plenũ ,,
nõ admittet. Ad hæc igitur ambo totũ corpus euacuare oportet, ,,
aut omnino ad contraria loca retrahere quod patienti particulæ ,,
influit, quo perfecto opere prius a parte repellendum, mox disper ,,
gendum. Quanto em̃ per minora fit, tanto expeditior euacuatio. ,,
Ex quibus uerbis nihil aliud colligitur, nisi quod in interiorum ,,
membrorum inflãmationibus in principio nõ sit, neq; per ipsam
inflammationem, neq; per partem ualde uicinam euacuandum.
Verbi gratia, factis extrinsecus in membri patientis superficie scari
ficationibus, adhibitisq; cucurbitulis, sed aut trãsferendus ad alias
partes qui in ægra continebatur sanguis, aut foris a corpore expel
lendus, diligenter tamen obseruato, ne qua ex accidente læsio se-
quatur, ita ut morbus nõ efficiatur maior, auctis iis quæ in inflam
matione sunt præter naturã, calore, plenitudine, & inde nata tensi
one ac dolore, idq; in parte inflammata, uel in parte opposita re-
tractione, uel etiam febre in toto corpore. Quod non commodi-
us fieri potest, q̃ sanguinis missione per sectionem uenæ amplæ,
cuius origo coniunctissima sit origini uenæ, quæ peculiariter alit
partem ægram, a qua trahere propositum est, qualis est in Pleuriti
de basilica, & in angina humeralis, e directo ægram partem respi
cientes. Rectitudinem autem, ne silentio transeam, intellige nõ ma
thematicam, sed naturalem, quæ in neruis & uenis fit secundum
filamenta, quam satis constat a latere dextro ad cubitum dextrum
perpetuo incessu procedere, nõ autem ad sinistrum. Ergo ut com
mode fiat retractio, non est facienda ex ipsa parte dolente, neq; ex
contigua uehementer per consensum condolente, sed deinceps
consequente, idq; ad extremam usq; ac distantissimam, nõ quouis
modo, sed secundum directum. Id quod Galenus libro de uenæ
sectione probat, in hanc scribens sententiam: Sed & reuulsio e di- ,,
recto facta, euidens iuuamentum celeriter ostendit, at e conuerso ,,
nequaquam. Hæc enim retractionis species plurimum & citissime ,,
a loco inflammationem patiente euacuat. Primum nanq; ex uici-
nis partibus deterior sanguis trahenti cedit, celeriterq; uitiosus san
guis ex partibus transmittentibus profluit, adiuuante impetu fa-

cultatis excretoriæ eo uergente. Quoniam uero laborans particula in propositam sectamq; uenam sese exonerare nititur, utpote familiarissimam, cõmunitatemq; cum ea habentem, necesse est, si insignis copia adest, regurgitare humoris partem in proximam uenam, quæ maximam societatem habet cum loci ægrotantis peculiari uena: potentissime itaq; retrahet hæc uenæ sectio humorem ab inflammatione, peculiariq; eius uena, quando ea sese in sectam uenam, ut paulo ante diximus, exoneret. At hæc sufficiant ad confutandum manifestissimũ hunc errorem, cum Arabum, tum recentiorum, nec plura desyderabunt, qui ueritatem ex animo amant, reliquos qui iam in eo errore tanquam ad Sirenios scopulos consenuerunt, nil moror, quando istis ne Dii quidem diuersum persuadebunt. Quod si uero studiosi plura de hac re scire cupiunt, legant Petrum Brissotum Medicum, Philosophumq; doctissimũ, in sua aduersus quendam inscitiæ propugnatorẽ Apologia. Quem uirum utinam Dii uita longiori, qua certe ob singularem eruditionem dignissimus erat, perfrui dedissent, proculdubio multo maiora præstitisset, ueteremq; medicinam pro uiribus a tenebris uindicare curasset.

ERROR XXXVIII.

ERrat magna recentiorum Medicorũ pars, dum in Colico cruciatu ac dysenteria, medicinas purgantes, ex Scãmonia & similibus cõfectas, exhibẽt.

Magnam iuniorum Medicorũ partem in Colica exhibere medicinas purgantes, easq; ex Scammonia atq; Turbit confectas, nõ aliunde certius q̃ ex eorundem libris agnoscitur, in quibus eclegmata seu electuaria, ut uocant, Indi & Diaphenicõis, iis qui Colicę dolore laborant propinanda docent, quorum confectionem Scammonia atq; Turbit etiam constituunt. Ita non desunt, qui & in Dysenteria eius farinæ medicamina propinant, sicut est electuarium de succo rosarum, aut de prunis solutiuum, quorum constitutio citra Scammoniam non fit. Quamuis nec etiam eorum sententiam probem, qui Rheubarbaro, utcũq; etiam torrefacto, utuntur. Hi nanq;, etsi ueterum se ea in re exemplũ imitari existiment, falluntur tamen sua opinione: nec enim unquam aliquem ex ueteribus, immo nec Auicennam, eorum principem, Rheubarbaro ad subducendam aluum usum fuisse comperient. Neq; id mirum,

antiquorum

antiquorum enim Rheubarbarũ a nostro penitus diuersum erat, Id quod errore tertio ostendimus. Hinc cum nostrum hoc Rheubarbarum aliud sit ab eo, quo ueteres utebantur, decipi necessarium est eos, qui hoc nostro se ad antiquorũ exemplum uti putant. Quod uero in Colico cruciatu nõ sit utendum medicamentis purgatoriis ratio est, quoniam magnam humorum copiam ui sorti, qua prædita sunt, ad uentriculum, ac dein quoq; ad intestina trahunt, atq; hoc pacto dolorem Coli adaugent. Quod eo etiam citius fit, quod illic sit magna obstructio, atq; adeo una cũ excrementis, humorum quoq; attractorum per medicamẽta ingens copia, in intestinis detinetur, quod non sine magno & dolore & ægri periculo summo fieri potest. Cuius rei testis est, recentiorum Medicorum numen & idolum, Auicenna, qui Fen xvi. Canon. iij. tractat. iiij. capite primo de Colicæ cura ita scribit: Et accidit interdum, ut medicinæ attrahentes ex corpore, attrahant ad intestina humores malos alios, & quandoq; attrahũt humores puros, quare aggregãtur excoriatio & Colica simul, & hoc est ex nocumentis mortalibus. Hinc est quod Galenus, uel quisquis tandem eius libri author fuit, cap. iiij. Dinamidiorum, omnes Colica affectos ad purgationes inhabiles esse affirmat. Quod etiam cõfirmat historia, quæ scribitur a Galeno lib. xiij. Therap. Metho. cap. vij. de quodã iuuene, qui sæpe Colico cruciatu affectus, ex Scammoniæ succo purgatus est. Cum autem bene largiterq; fuisset uacuatus, postea similis rediit cruciatus. Quod deinde audiens Galenus symptomataq; eius expendens, intellexit noxam ex Scãmonia in illis maxime intestinis procubuisse. Ideo ut cautos redderet Medicos, ne simili noxa ægros afficerent, libro primo de affectis locis iis modum præscribit, quem propinandis medicamentis in Coli cruciatibus obseruare debent, dicens: Non est dubium, quin possint ea exhiberi, quæ educunt humores ex intestinis, nec aliunde alios attrahunt. Hoc autem eodem teste, potest confectio, quæ Hiera picea nominatur, si cum clysteri iniiciatur. Fortiora autem minime adhibenda sunt. Ita & Oribasius in libro Curationum in primis clysterem adhiberi ex mulsa, aut ex succo Ptisanæ docet, & cibos enchymos, & qui non facile corrumpant accipere. Oportere aũt & euacuari humores, aut temperari. Neutrũ tamen fieri posse ait. Quibus uerbis subindicat, nõ posse medicamẽtis purgatorijs in Coli curatione fieri euacuationẽ, obstructa enim esse intestina. Cæterum, quod purgantibus medicamentis, ex Scammonia &

huius generis fortibus confectis, nec in dysenteria sit utendũ, euin citur ex Hippocrate, qui in libro de morbis, qui extra dysenteriæ curationem ex professo tractans, nihil medicamentorum deiicien tium aluum exhibet, sed uentrem cum lacte decocto tantũ diluit. Idquod facit paulo post, in Lienteriæ quoq; curatione. Nec discedit ab Hippocratis sententia Alexander Græcus, lib. ij. cap. viij.
„ qui curationem dysenteriæ in hunc modum tradit: Dysentericorum ergo fluxum, uentrisq; & intestinorum curabis stipticis cataplasmatibus. Et potui dabis lac decoctum, sit autem non minus hemina una. Cornelius quoq; Celsus bonus Hippocratis interpres, lib. iiij. cap. xv. de dysenteriæ curatione, omnia ea fugienda esse
„ docet, quæ exulcerationẽ concitari possint, ob id ait: Oportet in primis cõquiescere. Siquidem om̃is agitatio exulcerat, deinde ieiunum sorbere uini cyathũ, cui cõtrita radix quinquefolii sit adiecta. Et paulo infra: Si uetustior morbus est, ex inferioribus partibus tepidum infundere oportet uel Ptisanæ cremorem, uel lac, uel adipem liquatam, uel medullam ceruinam. Iam si ex Celsi consilio omnia quæ exulcerationem mouere nata sunt, abiicienda procul erunt, quid per Deum immortalem remotius abesse debet, q̃ purgatorium medicamentum? quod ui sua magnam acrium humorum molem ad exulcerata iam intestina deducit. Proinde recte ad modum author Dinamidiorum capite quarto dixit, Dysenteria affectos purgationi per medicamenta ineptos esse. Quod & Gale
„ nus lib. xiij. Therap. Metho. cap. iij. iis uerbis insinuat: Neq; igitur cum uel circa sedem, uel aliquam huic uicinam partem initium plegmones incidit, aluum deiicies. Neq; cum in uesica uel renibus cœpta est, pharmaca quæ urinas prouocent, bibenda dabis. Nec si mulieri in utero uel pudendo insedit, menses huic prouocabis, sed ad alias partes quæ maxime longinquæ sunt, semper auersionem facies. Et rursus libro primo ad Glauconem, cap. xiij. inquiens: Sed neq; si fuerit febris cum profluuio uentris, alia est opus euacuatione, uerum hæc sola sufficit, quamuis non sit pro multitudinis ratione. Quicunq; enim iis plura adimere fore necessarium putantes aut sanguinem mittere, aut uentrem mouere tentarunt, in grauiora pericula duxerũt. Quod si itaq; in alui profluuio cum febre Galenus medicinam aluum subducentem, ob uitandum animæ defectum, propinare prohibuit, cur non magis ad eiusdem exhibitione cauebit Medicus in Dysenteriæ malo? Vbi non solum ad eius acceptionem maior sequitur intestinorũ exulceratio, uerũ

etiam

etiam animæ defectus ob crebrum egerendi conatum multo celerius accidit, cui malo antea quoq; affecti Dysenteria plus satis obnoxii sunt. Id quod testatur Galenus, qui paulo post subdit: Animo deficiunt & in morbo, cui Choleræ nomen est, & in profluuiis uentris, & difficultatibus intestinorū ac leuitatibus. Idem hoc quod prædicti authores, docet & Auicenna, quem utinam iuniores Medici in iis magis, ubi recte ac cum uetustioribus sentit, q̄ in iis, ubi falsa docet, imitari uoluissent. Is enim Fen xvi. Canon. iij. tractat. ij. cap. vij. de cura exulcerationis intestinorum ita inquit: Et si fuerit necessaria euacuatio propter humoris malitiam, utere ea cum timore & cautela, & stude, ne solutiuum uehementer noceat uestigio & ulceri, immo sit sicut Myrobalanus, et rectifica ipsum cum eo quod miscetur ei ex eis quæ sunt sicut Dragagantum, & similia. Si itaq; Myrobalanus ex Auicennæ sententia, cui præcipua uis est extinguendi bilis feruorem, sine medicamine cōglutinandi uim habente, exhiberi non debet, quid de Rheubarbaro sentiendū erit? At sufficiant ista ad confutationē eorū, qui in Coli dolore ac Dysenteria medicamentis trahendi ui præditis utuntur temere.

ERROR XXXIX.

PErperam ac præter decorum Medici iuniores Cacochymiam definiunt, eandemq; repletionem ad uirtutem alio nomine uocari non minori errore affirmant.

Vt errorem hunc certius deprehendere queant studiosi, rem ab ouo, ut dicitur, repetemus. Recentiores duplicem repletionem faciunt, & hoc recte quidem, unam ad uasa, alteram ad uirtutem nominātes. Aut unā in quantitate, & alteram in qualitate, illamq; alio nomine Plectoriam, ita enim loquuntur, hanc uero Cacochymiam appellant. Plectoriam autem seu repletionem in quantitate definiunt esse, ubi omnes simul humores sua quantitate excedūt, aut unus tantum. Cacochymiam uero, ubi humores sua qualitate tantum, puta frigiditate, aut caliditate, humiditate aut siccitate exuperant. Et illam alio nomine uocari Repletionem ad uirtutem docent. At quantum sic definiendo fuerint hallucinati, iam meridiano sole clarius indicabimus. Primum itaq; omnium in diuidendo ab eisdem erratū est, dicentibus, Repletionem unam esse in quanti

tate, & eam dici Plectoriam: alteram in qualitate, & illam uocari Cacochymiam. Quando potius ex ueterum sententia ita diuidendum erat. Repletio duplex, una ad uasa, altera ad uirtutem. Ad uasa rursus duplex, nam una est Plethora, altera autem Cacochymia. Hoc modo uero esse diuidendum, ex earundem descriptionibus probabimus. Galenus porro libro quarto Therap. Metho. cap.
» iiij. & lib. xiij. cap. iij. eas ita definit: Vbi æquabiliter inter se succi
» seu humores sunt adaucti, id & Plethoram Græci uocant, nos Ple
» nitudinem, & succorum abundantiam dixerimus. Vbi uero uel
» flaua bili, uel nigra, uel pituita, uel serosis humoribus refertũ cor-
» pus est, eum habitum Cacochymiam, quasi succorum uitium di-
» cas, nominant. Et libro secundo de tuenda sanitate. Plethora, in-
» quit, est succorum æquabiliter se habentium redundantia. Caco-
» chymia uero uitiosi succi abundantia & copia. Repletio autem ad
» uirtutem, eodem Galeno lib. iiij. de tuenda sanitate teste, est quæ
» uires prægrauat. Ex quibus Galeni descriptionibus manifestũ fit primo errore, iuniores in Plethoræ descriptione, dum eandem etiam esse affirmant, ubi unus humor abundat. Nam id ex diametro cum Galeni definitione pugnat, qui eam humorum omnium ex æquo abundantiam esse dicit. Proinde ubi unus abundat humor, non Plethora, sed Cacochymia appellari debet, quemadmodum ex eius definitione satis constat. Secundo errant describendo Cacochymiam, asserentes eam esse, ubi humores sua qualitate excedunt, cum ea sit ex Galeni sententia, ubi unius ex humoribus adest copia ac abundantia. Quod si uerum est, certe non qualitate tantũ sed etiam quantitate nocet Cacochymia, id quod Galeni etiam docent uerba, dum inquit: Vbi flaua bili uel nigra, uel pituita refertũ corpus est, Cacochymiam nominant. Si itaq; humore aliquo corpus in Cacochymia refertum est, ergo merito repletio ad uasa, aut in quantitate uocatur, quando sine uenarũ extensione corpus refertum dici non possit, non autem repletio in qualitate, quando ea potius fit, ubi sanguis sua qualitate excedit. Id quod testatur Galenus lib. xi. Therap. Methodi, cap. xij. in hunc modum scribens:
» Porro deficiunt redundantq; quædam in quantitate, quædam in
» qualitate. In quantitate, cum sanguis immodice est auctus, aut rur
» sus minor redditus. In qualitate, cum uel calidus, uel frigidus, uel
» crassus, uel tenuis plus iusto minus ue est effectus. Atq; adeo differt Cacochymia a repletione in qualitate, quandoquidem & illarum etiam curatio differt; illa enim, ut dicemus, purgantia medi-

camenta

camenta, hæc uero alterantia solū desyderat. Tertio errant, quod Cacochymiam repletionē ad uirtutem nominant. Nam etsi omis Plethora, omnisq; Cacochymia repletio ad uirtutem dici queat, tamen econuerso quæ uere repletio ad uirtutem dicitur, neq; est Plethora, neq; Cacochymia: ut si quis cibum boni succi non in tanta quantitate sumat, ut extendat uentriculum, eum tamen, etsi modicum, ob imbecillitatem concoquere non potest, tunc quia grauat uirtutem, uocatur repletio ad uirtutem: non autem Plethora, quia uentriculum quantitas cibi sumpta non extendit: nec Cacochymia, quia uitiosi nihil in se continet. Ideoq; repletio ad uirtutem reliquis non commiscetur, sed seorsum diuisionis membrum constituit. De ea loquitur Hippocrates lib. ij. Apho. xvij. dicens, ὅκου ἂν τροφὴ πλείω παρὰ φύσιν ἐσέλθῃ, τοῦτο νόσον ποιέει. Id est „ Vbi cibus præter naturam plus ingestus est, hic morbum facit. In „ cuius Aphorismi explicatione Galenus multa de ista ad uirtutem repletione disserit, atq; ibidem ad nostram sententiam repletionem diuidens, in eum modum scribit: Plus cibi q̄ modo naturæ con- „ ueniat, repletio nominatur. Verum ea in nostris corporibus du- „ plex est, una quantum ad uasorum amplam capacitatem, altera „ quantum ad illam, quæ nos gubernat, naturam, de qua nunc Hip „ pocrates docet. Ista autem nemo frustra me admonuisse existimet, „ quando ad istarum definitionum præscriptum facile etiam curationem adhibebit Medicus. Plethora nanq;, referente Galeno libro „ xiij Therap. Metho. cap. iij. sanguinis missione curatur. Cacochy „ mia autem purgatione, quæ cuiq; superanti succo sit accommoda „ ta, corrigitur. Ea uero quæ ad uirtutem dicitur, sola uirtutis robo „ ratione sanatur. Redundantia autem in qualitate, alteratione tantum, manente adhuc substantia, curatur. Quod si uero recentiorum præscripto obsecundatus fueris, mox a uera medendi methodo te aberrare continget. Ex his itaq; colligitur, quod quemadmodum Plethoræ, Cacochymiæ atq; repletionis ad uirtutem diuersæ sunt curationes, ita etiā easdem inter se esse diuersas ac differentes conuenit, atq; adeo commentum iuniorum plane frigidum est, repletionem ad uirtutem, alias Cacochymiam nominari.

ERROR XL.

INdocte admodum, ac præter antiquorum exemplum agunt iuniores, qui in curando renū Calculo, assidua Clysteriū iniectione ægros excarnificāt.

Frequens clysterium usus in iis, qui renum calculo laborant, ideo damnandus uidetur, quod sua quantitate ac copia intestina extendentes, meatus, per quos calculo ad uesicam transitus est, coartant, quo nomine nō solum dolor auctior fit, sed & calculi transitus impeditur. Quod eo magis efficiunt, si istis purgantia medicamenta commisceantur: nam tunc humores per medicamenta attracti, plus etiam intestina tendūt, meatusq́, per quos calculo transitus est, comprimunt, adeo ut non solum calculus, sed & clyster, non sine magno ægrorum & damno & cruciatu, aliquando diebus aliquot detineatur. Quemadmodum & ipse scio, quibus ad tertium usq; diem detenta sunt. Proinde cōsultius fecerint Medici, si uel penitus neglexerint clysteres, ac balanis, seu ut ipsi uocant, suppositoriis utantur, aut lenientes tantum, ubi aliter fieri haud potest, ac modicæ quantitatis iniiciant. Id quod etiam Auicenna perdocet Fen. xviij. Canon. iij. tractat. ij. cap. xix. dicens: Et si fuerit constrictio aliqua naturæ, tunc de rectoribus rebus est extrahere fecem cum suppositorio, aut cum clysteri non magno, quod coartet & dolorem faciat, immo suppositorium amabilius est mihi. Hinc est quod Razes in nono ad Almansorem nihil de clysterium iniectione præcipiat. Quarum usum si ad calculi curationem accommodatum cognouisset, dubio procul non reticuisset, quemadmodum & in Colico dolore earundem usum nō neglexit. Ideo recte admodum Galenus libro sexto de affectis locis, capite secundo dixit: Colicorum cruciatus multo magis q̄ nephiriticorum, lenientibus mitigantur clysteribus. Hippocrates quoq; in libro de morbis, qui intus, ubi ex professo calculi curationem tractat, clysterium nunquam meminit. Ita & Alexander Græcus lib. ij. cap. clxxx. nihil de illarum iniectione præcipit. Porro in curatione calculi ea methodus erit obseruanda, ut si æger robustus ac iuuenis fuerit, tunc aut purgans medicamentum deuoret, aut poplitis uenam secet, dein balneo aquæ dulcis, & inunctionibus laxantibus meatus, mollientibusq́; utatur, atq; post hæc medicinas etiam urinam mouentes accipiat. Eam certe medendi methodum præscripsere ueteres, inter quos Hippocrates primum obtinens locum, in sexto Epidemiorū libro, sectione prima, sic docet, καὶ ἐς νεφρὸν, ὀδύνη βαρεῖα, ὅταν πληρῶνται σίτου, ἐμέουσί γε φλέγμα, ὅταν δὲ πλεονάζωσιν ἰώδεα, καὶ χάοις μὲν γίνονται. λύονται δὲ ὅταν σῖτα κενωθῶσι, ψαμμία τε πυῤῥὰ ὑφίσταται, αἱματῶδές τε ῥέει, νάρ

κη μηροῦ

κη μηροῦ τοῦ κατ' ἴξιν. ἐλινύειν οὐ ξυμφέρει, ἀλλὰ γυμνάσια, μὴ ἐμπίπλασθαι, τοὺς νέους ἐλλεβορίζειν, ἰγνύην τάμνειν, οὐρητικοῖσι καθαίρειν, λεπτῦναι καὶ ἁπαλῦναι. Quod est, Et in renem dolor grauis, quando cibo implentur, pituitam uomunt: cum uero dolores crescunt, uirulenta, & faciles quidem fiunt, soluuntur autem, cum cibis euacuantur, arenulæ rufæ subsistũt, subcruenta profluunt, stupor seu torpor fœmoris secundum rectum quiescere non confert, sed exercitari, nec impleri, iuuenes Veratro purgare, poplitem secare, lotiũ mouentibus purgare, extenuare, mollificare. Quibus sane breuibus admodum et succinctis uerbis, non solum curationem paulo ante præscriptam, sed & signorum quoq; catalogum complexus est Hippocrates. Nec dissentiunt a prædictis, quæ idem Hippocrates libro de morbis, qui intus de calculi curatione scribit in hunc modum: Cum sic habet, prius corpus foueto, Scammoniæq; succo uel eius radice subter purgato, postridie ciceris albi decocto sale asperso, duobus congiis propinato, postea cibo, potu, balneisq; curato, medicamēta dato, quæ stillicidio urinæ laboranti. Cum uero dolet, multa calida lauato. His accedit etiam Alexander Græcus, loco quo supra, ita inquiens: Mox igitur in accessione quæ laxant & mitigant sunt adhibenda. Vtilissimum est balneum omnibus, non enim mitigare tantum, sed & curare potest. Et cum lotus fuerit, loca dolētia oleo Chamæmelino sunt inungenda. Idem etiam suadet Razes, ita scribens: Cum in renibus fuerit lapis, æger balneum aquæ dulcis frequenter ingrediatur, & renes & ilia ex oleis inungantur. In potu quoq; sumantur, quæ lapidem frangunt. Quod uero sectio uenæ poplitis in curatione calculi locum habeat, ita demonstratur. Cum in eo affectu non modicus sit dolor, certum est ad affectum locum magnam quoq; humorum copiam conflui. Dolor enim, Galeno libro Artis Medicinalis cap. xcv. teste, fluxiones commouet. Id quod & libro tertio Therap. Metho. capite quarto confirmat, inquiens: Quod dolet, plus aliquid affluere facit. Hinc iterum constringi ob eum humorum defluxum, atq; coartari meatus necesse est. Vt ergo ab affecto loco retrahantur, euacuenturq; humores, uenæ sectione opus erit, & non alia nisi poplitis, eius enim origo coniunctissima est origini uenæ, quæ peculiariter alit partē ægram, a qua trahere propositum est, & ita retractis euacuatisq; humoribus, meatus dilatantur, calculoq; ad uesicam facilior descensus paratur, id

quod & experientia compertum habeo. Hinc est quod Galenus libro de Venæ Sectione ita scribat: In quibus est affectus, quem νεφρῖτιν uocant, eam quæ secundum poplitem est, uel eam omnino demum, quæ secundum malleolum est, uenam secare oportet. Insuper mirari satis nō possum, cur eius uenæ sectio in calculo tam raro, immo fere nunquam adhibeatur a nostri temporis Medicis, cum tamen hoc genus auxilii Hippocratis & Galeni quoq; testimoniis sit comprobatum. At solent ferme semper meliora intercidere, atq; in eorundem locum pessima irrepere.

ERROR XLI.

Error est, asserere purgatorium medicamentum attractis humoribus non esse simile, atq; adeo hallucinatur Mesue, id non ideo certū purgare humorem, quia sit huic simile, contendens.

Mesue libro primo Canonum uniuersalium, capite primo, intentionis primæ, manifestissime innuit, Medicinā purgantem humoribus attractis non esse similem, iis uerbis: Medicina laxatiua non euacuat seu attrahit talem humorem, quia sit similis humori, sed quia talis. Quam quidem sententiam esse erroneam, ueterum scriptis ostendemus, qui unanimiter medicamentū purgandi uim habentem, attractis humoribus esse simile adserūt. Id quod in primis facit Hippocrates, qui in libro de natura humana in hanc scribit sententiam: Pharmacum cum corpus intrat, primo id quod omnium maxime sibi secundum naturam cognatū atq; simile est, agit, exinde reliqua trahit & purgat. Quemadmodum stirpes & semina terram ingressæ, sibi quod ex ipsarum natura est, trahunt, uel acre, uel amarū, uel dulce, uel salsum, uel aliud quid diuersum: in primisq; ex eo plurimum, quod sibi naturali propinquitate maxime coniunctū est, arripiendo, tum cætera deinceps attrahendo. Idem docet Galenus lib. iij. de Simplicib. Medica. cap. iiij. inquiens: Vnumquodq; medicamentorꝝ purgantium, humori, quem attrahit, simile est: at fortius aliquo modo medicamen humore existit, & propterea trahit, non aūt trahitur. Quemadmodū Magnes lapis similis est ferro, at quia fortior, ob id ferrum attrahit, nec ferrum attrahit ipsum. Ita Cartamus est pituitæ similis, uerum ob caliditatem suam pituita fortior, ideo & eandem attrahit, at non attrahitur ab

hitur ab

hitur ab ipsa. Quibus uerbis argumentatio etiam diluitur, quam subobscure Mesue innuit, quæ huiusmodi est. Si similitudo caussa esset, quare medicamentum humorem traheret, ita humor traheret medicinam, sicuti medicina humorem: huic enim occurrens Galenus, ratione̅ reddit, quare cum sint similia, hoc potius trahit, illud trahitur, id ex similibus trahere dicens quod sit potentius. Firma itaq; stat adhuc ueterum sententia, quod scilicet medicame̅tum purgans attracto humori simile sit. Si enim dissimile esset ac contrarium, tunc eundem magis procul a se pelleret, fugaretq;, q̃ traheret, cuius tamen contrariu̅ diutina nos experientia, rerum quarumlibet magistra, edocet. Plura ea de re co̅quirant studiosi apud Galenum libro secundo de Elementis. De atra bile cap. vi. Libro primo de potentiis naturalibus, cap. xiij. & xiiij. Libro de uirtute medicamentorum purgantium.

ERROR XLII.

ERrant, contraq; ueterum præscriptu̅m agunt re̅centiores, qui no̅ turgentibus humoribus, concoctioni minorationem, ut illi loquuntur, præmittunt, post uero coctionem eradicationem adhibe̅t.

Humores turgent, dum motu uehementiore atq; transfluxu, ab una corporis parte ad alia̅ in morbi principio feruntur, ægru̅q; infestant, ac quiescere non permittunt, quod in acutis præcipue morbis contingit. Tales quidem humores, qui de loco ad locum transfluunt, euacuare conuenit, non expectata aliqua concoctione, quemadmodu̅ docet Hippocrates primo, Aph. xxiiij. dicens, ἐν τοῖσι ὀξέσι πάθεσιν ὀλιγάκις καὶ ἐν ἀρχῇσι τῇσι φαρμακείῃσι χρέεσθαι. Id est, In acutis passionibus raro & in principiis medicinis purgantibus uti conuenit. Vbi uero humores sunt in aliqua parte firmati, nec de loco ad locum mouentur, quemadmodum contingit in morbis longis, eos medicamento purgante euacuare ante concoctionem non oportet. Neq; etiam minorandi, ut consueto nostris medicis uerbo utar, sunt humores non cocti, quando quæ cruda sunt, nullo penitus pacto mouere co̅ueniat. Ita enim præcipit Hippocrates libro primo, Apho. xxij. inquiens, πέπονα φαρμακεύειν καὶ κινέειν μὴ ὠμά. μηδὲ ἐν ἀρχῇσιν, ἢν μὴ ὀργᾷ. Hoc est,

,, Concocta medicari, et mouere nõ cruda, neq; in principiis, si non
,, turgent. Proinde cum minoratio humorum fieri non queat citra eorundem motum, certum est, eam adhiberi a Medicis ante concoctionem nõ deberi. Nam ea deiectio tormina, animiq; deliquia cum eo quod nec quippiam notatu dignum educit, procreat: crudi enim omnes sunt humores atq; pigri, adeoq; ob crassitudinem frigiditatemq; ad motum inepti. Quo fit, ut etiam uias omnes angustas obstruant, per quas id quod medicamentum deiicit, ferri ad aluum debeat, & ita nec ipsi educũtur, & aliis sunt impedimento. Accedit, quod Medicina imbecillis multis ac copiosis humoribus præualere non potest: alias enim a debiliori in fortius fieret actio, quod naturæ impossibile est, adeoq; eosdem solum mouet, nec educit, ita ut magna totius corporis fiat turbatio. Medicamentis ergo tentanda sunt, iuxta Hippocratis edictum, concocta tantum, non cruda. Id quod Galenus quoq; prima Aphor. Cõmen.
,, xxiiij. docet, ita scribens: In longis morbis semper oportet expe-
,, ctare concoctionem: tunc enim naturam ipsam habemus euacu
,, ationi adminiculantem, uidetur siquidem & ipsa post concoctio-
,, nes, humores discernere, & superfluitates expellere. Sed cum per
,, secte ipsa mouet, medicamento opus non est. Si uero mediocrius
,, atq; imbecillius agat, id quod deficit oportet supplere medicãdo,
,, ut ex utroq; noxii humoris fiat euacuatio, natura quidem expel-
,, lente, medicamento uero attrahente. Iam quemadmodum humores ante concoctionem non sunt minorandi, ita nec post eandem sunt eradicandi, id enim uetat Hippocrates lib. ij. Apho. li. in eam
,, sententiam scribens: τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης κενοῦν ἢ πληροῦν,
,, ἢ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως ὁκωσοῦν τὸ σῶμα κινεῖν σφαλερόν.
,, διότι πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον, τὸ δὲ κατ' ὀλίγον ἀσφαλές.
,, Quod est, Plurimum atq; repente euacuare, uel replere, uel calefa
,, cere, uel refrigerare, siue quouis alio modo corpus mouere peri-
,, culosum. Quoniam omne nimis est naturæ inimicũ, quod autem paulatim fit, tutum est. Multa enim euacutio, quam eradicatiuam appellant nostri, cõmoderationem Elementorum, in qua natura consistit, teste Galeno, destruit, unaq; animalis substantiam dissoluit, eoq; nomine maxime a Medicis fugienda.

ERROR XLIII.

Caecutiunt plane Medici, qui Elephantiasin,

Lepram

Lepramq; aliter apud Arabes, aliter apud Græcos accipi non uident.

Aliter accipi Elephantiasin atq; Lepram apud Arabes, aliter apud Græcos, ex eorundem descriptionibus, nominumq; ui euidentissimum fiet. Auicenna siquidem Fen xxiij. Canon. iij. tract. primo, cap. xvi. Elephantiasin in hunc modū describit: Elephantia est additio in pedibus secundum modum, qui accidit in uenis uaricum, quare ingrossat pedem cum æqualitate sua. Razes uero lib. ix. cap. xciij. ita: Elephantiasis est, cum pedis grossities augeri uidetur, et color obfuscari, uenæ quoq;, quæ uites uocantur, apparere cœperint. Auenzoar autē lib. ij. cap. xxvi. de eadem in eam sententiam tradit: Et accidit cruribus grossitudo præter naturam, quæ dicitur Elephantia, & hoc ideo, quia assimilatur cruribus Elephantis in grossitudine. Hos deinde imitati sunt recentiores omēs Elephantiasin pro morbo accipiētes, in quo pedes supra modum intumescunt. Et hæc Arabum de Elephantiasi sententia. Lepram uero Auicenna Fen iij. Canon. iiij. tracta. iij. capite primo ita definit: Lepra est infirmitas mala, proueniens ex sparsione Choleræ nigræ in corpore toto, quare corrūpitur complexio membrorū, & forma ipsorum, & figura eorū, & fortasse corrumpitur in fine eius, ipsorum continuitas, ita ut corrodantur membra, & cadant casu qui fit ab ulceratione, & est sicut cancer cōmunis toti corpori. Ita Razes quoq; lib. v. cap. xxxv. scribit esse morbum uulnerantem membra, ac eorum corrumpentem figuras. Auenzoar etiam lib. ij. cap. xij. Lepram, ait, esse cancrum pessimum ortum in corporibus hominum. Nec aliter deniq; omnes Medici iuniores, qui Arabum doctrinam ex magna parte sequuntur, definierunt. Verum si Hippocratis, Galeni, Pauli Æginetæ, reliquorumq; Græcorum, Latinorumq; descriptiones cum iam dictis Arabum contuleris, mox deprehēdes eosdem in uerbo Elephantiasi eum morbum intelligere, quem Arabes ac Medici iuniores Lepram appellant, atq; ab altero morbo, quem illi Lepram nominant, omnino diuersum. Galenus enim libro secundo de Morborum Caussis, cap. vij. Elephantiasin haud aliter, q̄ Auicēna Lepram, inter morbos figuram corrūmpentes, enumerat, ita scribens: Quippe morbus qui Elephas nominatur, plane formam immutat, etenim nasus simus, labra crassa, aures acuminatæ uidentur. Nomen autem Elephantiasis tractum est a similitudinē Elephantis, quoniam eo-

dem Galeno teste, qui hoc morbo laborant, carnem habent nigram, & tuberibus plenam, ita ut Elephantū corio uideatur prorsus assimilis. Paulus itidem Aegineta lib. iiij. cap. primo, Elephantiasin esse cancrum totum corpus occupantem, non secus q̄ Auicenna & Arabes alii Lepram, astruit. Eius hæc uerba: Si cancer unum tantum membrum infestans, secundum sententiam Hippocratis insanabilis est, quāto magis Elephas, qui cancer quidam est uniuersalis, omnem curationem superabit? Quam profecto sententiam Auicenna, ut multa alia, ex Paulo mutuatus est, Canone quarto, capite de Lepra, idq; Lepræ tribuit, quod Paulus Elephantiasi, inquiens: Et cum cancer, qui est Lepra membri unius, sit de illis quibus nō est sanatio, quid dicemus de Lepra, quæ est cancer totius corporis. Haud aliter de Elephantiasi q̄ Græci, scribunt Latini quoq;, sed in uniuersum illis consentiunt. Celsus enim, Latinus Hippocrates, lib. iij. cap. xxv. de Elephantia in hunc modum disserit: Ignotus autem pene in Italia, frequentissimus in quibusdam regionibus is morbus est, quem ἐλεφαντίαν Græci uocant, isq; longis annumeratur. Totū corpus afficitur, ita ut ossa quoq; uitiari dicātur. Summa pars corporis crebras maculas, crebrosq; tumores habet. Rubor harū paulatim in atrum colorem conuertitur. Summa cutis inæquabiliter crassa, tenuis, dura, mollisq;, quasi squamis quibusdam exasperatur, corpus emacrescit, os, suræ, pedes intumescunt. Plinius quoq; lib. xxvi. capite primo, a Celso nihil dissentiens, Elephantiasin ita depingit: Diximus Elephantiasin ante Pompei Magni ætatem non accidisse in Italia, & ipsam a facie sæpius incipientē. In nare prima ueluti lenticula, mox inualescente per totum corpus, maculosa, uariis coloribus, & inæquali cute, alibi crassa, alibi tenui, dura, ceu scabie aspera, ad posterum uero nigrescente, & ad carnes apprimente, intumescentibus digitis in pedibus manibusq;. Aegypti peculiare hoc malū. Hæc equidem singula clarissime indicant Elephantiasin Græcorū & Latinorum non esse diuersum morbi genus a Lepra, quā Arabes describunt. Accedit iis omnibus, quod Auicēna eodem de Lepra scribit, quæ Galenus de Elephantiasi. Auicenna enim, ubi supra sic scribit: Et quando aggregatur caliditas aeris cū malitia cibi, & eius essentia est ex genere piscium, & carne salita, & carne grossa, & carnibus asinorum & lentibus, proculdubio est ut eueniat lepra, sicut multiplicatur in Alexandria. Quæ quidem Auicennæ uerba ex secūdo libro Galeni artis Curatiuæ ad Glauconem, cap. xv. uidentur desumpta,

desumpta, ubi de Elephantiasi ita loquitur: In Alexandria uero plurimum generatur ex uictus ratione. Comedunt enim farinam elixatam, & lentem, & cochleas, & plura salita, et nonnulli ex ipsis carnes asininas, & alia quaedam, quae crassum & atrae bilis humorem generant: nam cum aer circunstans calidus sit, motus humorum agitur uersus cutē. Praeterea Galenus libro eodem, cap. xvij. Viperarum esum his, qui Elephantiam patiuntur, esse mirabile auxilium docet. Quod idem etiam lib. xi. de Simplicib. Medica. capite secundo, duabus elegantissimis historiis, quas ne plus aequo uerbosior sim praetereo, confirmat. Auicenna autem id genus remedii Leprae accōmodat, inquiens: Et caro uiperae est de nobilibus medicinis ei. Et paulo pōst Galeni historias citat, dicens: Et ex potatione quidem uini, in quo moritur uipera, aut uiuit, iam sanati sunt quidam accidentaliter, aut intentione interficiendi. Ex iis satis superq; demonstratum esse puto, Graecos et Latinos per Elephantiasin intelligere morbum tristem, & ipso nomine, ut ait Q. Serenus cap. x. dirum, eum nempe, quē uulgus totaq; Arabum schola Lepram appellat, cum contra Arabes ac iuniores omnes per eandem crurum ac pedum quendam tumorem immodicum intelligant. Reliquum est, ut Lepram quoq; Graecorū, diuersum esse morbi genus ab Arabum Lepra demonstremus, id quod paucis admodum faciemus. Nam cum ex superioribus manifestum sit, Lepram Arabum dirum esse ac horrendum morbi genus, & id quidem quod Graeci Elephantiasin nominant, certū erit, Lepram Graecorum esse penitus diuersum. Nam ea a Graecis inter faciles computatur morbos, id quod in primis testatur Hippocrates Libro de Morbis, qui extra ita scribens: Lepra, pruritus, scabies, lichenes, uitiligo, pituita gignuntur, potiusq; corporis turpe quid sunt q̄ morbi? Subscribit Galenus, qui libro de Tumoribus praeter naturam sic ait: Lepra solius cutis passio est. Id quod idem Galenus libro quinto de Symptomatum caussis, aliis etiam uerbis indicat, ita scribens: In Lepra & Psora plus est succi, & succus ipse crassior, atq; ob hunc magis crebriusq; pruriunt hi, q̄ reliqui omnes sine huiusmodi affectibus prurientes, ac nihil iuuantur, uel si uehementissime scalpentes detraxerint. Succus enim noxius manet infixus, atq; in cute impactus. Horum certe nihil huic morbo, quem uulgo Lepram appellant, conuenit, quando is non solum aspectu turpis sit, sed etiam ingentem cruciatum excitet, nec solam cutem, sed & carnem & ossa, sicut ex Celso diximus, plerūq; uitiet. Quod

si uero quis obiecerit, Lepræ nomen in Sacris Literis pro graui accipi morbo, huic Augustinum obtrudam, qui Lepram coloris uitium, non ualetudinis aut integritatis sensuū atq; membrorum esse dicit. Quod uerum esse, etiam caput decimū tertium Leuitici ostendit, ibidem enim Lepræ notæ atq; inditia enarrātur, quæ certe præter cutis ac coloris uitium nihil præ se ferunt. Vident ex hoc errato studiosi, Arabum medicinam a ueteri atq; Græcorū in plerisq; in uniuersum uariare, ob id diligenter admodum caueant, ne diuersitate ista non animaduersa, in errorum laqueos incidant.

ERROR XLIIII.

NOn tria sunt caussarum insalubriū genera, ut Auicenna, totusq; recentiorū Medicorum cœtus arbitratur, sed duæ tantum in uniuersum sunt caussæ, interna scilicet & externa, uel ut uulgus Medicorum uocat, primitiua & antecedens, coniuncta enim a morbo nihil differt.

Auicenna Fen ij. primi Canonis, summa prima, doctr. ij. capite primo, de caussarum insalubrium generibus ita scribit: Caussæ dispositionum corporis sunt tres, primitiuæ, antecedentes, & coniunctæ. Hunc deinde imitati sunt iuniores omnes, easdem in suis libris cuiusq; morbi curationi præfixerunt. Verum, quantum ea in re lapsi sint, facile intelligent hi, qui id genus commenti diligenti examini commiserint, ad ueterumq; scripta exegerint. Veteris enim Medicinæ scriptores duo tantum caussarum morbi genera ponunt, externam uidelicet & internam, uel ut nostri loquuntur, primitiuam & antecedentem. Id quod facit Galenus libro primo Therap. Methodi, cap. iiij. in hunc modum scribens, Quartum uero ab iis genus statuito, quod sit insalubrium, siue morbificarum caussarum. Atq; harum, quæ quidem in animalis corpore consistunt, internas aut antecedentes nomina. Quæ extrinsecus, externas uel primitiuas. Idem docet lib. ij. de morborum caussis cap. ij. ubi ita disserit: Redeamus igitur ad id quod propositū nobis erat, nempe ut singulorum simplicium morborū caussas explicemus, tum præcedentes, tū procatarcticas. Eas igitur quæ in animali ipso consistunt, siue affectiones sint, siue motiones præter naturam, caussas nominant morbum præcedentes. Quæ uero extrinsecus

adueniunt, si uehementer alterant, immutantq́; corpora, eas interim procatarchontas, interim procatarcticas caussas appellãt, qua si præincipientes dicas. προκατάρχεσθαι enim uerbum, incipere significat. Quemadmodum itaq; in Musicis & choro canentibus fit, in quibus choreæ dux primam carminis modulatus partem incipit, reliquum uniuerso choro silens ipse canendum relinquit, sic in huiuscemodi motus principium intellexisse oportet. Ex prædictis porro meridiano sole clarius erit, Galenum caussam coniunctam, inter genera caussarum morbum facientes, minime numerasse. Proinde cum apud Galenum caussæ cõiunctæ non queant assignari, colligitur toto cœlo errare Auicẽnam, recentioresq́; Medicos hunc imitantes, caussam coniunctam inter reliquas morbi caussas numerantes. Non autem Galeni dogmata sequentes, caussam coniunctam statuere posse, ita probamus. Caussa enim coniuncta assignata sequitur affectum principaliter lædentem operationem non esse morbum, sed morbi caussam, quod maxime contra Galenum est, secundũ quem affectus lædens operationem, et non operatio læsa, seu actio uitiata est morbus. Is enim libro tertio de Symptomatum differentia, capite primo, morbum ita definit: Morbus est affectus præter naturam, a quo actio primum impeditur. Id quod multis etiam docet libro primo & secundo Therap. Metho. contra Methodicos disputans, qui actionem impeditam morbum esse dixerunt. Quod uero sequeretur affectum seu dispositionem principaliter lædentem operationem non esse morbum, sed morbi caussam, hoc ex caussæ coniunctæ descriptione scitur, quæ iuxta Auicennam, Ioannitiumq́;, ac totam iuniorũ Medicorum scholam hæc est: Caussa coniuncta est, quæ cum adest, adest morbus: & quæ cum abest, abest morbus. Hæc eñ definitio aliud præ se fert nihil, nisi quod innuit caussam coniunctam esse talem affectum, qui primo lædit actionem, id quod indicat iis uerbis, Si adest, morbus adest. Galeno eñ cap. viij. Artis Medicinalis, teste, morbus non dicitur, nisi læsio operationum sensibilis adsit. Proinde caussa coniuncta iuxta hanc definitionem non erit aliud, q̃ dispositio seu affectus principaliter lædens operationem, quod tamen affirmari nõ potest. Nam dispositio illa non caussæ, sed morbi meretur appellationem. Caussa enim morbi qualiscũq; sit, non impedit læditue actionem primo & immediate, sed per morbum medium. Nam sicuti peculiare est morbo, primo & immediate lædere ac uitiare actiones seu operatiões, ita proprium est caussæ, nõ

primo, sed morbo mediante actiones impedire. Idq; ut innueret Galenus in morbi descriptione non simpliciter dixit, Morbus est affectus præter naturã, a quo actio impeditur, sed addidit primo, ut hoc pacto secluderet caussam, quæ nõ primo, sed per morbum medium actionem impedit. Viderit ergo Auicenna, qui se Galeni fatetur ac gloriatur interpretem, ne male in hoc interpretetur Galenum, cum Fen ij. primi Canon. doctr. i. cap. ij. ægritudinem eodem, quo Galenus, modo definit: Dispositionem, inquiens, esse, per quam hominis corpus in sua complexione tale existit, ut ex ea omnes operationes eius proueniant impeditæ, & tamen nihilo minus paulo post caussas ægritudinũ contentiuas siue coniunctas ponit, cum iuxta id dogma operatio læsa diceretur morbus, & nõ affectus lædens operationes seu actiones primo: quod ut ex superioribus patuit, Galenianis placitis ex diametro pugnat, quæ affectum præter naturam, actionem primo impedientem morbum, actionem uero impeditã morbi, Symptoma dici perdocent. Atq; adeo caussa coniuncta ab ijs, qui Galeni sectam sequuntur, nõ potest tolerari: ab affectu enim primo impediente actionem, nihil differt, huicq; non caussæ, sed morbi nomen competit.

ERROR XLV.

HAllucinantur inter Medicos recentiores non pauci, morbum quem uulgo Gallicũ uocant, esse eum quem Græci Lichenem appellant, contendentes, cum is uerius sit, quem Impetiginem Latini nominant.

Esse complures, qui Lichenas a morbo Gallico nihil differre putant, notius est, q̃ ut demonstrem. Vnum tamen Simphorianũ Champerium indicasse satis sit, qui capite duodecimo libri secũdi suæ Practices Lichenem eum morbum esse asserit, quem Neapolitanum aut Gallicum nominant uulgo. At q̃ false, in primis indicat id, quod is morbus in Gallorũ exercitu, qui apud Neapolim Caroli sui regis auspiciis belligerabat, primũ circa annum a Christo nato M. CCCC. XCIII. apparuit ac irrepsit, ob idq; Gallicus dictus est. Lichenas autem Hippocratis uetustissimi authoris fuisse seculo certum est. Nam is in tertia particula Aphorismorum in Aestiuorum morborum mentione, & in Libro de Morbis, &

passim

paſſim alibi Lichenum cõmeminit. Quare Plinius quoq;, Hippo-
crate iunior, errat, qui Libro Naturalis Hiſtoriæ xxvi. capite pri-
mo, Lichenas morbum, ut ipſe ait, grauiſſimum, non italiæ modo
uerum etiam uniuerſæ prope Europæ incognitum ante Tiberii
Claudii Cæſaris principatum fuiſſe ſcribit. Hippocrates enim Pli-
nio multo uetuſtior tam crebram de Lichenibus mentionem non
feciſſet, ſi eius ætate totius fere Europæ hic morbus fuiſſet incogni
tus. Verum tamen eſt, quod paucis ante Claudii principatum in
Italia fuit cognitus, quia nondum Romano imperio ad exteras na
tiones propagato nomine carebat, donec Medici Græci, qui ur-
bem Romanam frequentare cœperunt, eundem morbum ſuæ lin
guæ uocabulo Lichenas nominãtes, fecere illuſtriorem. Meminit
& paſſim Lichenũ Dioſcorides, adeo ut clarum iam ſit ex utriuſq;
origine, Lichenas non eſſe morbum Gallicum. Proinde λειχὴν
Græcis aliud morbi genus eſt, cutis ſcilicet uitiũ & aſpredo, Lati
ni id malũ impetiginẽ dixerunt. Ita Galenus in ſuis definitionibus
Lichenas dixit eſſe cum multo pruritu ſummæ cutis aſperitatem. »
In ſua autem Iſagoge rem copioſius tradidit iis uerbis: Cutis ma- »
lum eſt Lichen. Duplex eius genus, mite alterum, ferum & diffi »
cilius alterum, pelluntur ab eo ex ſumma cute ſquamulæ, rubetq; »
ſub illis locus tantum, et non exulceratur. Eundem uero eſſe apud »
Latinos impetiginẽ, qui Lichen apud Græcos, teſtatur in primis
Caſſius Fœlix, cuius authoris hæc ſunt uerba: Impetigines Græci »
Lichenas dicunt, naſcuntur ex Melancholico humore, rotundo »
ſchemate, in ſuperficie cutis cũ ingenti pruritu. Quod itidem con »
firmat Cælius Aurelianus libro primo Chronion, cap. iiij. de Li
chenibus equorum loquens, dum ait: Sunt autem ſquamulæ an-
teriorum crurum ſub armorũ partibus in ipſis animalibus natæ,
has Græci Lichenas uocant, nos uero Impetigines. Præterea quæ
cunq; remedia Paulus, Galenuſq;, ac omnes alii Græci authores
contra Lichenas docuerunt, eadem fere omnia contra Impetigi-
nem a Q. Sereno, Raza & Auicenna traduntur. Et ut ex multis
unum referamus, Græci Lichenibus puerorum ieiunam hominis
ſaliuam adhibent, hanc quoq; Q. Serenus Samonicus cap. xi.
Impetigini adhibendam eſſe docet iis uerbis: Si uero uitium eſt,
quod ducit ab impete nomen, hoc matutina poteris cohibere ſali-
ua. Idem etiam docet Auicenna Fen vi. Canonis quarti, tract. iij.
cap. iiij. Accedit etiam, quod Arabes non aliter Impetiginem, q̃
Græci Lichenas generari tradiderunt, ita ut dubium non ſit, quin

Latinis Impetigo id sit, quod Lichen Græcis. Annotandũ tamen, quod ea quæ Celsus de Impetigine scribit, Lepræ Græcis dictæ conuenire: & quemadmodum hic Lepram Impetiginem, ita Lichenas Papulas nominauit, quod hinc maxime colligitur. Sicut enim a Cassio Fœlice scribitur, nasci Lichenas rotunda figura in superficie cutis, cum ingenti pruritu & asperitate: ita Celsus lib. v. ait alterum genus Papularum esse, in quo per minimas pustulas cutis exasperatur, rubet, leniterq; roditur, tardeq; serpit, idq; uitiũ maxime rotundum incipit, eademq; ratione in orbem procedit. Porro quod Galenus ac Paulus dicunt ex Lichenibus diuturnis fieri lepram, idem Celsus de quadam specie Papularum pronunciat, inquiens: Quæ minus rotunda est, difficilius sanescit, nisi sublata est, in impetiginem uertitur. Insuper quemadmodum Galenus duplex Lichenum genus facit, alterũ mite, alterum ferum: ita Celsus duplices Papulas, alterã mitem ac leuem, alterã quam ἄγριαν, id est, feram Græci appellant. Et ut Græci Lichenibus, & Arabes Impetigini ieiuni hominis saliua medentur, ita Celsus leui Papulæ eandem esse remedio refert, adeo ut manifestissimum sit, Celsum Lichenas uocare Papulas. Quod uero id malum, quod Græci lepram nominant, sit id quod Celsus Impetiginem appellat, non aliunde certius q̃ ex utriusq; morbi diffinitione colligitur. Galenus nanq; in libro Definitionum Medicinalium, lepram ita definit: Lepra est transmutatio cutis ad contrarium naturæ habitum cum asperitate & dolore atq; pruritu, ac squamularum resolutione, & quandoq; unam, quandoq; plures corporis partes depascitur. Quæ sane descriptio quadrat in om̃ibus cum Celsi, qui libro quinto in Impetigine cutem exasperari, squamulas resolui, rosionem uehementem esse scribit, ita ut luce meridiana clarius sit, Impetiginem Celsi esse lepram Græcorum. Plura ea de re doctissimus Leonicenus in libello de Gallico morbo.

ERROR XLVI.

DEcipiuntũr Medici iuniores, Prunã, seu ignem Persicum, Carbunculum atq; Anthracem diuersa morborũ genera existimantes, cũ tamen unus ideq; diuersis istis nominibus morbus designetur.

Non pauci inter recentiores sunt Medici, qui Prunã seu Ignem Persicum

Persicum, Carbunculũ ue ab Anthrace diuersum esse malum putant: differreq́ ea ratione Anthracem a Carbunculo arbitrantur, quoniam Anthrax fiat ex materia maligniore & magis adusta, q̃ sit illa, ex qua carbo generatur. Hinc est quod de iis etiam in diuersis capitibus tractarunt. In quorum numero est Valescus, qui intantum quoq́ desipuit, ut uerbo Græco Latinam daret deriuationem, anthracem ab antro, quod idem est quod fouea, dictũ existimans, quoniam foueam faciat, non intelligens quod ἄνθραξ idem Græcis significet quod Latinis carbo. Ex quo iterũ studiosi deprehendunt, quot errorũ ambagibus irretiant, qui linguaꝝ peritia carẽt. Moti aũt sunt iuniores Medici, ut inter Anthracẽ atq́ carbonẽ siue prunã differentiã statuerent, quia uiderũt Auicennã uno capite de pruna agentẽ, mox postmodũ altero capite de Althohoin, quẽ ipsi Anthracẽ interpretant, tanq̃ de morbo a Pruna diuerso, tractantẽ. Razam quoq́ in libro Diuisionum cap. cxxxiij. de Igne Persico primũ, mox cap. cxxxv. de Anthrace seorsum scripsisse intellexerũt. At cogitare debuissent boni illi uiri, nõ rarũ esse Arabis de unare sub uariis nominibus, tanq̃ diuersa, alio & alio loco tractasse. Quod & hoc loco factum esse quis nõ uidet? atq́ adeo Auicenna ac Razes de eodem tumore sub diuersis nominibus, Pruna scilicet & Althohoin, frustra in duobus locis tractasse iudicabunt. Quamuis Auicenna hoc nomine excusari possit, quod dixerit forte Althohoin esse Anthracem nõ in omni tempore, sed solum pestilente: neq́ in omni corporis parte, sed tantum in glandulosa, ac præcipue in inguinibus ortum: atq́ ita fortassis Paulum secutus, Althohoin a Pruna, quemadmodũ ipse Bubonem ab Anthrace seu Carbunculo seiunxit. Quod uero ἄνθραξ a Carbunculo nihil differat, uel iis qui primis labris tantum, ut aiunt, Græca degustarunt, notum esse potest. Nam ubicunq́ Latinus interpres Carbunculum uertit, hic cõtextus Græcus ἄνθρακα habet. Quod si autem inter carbones siue Prunam atq́ Anthracem erit differentia, mirũ admodum Galenum, tantum rei Medices magistrum, de Anthrace in eo quem iuniores sub hoc uocabulo intelligunt significatu, nusquam in suis libris fecisse mentionem. Tantum enim morbum ac magis q̃ cæteros exitialem latuisse Galenum, atq́ ideo neq́ in libro xiiij. Therap. Metho. cap. x. neq́ in secundo ad Glauconem capite primo, neq́ in libro de tumoribus præter naturam, ab ipso fuisse nominatum, pene ridiculum suspicari. Quare manifestum

admodum est, Anthracem a Carbunculo penitus nihil differre, id quod & antiquus maxime Galeni interpres non ignorauit, hic enim libro xiiij. Thera. Metho. cap. x. Anthracē, Prunam, Ignem Persicum, & Carbunculum interpretatur. Cæterum quod Carbunculus nihil ab Igne Persico seu pruna distet, non aliunde certius, q̃ ex eorundem descriptionibus scitur, per om̃ia enim sibi quadrant. Galenus nanq; libro secūdo ad Glauconem, capite primo,
" Carbunculum iis uerbis describit: Quum sanguis influens cali-
" dus sufficienter extiterit & crassus, quodcūq; membrorum subito
" occupauerit hoc comburendo, facit ulcus cum crusta, quicquid
" uero circumiacet in inflammationem leuat, & efferuescentem gra
" uemq; dolorē infert. Vocatur autem Carbo huiuscemodi passio.
Quæ sane descriptio a Prunæ Ignisq; Persici descriptione, quam tradit Auicenna Fen iiij. Canon. iiij, cap. ix. nihil differt, ait enim:
" Hæc duo nomina fortasse absoluta sunt super omnem pustulam
" corrosiuam, uesicantem, adurentem, facientē accidere Escharam,
" qualem facit accidere combustio & cauteriū. Insuper Anthracem seu Carbunculum nihil distare a Pruna & Igne Persico, ex eo colligi potest, quia quam curationem Galenus Carbunculo adhibet, eandem Auicenna ac Arabes alii Prunæ accōmodant. Galenus nanq; libro quarto Therap. Metho. cap. x. de curatione Carbun
" culi in hunc modum scribit: Sed & incipiendam ab incisa uena
" curationem esse, id quoq; neminem latere arbitror. Nec illud ob-
" scurum, sanguinis uacuationem quæ ad animi defectū usq; sit ad-
" hibita, magis his etiam collaturam. Auicenna uero a prædictis ni-
" hil uarians, ita de Prunæ Ignisq; Persici medicatiōe docet. Necessa
" ria est phlebotomia, ut euacuetur sanguis cholericus, & quando
" ægritudo est timorosa, tunc necessarium est, ipsam approximare
" Sincopi. Quibus utiq; uerbis nihil ferme a Galeni præscripto dissentit, in hoc tamen Galeno cōtrarius est, a ueritateq; deuiat, quod Prunam seu Ignem Persicum a Cholera citrina, liceat enim uti barbaris uocibus, quibus Medici hodie utuntur, generari putat, id quod iis innuit uerbis, ut euacuetur sanguis Cholericus. Galenus enim libro secundo ad Glauconem, ait Carbunculum seu Anthracem ex sanguine crasso ac Melancholico feruente generari. Quē secutus Paulus & reliqui Græcorum Medici, dixerunt fieri Carbunculū, cum referbuerit sanguis copiosiore atra bili abundans, et in reliquam partem ingruerit. Videat igitur Auicenna, si Pruna ex Cholera citrina fit, quomodo hic curationis modus sibi aut rationi

tioni conueniat, qui ſanguinem eſſe frenum Choleræ ubiq; inſinu
at, & primo libro cauendum eſſe admonet, ne ſuperflua ſanguinis
miſſione ægrum ad humorum bilioſorum ebulitionem perduca
mus. Quare, ſi ipſius in aliis locis doctrinam ſequimur in morbo
ex Cholera ſeu ſanguine Cholerico facto, phlebotomia non com
petit, uel non tanta, ut ad Sincopen uſq; perducat. Quare falſum
in uniuerſum eſt,, quod Auicēna dixit Prunam ex Cholerico ſan
guine generari, cū magis ex craſſo & Melancholico fiat. Id quod
met ipſe Auicenna, ſibi ipſi contradicens, Fen iij. Canon. iiij. tra⸗
ctatu primo, capite primo teſtatur, inquiens: At uero ex ſanguine ,,
groſſo malo fiunt ſpecies exiturarum malarum. Nam ſi eius mali⸗ ,,
tia uehemens fiat, & ipſius aduſtio proueniet Eryſypela, & ueniet ,,
combuſtio & cruſta, & deterior, ea eſt Ignis Perſicus. Errat præter ,,
ea Auicēna, ac a Galeno ratio neq; ipſa diſſentit in Pruna uel Igne
Perſico, quando materia eſt decliuis ad Choleram, iis enim uerbis
utitur, ſcalpellationem profundam prohibens, & tamen capite ſu
periori, ſexto ſcilicet, ubi egit de Formica, ſuaſerat ex Galeni ſen⸗ ,,
tentia, extirpare Formicam cum aliquo quod ſit ſicut Embuba & ,,
extremitas pennæ aut alterius rei, cuius extremitas ſit acuta, quam ,,
poſſibile ſit deglutire Formicam. Atqui hæc extirpatio Formicæ ,,
ſi diligenter inſpiciatur, multo eſt uiolentior quā ſcalpellatio, ut ſi
hanc timet Auicenna, quando materia eſt decliuis ad Choleram,
multo magis tale aliquid facere, debuerat formidare in morbo ex
materia non decliui ad Choleram, ſed mera Cholera, ut ipſe opi⸗
natur, procreato. Falſo autem allegauit Galenum, id enim artifici
um ait eſſe conueniēs non ad tollendam Formicam, uel miliarem,
uel corroſiuā, ſed quoddam potius genus uerrucarū, quas Græci
μυρμηκίας, id eſt, Formicas appellant. Notus eſt ergo error Aui
cennæ ex nominis ambiguitate, quia enī Græci puſtulas quaſdam
ex humore Cholerico genitas ſolam cutem occupantes atq; etiā
ſerpentes, ab hac ſerpendi natura Herpeta uocant. Arabes quoq;
a ſimili proprietate eaſdem puſtulas Formicam nominarunt. Sunt
uero & quædam genera Verrucarum, quæ Græci μυρμηκίας, no
mine ſumpto a formicis, appellant, quia ſenſum quaſi ſint morſus
formicarum, patientibus inferunt. Has quoq; Verrucas Arabes
ad imitationem Græcorum, Formicas nuncuparunt. Quo fit, ut
uerbum Formica, apud Arabes duorum morborū generibus,
quamuis natura differentibus, accommodetur. Auicenna ergo
utranq; Formicam, tam pro puſtulis Cholericis, q̄ etiam pro Ver

rucis acceptam, atq; utriusq; morbi curationem in uno capite copulauit, licet alter ex humore tenui & bilioso fiat, alter ex crasso ac Melancholico, atq; ideo ut genere distinguuntur, ita diuersum genus curationis exposcunt. Pustulæ siquidem biliosæ uel sola totius corporis purgatione, uel etiam emplastris super locum affectum impositis, nonnunq̃ autem manu curantur. Verrucæ uero, ut docet Galenus lib. xiiij. Artis Curatiuæ, cap. xvij. cum aliis instrumentis, tum etiam pinna ita adaptata, ut totam Verrucam sua cauitate comprehendat, atq; adeo firmiter hæreat, quod ea desubter acta Verruca radicitus euellatur. Quem etiam modum docet Auicenna Fen vij. Canon. iiij. cap. xiij. & hunc locum uere potuit ad Galenum authorem referre. Sed ubi oportuit Galenum citare testem, ibi eius testimoniũ prætermisit: ubi uero reticere, quoniam nõ de Verrucis, sed Formica potius corrosiua curanda agebatur, perperam allegauit. At solent omnia Auicennæ fere placita esse talia, in quibus fides desyderatur. Quod uero scarificatio Prunæ seu Carbunculo sit adhibenda, docet Galenus lib. xiiij. Therap. Methodi, cap. x. dicens: » Quinetiã scarificare eiusmodi tumores post » sanguinis missionem, alienum non sit. Sunto autem incisiones me» diocribus altiores, propter infestantis humoris crassitiem. Quibus uerbis Galenus Auicennæ sententiam penitus damnat: nõ enim solum scarificationem adhibendam esse docet, uerum etiam non ex bile, sed crassis magis humoribus prouenire Carbunculum innuit. Ex istis satis constat, Prunam seu Ignem Persicũ, Carbunculumq; esse idem morbi genus, non obstante, q̃ Auicenna in eius morbi curatione nonnihil a Galeno dissentiat, solet enim is homo plerunq; morborum curationes confundere, id quod sequenti errore dilucidum fiet.

ERROR XLVII.

HAllucinatur Auicẽna, Erysypelam, Formicam Miliarem, Ignemq; Persicum, morbos natura distantes, eorundemq; curationes confundens.

Primum omniũ Auicennam cõfundere Erysypelam cum Formica Miliari, certum fit ex Fen iij. Canon. iiij. Tracta. primo, cap. iiij. ubi inter cæteras Erysypelæ notas hanc etiã ponit, quod comburit, & sua uirtute uesicat. Quæ sane magis propria est alteri morbo, de quo agit in sequenti capite, quem ipse Formicam Miliarem

Galenus

Galenus uero & Paulus ἑρπητην κεγχρίαν, id est Herpeten Miliarem, ea potissimum ratione nominant, quod serpit, atq; in cute uesicas siue pustulas milio similes excitat. Galenus em̃ lib. ij. ad Glauconem, capite primo, ita de ea tradit: Altera uero Miliaris, quoniã in hoc affectu pustulæ paruæ ac multæ per summam cutem similes miliis excitantur. Fit autem Herpes huiuscemodi ex bile quidem ipsa, sed minus calida & acri. Ita & Paulus Aegineta de eadem scribit: Si uero tenuis bilis, minorcq; acrimonia fuerit, & calore exiguas pustulas milii seminibus similes in superficie cutis excitarit, Miliaris Herpes a similitudine nominatur. Ita & Fen iij. quarti Canonis, tracta. i. cap. i. Erysypelæ notas cũ Anthracis seu Ignis Persici cõfundit: nam astruit Erysypelam e sanguine grosso et adusto procreari, euenireq; in eo crustam & combustionem: quas singulas notas Galenus libro secundo ad Glauconem Anthraci accommodat. Non autem solum prædictorum morborum notas, sed etiam curationes confundit Auicenna. Nam remedia, quæ ipse adhibet ad Erysypelã super cutem existentem, sunt quæ a Paulo ad Formicam Miliarem, seu ut ut ipse uocat, ad Herpetem pustulosum accommodantur. Pauli uerba hæc sunt: Ad Herpetem pustulosum scoria plumbi ex uino austero contrita, mox illinita, cataplasma ex foliis Betæ in uino decoctis superimpone. Hæc remedia Auicenna ad Pauli imitationem scribẽs, Erysypelæ adscribit, ita inquiens: Et si fuerit Erysypela super cutem, curetur ex scoria plumbi, cum uino Pontico bullito, cum foliis Siclæ bullitæ cum uino. Sed & uerba sequentia apertissime monstrant, quod curatio Erysypelæ apud Auicennam Formicæ Miliari potius conueniat. Statim enim subiungit: Et curetur cum eo, in quo est resolutio & exiccatio fortis cum infrigidatiõe. Nemo enim est qui nesciat, nisi qui tritum illud in Medicina principium ignorat, Contraria contrariis curari, Erysypelæ morbo calido & sicco fortiter exiccantia non competere, sed magis Formicæ Corrosiuæ, seu Herpeti exedenti. Quod confirmat Galenus, qui libro secundo Artis Curatiuæ ad Glauconem cap. iij. in hanc sententiam scribit: Herpes autem, quantum ad totius corporis euacuationẽ attinet, ut Erysypelata curare oportet. Quantum uero ad ipsius particulæ patientis locum, non omnino similis cura adhibetur. Nam qui exedentes sunt, refrigerari quidem desyderant, similiter aliis Herpetibus & Erysypelatis: nõ tamen ea ferũt medicamẽta, quæ præter id quod refrigerant, etiam humectare natura apta sunt, sed sola admittunt

" refrigerantia, quæ etiã maxime possunt exiccare. Ex quibus utiq; Galeni uerbis tria colligimus. Primum est, quod idem sit Herpes exedẽs, de quo agit Galenus, & Formica corrosiua, de qua tractat Auicenna, id quod etiam maxime liquet ex iis quæ Auicenna de Formicę corrosiuæ curatione scribit, nam eadem sunt his, quæ de Herpetis exedentis cura præcepit Galenus, uerba eius hæc sunt:
" Via autem secundum quam curatur Formica est, ut quæ ex ipsa
" est corrosiua, alienetur ab humectatione, quam iam administrasti
" in Erysypela: humectatio enim nõ est conueniens in hulceribus.
Secundum, quod ex uerbis Galeni colligitur, est, quod fortiter exiccantia non conueniant Erysypelæ, sed Formicæ corrosiuæ. Tertium est, quod omnis humectatio sit prohibenda in Formica corrosiua,, seu Herpete exedente, hinc est quod mox subiungat:
" Nõ igitur uel Lactucam, uel Poligonium, neq; ex stagnis Lentem, aut
" palustrem Lotum, uel Anthylion, uel Psylion, uel Portulacã, uel
" Serim, uel Semperuiuam, uel tale aliquid, quod refrigerare possit
" atq; humectare, apponendum, quæ Erysypelatibus erant oppor
" tuna. Ex iis itaq; crassus admodum Auicennæ error manifestatur, qui has ipsas herbas, uel magnam earum partem in principio curationis corrosiuæ Formicæ probat, inquiens:
" Et administra in
" principiis eius post sicut Lactucã & Nenuphar, & Semperuiuam
" & Volubilem, & Portulacam. Adeoq; Auicenna sibiipsi pugnat, nam paulo ante dixerat, q̃ ea quæ debetur Erysypelæ humectatio sit fugienda in curanda Formica corrosiua, mox tamen lactucam, Semperuiuam & Portulacam iubet adhiberi, quæ Galenus lib. xiiij. Therap. Meth. cap. iij. ad Erysypelæ quidem curationẽ cõmendat, in secundo uero ad Glauconem in Herpete exedente, propter eorum humiditatem censet euitanda. Itaq; iam satis constat, Auicẽnam Erysypelam pro Formica, et e regione Formicam pro Erysypela, nõ sine magna confusione, accepisse: siquidẽ quæ erant Erysypelæ remedia refrigerãtia & humectantia, ea Formicæ corrosiuæ adaptauit: quæ uero Formicæ competebãt, exiccantia scilicet, hæc retulit ad Erysypelam, tantus est Auicenna Medicinæ magister. Nec minori, sed aliquanto maiori in Pruna & Igne Persico usus est confusione Auicenna: nam quid sit Ignis Persicus, apud eundem nõ satis constat. Aliquando enim ipsum ex sanguine crasso & Melancholicó docet generari, ut facit Fen iij. Canon. iiij. tracta. i. cap. i. iis uerbis: At uero a sanguine grosso malo fiunt species exiturarum malarum, Nam si eius malitia uehemens fuerit

& ipsius

& ipsius adustio, proueniet Erysypela, & eueniet cõbustio & crusta, & deterior est, Ignis Persicus. Aliquando uero ex bile flaua, ut errore præcedenti indicauimus, constare affirmat. Insuper Ignem Persicum nunc idem genus facit, ut uere est cum Pruna, sicut Fen iiij. Canon. iiij. tracta. i. cap. ix. ubi ita scribit: Hæc duo nomina ab soluta sunt super omnem pustulam corrosiuam uesicantem, adurentem, faciente accidere Escaram, qualem facit accidere combustio & cauterium. Nunc uero diuersum a Pruna, ut cum eodem loco ait: Ignis Persicus est magis Cholericus, Pruna uero magis Melancholica. Quandoq; etiam trahit ipsum ad Formicam corrosiuam, sicut cum eodem loco scribit: Et quandoq; absoluitur nomen Ignis Persici de illis, super quo est illic pustula de genere Formicæ comestiuæ, adurans, uesicans, in qua est aliquid ambulans. Interdum ad Formicam Miliarem transfert, ut cum capite prædicto inquit: Et quandoq; sunt cum Formicæ speciebus & Miliaris malæ, febres uehemẽtis caliditatis, pernitiosæ. Quasi apud ipsum Auicennã Ignis Persicus & Formica Miliaris nõ differrent. Neq; multũ referat, utrum Ignis Persici uel Formicæ Miliaris signa manifestet, idem quoq; Auicenna Fen iiij. Canon. iiij. tracta. primo, capite primo de apostematibus & pustulis, Ignem Persicum non Formicæ Miliari, sed potius Erysypelæ in naturæ uicinitate consociat, dum ita scribit: At uero ex sanguine grosso & malo fiunt species exiturarũ malarum, nam si eius malitia uehemens fiat, & ipsius adustio proueniet Erysypela, & eueniet cõbustio & crusta, & deterior ea est, Ignis Persicus. His uerbis Auicenna Ignem Persicũ facit nõ modo in materia, sed etiam in forma cum Erysypela communicare: neq; hoc in loco nominati ab eo Erysypela & Ignis Persicus morbi, aliter differunt, nisi quod alter altero deterior est. Iam cum manifestum sit Ignem Persicum seu Prunam Auicennæ non satis fuisse cognitũ, nihil mirum, si statim in initio curationis erret, uenæ sectionem ob id conferre docens, ut sanguis euacuetur biliosus. Qui error cum præcedenti errato satis superq; sit impugnatus ideo hic plura non addemus. Plura tamen si qui cupiunt, Leonicenum, nunquã satis laudatæ eruditionis hominem, legant. Animo expendant iam studiosi ueritatis, quantæ in Auicennæ Canonibus subsint tenebræ, quantæ deniq; errandi occasiones, quãdo uix duæ sint paginæ, in quibus hic homo nõ mox sibi pugnantia scribat, quod utinam aliquando animaduertant, qui eundem satis temere Medicinæ principem statuunt.

ERROR XLVIII.

Errat Auicenna plane infantiliter in curatione Althohoin, id est, Bubonis pestiferi, remedia reprimentia adhibenda docens.

Satis notum est ex iis, quæ in errorem quadragesimum sextum annotauimus, Althohoin apud Auicennam esse Carbunculum seu Anthracem, & eum maxime qui pestilentiæ tempore in inguinibus, quæ Græci Bubones appellant, oritur. Id quod etiam indicant uerba Auicennæ, quæ scribit Fen iij. Cano. iiij. tracta. primo, cap. xvij. inquiens: Antiquissimi Medicorum nominauerũt eum nomine, quod translatum est in Arabico Althohoin, omne apostema existens in membris glandulosæ carnis. Præterea Althohoin Auicēnæ esse Bubonem pestiferũ, facile deprehendet, quisquis eiusdem de Althohoin uerba cũ iis, quæ Paulus Aegineta de Bubone scripsit, contulerit: sunt enim eadem quasi remedia, quibus Auicenna Althohoin, & Paulus Bubonem curat. Βουβῶνας uero omnium generum præter naturam tumores in quacunq; corporis parte factos, Græci quondam uocabant. Paulatim deinde ad certa aliqua genera contracta fuit uox, priuatimq; dicti Bubones, qui aut offensa propinqua parte, aut hulceribus aliis, aut doloribus sine periculo plerunq; adnasci consueuerũt. Aut qui per pestilentiã in febribus præsenti periculo ingruere solēt in inguinibus, alis, colloq;. Hinc Paulus iuxta duplicem etiam Bubonem, alterũ qui fit a caussa extrinseca, atq; adeo ex sanguine nõ necessario maligno: alterum qui fit, ut diximus, ex materia uenenata, tempore præcipue pestilentiæ, suam quoq; curationem distinxit. In primo quidem Bubone inchoante, Paulus utitur refrigerantibus atq; adstringentibus medicamentis, ueluti spongia ex Pusca, & lana ex uino & oleo acerbo, uel Rosaceo, uel melino, uel Lentiscino, uel Myrtino: nullum enim ex his in tali Bubone periculum imminet, ut quiuis artis Medicæ peritus intelligit. In secundo uero refrigerantibus atq; adstringentibus, reprimentibusq; remediis nequaq̃ utitur. Secutus in hoc Galenum, qui libro xiiij. Therap. Methodi cap. x. de Carbunculi pestilentiæ tempore exorti curatione in hũc modum scribit: Imponi autem sibi laborans particula quod ad inflammationem spectat refrigerantia desyderat. Cæterum propter humoris crassitudinem, atq; etiam malitiam nec fluxionẽ auertere

poteris

poteris: et si quando id feceris aliud quippiam, quod in alto sit corpore offendes. Galenum quoque imitantur omes nostræ ætatis Medici, qui Bubonibus istis nullo pacto refrigerantia, reprimentiaque medicamenta, sed calida potius & digerentia, discutientia ue adhibent, probe intelligentes reprimentia medicamina ad interiora impetum uenenatorũ humorum uertere. Hoc uero non animaduertens Auicenna, nulla adhibita distinctione, remedia ex reprimentibus adhibet in principio ad Althohoin, id est, Bubonem pestiferum, quibus nihil potest in hoc malo esse periculosius. Auicennæ hæc sunt uerba: Althohoin uero ipsum, & quod currit cursu „
eius de eis quæ nominata sunt, curetur in principio cum eis, quæ „
constringunt & infrigidant, cum spongia infusa in aqua & aceto, „
aut in oleo Rosarũ, aut oleo de pomis, & arbore Masticis, aut oleo „
de Myrto, ista fiunt in principio. Quibus uerbis manifestum sit, „
Auicennam hæc remedia accommodare Buboni pestifero, quæ Paulus ei qui a caussa primitiua, seu extrinseca oritur, adhibuit, ita ut iam satis constet, Auicennam sua fere omnia utcũque sine iuditio ac delectu corrasisse, quando remedia quæ huic debentur morbo, alteri apposuit, adeo ut præter confusum quoddam chaos in authore hoc nihil ostendere possis. Mirum igitur est, cur Canonem, quem Fen prima, Canone primo, capite primo ponit, nõ animaduerterit, quo innuit in omnibus apostematibus calidis adhibenda esse in principio, quæ repellant & infrigidẽt, demptis iis quæ sunt de materiis, quas principalia membra expellunt. Quis est uero qui nesciat cerebri emũctoria esse Adenes quæ sunt collo: cordis, quæ sub alis: hepatis autem, quæ sunt in inguinibus? Proinde nunquã licet Medico, his reprimentia adaptare medicamenta, maxime in pestiferis Bubonibus, quando alias ad nobiliora membra, quæque in alto corpore sita sunt, humores detruderentur, quod non sine magno ægri pernitie fieret. Non desunt tamen, qui in Auicennæ excusationem dicant, quod uidelicet uoluerit non super ipsum Althohoin, sed potius partes ipsi uicinas, ne corruptio perambulet, reprimentia imponi medicamina. Quibus respondeo, in hoc genere morbi præstare semper nõ solum ad locum affectum, sed etiam proxima tabem pestiferam quantũ fieri potest euocare. Si enim a locis circunstantibus repercutiatur, quantum ab extrinsecis partibus, ignobilioribusque mali depelletur, tantum ad intrinseca, & plerunque letalia detrudetur. Illud denique in pestilentia obseruatum est, quanto plures cutis exterioris partes afficiuntur, tota ui

noxia foras prodeunte, tanto minus subesse periculi, sicut ubi unū solum locum occupauerit Carbunculus, ægri salus pene desperata est. Non est ergo, quod Auicenna ab errore excusari queat.

ERROR XLIX.

ABerrant nostræ ætatis Medici, immodicis medicamentis purgantibus febricitantes, tertiana maxime correptos febre, excarnificantes, cum alterantibus uti remediis, iuxta Galeni placita, magis consultum sit.

Nemo est qui ignorat, q̃ omnes ferme nostri seculi Medici id maxime conentur, ut in Febribus intermittentibus, tertiana etiam exquisita, non semel, sed iterum atq; iterum purgantes medicinas propinent deuorandas. Id quod ipse quoq; olim, nō sine maxima corpusculi iactura, expertus sum. Quam uero erroneum sit, primum ueterum testimoniis, deinde etiam ratione una aut altera demonstrabimus. In primis itaq; inter Latinos occurrit Cornelius ›› Celsus, qui libro secundo, capite undecimo ita scribit: Ergo nun- ›› quam in aduersa ualetudine medicamentum eius rei caussa recte ›› datur, nisi ubi is morbus sine Febre est. At ubi Febres sunt, satius ›› est eius rei caussa cibos potionesq; assumere, qui simul & alant, & ›› uentrem molliāt. Oribasius quoq; in Medicinæ Compendio ait: ›› Crudi autem existentes humores, antequam incipiant generare ›› ægritudines, caute sunt euacuandi, iam autem Febrientes nullo ›› modo. Galenus etiā libro primo Artis Curatiuæ ad Glauconem, cap. ix. de tertianæ exquisitæ curatione in hunc modum scribit: ›› Marinæ autem aquæ, salsæ, nitrosæ, atq; sulphureæ plus quidem ›› bilis educunt, sed multo minus q̃ potabiles prosunt. Præstat uero ›› neq; ipsas utiles dicere, quandoquidem plus qualitate nocent q̃ ›› euacuationibus iuuent. Equidem noui quendā corrupto iuditio ›› iisce balneis uti persuasum, deinde extenuato corporis habitu, ad ›› tantam uenisse perniciem, ut tabe consumptus interiret, reliqua ue ›› ro uictus ratio ad bilem etiam excernendam exhibeatur. Semper ›› autem oportet contrarias qualitates illis quæ præter naturam in- ›› ualuerunt opponere, cum hoc multo plus iuuet, q̃ quomodolibet ›› euacuare, sed neq; hoc ipse nouerat, neq; ab alio docente didice- ›› rat. Quibus sane uerbis Galenus manifestissime docet in tertiana

Febre, id magis conari debere Medicum, ut cõtrariis qualitatibus Febrem oppugnet, q̃ ut quomodolibet euacuet, quando euacuationes istæ subinde plus qualitate noceãt, q̃ expurgando prosint. Proinde, si aquæ salsæ & nitrosæ tantum huic, de quo scribit Galenus, obfuerunt, ut ad tabem peruenerit, cur nõ idem deiectoriis medicamentis, iisq́ꝫ immodicis, fieri posset? quæ certe prædictis pariter multum bilis educunt, attamen qualitate sua nõ minus obsunt. Et fuerunt non pauci, quos Medici hoc pacto ad tabem deduxerunt. Hinc ut in exhibendis purgatoriis medicamentis, in acutis morbis, cautos redderet Medicos Hippocrates, ita prima Aphorismorum xxiiij. præcepit, ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσιν ὀλιγάκις καὶ ἐν ἀρχῇσι τῇσι φαρμακίῃσι χρέεσθαι, καὶ ταῦτα προεξευκρινήσαντας ποιέειν. Id est, In acutis passionibus raro, et in principiis medicinis purgantibus uti, & hoc cum præmeditatione faciendum. Neq́ꝫ tamen temere id fecisse Hippocratem constat, quando ut Galenus in eius Aphorismi explicatione scribit, neq́ꝫ periculum minimum in morbo acuto, uti purgante medicamento, cum omnia id generis sint potentia calida: Febris uero quatenus Febris est, & sui ratione nedum calefacientibus atq́ꝫ exiccantibus, sed potius contrariis, hoc est, humectantibus et refrigerantibus egeat. Quare ut paulo post ait Galenus, si exhibetur medicamentũ purgans, oportet consyderare, an maior ex noxiorum humorum euacuatione fiat utilitas, q̃ consequatur detrimentũ. Erit autem utilitas, si absq́ꝫ molestia oĩs humor noxius & infestans euacuetur: ut uero hoc fiat, primo oportet consyderare, nunquid æger idonee se ad huiusmodi purgationem habeat. Sed quia calidi & sicci ut plurimum tertiana Febre corripiuntur, ob id etiam reliquis minus, ut tali maxime apti, ad purgantia medicamenta idonei erunt. Præterea si Galeno credimus lib. x. Therap. Metho. cap. v. inedia calidis & siccis corporibus maxime noxia est. His uero qui in calida et sicca æstate Febre laborant, quæ scilicet ex ustione, aut labore immodico, aut uigiliis, aut comprehensis iam animi motibus sit contracta, non tantum noxia est, sed si quicquã aliud plane perniciosa, quippe uel in Febres ardentes ex ea incidunt, a quibus nisi prius mors occupet, in Hecticas migrant, atq́ꝫ ab his in Marasmum, uel protinus ardentibus præteritis in Hecticas. Quod si itaq́ꝫ calidas & siccas naturas tantum malum ex inedia corripit, cur idem non & ab immodicis deiectoriis medicamẽtis, quæ subinde inedia multo magis corpus

exhauriunt, cōtingeret? Porro cum curatio tertianæ & omnium quoq; Febrium putrescentium in hoc sita sit, ut humores noxii Febres facientes euacuentur, & calor qui præter naturā inualuit, expugnetur, calor autem in tertiana multo humoribus noxiis maior sit, ideo in eiusdem medicatione, ut antea ex Galeni quoq; decreto diximus, Medicus magis ad cōtrariam qualitatē expugnandam animum uertat, q̄ ut quomodolibet euacuet. Quod nō ideo dixerim, quasi in uniuersum febrientes purgatoriis medicamentis non esse tentandos putem, quando euacuatio per eadem commode facta, iuxta Galeni etiam sententiam, a ratione nō sit aliena. Hoc unum aūt moneo, ne iterum atq; iterū adhibeatur, atq; hoc pacto ægrum ad tabem usq; perducat. Et id uoluit quoq; Auerrois libro vij. colliget, cap. xi. in hunc modum scribens: Hæc Febris si fuerit pura tertiana, erit secura & absq; periculo. Et scimus certissime, quod natura habebit dominiū super hunc humorem, & propter hoc non debemus eum mouere cum medicinis attractiuis, sicut est Scammonia, eo quod rectificando eam quantum plus possumus, semper membris principalibus habet inducere nocumentum, & propter hoc uirtutem debilitat, & auget etiam caliditatē febrilem & siccitatem suam. Et si aliud non induceret nocumentum, nisi conamen surgendi & decumbendi, modicum nō inueniretur, quia complexio inde supercalefit et debilitatur. Sed apparente signo digestionis, non est malum, dare aliquam medicinam attractiuam in hunc modum, ut des ea quæ habent lenire materiā & humectare. Proinde diligenter admodum Medicæ professionis candidati, ista animo perpendant, nec plus æquo ad purgatoria medicamenta febrientibus propinanda sint propensi, sed alterantibus etiam remediis aliquem esse in iis curandis locum sinant.

ERROR L.

Deuiant a uero nostri seculi Medici, qui febrientibus balneo interdicunt, cum tamen ueterum testimoniis ad Febrium curationē balneo commode adhibito, nihil sit utilius.

Mirari profecto satis non possum, quo pacto magna Medicorum nostri temporis pars in eam deuenerit insaniam, ut febricitantes omēs, tertiana etiam exquisita correptos Febre, a balneo penitus arceant

tus arceant

tus arceant, cum tamen id nullius authoritate, nec ratione aliqua ualente ratum sit. Razam fortassis obtrudent, qui tracta.x. cap.iiij. de Cura tertianæ Febris in hunc modū scribit: Cum Febris ægrū dimiserit, adhuc eodem regimine quo prius, post Febrem per tres dies erit regēdus. Quibus trāsactis, pullina caro aut hedina danda est. Interim tamen a balneo & sole & uino abstinendus est. In quibus uerbis Razes insinuat, in tertianis Febribus etiam post depugnatam iam Febrem non esse balneandum, at q̃ stolide, satis indicant ea quæ docet Galenus libro primo Artis Curatiuæ ad Glauconem, cap.ix. de Curatione Tertianæ exquisitæ ita scribens: Balnea uero calida ex aqua potabili prosunt, tum quia aliquid bilis educunt, tum etiam quia sua qualitate plurimum iuuant, nam huiuscemodi balnea humectant, & potentia refrigerāt. Et paulo post At qui balneis admodum delectantur, si etiam bis in die lauari permiseris, non aberrabis, sed illud semper habeto in memoria, ut in tempore id faciant: si uero etiam coctionis signa ostendantur, tūc etiam si sæpius laueris, nihil deliqueris. Quibus utiq; uerbis Galenus edocet, balneum in Tertiana exquisita non solum post concoctionem, sed etiam statim circa initia esse utile, id quod iis uerbis indicat, Si uero coctionis signa ostendantur, tunc etiam si sæpius laueris, nihil deliqueris. Quasi dicat, ante concoctionem semel aut bis, si delectentur, in die tuto lauari possunt, concoctionis autem notis apparentibus, si sæpius etiam lauentur, nihil oberit. Quod clarius ostendit capite sequenti de Tertianæ notæ curatione, eandem ad exquisitæ curationem comparans, dum inquit: In tertianis uero non exquisitis neq; statim circa initia balneare expedit, quemadmodū in exquisitis intellige, sed cum primū coctionis signa apparuerint. Conuenit aūt ideo Febribus, tertianæ pręcipue, balneū, eo q̄ ut Galenus ait, potentiam humectat atq; refrigerat, αἱ ὑγραὶ δὲ δίαιται, Hippocrate scribēte, πᾶσι τοῖσι πυρεταίνουσι ξυμφέρουσι, Id est, Victus autem humidus febricitantibus om̄ibus confert. (Pri. Aph. ij.) Quod uero balneum aquæ dulcis, de quo uniuerso hoc errore nobis mentio est, non solum humectet, uerum etiam refrigeret, præter Galenum etiam ostendit Hippocrates libro secundo de Ratione uictus sic scribēs: Dulcis aqua madefacit & refrigerat. Et præter iam dicta Galenus lib.x. Therap. Metho. cap.vij. Soliū aquæ dulcis etiā recenset inter remedia, quæ extrinsecus admota, corpus refrigerant & humectant, ait enim: Extrinsecus corpori accedunt tum aer ipse qui nos ambit, tum pharmaca, quæcūq; hu

mectandi refrigerandiq; uim obtinent, & tertiũ præter hæc, dulcis aquæ solium. Id quod facit libro quoq; undecimo, cap. x. His omnibus accedunt & ea, quæ scribit Alexander Græcus libro secundo, cap. ccvi. de balneo dicens: Didicimus quia balnea de dulci aqua quæ fiunt, infrigidandi & humectandi uim habent atq; uirtutem: infrigidant enim interiora. Si itaq; balneum refrigerandi & humectandi uim habet, ut ueterum testimonio probauimus, quid est cur id suo tempore febrientibus accõmodare uereamur? cum sua qualitate Febrium naturę in uniuersum repugnet? Quod autem in reliquis quoq; Febribus, præter tertianã, balneo uti conferat, docet Galenus etiam, qui lib. x. Therap. Metho. cap. x. Febribus esse utile balneũ & per se & ex accidenti scribit. Nam cum uacuatio quidem excrementorum omni Febri utilissima sit, & in balneo necessario ob æqualem per omne corpus calorem, exiguorum meatuum rarefactio, densatorum uero fusio, atq; adeo tandem excrementorũ multa euacuatio succedat, consequitur & balneum prodesse. Hinc lib. ij de Tabe, cap. ij. inquit: Earum autem Febrium, quæ ob humores putrefactos fiunt, post humorum coctionem, sanatio est balneum. Hippocrates deniq; non solum in tertiana, sed & quartana Febre balneandum esse docet libro secundo & tertio de morbis. Celsus quoq; nõ uno in loco balneandum esse admonet, ut hoc pacto frigus Febriũ præueniatur. Auerrois item lib. vij. colliget, cap. x. dicit: Et scias quod balneũ in declinatione Febrium collaudatur, quoniam superfluitates euacuat subtiles. Nec Auicenna iuniorum Medicorum princeps nostræ sententiæ repugnat: is enim in cura tertianæ, post coctionem tamen, adhibet balneum. Proinde ex iis dilucidum admodum est, aberrare Medicos nonnullos, qui Febribus occupatos a balneo penitus arcent, nulla alia ratione moti, quantum ex Valesco deprehendere potui, qui una cum Sophistis insigniter delirat, nisi quod arbitrentur sufficere hodiernis temporibus sudorẽ in fine Paroxysmi factum. Ne uero quis me per calumniã reprehendisse Valescum suspicetur, ecce eius uerba quæ scribit lib. vij. cap. vij. subiiciam: Antiqui, ait, post digestionis signa balneabãt in aqua dulci tepida, & ualet eis, ut uult Galenus. Iam autem sciunt uulgares, quod uera breuis est terminationis, ideo nunc tales non ponuntur in balneo, sed sufficit eis quod sudent in fine Paroxysmorum. Quibus Valesci uerbis quid stultius esse posset, non uideo. Etenim si balneum febrientibus, ut fatetur, confert, quid est cur id non adhibeat?

neq; enim

neq; enim Medicus censeri debet, qui commoda auxilia ægro denegat Ridiculum præterea est, non balneandos tertiana exquisita laborantes, ideo quia breuissima esse soleat, quasi Hippocratis seculo breuis nō fuerit tertiana, qui tamen iiij. Apho. lix. ita scribit, τριταῖος ἀκριβὴς κρίνεται ἐν ἑπτὰ περιόδοισι τὸ μακρότατον. Hoc est, Tertiana exquisita septenis circuitibus, quod longissimū est, iudicatur. Verum nec hoc nomine a balneo prohibuit correptos tertiana, sicut in superioribus uisum est. Multo autem ridiculosius est, quod ait hodie non balneandos esse, quia sudent in Paroxysmi declinatione. An Hippocratis Galeniq; temporibus nō sudasse febrientes putat Valescus, aut naturæ ordinem inuersum suspicatur? Verum hac ratione tanti uiri Febricitantibus balneo non interdixerunt, ob id nec Valescus, nec alius quisquam istis uiris multo inferior iure interdicere potest.

ERROR LI.

ERrant nostro tempore Medici non pauci, iuxta sanos atq; ægros immodicis deiectoriis medicamentis excarnificantes, adeo ut quidam ne infantes etiam adhuc in cunis uagientes, ab istis immunes esse permittant, tanta est illorum inscitia, seu ut rectius dicam, sæuitia.

Scio quos hoc loco notem, nec enim omnes a me perstringuntur, sed ii tantum, qui in quouis affectu purgantibus medicinis uti commode posse putant, & qui hoc pacto omne morborū genus deuitandum esse existimant, nec aliud in ore habent magis tritum q̃ hoc unum, Purgatione opus habes, hoc em̄ remedio quicquid in corpore nocuum est abiges. Quantum enim a ueritatis semita aberrent, facile intelligent, qui Galeni uerba quæ lib. iij. Aphor. Commen. xv. in hunc scribit modum, diligenter expenderint. In siccitatibus superfluæ humiditates dissoluunt, per hymbres aūt intra corpus collectæ putrefiunt, nisi quis singulis diebus collectas exercitiis expurget. Quæ em̄ fit per balneas euacuatio, parua est, & solā fere cutem euacuat. Quæ autem sunt per carnem & partes solidiores dispersæ superfluitates, haud sufficienter ex balneis euacuant: neq; tamen ea quæ fit per purgantia pharmaca, superfluita

» tum euacuatio idonea est. Nam ualde indigentibus, & ex longis
» interuallis utilis est. Earum uero quæ quotidie generantur in cor-
» pore superfluitatum euacuatio minor est, q̃ ut exigat purgantis
» pharmaci operationem. Si uero quispiam uoluerit bis mense, aut
» semel saltem ea uti, ueritus ne superfluitatũ multitudo aggregetur,
» præter id quod nocebit, corpora etiam in malam trahet consuetu
» dinem. Perpendant, inquam, per Apollinem oro, aduersarii aurea hæc Galeni uerba, quando penitus illorum sententiam damnent. Non enim quibusuis purgantia medicamenta esse exhibenda docent, sed indigentibus tantum, neq; quocunq; tempore, sed ex longis interuallis: nam quotidiana in corpore humano superfluitatũ generatio multo minor est, q̃ ut quotidie aut quouis tempore purgans exigat pharmacum. Nec etiam omni mense: nam hoc pacto non solum nocebũt, sed corpora in prauam quoq; consuetudinem trahent. Quid ad ista respondebunt, qui non tantum semel aut bis mense, sed quauis etiam hebdomada bis aut ter, uel catapotia, uel eligma aliquod deuorandũ propinant? & iis etiam qui integra sanitate fruuntur. Proinde magis id conentur Medici, ut malorum humorum superfluitatumq; generationem prohibeant, q̃ ut semper euacuationibus immodicis sanos iuxta ægrosq; excrucient. Id quod docuit Galenus etiam lib. ij. de Potentiis naturalibus, cap. viij. contra Erasistratum disputans in eum modum:
» Sicuti igitur neq; cum iis qui de humorum generatiõe, de quibus
» cum non habeat aliquid aliud, uel parum uerisimile dicere putat,
» a se opus repellere fingens, quod de illis consyderatio nullam ha-
» beat utilitatem. Itaq; per Deos, quomodo quidem cibi in uentri-
» culo concoquantur, scire conducit, quomodo autem in uenis bi-
» lis generetur, superfluum est quærere, & de sola ipsius euacuatiõe
» cura habenda est, negligenda autem generatio, tanquam nõ mul-
» to melius existat, ne plus de ipsa generetur, statim ab initio prohi-
» bere, q̃ in eius euacuatione solicitari. Conueniet itaq; hoc unum anxie curare nostros Medicos, si nõ Erasistratii magis q̃ Galeniani esse cupiunt, ut humorum generationem, conuenientem præscribendo uictum, magis prohibeant, quã ut tot pharmacis enecent. Accedit omnibus, quod cum magna morborum quoq; pars ex indigentia oriatur, non tam procliues quouis momento ad purga-
ij. tória adhibenda medicamẽta esse decet, quando eosdem repletio-
Aph. ne ac nutrimento magis curare cõueniat, iuxta Hippocraticũ hoc
xxij. ὑπὸ πλησμονῆς ὅκοσα ἂν νοσήματα γένηται, κένωσις ἰῆται καὶ ὅκοσα

ὑπὸ κενώσιος, πλησμονὴ. καὶ τῶν ἄλλων ἡ ὑπεναντίωσις. Quod est ,,
Quicunq; morbi ex repletione fiunt, curat euacuatio. Et quicunq; ,,
ex euacuatione repletio, & aliorum cōtrarietas. In summa, quod ,,
exuperat, ablatio: quod deficiens est, adiectio sanat. Hinc libro de
flatibus recte a sene dictum est, ἰητρικὴ γάρ ἐστι πρόσθεσις καὶ ἀφαίρε ,,
σις, ἀφαίρεσις μὲν τῶν ὑπερβαλλόντων, πρόσθεσις δὲ τῶν ἐλλει- ,,
πόντων. Hoc est, Medicina appositio et detractio est, deficientium ,,
quidem appositio, redundantiū uero detractio. Lubens hic præ- ,,
tereo alia nocumenta, quæ frequens medicamentorum acceptio
in uentriculo, hepate, ac aliis membris procreat, quæ passim apud
authores inculcantur. Cæterū non desunt inter Medicos, qui non
solum ea ratione peccant, sed qui in eam etiam sæuitiam prorum
punt, ut infantibus adhuc pueris medicamenta deiectoria propi-
nent. Scythæ certe uerius q̄ Medici, contra omniū cum ueterum,
tum recentiorum præscriptū ætatem non animaduertentes. Cum Pri.
præcipue magnus ille Hippocrates moneat in purgationibus Aph.
ἐπιβλέπειν δεῖ τὴν χώρην καὶ ὥρην, καὶ ἡλικίην, καὶ νούσους, ἐν ᾗσι δεῖ, xvi.
ἢ μή. Id est, Inspicere oportere & regionem, & tempus, & ætatem ,,
& morbos, in quibus conueniant aut non. Quod autem purga- ,,
toriis medicamentis, quæ attrahendi uim habent, non sint tentan
di pueri, taceo infantes. Inter alia etiam docet Galenus libro nono
Therap. Metho. cap. xvij. dicens: Puerorū substantia omnium ,,
facilime digeritur ac dissipatur, propterea quod est omniū humi- ,,
dissima, nulla uero frigidior, quo minus uacuantis præsidii eget, ,,
cum habeat ex se ipsa, unde naturaliter uacuetur. Proinde multo ,,
prudentius Hippocrates sexto Epidemiorum docuit, ut si purga-
tione egeant pueri, tūc nutrix aliquid, quod aluum subducat, aut
animal e cuius lacte nutritur infans, comedat, hoc em̄ pacto recte Pri.
purgari puerū. Verba eius hæc sunt, γυνὴ, αἴξ, ἐλατήριον ἢ σι Aph.
κυον ἄγριον βεβρωκυῖα, τοῖς παιδίοισι κάθαρσις. Id est, Mulier, capra, ij.
cucumerem agrestem comedētes, pueris purgatio. Id quod etiam ,,
confirmat Galenus lib. iij. de alimentis, cap. xiiij. & lib. v. de Tuen
da ualetudine, haud aliter q̄ Hippocrates, purgandos esse pueros
docens. Quinetiam Paulus Aegineta libro primo, cap. vi. multo
rectius q̄ isti carnifices solent, adstrictum aluum puerorum cum
melle, quod cibo adiicitur, aut Resina Terebinthina deiiciendam
præcipit. At quid multis? Nulla profecto lex est, ut Plinius ait,

lib.xxix. capite primo, quæ puniat inscitiam capitalem Medicorum, nullum exemplum uindictæ. Discunt periculis nostris, & experimenta per mortes agunt, Medicoq; tantum hominem occidisse, summa impunitas est, quando Hercule in hac artium sola eueniat, ut cuicunq; medicum se profitenti statim credatur.. Verum iusto Dei iuditio ita fit, quando nulli penitus fides habeatur, apud magnates etiã atq; principes, q̃ huic uni qui cæteris garriendo, iactando, pollicendo, mentiendo, adulandoq; polleat, quiq; famam nouitate aliqua aucupare, atq; hoc pacto animas negotiari studeat. Docti interim ludibrio habentur, nec est qui eosdem admiretur.

TOMVS TERTIVS, CONTINENS ERRORES, qui ad Anatomiam spectant.

ERROR LII.

HAllucinantur Neoterici, Mundinum sequentes, meatum bilem ad intestina ferentem in omnibus esse geminum asserentes, quorum maior ad duodenum feratur, minor autem ad uentriculi fundum, ut ex calore bilis ad eum prouenientis, uentriculus ad concoquendum cibum fortiter efficiatur, cum tamen is in omnibus ferme unicus sit.

Mundini uerba de bilis anatomia, ne quis nostro Marte conficta suspicetur, hæc sunt: Alter magnus ramus fertur ad intestinum duodenum uocatum, & is dispescitur, quia ab ipso paruus admodum ramus oritur, qui uadit ad fundum stomachi ad confortandam digestiuam, & iste fuit paruus, ut expulsiuam stomachi superflue non irritaret uel stimularet, & istud est uerum, ut in pluribus. Aliquibus uero iste ramus maior est eo, qui uadit ad intestina prædicta. Quæ quantum in uniuersum a ueritate sint aliena, primum demonstrant ea quæ scribit Galenus lib. v. de Vtilitate Partium, cap. iiij. ubi docet, cur natura non æque meatum fecerit bilem importantem ad uentriculum, sicut ad duodenum: nam hoc nõ esse

naturæ

naturæ negligentiæ adſcribendum ait, ſed potius benignitati, quæ paruo cõmodo quod ex tali meatu uentriculus erat cõſecuturus, aliud multo maius incommodum uoluit euitare, continuam ſcilicet ciborum euomitionẽ, quos flauæ bilis acritudine uentriculus irritatus non poſſet, eo quo concoqui debent tempore, retinere. Item ea quoq; quæ ſcribit libro ſexto de Iuuamentis Membrorũ, capite tertio, dum inquit: Et non fuit curſus bilis flauæ ad uentriculum. Et libro ſecundo de Temperamentis, cap. vi. ubi meatum illum, per quem iecur bilem ad inteſtina euomit, non ſemper eſſe geminum, ut uidetur ſentire Mundinus, ſed aliquando ſimplicem eſſe ait. Verba eius hæc ſunt: Sed incidit hoc loco ſpeculatio quædam anatomica, quam aliqui Medicorum ignorantes ex Symptomatum diſſonantia, magnopere anguntur, dum parum intelligũt meatum illum, per quem iecur bilem in uentriculum euomit, aliis geminum eſſe, aliis unicum, id quod in quadrupedum diſſectionibus uidere licet. Ac plurimũ quidem unicus is eſt, in id inteſtinum quod Pylori et Ieiuni medium eſt, inſertus. Vel ſi geminus meatus ſit, in Duodenũ maior inſeritur, minor in fundum uentriculi paulo ſupra pyloron inuenitur, ſed tamẽ in pauciſſimis ſuperior pars maior, inferior minor. Cæterum quibus eſt maior, iis in uentrem quotidie non exiguum bilis effunditur, quam & euomant ante cibos oportet, & niſi id faciant, læduntur. Quibus autem unicus eſt omnino meatus, his tota bilis confluit in Ieiunum. Iſtis Galeni uerbis non ſolum Mundini ſententia confutatur, ſed & Carpi Mundinum defendentis. Is enim Commento duodecimo ſuper Mundinum, eundem ab errore uindicare ſtudens, ait ſe uidiſſe ad ſenſum, ita enim loquitur, meatum iſtum euntem ad uentriculũ, qui tamen erat minor alio tendente ad Duodenum, & talia tamen nihilominus ſana fuiſſe corpora, nec euomuiſſe quotidie. Nam eo quod aſtruit meatum illum, qui pertingebat ad uentriculũ, altero qui ad duodenũ tendebat, fuiſſe minorem, ſeipſum cõfutat, quando Galenus nõ omnes, quibus is bilis meatus ad uentriculum uadit, euomere dicat, ſed hos præſertim, quibus maior eſt, inquit em̃ Quibus eſt maior, iis in uentrem quotidie nõ exiguum bilis effunditur, quam & euomant ante cibos oportet. Quod & eleganti admodum hiſtoria idem Galenus cap. lxxiiij. Artis Medicinalis confirmat, in eam ſententiam ſcribens: Alterum uidi, cuius totus habitus pituitam præ ſe ferebat, quotidie tamen bilem rufam euomebat. Cenſui igitur inſpicienda alui excrementa, in quibus minimũ

„ bilis apparebat. Quare coniectura quadam cõprehendi eum mea
„ tum, qui biliosum egurgitat humorem, non minimã eiusdem par
„ tem ad imum uentriculi locum effundere. Interim quod dicit, non minimam eiusdem partem, subindicat maiorem bilis partem ad uentriculum promanasse. Hanc Galeni opinionem, probat recentiorum Medicorũ numen Auicenna lib. iij. Fen xv. tracta. primo,
„ capite primo de Fellis Anatomia, inquiens: Et pluribus nomini-
„ bus est meatus unus continuus cum duodeno. Et paulo post: Et
„ non fuit creata in pluribus fellibus uia ad stomachum, ut lauaren
„ tur humiditates cum Cholera, sicut lauantur humiditates intesti-
„ norum, nisi quia stomachus læditur per eas, & patitur nauseam, et
„ corrumpitur digestio in ipso, per illud quod miscetur cibo de hu-
„ more illo. Idem quoq; Fen prima Canonis primi, doctr. iiij. cap. i.
„ duas tantum bilis exponit commoditates: Vnam quæ est, ut ipse
„ ait, intestina a stercore, & uiscosa pituita abluere. Aliam intestina
„ & ani musculos pungere ac concitare, ut quid sit eis necessarium
„ sentiant. & egestiones emittant. Tertiam autem, quam Mundinus & sui sequaces fingunt bilis ad fundum uentriculi euntis commoditatem, ut scilicet concoctionem adiuuet, omnino Auicenna, ut teresq; omnes reticent. Accedit iis etiam, quod Galenus lib. iij. de Potentiis Naturalibus, cap. xiij. scribit, per idem collum uesicæ adiacentis hepati attrahi bilem & expelli, haud aliter q̃ uentriculi meatus superior, qui non solum cibos & potus ad ipsum perducit, sed etiam in uomitibus contrarium ministeriũ manifeste exhibet, quemadmodũ uuluæ collum idem quoq; est, per quod semen attrahit, & fœtum expellit. Proinde, nihil momenti habet Mundini figmentum, qui ad quandam distantiam uesicæ bilem deferentis collum idem unumq; esse asserit, at tandem bifurcari, hoc em̃ uerbo utitur, quando eadem ratione & collũ uuluæ esse bifurcatum cõueniret. Friuola insuper ratio est, quæ eundem, ut id assereret, mouit, nempe ut bilis ad fundum uentriculi transmissa concoctricem facultatem robustiorem, firmioremq; redderet. Non enim uideatur paruus igniculus sit necessarius illi membro calefaciendo, cui tot fornaces omentũ, lien, hepar, & ipsum præterea cor, principium et fons caloris naturalis, suũ calorem impartiũtur. Adeoq; magis hominum naturæ conuenit, ut is meatus unicus sit, q̃ geminus. Si uero geminus adsit, tunc naturæ multũ aberrantis est peccatum, haud aliter q̃ cum natura producit sex digitos, quod tamẽ rarissime contingit, quando in pluribus sortiatur finem, quem intendit.

tendit. Et si aberrare in gemino meatu producendo naturam usu ueniat, tunc conuenientius est maiorem ramum ad duodenũ per uenire, & minorem ad uentriculi fundum transmitti, ita enim minus ei officit. Si autem maior ad uentriculi fundum pertingat, tũc a bilis flauæ acritudine irritatus, uentriculus cibum, quousq; concoquatur, retinere nullo pacto potest, sed eũdem mox fere assumptum euomit. Itaq; ut finem faciamus, non in omnibus geminus est bilis meatus, ut Mundinus sentit, sed plerunq; unicus. Quod si uero geminus fiat, maiorq; ad uentriculũ ueniat, certum est, continuam ciborum accidere euomitionem, quamuis minore etiam huc pertingente meatu, in quibusdam hoc itidem contingat, nec hoc naturæ peccatum ullis remediis corrigi potest, adeo ut miserrimæ deploratæ conditionis homines, quibus id mali accidat, appellari queant. Itaq; non est quod ea in re quicquam auxilii polliceatur Medicus.

ERROR LIII.

ERrant ex iunioribus nonnulli, ac sensui & experientiæ repugnant, qui stercora suum esse, ita enim loquuntur, seu formam substantialem in stomacho, accidentalem uero, hoc est, colorem & figuram, in intestinis suscipere contendunt.

Iacobus Forliuiensis secunda particula Aphorismorum in prima conclusione sua, quæstionis in qua quærit, quo in loco fex uel egestio seu stercus suam recipiat formam, in eum modum scribit: „ Stercoris forma substantialis in corpore naturaliter disposito, & „ debite recto acquiritur in stomacho. Secunda uero conclusione „ ita: Separatio & depuratio fecis a chylo & accidentalium disposi„ tionum acquisitio, quibus fex a chylo discernitur, acquirit in inte„ stinis. Quibus uerbis manifestissime innuit, stercora suam formã substantialem seu essentiam prius in stomacho, ac deinde accidentalem in intestinis suscipere. Si enim in intestinis solum per separationem atq; depurationem, ut ipse ait, a chylo fiunt stercora, certo certius est, eorundem essentiam in uentriculo prius esse procreatam, alias enim a chylo iam segregari non possent. Ita autem sentire Iacobum, tertia eius conclusio clarius indicat, quam & probabiliter posse sustineri, inquit: Est autem hæc aliquando fex, tam quo

„ ad substantialem, q̃ quo ad accidentalem formam in intestinis fit. Quibus iterum uerbis indicat, rarissimum esse, ut stercora utranque formam in intestinis suscipiant, quod q̃ falsum sit asserere, paulo post ostendemus: nec em̃ raro, immo semper in sanis hominibus, secundũ utrasque formas in intestinis stercora fiunt. Effinxit autem Forliuiensis has conclusiones ideo, quia arbitratus est sese hoc pacto principem suum Auicennã ab errore uindicare posse, ac Galeno facere concordem, quasi prima esset ex Auicennæ, secunda uero ex Galeni sententia excogitata, nec una alteri pugnaret. Auicennæ autem fuisse sententiam, stercora generari in stomacho, ex eiusdem uerbis, quæ scribit Fen xvi. Canon. iij. tracta. primo, ca
„ pite primo aperte colligitur: Penetranti enim, inquit, in Meri non
„ attribuitur ex uirtutibus naturalibus, nisi uirtus una. Penetrans
„ autem in intestino, primo patitur a duabus uirtutibus, quarũ una
„ est expulsiua, quæ est in stomacho, & altera est attractiua, quæ est
„ in intestinis, & adiuuat eam fex quæ prouenit propter summam ci
„ bi, & fit facilis propter illud expulsio per uiam temperatæ amplitu
„ dinis. His postremis uerbis quid manifestius est, q̃ Auicẽnam sentire, fecis seu stercoris generationem esse in stomacho? quando dicat ui attractiua intestinorũ, fecem a stomacho expulsam, attrahi. Verum erronea hæc est in uniuersum sententia, ex Galeni nanque ac probatissimorum Medicorum mente, stercora non fiunt in uentriculo, sed in intestinis gracilibus per alterationem, quæ ad substantiam terminatur, generantur. Proinde etsi materia, ex qua fit stercus, in uentriculo gignatur, plurimamque prius in ipso alterationem habeat, nondum tamen est stercus, donec ad tenuia intestina proueniat: sicuti & materia urinæ, aquosa scilicet superfluitas, & ipsa in uentriculo ex cibis & potibus generatur, quæ est etiam materia sudoris, non tamen propterea dicimus, aut urinam, aut sudorem suam formam substantialem in stomacho, sed illam in uenis, seu, ut Theophilo placet, in renibus, hunc uero in membris suscipere, ad quæ aquosa illa superfluitas una cũ sanguine delegatur. Hanc porro esse Galeni sententiam, testantur ea quæ retulit lib. iij.
„ de potentiis naturalibus, cap. vij. in hũc modum: Ostensum siqui
„ dem & prius est, quod nihil subito in contrariam uertitur qualita
„ tem. Quomodo igitur panis fit sanguis? Quomodo autem Beta
„ & Faba, uel aliorum aliud quidquam, nisi prius alteram susceperit
„ alterationem? Quomodo autem stercus in subtilibus intestinis su
„ bito fiet? Quid enim istis fortius existit ad alterationem, q̃ ea quæ

in uentri

in uentriculo sunt? Nunquid tunicarũ multitudo, uel uicinorum ,,
uiscerum iuxta positio, uel moræ tempus, uel natiua quædam in ,,
intestinis caliditas, atqui in nullo istorum intestina uentriculum su ,,
perant. Et quæ scribit libro eodem, cap. xij. dicens: Neq; em̃ cibi ,,
quidem pristinam permutant qualitatem ita celeriter, ut cum in te- ,,
nuia inciderint intestina, stercus fiãt. Ex quibus Galeni uerbis ma ,,
nifestissimum fit, stercora in intestinis tenuibus fieri, non quidem per separationem & depurationem a chylo, ut Forliuiensis putat, sed alterationem magis, quæ ad substantiam terminatur, id quod insinuat iis uerbis, Neq; enim cibi pristinam permutãt qualitatem ita celeriter, ut cum in tenuia inciderint intestina, stercus fiant. Si itaq; nõ celeriter in tenuibus intestinis cibi permutantur in stercus, ergo multo minus in uentriculo. Quod deniq; stercus non fiat in uentriculo, ita colligitur: Si stercus gigneretur in stomacho, tunc homo quotidie uomeret stercus, quotidie singultiret, nã tale quid accidit Ileosis, non alio profecto nomine, nisi quia stercus ascendit ad uentriculum. Id quod testatur Galenus libro septimo, Aphoris morum, Cõmento decimo, ita scribens: In Ileis nihil exit per infe ,,
riora, et hoc est proprium inseparabile passionis. Vomitus autem ,,
nõ semper adest, sed quando exitiales sunt: & si uehementius dis- ,,
torqueantur, stercus eis ascendit atq; singultiunt. Itaq; si ea sympto ,,
mata stercus ascendens ab intestinis ad uentriculũ efficere potest in Ileo, cur non eadem efficeret in stomacho genitum ac procreatum? Præterea si in stomacho generaretur stercus, necessariũ non foret, quod in Ileo stercus ad proximiores superiacentium intestinorum partes expelleretur ad uentriculum, adeoq; totum tenue intestinum pertransiret, quando prius suam in eo habuisset generationem, quod tamen fieri Galenus libro tertio de Potentiis Naturalibus, cap. xiij. docet. At satis ea de re dictum. Plura si legere desyderant studiosi, adeant Epistolam Leoniceni, uiri præcellenti eruditione præditi, quam scripsit ad Franciscum Tottum Lucensem. Nos compendio rem uniuersam attigimus.

ERROR LIIII.

HAllucinatur Auicenna, ac post eum non pauci iuniores Medici, Pyloron seu Portonarium uulgo uocatum, a Duodeno nominato non distinguentes, sed inter intestina connumerantes.

Auicennam Portonarium inter intestina connumerare, nec a duodeno uocato intestino distinguere, euidentissimum fit ex iis, quæ scribit Fen xvi. Canon. iij. Tracta. primo, capite primo, in hunc modum: Et intestinum duodenum continuatum est fundo stomachi, & habet orifitium sequens stomachum, & nominatur Portonarius. Et iterum paulo post: Duodenum dictum est, quoniam longitudo eius est huius quantitatis, duodecim digitorũ habentis ipsum, & eius quidẽ amplitudo, est amplitudo orifitii eius, quod nominatur Portonarius. Hunc deinde imitati sunt iuniores ferme omnes, Portonarium inter intestina collocarunt, nec diuersum esse a duodeno affirmarunt, non animaduertentes, alibi contrarium scripsisse Auicennam. Verum, ne quis me ista effinxisse existimet, ex multis unum aut alterum talia asserentem, in medium producam. Valescus enim lib. iiij. cap. xxij. de anatomia intestinorum differens, ita scribit: Sunt ergo tria intestina tenuia, & ista sunt superiora. Primum uocatur Portonarium siue duodenum. Quid istis uerbis apertius? Item Iohannes Matthæus de Grado, capite undecimo in Commentariis suis super nonum. Razes fere ad uerbum Auicennæ imitatus sententiam, idem sentit, dicens: Primum intestinum dicitur duodenũ, quia est longum, extensum longitudine duodecim digitorum in transuerso, & huius intestini orifitium primum terminatũ ad stomachum, ut ad fundum eius, dicitur Portonariũ. In quibus uerbis liquido apparet, Matthæum de Grado Portonarium facere partem duodeni, eius scilicet orifitium. Huius erroris nec expers fuit Cornelius Celsus lib. iiij. capite primo in hunc modum de Pyloro scribens: Inde ima uentriculi pars paulum in dexteriorem partem conuersa, in summum intestinum coartatur. Hanc iuncturã πυλωρόν Græci uocant, quoniam portæ modo in inferiores partes ea, quæ excreturi sumus, emittit, ab ea Ieiunum intestinum incipit. Quibus uerbis Celsus manifeste admodum docet, Pylorum primum esse intestinũ, nec quicquam a duodeno differre. In eundem errorem lapsus est & Alexander Benedictus, multæ eruditionis uir, Celsum profecto imitatus libro secundo suæ anatomices cap. viij. inquiens: Huic, ieiunum intelligit, demum ea parua iunctura alligata est a media fere uentriculi parte, parum in dexteriorem partem conuersa, πυλωρόν Græci uocant, quoniam portæ modo in inferiores partes, quæ excreturi sumus emittit, cæterisq; intestinis arctius. Ad hanc portam fellis meatus pertinet unus, eadem de caussa, hæc

duodecim

digitorum mensuram continet. In iis uerbis bis lapsus est Alexan
der. Primo, quod Pyloron, ad imitationem Celsi, inter intestina
connumerat. Secundo, quod Celsum iterum secutus ad uerbum
usq;, adserit idcirco Pylorum hoc nomen apud Græcos sortitum,
quoniam portæ modo per partes inferiores ea, quæ excreturi su-
mus, emittit. Neq; enim ad hūc finem intestina, præsertim tenuia,
a natura sunt facta, ut per ea excremēta alui inferioris emittantur,
sed potius ut sint instrumēta ciborum deductionis, qui per uenas
Mesaraicas nominatas ad hepar debent transmitti. Rectius ergo
Galenus scribit Pylorum ita nominatum, quod ueluti ianitor iu-
stus nihil permittat exire, quod nō fuerit prius in chylum conuer
sum atq; cōcoctum. Talem uero chyli bene concocti substantiam
certum est, per Pylorum ad inferiora intestina diduci, nō ut excer
natur, sed potius ut intra corpus retineatur, ui hepatis in sangui-
nem transmutanda, ex quo omnia membra tandem nutriantur.
Hinc Galenus libro quarto de Vtilitate partium, cap. xvij. aperte
pronunciat, intestina non esse superfluitatum, excretionisq;, sed
alimentorum potius instrumenta. Quod autem Pylorus seu Por
tonarius non sit primum intestinum, sed id foramen cui continua
tur primum intestinum, in inferiore parte stomachi situm, adeoq;
potius ex substantia stomachi q̃ intestinorum, testatur passim Ga-
lenus. Is enim lib. iiij. de utilitate partium cap. iij. primum ex inte-
stinis ait ἔκφυσιν, id est, Exortū nominari, quia ex Pyloro oriatur,
aut Dodecatylon, quia ad longitudinem duodecim digitorum
extendatur. Idem Galenus multo clarius in Arte Medicinali, cap.
lxxiiij. astruit Pyloron uentriculi, & non duodeni esse partem, de
homine pituitoso quotidie uomente bilem, in eam sententiam scri
bens: Quare coniectura quadam deprehendi eum meatum, qui »
biliosum egurgitat humorem, non minimam eiusdem partem ad »
imum uentriculi locum, quem Græci Pyloron uocant, effundere. »
Item lib. ij. de Temperamentis, cap. vi. manifestissime Pylorum a »
duodeno etiam distinguit, in hunc modum scribens: Aliqui Me- »
dicorum parum intelligunt meatum illum, per quem iecur bilem »
in uentriculum euomit, aliis geminum esse, aliis unicum. Ac pluri »
mum quidem unicus is est, in id intestinum quod Pylori & ieiuni »
medium est insertus, Græci medium id γαστρὸς ἔκφυσιν, quasi quid »
dam e uentre enatum uocant. Ex quibus uerbis dilucidum fit Py- »
lorum a duodeno diuersum esse, ac ex uentriculi substantia enatū.
His omnibus accedit Auicenna Fen xvi. Canon iij. Tract. primo

capite primo, qui ad Galeni exemplum sex numero ait esse intestina, primum Duodenum, secundũ Ieiunum nominans, Portonarium autem inter intestina non numerat. Idem etiam Fen xiii. Canon.iij. Tracta. primo. capite primo, Portonarium a duodeno separat ac distinguit iis uerbis: Et inferiore parte stomachi est foramen, cui continuatur intestinum duodecim digitorum, et hoc quidem foramen nominatur Portonarius. Quæ uerba in uniuersum pugnant cum iis, quæ scribit idem Fen xvi. quæ & paulo ante a nobis adducta sunt. Præterea Pylorũ esse ex substantia uentriculi, et non Duodeni, omnium manifestissime declarat Galenus lib. vi. de Aggressibus anatomicis, inquiens: Statim autem uidebis, si diligentius animaduerteris, in locis quæ portæ hepatis nominantur meatum, qui ex bilis conceptaculo uenit ad Exortum intestinorũ, non multum post illum, qui Pylorus nominatur. Hunc aũt ipsum Pylorum in quibusdam animalibus uidebis crassiorẽ habentem, secundum propriam circunscriptionem, substantiam uentriculi, ubi primum ex ea nascitur intestinum. Nonnulli uero nondum id intestini appellatione dignum putant, priusquam implicari incipiat, ac propterea quidam uocant ipsum Exortũ simpliciter, nonnulli cum hac adiectione δωδεκαδάκτυλον. Ex quibus uerbis duo colligimus. Primum, bilem transmitti per proprium meatum prodeuntem a uesica, quæ cõceptaculum bilis nominatur, ad Exortum siue Duodenum, et non ad Pylorum. Proinde errant iuniores nõ pauci, affirmantes bilem nõ ad Duodenum, sed ad Ieiunum transmitti. Ansam errandi eisdem præbuit Auicenna Fen xvi. Canon. iij. Tractat. primo, capite primo, Choleram citrinam ad Ieiunum intestinum uenire scribens. At meminisse oportuit non esse alium meatum bilis intestino Ieiuno necessarium, ad quod satis superq; primo intestino Duodeno nominato, de eadem descendit. Quare magis proprie Galenus lib. ij. de Temperamentis, cap. vi. loquitur, inquiens: Quibus autem unicus est omnino meatus, his tota bilis confluit in Ieiunum. Magis, inquam, proprie q̃ Auicenna loquitur Galenus, dum confluere, & non uenire bilem ad Ieiunum intestinum asserit, ut qui sciret esse potius eius humores ex alio intestino superiori defluxum, q̃ aduentum. Quod uero non ad Ieiunum, sed ad Duodenũ ueniat is bilis meatus, satis etiam liquet ex lib. vi. cap. ij. & iij. de Membrorum Iuuamentis. Insuper Auicenna quoq; Fen xv. Canon. iij. Tracta. primo, capite primo, hunc bilis meatum cum Duodeno continuari scribit. Secundum, quod

ex supra

ex supradictis Galeni uerbis colligitur, est, quod Duodenum intestinum sit diuersum a Pyloro, propriam habente substantiam, eo crassiorem. Id quod etiam Cœlius, exacti iuditii uir, lib. ij. suarum lectionum antiquarum, cap. xliiij. animaduertit, in hunc modum scribens: Illud sciendũ a Galeno & Auicenna, Pylorum seu Portonarium, ut recentiores uocant, inter gracilia non numerari intestina, sed ex illis primum uocat Galenus ἔκφυσιν, id est, Exortum, quia ex Pyloro primum exoriatur: aut Dodecatylon, seu ut nunc dicimus, duodenum a digitorum mensu duodecim. Omnino Pylorum in imo stomacho foramen accipiunt, cui primum adnectitur intestinum.

ERROR LV.

Errant Razes atq; Mundinus in sua Anatomice Ieiunum intestinum eandem habere, quam rectum intestinum, rectitudinem asserentes.

Razes libro primo, capite decimosexto in eam sententiam scribit: Gracilium autem primum est intestinum, quod ori inferiori stomachi continuari inuenitur, quod Duodenũ nominatur. Hoc autem sequitur aliud intestinũ, quod uocatur Ieiunum, quæ duo intestina erecta stant, & in longitudinem extenduntur corporis. Mundinus uero ita: Ieiunum taliter uocatur, quia utplurimum reperitur uacuum in bene dispositis. Et caussa suæ euacuationis est duplex, scilicet rectitudo eius, nam rectum est sicut intestinum ultimum. In quibus utiq; uerbis Mundinus falsissime protulit de Ieiuno, quod uerissime de Duodeno dicere potuit. Nam id, Galeno libro sexto de Aggressibus Anatomicis teste, implicatione omni caret, ac ob id a nonnullis inter intestina non numeratum est. Quod autem Ieiunum intestinum non habeat eam rectitudinem quam rectum intestinũ habere deprehenditur, testatur passim Galenus in suis Anatomicis, scribens Ieiunum intestinum in multas inflecti inuolutiones, q̃ plurimum uasorum habentes. Præcipue libro quinto de Vtilitate Partium, capite iij. dicens: Primum omnium intestinum, quod uentriculo est coniunctum, non ad inuolutiones confestim deflexit creator, sed eo usq; produxit uersus dorsum, ut sufficiens sit spatium prædictis. Quod uero illi cõsequitur, circumuoluitur & flectitur, uocaturq; hæc pars intestinorum Ieiu

num, eo quod semper inuenitur uacuum. Et omnium manifestissi
» me libro sexto de Iuuamentis membrorum, cap. ij. ubi ait: Et pro
» uidentia creatoris indigentia illarum uenarum & neruorum loco
» amplo non posuit in primo intestino inuolutiones, sed locauit
» ipsum recte extensum super dorsum. Et cum istud intestinum per-
» transiret ad paruam remotionem inuoluebatur, & pars inuoluta
» ex intestino dicitur Ieiunũ. Quæ siquidem uerba, etsi admodum
barbara sint, ex interprete barbaro desumpta, uel sola tamen suffi-
ciunt, ad hunc Mundini errorem confutandum, quando apertissi
me ostendant, Duodeno conuenire, quæ Mundinus Ieiuno tri-
buit. Auicenna porro Fen xvi. Canon. iij. Tracta. primo, capite
» primo, eum etiam errorem confodit, inquiens: Et pars intestini,
» quod sequitur Duodenum, nominatur Ieiunum, & in hac parte
» est initium inuolutionis & circuitionis. Cornelius quoq; Celsus
libro quarto, capite primo satis innuit, Ieiunum intestinum non
» carere inuolutionibus, ita scribens: Ab ea Ieiunum incipit non ita
» implicitum. His enim uerbis uult non omnino non esse implici-
tum Ieiunum, sed minus q̃ sit tenue. Hæc autem Alexander Bene-
dictus libro secundo suæ Anatomices, cap. viij. non satis intelli-
gens, Ieiunum minus q̃ reliqua, de tenuibus loquitur, esse implici
tum scribit, quod falsissimum est. Nam Duodenum multo minus
q̃ Ieiunum implicitum est. Proinde Celsus hoc loci solum inter Ie-
iunum & tenue facit comparationem, ac Ieiunum minus q̃ tenue
implicitum esse affirmat. Id quod sequentia etiam uerba euincunt,
quæ talia sunt: Inde tenuius intestinum in sinus uehementer impli
citum. Itaq; sole clarius est, Mundinũ ac Razam esse hallucinatos,
nec eosdem Carpus ab errore uindicare potest, dicens hoc intesti
num Ieiunum dictum, quantum ad partem superiorem esse Re-
ctum, & ita intellexisse utrosq;. Nam id ex diametro cum Mundi
ni uerbis pugnat, qui non simpliciter dicit esse Rectum, sed addit,
sicut intestinum ultimum, quod Rectum esse tam superiore, q̃ infe
riore parte, nemo est qui nescit.

ERROR LVI.

HAllucinatur Mundinus, ad Ileon siue tenue in testinum plures pertingere uenas Messaraicas q̃ ad aliquod aliud intestinum, affirmans.

Mundinus

Mundinus de Anatomia Iei in hunc modū scribit: Ad ipsum peruenіunt plures uenæ Mesaraicæ, q̄ ad aliquod aliud intestinum. Quibus equidem uerbis non solum rationi & experientiæ, uerumetiam Galeno & Auicennæ cōtraria asserit. Ad intestinum enim Ieiunum uocatū multo plures ueniunt Messaraicæ, per quas hepar Chylum attrahit, q̄ ad Ileum, quia enim ob frequentes uenas sugentes semper uacuum inuenitur, ideo Ieiunum appellari cœpit. Id quod testatur Galenus libro sexto de Iuuamentis Membrorum, capite secundo, dicens: Intestinum Ieiunum est propinquum hepati, ac pertingunt ad ipsum multarum uenarum ora. Et bilis flaua defluit per suos meatus in primū, quod super ipsum est. Et quia istud propinquissimum hepati inter omnia membra, quando hepar caruerit cibo, & fuerit euacuatū ab eo, capiet eum ex propinquiore sibi loco, scilicet ab intestino Ieiuno, & a uenis cum attractione. Idem etiam lib. v. de Vtilitate Partium, cap. iij. docet, inquiens: Primum omnium intestinorū Ieiunum suscipit in chylum uersum & concoctum in uentriculo cibum. Situs uero eius est prope hepar, uasorum autem multorum in eo sunt ora. Galenus præterea libro sexto de Aggressibus Anatomicis, plures esse uenas in Ieiuno intestino, q̄ tenui affirmat, ita scribens: Tenue intestinum eandem habet cum Ieiuno substantiam, tantum differt duobus, & quia nunquam uacuum inuenitur, & quia non habet tantam uasorum multitudinem. Hanc quoq; maiorem uenarum in Ieiuno multitudinem cōfirmat Auicenna Fen xvi. Canon. iij. Tractatu primo, capite primo, sic dicens: Et nominatur hoc intestinum Ieiunum, quoniam ipsum inuenitur secundum plurimum uacuum & inanitum, & caussa in hoc est connexio duarum rerum, quarū una est, quoniā illud quod attrahit ad ipsum de multitudine chyli uelociter separatur ab eo, portio nanq; eius attrahitur ad hepar, quoniam plures uenarum Messaraicarum continuatæ sunt huic intestino, quoniam hoc intestinum est propinquius hepati, quàm alia intestina. Et non est in aliquo intestinorum de ramis Messaraicæ, quantum est in eo. Ex quibus omnibus sole clarius fit, in Ieiuno plures esse uenas, quàm in Ileo seu tenui intestino. Proinde, Mundinum esse hallucinatum, nemo non uidet,

ERROR LVII.

ERrat Alexander Benedictus, qui contra naturæ positum, uiam uocis ac spiritus, quæ Trachea arteria dicitur, interiorem fecit, Pharyngaque appellauit, cibi aût & potus, quæ gula uocat, exteriorem.

Et si ad tanti uiri errata consultius esset forte cõniuere, attamen quia ueritas ipsa nullius nec odio, nec amore deferenda est, ideo nec huic esse parcendum putaui, maxime cum sint pauci admodum, qui ista in suis libris animaduertunt. Is itaque libro tertio suæ Anatomices, cap. viij. de duabus his uiis ita scribit: Binæ ab oris faucibus cannaliculæ coeunt, quarũ altera breuior, interiorque est, τραχεῖαν ἀρτηρίαν ἢ φάρυγγα Græci, Latini guttur, uel spiritalem fistulam appellant. Altera uero longior, exteriorque est, οἰσοφάγον Græci, & stomachum, Latini gulam & cibalem fistulam uocant. Quibus utique uerbis contra naturæ positum, gulam in anteriore colli parte, Tracheam uero in posteriore non sine magno errore collocat. Nam gulam, qua cibus & potus deuoratur, esse uiam interiorem seu posteriorẽ, Tracheam uero arteriam exteriorem, etiam in homine uiuo citra dissectionem dignosci potest, primo se gutture, unde uox halitusque procedit, in parte anteriore colli repræsentante: id quod præter sensum & Galenum passim testatur quoque Aristoteles libro primo de historia animalium, cap. xiij. sic docens: Collum quod inter pectus & faciem est, cuius pars prior Arteria, posterior Gula. Et libro tertio de partibus animalium, capite tertio: Ante gulam arteria posita est. Et paulo post: Arteria uero, quod exterior est, ut diximus posita est. Et Cornelius Celsus libro quarto, capite primo, dicens: Deinde duo itinera incipiunt. Alterum asperam arteriam nominant, alterum stomachum. Arteria exterior ad pulmonem, stomachus interior ad uentriculum fertur. At quid multis? arbitror hunc errorem in librarium magis q̃ in authorem reiiciendum, qui pro exterior, interior, ac pro interior, exterior perperam scripsit, quando alias in uno eodemque capite sibi contrarius fuisset Alexander. Mox enim in fine eius capitis de aspera arteria loquens ita scribit: Ante gulam posita est, quia cor in priore parte collocatum est. In quibus uerbis Tracheam arteriam exteriorem facit, gulam uero interiorem seu posteriorem.

Id quod

Id quod & facit capite xvij. eiusdem libri, dicens: At nunc gulæ ,, ratio reddenda est, quæ post Tracheam arteriam posteriorem lo- ,, cum tenet. Accedit, quod & in exemplaribus iam recens excussis, ,, locus castigatus legitur, quæ certe singula authorem a calumnia ,, uindicant. Quamuis rursus ita sensisse Alexandrum suspitionem facit locus Plinii, quem in sua æditione tanquam castigatum desendere conatur. Is est in libro undecimo, cap. xxvij. ubi in hunc modum legendũ esse contendit: Sub ea minor lingua, quæ nulli oua ,, generantium, opera eius gemina duabus interpositæ fistulis. Inte- ,, rior earum appellatur Arteria, ad pulmonem atq; cor pertinens, ,, hanc operit in epulando Epiglossis, spiritu ac uoce illac meante, ,, ne si cibus ac potus in alienum deerrauerit tramitem, torqueat. ,, Altera exterior est, appellatur sane Gula, qua cibus atq; potus de- ,, uoratur. At locum hunc Plinii esse deprauatum, præter iam dicta, ,, ostendit exemplar hoc Plinianum, quod nuper ex officina Frobeniana, opera ac industria Erasmi uiri & linguarum & omnigenarum rerum peritia eminentissimi, prodiit castigatissimum, in quo is locus sic pingitur: Sub ea minor lingua Epiglossis appellata, ,, nulli oua generantium opera eius gemina, duabus interposita fi- ,, stulis. Exterior earum appellatur Arteria, ad pulmonem atq; cor ,, pertinens. Hanc operit in epulando, ne spiritu ac uoce illac mean- ,, te, si potus cibus ue in alienum deerrauerit tramitem, torqueat. ,, Altera interior est, appellatur sane Gula, qua cibus atq; potus de- ,, uoratur. Sic legendo Plinii uerba alter etiam grauissimus error ,, tollitur. Nam si, ne, prohibitiua particula præponatur uerbis illis si potus, & non prioribus, legendo ne si spiritu, illud sequetur absurdum, asperam arteriam eodem momento temporis opertam esse & apertam. Siquidem in epulando operitur, spiritu uero ac uoce meante aperitur. Nam ea operta a minore lingua neq; uox, neq; spiritus per eam potest meare. Cæterum quicquid sit de Alexandro, non potest tamen ab errore in eo excusari, quod asperam arteriam φάρυγγα Græcis appellari dicit. Nam Pharynx proprio & usitato significato, interioris oris spatium, ad quod pertingit extremum gulæ ac gutturis, significat. Testis Galenus lib. iiij. de Tuenda Sanitate, in eam sententiã scribens: Fauces uero internum ,, oris locum, ubi simul conueniunt & gula & gutturis partes extre ,, mæ. Et in Commentatione Aphorismi xxxiiij. quartæ Aphorismorum particulæ, spatium quod gulam & guttur præiacet, nomi

n̄at fauces. In quo significato & ab Homero in I. Odyss. usurpatū esse asserit, ubi de Cyclope ita scribit, φάρυγγα δ' ἐξέσυτο οἶνος, ψωμοί τ' ἀνδρόμεοι Id est, per fauces erūpebat uinum, frustaq; humana. Quod si per φάρυγγα Homerus intellexisset Tracheam arteriam, ut Alexander somniat, profecto uoluisset nō modo potum, sed etiam cibum euomi a Cyclope per Pharynga, id est, asperam arteriam, quod certe a tanto uate, qui non temere eruditionis omnis Oceanus uocatur, alienissimum est, quando tale quicquam ne per somnium quidem cogitauit. Quare Pharynx aliud a Trachea arteria erit, nempe spatium illud, quod gulam & guttur præiacet. Id quod præter superiora testatur Galenus etiam libro tertio Præsagiorum, Aphorismum xviij. explicans, ita scribens: Quod fauces præiacentem gulæ & gutturi sedem appellet, perspicuum est etiam ex his, quæ hoc loco scripsit Hippocrates. Porro ceruicem intelligit collum, fauces uero aperiendo os ac linguam comprimendo deorsum euidentem amplitudinem, in qua gemina hostiola uisuntur, tum gulæ, tum etiam gutturis. Ex iis itaq; clarum est, Pharynga esse locum, ad quem tam summum Tracheæ, quàm etiam œsophagi pertingit, atq; adeo errant cum Alexandro iuniores non pauci, qui Pharynga guttur interpretantur, seducti equidem Arabicis barbarisq; traductionibus, qui passim pro uerbo Pharynga guttur habent. Nam si proprie loqui curauerimus, quemadmodum maxime in membrorum dissectionibus conuenit, uocabulum guttur non Pharyngi, sed Laryngi accommodandum erit. Est enim λάρυγξ, teste Galeno libro quarto Aphor. Commento xxxiiij. Et Libro Therapeuticæ Methodi quinto, cap. xij. Caput Tracheæ arteriæ, id est, pars extrema, quæ uersus os est, quæ ad Pharynga terminatur. Id quod etiam docet libro sexto de Tuenda ualetudine, inquiens: Asperæ arteriæ summa pars, quæ ori coniungitur, λάρυγξ a Græcis dicitur. Videntiam iterum studiosi, q̄ necessaria sit Medico linguarum peritia.

ERROR LVIII.

HAllucinatur Alexander Benedictus Pliniū secutus, Diaphragmati nullā inesse carnem asserens, Mesenteriong; , ad Macrobii imitationem, medium intestinum interpretans.

Alexander

Alexander suæ Anatomices libro tertio, capite tertio de Diaphragmate, quod Latini Septum transuersum nominant, in hunc modum scribit: Septum transuersum sub pulmone collocatum est, Cinctum alii appellant. Veteres, quoniam cordi prætenduntur, præcordia dixere, Diaphragma alii. Plato uero φρένας, ceu prudentiæ participes, menteq; coniunctas. Vnde quidam mentis subtilitatem accipi putauere, ideo ei nulla caro inest, sed neruosa quædam exilitas, in medio præsertim, quæ ualida est. In quibus sane uerbis Plinium, ut fere semper, secutus est, qui lib. xi. cap. xxxvij. ita disserit: Exta homini ab inferiore parte uiscerum separantur membranis, quæ præcordia appellant, quia cordi prætenduntur, quod Græci appellauerunt Phrenas. Huic certe refertur accepta subtilitas mentis, ideo nulla est ei caro, sed neruosa exilitas. Ex quibus uerbis duplex error manifestatur. Primus est, quod Diaphragmati referri acceptam mentis subtilitatem dicunt, nam falsum esse, Aristoteles, Peripateticiq; omnes contendunt, asserentes nullius esse rationis participes Phrenas, sed sic a Græcis nominari, quia adiacent, uicinaq; sint his quæ facultatem obtinent illam, sicut paulo post dicemus. Cordi igitur, iuxta Aristotelem ac Peripateticos, accepta refertur subtilitas mentis, ob uicinum uero situm septo. Secundus error priori multo maior est, quod Diaphragmati nullam inesse carnem scribunt, hoc enim cum Galeni nobilissimi Medici, & in dissectionibus membrorum peritissimi placitis pugnat. Is nanq; libro septimo de Vtilitate partium, cap. xxi. Septum transuersum non Membranam, seu neruosam exilitatem, sed Musculum potius nominat. Eius hæc sunt uerba: Phrenarum propria quidem substantia Musculus est. Si Musculus est, carnem habeat necesse erit, nam id propriæ naturæ ratio indicat, cum musculus nihil aliud sit, nisi caro neruis intexta. Testis est Razes, qui libro primo, capite tertio Musculum ita depingit: Musculum itaq; ex carne & neruo & ligamento componi dicimus. Nec aliter describit Musculum Auicenna Fen prima, Canonis primi, doctr. v. Summa ij. capite primo, dicens: Musculus est membrum ex neruo & ligamento, & eorum uillis, & carne implente, & panniculo cooperiente compositum. Galenus quoq; libro secundo de Temperamentis, scribens omnem musculum esse carnosum, satis indicat Diaphragma habere carnem. Omniū autem apertissime Aristoteles libro secundo de Partibus Animalium,

capite decimo plane hoc esse carnosum significat, in eam sententiam scribens: Annectitur hoc Septum siue cinctus costis parte sui carnosiore, ualidioreque, media autem constat membrana exiliori, ita enim & ad robur, & ad prætentum commodius est. Contra calorem se efferentem hoc ueluti sobolem esse argumentum ex iis, quæ plerunque accidunt ducitur. Vbi enim propter uicinitatem attraxerint humorem calidum atque excrementitium, continuo mentem sensumque plane perturbant. Quamobrem Phrenes appellantur, quasi participes prudentiæ sint. Atqui nullatenus participes sunt, sed quia propinquæ sunt iis, quæ uim obtinent illam, cordi enim prætenduntur, hinc mentis mutationem aperiũt. Quamobrem tenues parte sui media sunt, non modo de necessitate, quod cum carnosæ sint parte sui costis ammota carnosiores esse necesse sit, uerum etiam ut minus uaporis excipiant. Nam si carne pleniore constarẽt, copiam uaporis & haberent & traherent. His uerbis Aristoteles utrosque errores prædictos affatim confutat. Mundinus quoque in sua Anatomia, Diaphragma non ex omni parte carne carere, iis uerbis indicat: Tertius panniculus est Diaphragma, qui etiam dici potest musculus, cuius situs est in pectore, in fine pectoris & costarum altior existens in parte anteriore q̃ posteriore. Nam quantũ ad eius partem carnosam est continuatũ cum chartilaginibus costarum mendosarũ. Et paulo post: Et ex hoc apparet, quod diuersificatum est Diaphragma ab aliis musculis, quia alii musculi in loco, ubi ossibus applicantur, sunt cordosi, in aliis uero carnosi. Id quod etiam testatur Galenus libro secundo de Affectis Locis, capite primo, inquiens: Nam musculi quidem in plurimis uel capitibus, uel extremis partibus neruosi sunt. Id uero quod in medio continetur, omnes homines carnem nominant. Ex iis itaque satis patet, Phrenas esse carnosas, ea maxima parte ubi costis admouẽtur, id quod ex sectionibus etiam liquet. Quantum ad alteram huius errati partem attinet, Alexander ita docet lib. ij. cap. viij. Horum primum quod tenuius uocatur, in sinus tortuosos uehementer implicitum est, & orbes, & intestino quod Medium Latini, Græci μεσεντέριον uocant. Imitatus est uero Macrobium, qui libro primo de Somnio Scipionis, Mesenteron inter intestina numerat, dicens: Intestina principalia tria, quorum unum Dissipium uocatur, quod uentrem & cætera intestina secernit. Alterum Medium, quod Græci μεσέντερον dicunt. Hi autem utrique

inepte

Inepte de Mesenterio scripserũt, idcirco tale apud Græcos nomen adeptum, quod Medium sit intestinũ. Nam Mesenterium non est intestinum, sed potius in medio intestinorum collocatum, unde & illi apud Græcos nomen, a positu scilicet suo. Ita passim in suis Anatomicis libris dici Galenus testatur. Vocant uero Græci alio nomine Mesareon, quoniam omnes quæ ad ipsum ex hepate feruntur uenas, una cum adiacentibus arteriis circumquaq; ambit & complectitur. Mesenteriũ itaq; latine recte Medianum dixeris.

ERROR LIX.

ERrat Alexander Benedictus, Bronchum cum Larynge confundens, Musculosq; Epiglottidi tribuens, qui Broncho iuxta eius descriptionem recte tribuendi erant.

Alexander suæ Anatomices libro tertio, cap. xviij. Bronchũ iis uerbis depingit: Bronchus in gutturis suprema parte situs est, ›› pelliculare membrum, musculosum, chartilaginosumq;, ut argu ›› tius sit, in quod percussus spiritus, sonus aut uox ipsa perfectius ›› elidatur. Quæ descriptio minime Broncho cõuenit, nam id mem ›› brum pelliculare, musculosum, neruosum, chartilaginosumq;, præcipuum uocis, de quo ipse loquitur, instrumentũ, nõ βρόγχος a Græcis, sed Bronchi caput seu λάρυγξ nominatur. Bronchus uero, teste Galeno, libro tertio de utilitate partium, cap. iij. & xi. est ipsa arteria, inquit enim: & ipsam arteriam Bronchum nomi- ›› nant. Et libro sexto de Tuenda Sanitate ait: Sed excrementi in hos ›› decursum, tum gula excipit, tum aspera arteria, appellant hanc ›› Græci & βρόγχον, cuius summa pars quæ ori coniũgitur, λάρυγξ ›› autem Græce dicitur, instrumentũ est uocis. Quare cum Alexan ›› der scribit Bronchum esse in gutturis suprema parte constitutum, nihil aliud dicit, nisi guttur esse in suprema gutturis parte, siue Tracheam arteriam in suprema arteriæ parte, rem dictu ridiculam, constitutam. Nam secundum eundem Tracheam arteriam Latini proprio uocabulo guttur nominant, libro enim tertio, cap. viij

caput λάρυγγα, Latini uero guttur appellauerint. Hinc eſt, ꝙ &
Theodorus Gaza non uno in loco apud Ariſtotelem perperam
Tracheã arteriam guttur nominet. Proinde manifeſtum admodũ
eſt Alexandrũ, Bronchũ cum Larynge confudiſſe, nec enim mem
brum illud, quod eſt præcipuum uocis inſtrumentum, Bronchus
ſimpliciter uocatur, ſed ſicut diximus, Bronchi caput ſeu Larynx,
& guttur. Teſtis Galenus, qui libro ſeptimo de Vtilitate Partium,
,, cap. xi. in hunc modum ſcribit: Larynx inſtrumentum ſpiritus
,, eſt, nominatur autem non hoc nomine ſolum, ſed & Bronchi ca-
,, put. Quod autem Muſculos tribuat Epiglottidi, qui tribuendi
erant Broncho, id eſt, Laryngi, nam ipſe Bronchum pro Bronchi
capite deſcripſit, ex eiuſdem uerbis colligi poteſt, quæ ſcribit libro
,, quinto ſuæ Anatomices cap. xviij. in hunc modum: In Epiglotti
,, de, gutture ac gula trigintaduo ſunt muſculi. Quibus equidem
uerbis nec quot Epiglottidi, quot gutturi, quot ue gulæ tribuat,
inſinuat. Quia uero per guttur intelligit aſperam & ſuperiorem
eius terminum, ut antea oſtenſum eſt, erunt ipſius quidem arteriæ
muſculi quatuor, Laryngis uero uiginti, iuxta Galeni libro ſepti-
mo de Vtilitate Partium ſententiam, ſecundũ autem Auicennam,
decem & octo. Quare ſimul iuncti erunt uiginti quatuor, uel ui-
ginti duo, decem ergo ſupererunt Epiglottidi & gulæ tribuendi.
Verum apud quem authorem, uel Græcum, uel Latinum legit
Epiglottida, quam Plinius minorẽ linguam uocat, habere Muſcu
los? Certe non apud Galenum aut alium quempiam ex Græcis
aut Latinis, ſed apud Auicennam Fen prima, Cano. primi, doctr.
v. Summa ij. cap. xi. de Anatomia Muſculorum Epiglottis. At ſci
at Auicennam in hoc capite, ſicut & in aliis, in quibus de Epiglot-
to facit mentionem, per Epiglottum non minorem linguam, ut
Græci et Latini intelligere, ſed Larynga. Id quod eiuſdem teſtatur
,, deſcriptio, quæ huiuſmodi eſt: Epiglottis eſt membrum chartila-
,, ginoſum, creatum, ut ſit uocis inſtrumentũ, quod ex tribus com-
,, poſitum eſt chartilaginibus. Hæc enim deſcriptio in uniuerſum
quadrat cum ea, quæ Laryngis eſt, ut licet uidere apud Galenum
libro ſeptimo de Vtilitate partium, cap. xi. ubi Larynga ex tribus
chartilaginibus magnis conſtare ſcribit. Auicennam ſecuti ſunt
Arabes alii, ac recentiores ferme om̃es, qui uocabulo abutentes,
per Epiglottida Larynga falſo intellexerunt. Quo in errore & an-
tiquus Galeni interpres hæſit, paſſim Larynga Epiglottum inter-
pretans.

pretans. Est autem ἐπιγλωττίς, quam Ligulam aliqui, Plinius uero libro undecimo, cap. xxxvij. minorem linguam uocat, operculum quoddam Tracheæ arteriæ accommodatum, ne inter epulandum cibus potus ue in alienum tramitem delabatur, ac hoc pacto deerrans torqueat. Non secus ἐπιγλωττίδα definiuit Alexander libro tertio, cap. xi. adeo ut a tam crasso errore se defendere non possit, nisi plane deficiat ad barbaros, & se per Epiglottida, nō minorem linguam, seu operculum Tracheæ arteriæ, ut antea fecit, sed id uocis instrumentum, quod illi abutentes uocabulo, Epiglottum appellant, dixerit intellexisse. His itaq; satis constat, Alexandrū perperam Epiglottidi Musculos tribuisse: qui si recte loqui uoluisset, Broncho iuxta suā descriptionē erant tribuendi.

ERROR LX.

CAecutiunt omnes fere Medici barbari, iunioresq; barbaram medicinam sequentes, Oesophago aut gulæ Musculos motui illi obseruientes, quo gula deorsum fertur, guttur uero sursum, tribuentes, cum motus ille plane sit naturalis, adeoq; Musculis opus non habeat,

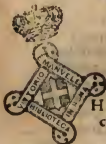
Auicenna Fen prima, Canonis primi, doctr. vi. capite ultimo transglutionem duabus compleri uirtutibus, iis uerbis indicat: Et similiter transglutiendi operatio duabus cōpletur uirtutibus. Vna est attractiua naturalis, & altera est attractiua uoluntaria. Et prima quidem suam operationem complet per uillum, qui secundum longitudinem protenditur, qui est in ore stomachi & Isophagi. Et secundo completur operatio per uillum lacerti transglutiendi. In eandem fere sententiam de duabus uirtutibus, altera naturali, altera animali, adiuuantibus deglutionem, loquitur idem Auicenna Fen xvi. Canon. iij. Tractatu primo, capite primo in hunc modum: Et secunda caussa est, quod penetranti in Meri non attribuitur ex uirtutibus naturalibus, nisi uirtus una, quamuis uoluntas adiuuet ipsum ex parte una, & est attractiua. Adiuuat ergo aperi-

" motum uoluntarium ita scribens: Et non mouetur aliquod ho-
" rum membrorũ, quæ sunt uia cibi per lacertos, nisi duo extrema,
" scilicet caput, & est Meri & guttur, & inferius, & est sificris. Si itaq;
" in Meri est motus uoluntarius, colligitur necessario eandem habe
" re Musculos. Nam ut ait Razes libro primo, capite tertio, Omne
" membrum quod uoluntario mouetur motu, Musculum habet
" quo mouetur. Auicenna deniq; Fen ix. Canon. v. cap. viij. terti-
am speciem suffocationis apostemosæ in intrinsecis Meri lacertis
" fieri scribit, inquiens: Aut erit in lacertis intrinsecis Meri, et quæ se
" quuntur ipsum, & stringit anhelitum. Ex quibus Auicennæ locis manifestissime colligitur, eundem uoluisse Meri habere lacertos, atq; ita ipsum moueri non modo ex ui naturali, sed etiam animali, quæ per lacertos operatur. Auicennam secutus est Iacobus Forliuiensis in expositione Aphorismi trigesimi quarti, quartæ particulæ, ubi quatuor species anginæ enumerans, tertiam numero ponit illam, quæ fit in lacertis intrinsecis Meri. Quamuis hoc loci Iacobus non solum erret, quod falso Musculos Meri intrinsecus tribuit, qui nulli sunt, sed falso allegat & Hippocratem tertio Præsagiorum, & Galenum quarto Interiorum, de tali specie anginæ intrinsecos Meri Musculos obtinente, mentionem facientes, cum tamen neq; Hippocrates neq; Galenus in expositionibus suis, neq; etiam libro quarto, capite tertio de Affectis Locis, ubi & ipse anginæ quatuor species facit, quicquam de tali specie loquantur, in qua Musculi intrinseci Meri seu Isophagi sint apostemati, liceat enim uti barbaris usitatissimo uocabulo. Alexander quoq; Benedictus libro quinto suæ Anatomices, cap. xviij. ita Musculos gulæ sicut Epiglottidi & arteriæ tribuit. Verum motus deglutionis, quo cibus deuoratur, mere naturalis existit, hoc est, factus uirtute uillorum gulæ, qui deglutionis tempore in se contrahuntur, & ea cessante relaxantur, non autem ut Auicenna ac iuniores alii sentiunt, ex naturali & animali compositus. Quare ad eum nulli Musculi sunt necessarii, sed illi tantum, quos Græci ἶνας, Medici recentiores Villos, per quos uis attractiua naturalis suum exercet opus. Adeoq; ipsum Meri seu Oesophagus potius præstat Musculi in animalibus ministerium, q̃ ut moueatur per Musculos, & hoc posse quoq; aliquos existimare libro primo de motibus Musculorum Galenus insinuauit. Sunt autem ἶνες siue uilli corporis partes substantiæ tenacioris, solidæ, graciles, oblongæq;, filo persimiles, quæ

les, quæ motui subseruiunt, & carni robur adiiciunt. Non habere uero gulam Musculos, testatur in primis Galenus, qui multis in locis librorum suorum de Potentiis Naturalibus, & præsertim capite octauo tertii deglutionem fieri per facultatem attractiuam uentriculi, uirtute uillorum ostendit. Hinc est quod nusquam in suis de Sectione libris, siue aliis in quibus de uarietate loquitur Musculorum, ullam facit de Musculis Oesophagi seu gulæ mentionem. Sed neque Auicenna ipse Fen prima, Canonis primi, doctr. v. summa ij. ubi de omnibus Musculis per singula membra tractat, quid quam de Meri Musculis refert, sed solum de Musculis gutturis, quos adiuuare deglutionem dicit. Per guttur autem Pharynga seu fauces, ut Arabes omnes intelligit. Alliabas quoque tertio Theorices nec uerbum unum facit de lacertis Meri, sed tantum de lacertis gurgulionis, hoc est, faucium. Aliud uero esse fauces, aliud Meri, pueris etiam notum. Alexander denique libro tertio, cap. xvij. de uirtute naturali gulæ loquitur, hunc in modum scribens: Gula ›› duplici membrana, uarioque uillorum ordine constat. Altera stamine ›› per latitudinem procedente cibum expellit, qui cum attrahitur ›› cedit, nec læditur. Altera uero interior, deorsum trahit uillorum ›› oblongo stamine cibum, ea uis καθελκτικὴ dicitur, faucium pe- ›› culiaris, qua in epulando crassam, congestamque materiam per fau ›› cium angusta farcimus. In quibus uerbis in actu deuorandi nul- ›› lam aliam uim gulæ tribuit præter naturalem, quem καθελκτικὴν Græci uocant, oblongo uillorum stamine cibum trahentem. Proinde merito culpandus fuit, quod postea gulæ Musculos tribuerit, nam naturam hoc pacto aliquid frustra fecisse putauit, gulæ scilicet Musculos. Ad quem enim usum illos gulæ natura dedit, nisi uel ad attrahendum, uel expellendum cibum? At quia uillorum hoc opus est, Musculi frustra creati sunt. Quare nullo pacto committendũ erit, ut gulæ seu Meri intrinsecos Musculos tribuamus. Si qui uero Musculi sunt extrinsecus ipsum contingentes duo in parte anteriori uersus guttur, duo in posteriori uersus colli uertebras, neutrum uero par seruit motibus Meri, sed alterum quod contingit anterius, motum præstat chartilagini gutturis, quæ clypealis nominatur, alterum autem contingens exterius, ad colli fa-

cescam, satis enim superq́ de recentiorum Medicorum erratis di-
ctum esse puto. Nam etsi uniuersa hoc uolumine non complexus
sum, id enim non unius hominis labor est, poterunt tamen studi-
osi instar horum facile reliqua etiam deprehendere, modo diligen
ti examine iuniorum dicta ad ueterum placita ac rationem ipsam
exigant. Ego certe nullo alio nomine in hunc scribendi campum
diuerti, nisi ut studiosis uiam præstruerem, ansamq́ præbe
rem, ut & ipse arrepto barbito dulcius sonarēt. Quod
si meum hunc laborem probauerint, tum quic-
quid uitæ superest, ita iisce curis impertiar,
ut studiosorum subseruiat commodis.
Valete, & boni consulite.

FINIS.

HAGANOÆ IOHANNES SE
cerius excudebat, Anno a Christi Natiuitate
M. D. XXX.
Mense Martio.

